

CONSENSVS
ECCLESIAE
CATHOLICAE
CONTRA TRI-
dentinos.

DEMONSTRANS VNAM AC PER-
petuam doctrinam è sacris Scripturis excerptam,
& in Ecclesia Catholica conseruatam vsque ad
Concilium Tridentinum, in grauissimis fidei
controuerfiis, quæ sunt

De { Scripturis, siue regula fidei.
Ecclesia.
Fide iustificante.
Gratia.

OPVS
PRÆLECTIONIBVS OXONIENSIBVS
inchoatum, deinde auctum, & in publi-
cum editum.

Auctore

GEORGIO CARLETANO, ANGLO.

Episcopo Chichesterensi.

Gregorius I. lib. 9. indict. 4. epist. 40.

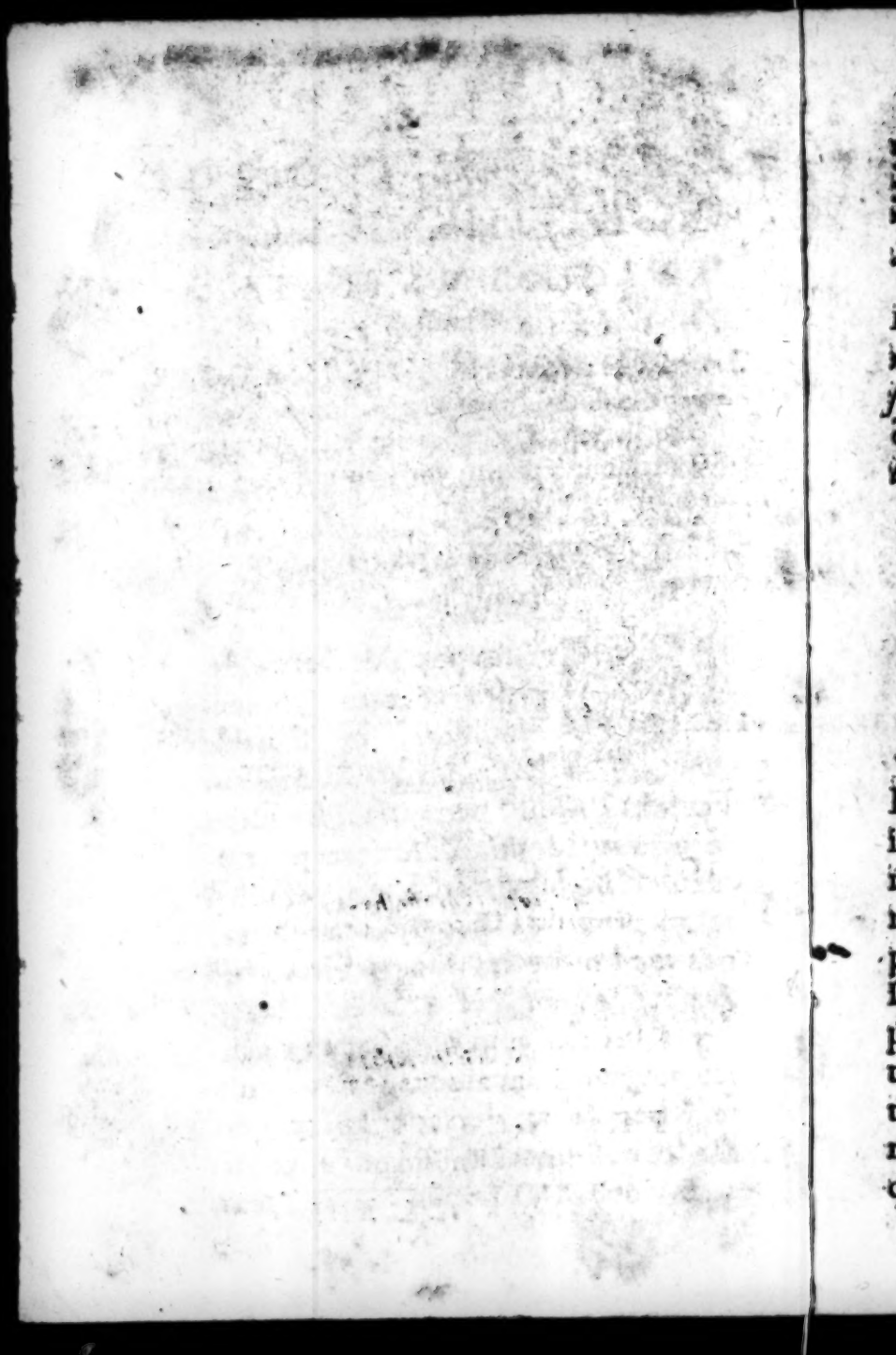
*Gratias agimus omnipotenti Deo, qui immutatis pastoribus gre-
gis sui fidem, quam semel sanctis Patribus tradidit, etiam post
eos immutabilem custodit.*

B. S. H. Moleto.

PROSTAT

FRANCOVRTI,
apud Rulandios.

ANNO M. DC XIII.

REVERENDISSIMO
IN CHRISTO PATRI, DO-
mino meo colendissimo, Georgio Archiepi-
scopo Cantuariensi, totius Anglia Primati,
Magna Britannia Regi à secretori consi-
lio: vitam in Christo beatam, spiritum pru-
dentia, fortitudinis, ac sanctificationis,
& multiplicem à Domino gra-
tiam, pacemq̃.

QUum populus Dei ex Æ-
gypto vocatus (Reue-
rendissime in Christo
Pater, & vigilantissime in
Ecclesia Præsul) per varia discrimina
in terram promissam tenderet per mi-
raculosa in Ægypto ostenta, per rubri
maris profunda, per desertum Sinæ,
per medios hostes Amalachitas, per
serpētes igneos, per versutias Balaam,
per varia bella cum hostibus exigian-
tea progenie, quorum species insoli-
ta, vrbes vallatæ, ferrei & falcati cur-
rus formidinem populo incusserant:
quæ videbantur impedimenta, roti-

E P I S T O L A

dem cesserunt credentibus fidei firmamenta, dum per ea diuina virtus, potentia & bonitas in populo suo liberando clarius eluceret. At infirmioribus atque ignauis animis totidem obstacula videbantur obiecta. Postquam vero idem Deus populum suum ex Antichristi iugo ac tyrannide vocauerit, ex seruitute illa duriori, quam fuit Ægyptiaca, ex captiuitate illa acerbiori, quam fuit Babylonica; quamuis multi Iosuz & Calebo similes reperti sunt, qui populum ad fidem & constantiam adhortarint: plurimi tamen vel ex propria malignitate, animique angustiis obmurmurantes, vel per aliorum fraudem seducti, viam, quam Deus verbo suo tanquam digito demonstrauit, Spiritu suo ductore ac directore comuniuit, sanctorum exemplis tanquam pedibus attritam & manifestatam proposuit, claram, regiam, antiquam deserunt, & semitas novas atq; impeditas quærunt. Cogimur igitur antiquam viam à Tridentinis desertam indagare. Ad quod quidem studium sacrae nos literæ mirifice prouocant, & torpentes excitant. Iubet

Moses

DEDICATORIA.

Moses dierum antiquorum meminisse, singulas generationes cogitare, interrogare patres & maiores. & Ieremias iubet stare super vias, & videre, & interrogare de semitis antiquis, quæ sit via bona, & in ea ambulare. Diuinis igitur oraculis admoniti, interrogamus patres, antiquitatem consulimus. Dum hæc agimus, per Dei providentiam admirabilis sese prodit consensus eorum, qui eandem viam antiquam & bonam per diuersa secula tenuerunt, quam nos tenere cupimus; quos comites in hoc itinere habemus, quorum fidei ac conuersationis viua atque expressa vestigia observamus. Vna est via, quam omnes tenent, qui veritatem querunt. Et ne error locus Deum querentibus relinquatur, Christus Dominus hanc viam, quam solus optimè nouerat, querentibus & pulsantibus clarissime commonstrauit, his verbis: *Ego sum via, veritas, & vita, nemo venit ad patrem, nisi per me.* Querimus primo exordium huius itineris, quod nos ad vitam perducatur. Exordium, vnde progredimur, est Christus veritas: quia veritas Prophetica & Apostolica est

Deut. 32. 7.

Ierem. 6. 16.

Iohan. 4. 6.

E P I S T O L A

lux ad inīciū viarū nostrarū. Ita-
que à veritate, quæ est in Christo per
Prophetas & Apostolos patefacta,
tendimus per viam, quæ est in Christo
per Spiritum sanctificationis, mon-
stratam, ad vitam, quæ est in Christo
gloriosa futura. Ex hac luce Tridenti-
nos arguimus, qui Christum viam ic-
circo non inueniunt, quia Christum
veritatem non tenuerunt. Vt hæc via
manifestius constaret nobis, quam ve-
ra Christi Ecclesia semper tenuit, dis-
putauimus de regula fidei, de Ecclesia,
de fide iustificante, de gratia. Hæc via
expeditissima visa est demonstrandi
Ecclesiam, scilicet, ex huius thesauri
custodia, qui Ecclesiæ à Deo concedi-
tus est, vt hæc oracula Dei in Ecclesia
deposita, ipsa Ecclesia fide, industria,
integritate conseruet vsque ad aduen-
tū Domini nostri.

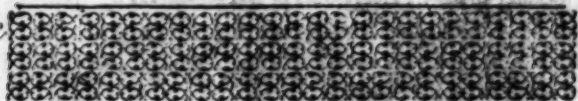
Tuæ vero Amplitudini, Reueren-
dissime ac vigilantissime Præsul, hoc
meum studium dicaui, non tam in
meum priuatū, quam in publicum
Ecclesiæ bonum. Cui enim Christi &
Ecclesiæ causa magis erat commen-
danda, quam ei, qui ad Ecclesiæ cla-
uum

DEDICATORIA.

uum gubernandum à Christo vocatus, non in alium finem, quam in Christi gloriam, in Ecclesiæ vtilitatem, atq; ecclesiasticæ dignitatis patrocinium viuere se ac vigilare agnoscit. Hanc tibi mentem Deus perpetuo confirmet, vt tuo exemplo alii complures in hoc deplorato seculo ad industriam & vigilantiam excitentur. Deus Opt. Max. te quamdiutissime incolumem ad Ecclesiæ suæ ædificationem & dignitatem conseruet.

*Reuerendissima tua Amplitu-
dinis obseruantissimus*

Georgius Carleson.

P R A E F A T I O

A D V I R O S C L A -
R I S S I M O S , L I T E R A R V M ,

omniumque bonarum artium cultura præ-
stantes, antiquæ virtutis cultores,

Mertonensis Collegii
socios,

S I quis antiquioris Ecclesiæ
historiam, cum turbis, deplo-
rato hoc seculo exortis, quoti-
dieque orientibus, attentius
conferas (viri Mertonenses mihi pluribus
nominibus colendi) facile poterit de Eccle-
siarum ruinis aestimare, & Ecclesiam Christi
non magis luporum fraudibus, quam pasto-
rum ignavia desolatam agnoscere. Trahunt
enim secum suo vitio, ut homines singuli, ita
& Ecclesiæ excidium suum. Dux enim res,
doctrina puritas, & vitæ integritas quam-
diu coniunctæ atque unitæ retinentur Eccle-
siæ Dei propria & nativæ luce ornatam, lu-
centemq; vel cæcis demonstrare possunt: qui
vero hac à se inuicem auelli patiuntur, & ta-
men Ecclesiam retinere videri volunt, se-
ipsum

P R Æ F A T I O.

ipſos data opera fallere, atque in eam curam incumbere videntur, ut ruinam ſibi machinentur, & ſuo ſe laqueo conſciant. Antiqua Eccleſiæ conſenſus luculenter hoc confirmat.

Pulchre enim Auguſtinus a: Errat, quiſ- *a lib. de opere Mon. ca. 13.*
quis putat; veritatem ſe poſſe cogno-

ſcere, quum adhuc nequiter viuat. Et *b epiſt. 49.*
Cyprianus b: Non remanere in Eccle-

ſiæ Dei poſſunt, qui deiſicam diſcipli-
nam nec actus conuerſatione, nec
morum pace tenuerūt. Et Ambroſius c: *c epiſt. 4.*

Talibus decoctoribus ad Eccleſiam
Chriſti non peruenitur. Et Gregorius d: *d in Iob lib. 28. cap. 6.*
Extra menſuras Eccleſiæ ſunt omnes

reprobi, quamuis intra limitem fidei
eſſe videantur. Et Bernhærdus e: Chari- *e in Cant. ſerm 79.*
tas de Eccleſiâ non deficit.

Rem nouam, & priſcis temporibus inau-
ditam referimus. De Eccleſiâ nobiſcum de-
certant illi, qui reiecta vitæ ſanctitate, Eccle-
ſiâ apud ſe eſſe probaturos ſe ſperant ex hor-
rendis facinoribus, ex Regum & principum
virorum homicidiis, ex regnorum ruinis, ex
adulteriis & veneficiis leſuiticis, ex anti-
quorum ſcriptorum deprauationibus, ex fal-
ſariorum conſectis monumentis: ex iſtis ope-
ribus cognoſcimus iſtos. At Eccleſiâ ex tali-
bus operibus non demonſtratur. Itaque qui

P R Æ F A T I O.

hæc vel agunt, vel probant, ex Ecclesia Dei per flagellum ex suis sceleribus confectum præcipites eiciuntur. Quamvis igitur ipsa vita impuritas Tridensinos ex Ecclesia Christi eiectionis liquido demonstrat: sit tamen hæc distinctius perpendantur, fateri cogimur, Ecclesia calamitates ultimas, ruinas, excidiaque, à doctrina depravatione exorta. Profecto tamdiu stare solent Ecclesia, quamdiu in illis locum habere potest cælestis doctrina veritas: tum demum ruere incipiunt, quum primum à veritate excidunt. Huius rei adumbratam demonstrationem, imo expressam imaginem continebat ignis ille cælitus à Deo missus in altare Domini: quem semel de cælo exceptum sacerdotes perpetuo conseruabant, neque fas fuit, sacrificia Dei alio igne absumere: ac proinde Nadab & Abihu, quanquam ipsi sacerdotes, & Aaronis filii fuerint, à Deo igne percussi perierunt, quia ignem alienum obtulerant, quod Dominus non præceperat eis: quorum exitium tum demonstrat, sacerdotes non successione, sed doctrina integritate Deo probari: tum vero hæreticorum omnium iudicium illustre continet, qui doctrinas alienas audeant in Ecclesia Dei coram Domino offerre. Sine igitur officium spectemus eorum

Leuit. 9. 24.

Leuit. 10. 1.

P R Æ F A T I O.

nam sacerdotum, qui Deo placuerunt, sua exitium transgressorum, constat, in Ecclesia successione doctrina puritatem, tanquam divinum thesaurum Ecclesia ministris divinitus commissam, ab illis summa fide ac integritate perpetuis temporibus conservandam. Atque vel hinc suspicere licet sapientissimum ab Apostolicis usque temporibus institutum, ut sint in Ecclesia tum pastores, qui populum in recta fide instituunt, eiq; vitam ac mores efforment, atque ad normam verbi flectant: tum etiam Episcopi, qui pastorum possent & mores, & doctrinam inspicere, atque examinare, ut nascentia in Ecclesia errorum semina, velut inter aedificia occulte orientia incendia, vigillum providentia extinguantur. Quomagis, qui ad Ecclesiarum clauum sedent, in hanc curam totis sensibus excubare debent, ut Ecclesiam Dei ab omni haresi purgatam, integramque Christa Domino sistant. In hoc tam honorifico ac divino studio post Apostolos antiqui Episcopi cum summo Ecclesia emolumento vigilarunt. His artibus Ireneus Valentinianos, Cyprianus Novatianos, Athanasius Arianos, Basilii & Gregorius insignes Arian propugnatores Eunomianos, Cyrillus Alexandria Episcopus Nestorianos,

Augu-

P R Æ F A T I O.

Augustinus Manichæos, Donatistas, Pelagianos, multosq; præterea alios: hoc est, lucis ministri tenebrarum ministros profligarūt. Ita veteres illi Episcopi ad officium suum & ministerium imprimis spectare intelligebant, ut insurgentes in Ecclesia hæreses omni studio suo opprimerent: felices illos atq; emeritos milites labores sui atq; certamina sequuntur: manet interim eadem felicitatis occasio, eadem manet Ecclesia, eadem in Ecclesia manent certamina, eadem certantes expectat corona: nos vero non iidem manemus. Ita enim sumus pleriq; erga Christum & Ecclesiam Dei, quam suo sanguine acquisiuit, affecti, ut Ecclesiarum cura egregie suscipi videatur scilicet, si res nostra crescant. Ita sumus omnes ad dominationem attenti, in eoq; adeo vigilanter omnes ingeniorum articulos versamus, ut regnum Dei, & gloria ipsius à primo in secundum aut tertium locum, aliquando in ultimum reiciatur. Verum ne querimoniam hoc loco tollere possemus, optimi Regis imperium, & vigilantissimi Archiepiscopi regimen pastorale effecit: qui auctoritate, prudentia, studio, vigiliis improborum conatus confringunt, ut Ecclesia tranquillitati prospiciatur, ne errorum incendia Ecclesia intentata latius sese efferant: quorum

rum

P R A E F A T I O.

rum sanctissima cura, animos etiam torpentes ad industriam excitare possunt: hinc mihi quoque cura succreuerat, ut ad publicum incendium restinguendum, quod ab haereticis ingeniis est excitatum, nostram hanc aqua siculam alacri manu porrigeremus. Patres vero Ecclesiasticos, quantum licet, adhortor, atque obsecror coram Deo, ac Domino nostro Iesu Christo (donec ab ipsis, qui auctoritate, doctrina, & sanctimonia valent, legitima, libera, ac plena sanctarum Ecclesiarum Synodus coacta errores istos examinauerit, profligauerit, pacemque Ecclesiae reddiderit) ut interim Ecclesiam Dei integram, & quantum in ipsis est, castam Christo exhibeant. Sciant rei Ecclesiasticae male gesta Christo se rationem reddituros: industria vero sua fructum uberrimum, & apud Deum, & apud homines consecuturos: neque vero vel bruta illa Romani Pontificis ulmina, vel confederatorum hostium aduersus Christum & Ecclesiam vires quasfcanque metuendas putabimus, quamdiu Ecclesia nostra integram doctrina caelestis anitatem conseruauerit. Quod si Ecclesia pastorum ignavia veritatem mutauerit in mendacium, quidnam deinceps expectandum iudicemus, nisi ruinam? Non enim
nouum

P R A E F A T I O.

nouum in Ecclesia, aut mirum videri debet; si, qui Ecclesiis praeferuntur, derelicta veritate, in insigniores haereses prolabantur, omnia secum in ruinam trahant. Sed quoniam Ecclesiam suam Deus velut arenam maximorum certaminum voluit esse, magno animo subeunda sunt, quaecunque ad excitandam seruatorum suorum industriam in Ecclesia sua DEVS fieri praordinauerit.

Quod si quis diligentius consideret, quae variis temporibus haereses in Ecclesia vix exorta fuerint, quarum quaedam ipsam Trinitatem oppugnarint, quod fecerunt ante Arium haereses fere omnes: quaedam Spiritus sancti diuinitatem, sicut Macedoniani: aliae non minus Christi, quam Spiritus sancti diuinitatem, ut Ariani: quaedam Christi humanitatem negarint; quod fecit non minus Nestorius, dissoluendo Christum in duas personas; quam Eutyches, confundendo distinctas Christi naturas in unam: aliae vero Christi officia (prophetiam dico, regnum & sacerdotium) eluserint; in quo luto totus fere Antichristianismus, vel ut alii vocant, Papiasmus volutatur: omnia profecto videntur mirifice à Deo ordinata, ut excitaretur industria seruatorum Dei in Ecclesia

P R Æ F A T I O.

*Ecclesia per singula secula, ut veritas magis
magis, luceret. Nam quid tandem persece-
runt ista tam portentosa hareses? & num
sine voluntate Dei? num fortuito obrepse-
runt? Imo vero ipsi veritatis Adversarii ad
veritatem confirmandam inferuire cogun-
tur. Hoc enim quamquam inscii agunt, ut
velut ex somno excitentur ad industriam
atq; ad vigilas ministri lucis, ut omnes arti-
culi firmantur, omnis doctrina retineatur
pura pura, & sicut aurum per ignem purga-
ta, ut sapientia iustificetur à filiis suis. Ergo
in ipsis hereticis excitandis, singularis Dei
providentia apparet, eximium Dei in Eccle-
siam beneficium, eximium ad veritatem
promovendam studium in Ecclesia excita-
tur. Hoc ipsum pramonuerunt Apostoli, ut
qui ad messem domini à domino missi emit-
tuntur, sciant, nec certamina, nec pericula
unquā defutura, neq; vero in laboribus suis
ac periculis providentiā Dei aliquando defu-
turam. Iubet ergo nos magno animo in messe
dominica versare, neq; occurrētib; periculis
ac turbis frangi, quia, quacumq; in Ecclesia ex-
citatur turba, divina providentia adeo vigi-
lanter regitur atq; ordinatur, ut nemo possit
ad Ecclesiam turbandam accedere, qui non
prius in aeterno Dei cōsilio ad hoc iudicium, ac
proin-*

P R Æ F A T I O.

Ind. 3. 4.

proinde ad iustam damnationem scriptus fuerit. Cohortatur ergo nos Apostolus Iudas, ut semper deceremus pro fide, qua semel tradita est sanctus. Nam subreperunt quidam homines prius iam olim descripti ad hoc iudicium, impii, Dei nostri gratiam transferentes ad luxuriam, & solum illum verum Deum, ac Dominum nostrum Iesum Christum negantes. Quid ergo restat aliud, quam ut in conspectu Christi Domini cum omni alacritate militemus? Atque hac erat ratio, qua nos in hanc arenam produxeris.

Apud vos vero, viri doctissimi, ornatissimi, mihi plurimis nominibus colendi, hanc adhortationem depositam esse volui, ut intelligatis, vestram operam, industriam, eruditionem, ad causam Christi adiuvandam implorari, vestros labores ab Ecclesia Christi expectari, vosq; velut nominatim à Christo Domino compellari. Quo enim alio pignore vel vestram in me singularem humanitatem excipere, vel meam in vos fidem atque amorem exprimere potui, quam ut vos ad Ecclesiam Christi vestris laboribus iuvandam, edificandam, erigendam prouocarem? Hanc à vobis operam antiqua Mertonensium nostrorum exempla postulant. Ex hoc enim Collegio principes in omni
lite-

P R Æ F A T I O.

*literarum genere viri, tanquam ex equo
 Troiano, ad veritatis defensionem, atque ad
 Babylonici Imperij incendium & ruinas per
 diuersa secula prodierunt. Hinc Iohannes
 VVicleus, hinc Guilielmus Occham, hinc
 Thomas Bradwarden, hinc alii multi con-
 tra pseudofratre bellum susceperunt, quo-
 rum clarissima monumenta apud Ecclesiam
 Dei etiam inter tenebras lucem fulgoremq;
 suum retinuerunt, sicut apud Israelitas lux
 inter tenebras Aegyptiacas resplenduit.
 Ut mittam vetera; arbitror equidem, orbem
 terrarum in hoc literato genere vix tales
 duos viros per multa secula tulisse, quales ex
 hoc Collegio habemus hodie in bonum publi-
 cum vigilantes, duos clarissimos equites,
 Thomam Badlaum, & Henricum Sauillum:
 quorum alter magnificis sumptibus Biblio-
 thecam Oxoniensem instituit, adornauit, in-
 credibili librorum multitudine & varietate
 repletam, tanquam splendidissimum Eccle-
 sia ocellum inter rarissima orbis Christiani
 spectacula exornatam posuit. Alter ad inna-
 tam prudentiam, ad ingenium summum, a-
 cerrimumque iudicium, incredibilem rerum
 scientiarumq; omnium cognitionem ascen-
 mulans, magnifico pariter apparatu omni-
 bus pene per orbem terrarum bibliothecis*

B

exqui-

P R Æ F A T I O.

exquisitis, Gratiam S. Iohannis Chrysostomi editionem iam consummavit. Ambo quasi duo Consules sortiti provincias mirifico animorum consensu, quasi unico iugo connexi, regio plane animo in bonum publicum aduigilantes, rarissima virtutis exempla omnibus, maxime vero Mertonensibus suis relinquunt. Equidem mihi de Ecclesia Christi pro meo modulo sollicite cogitanti, grande, nescio, quod bonum Deum misericors ad piotum consolationem, atq; in Antichristi ruinam parare videtur, in eumq; finem istorum duorum clarissimorum virorum animos ad magnifica opera excitasse; ut alii istorum laboribus quasi giganteis humeris subleuati, opus Domini maioribus animis suscipiant, susceptum industria ac fide perficiant. Hæc est illa arena, qua vos expectat, viri mihi plurimum colendi: ut nihil iam vobis deesse videatur, non inuitamenta ad labores, non magnifice extructa ac dotata Collegia, non bibliotheca ornatissima, non exempla prastantium virorū, non eximia causa bonitas, nec deniq; laborantibus pramium deerit.

Restat, ut instituti mei rationem vobis aperiam. Delectatus olim ingenio & industria Mart. Bucerī, prastantis Theologi, qui controuersias inter nostros & Pontificios componere

P R Æ F A T I O.

vere studebat, omnesq. ad pacem & concordiam, quantum fieri posses, reuocare, existimabam, operam non inutilem futuram, si aliqua concordia incandens ratio excogitari potueris. Sed quum res ipsas propius perspexerim, videbatur concordia quarēda studium ex bono quidem animo proficisci, sed impossibilia tentare eos, qui post Decreta Tridentina reconciliationem aut concordiam cogitant. Ante Concilium illud Tridentinum factius hoc negotium expediri potuisse videbatur. Quamuis enim multis doctrina capitibus corruptela subintroducta fuerant à fraterculis, in præcipuis tamen articulis, & fundamentalibus videmus integritatem doctrina à multis mirifica Dei providentia conseruatam: ita ut in dubio pendere videretur ante Concilium Tridentinum, quam fueris Ecclesia Romana doctrina, illam, quam multi viri religiosi integram retinuerunt, an potius illa, quam pseudofreres induxerunt. Hinc ardor & studium animam meam inuaserat, inquirendi huius mutationis origines. Animatus etiam fui ad hunc laborem à Reuerendissimo Archiepiscopo Cantuariensi, qui, quum forte ante aliquot annos de origine errorum Tridentinorum sermo fuisset iniectus, operam

P R Æ F A T I O.

illam difficilem quidem, sed utilissimam Ecclesia futuram spondebat. Itaque me in eam curam est cohortatus, ut tentarem, si quid in ea re efficere potuissem: in quam curam ego pro mea mediocritate libenter incubui. Tandem uniuersum hoc malum deprehenditur à fraterculis inuectum, ut non male iam nobiscum agi videretur, si talem hodie Ecclesiam per omnes Europa partes retineremus, qualem ante fraterculorum ordines institutos patres nostri tenuerunt. Istas fraterculorum perniciosas tragædias in Ecclesia antiqui Episcopi praesensisse videntur; maxime vero beata memoria vir, Gualterus de Merton, celeberrimus ille Collegii huius Mertonensis fundator, qui accurate cauisse videtur, ne quis eorum, qui religiones istas ordinesque intrasset, ex huius Collegii stipendii aleretur: facile enim videbat vir prudentissimus, qui vixerat paulo post primos fraterculorum ordines institutos, malas istas bestias Ecclesia ruinam, quacunque grassarentur, secum tracturos. Nam quod Iohannes Wicleuius testetur, Episcopos olim pseudofrateres tanquam Diabolos odiuisse: de his temporibus loquitur, quibus vixerat Episcopus ille, cuius memoriam veneramur, Gualterus de Merton, qui pseudofrateres istos è suo Collegio decreto

VVicl. Tri-
log. lib. 4. c. 36.

P R Æ F A T I O.

decreto suo excludi curauit. Hoc vero libro demonstrare tentauimus in maximis articulis, & fundamentalibus doctrinam à fraterculis fuisse mutatam: nempe in doctrina de regula fidei, de Ecclesia de fide ac gratia: à multis tamen viris doctis piisq; veram fidem in istis omnibus conseruatam obseruauimus, usque ad tempora Concilii Tridentini. Quae igitur ex hac nostra disputatione velut corollaria sequuntur, haec sunt:

1. Consensus Ecclesia, quae unica est in patribus ac filiis, ante Concilium Tridentinum, in maximis doctrinae capitibus semper sibi constans obseruatur.

2. Vera Christi Ecclesia stetit probatur usque ad Concilium Tridentinum.

3. Ecclesia reformata nihil aliud sunt, quam huius antiqua, vera, unica Ecclesia continuatio, quae ante Concilium Tridentinum perstiterit, & ad finem mundi est duratura.

4. Separatio, quae facta est, est separatio, quae Rom. curia sese separabat ab Ecclesia, & quae Ecclesia Christi sese retraxerat ab illa curia; siue quae, secundum mandatum diuinum, Ecclesia exiuerat à Babylone.

5. Origines & occasionis errorum demonstrantur.

P R Æ F A T I O . .

d. Patres, maioresq; nostri, qui in Romana Ecclesia vixerunt, & mortui sunt, media ad salutem necessaria habuerunt, quia vera doctrina prædicatio, quamvis multum impedita à fratre culis, permissa tamen retinebatur usq; ad Concilium Tridentinum. At ex Decretis Tridentinis media ad salutem necessaria iam sublata sunt.

Hæc sunt, quæ disputationis huius scopum continent. Hanc vero operam meam qualemunque Deo & Ecclesie posui: quæ, si nihil aliud effecerim, illud saltem me præstitisse confido, ut via vestris aliorumq; maioribus ingenis præstruatur, quæ facilius veritas confirmari, & hypocrisis falsiloquorum recogi possit. Deus vestra studia in suam gloriam, & Ecclesie suæ consolationem dirigat. Valete viri mihi plurimum colendi. E meo Museo. 1612. Nouembrii quinto, quem diem celebramus in memoriam diuinæ liberationis, qua misericors Deus Ecclesiam & Rempublicam nostram ex faucibus Antichristi, atque ex intentata nobis per puluerem tarmentarium internecione liberauit.

Vobis in Christo deuin-
tissimus

Georgius Carleton.

Apo-

Apocalypf. 20.

vers. 3. Coniecitq. eum (Draconem) in
abyssum, quam occlusit & obsignauit su-
per eum, ut non seduceret amplius gentes,
donec complerentur anni mille. Nam
postea oparetur eum solus ad exiguum tem-
pus.

vers. 7. Quum vero expleti fuerint anni
mille, soluetur Satan as è carcere suo, exi-
bitq. ut seducat gentes.

T sensum huius Scripturæ ge-
nuinum teneamus, obseruan-
da sunt ea, quæ Christus do-
cuit, de eiectione Satanæ, Io-
han. 12. Postquam enim vox
Patris de cœlo insonuit, dicens: Et glorificauit,
& rursus glorificabo: vocem illam, Christus
monuit, nō propter ipsum, sed propter astan-
tes exitisse. Deinde hæc verba subiicit: Nunc Iohan. 12. 31.
iudicium adest huius mundi, nunc princeps ille huius
mundi eijcietur foras, & ego si sublatu fuerō è terra,
omnes traham ad me. Iudicium huius mundi
vocat, non quod in fine sæculi futurum est, sed
quod ipsius aduentu, & manifestatione, &
morte factum est: non damnationis, sed dis-
cretionis, ut Augustinus & Cyrillus locum
hunc explicant. Iudicium mundi, hoc est,

quod pro mundo, siue hominibus huius mundi, tyrannide Diaboli oppressis, erat, tam per mortem ipsius, futurum contra Diabolum, suo in homines imperio, iusto Dei iudicio spoliandum. Vnde explicandi causa, quomodo hoc iudicium mundi fieret, subiicit: *Nunc princeps huius mundi eijcietur foras.* Nam princeps huius mundi, Diabolus, regnum suum inter gentes longe lateque tenebat ante Christum exhibitum. At quum filius Dei Ecclesiam suam, hoc est, regnum suum apud gentes Apostolorum ministerio dilatauerat: tum primum Satanas eiectus est è regno illo suo, quod antea in gentibus seductis tenuerat. Tempus illud, quando primum eiectus fuerat Satanas, verba Christi demonstrant: *Et ego si sublatu fuerò è terra, omnes traham ad me.* Hoc dicebat, significans, qua morte moriturus esset, inquit Euangelista. Hæc igitur eiectio Satanæ numeranda est à Christo crucifixo. Et ego, inquit, si sublatu fuerò è terra, omnes traham ad me. Omnes, non Iudæos tantum, sed & gentes.

Quando vero Satanas eiectus fuerat à Christo, ne seduceret gentes amplius: tunc ligatus intelligitur, & in abyssum coniectus, ne seducat gentes. Iraque docet Iohannes, draconem in abyssum coniectum, vt non seduceret amplius gentes, donec complerentur anni mille: quum vero expleti fuerint anni mille, tum demum soluendum Satanam è carcere suo, & exiturum, vt seducat gentes. Satanas igitur

tur
caro
ten
du
sed
ror
ror
ple
Epi
uat
ant
fi;
ren
pu
pro
Ch
di
bu
rat
er
cit
die
Sa
pr
lo
tal
sti
&
igi
to
qu
qu

tur post Christum crucifixum coniectus in carcerem, id est, Christi potentia ligatus & retentus, ut ne gentes seduceret, sicut antea seduxerat, solvendus fuerat post mille annos ad seducendum gentes. Seductio autem est in erroribus de fide; quanquam vero plurimi errores ante mille annos à Christo crucifixo expletos, exorti fuerint: à Patribus tamen & Episcopis, in Ecclesia Dei vigilantibus, adjuvantibus etiam Romanis Episcopis, errores ante annum millesimum ita fuerunt compressi, ut insignis illa gentium seductio non appareret; atque in Ecclesiam Rom. ante illud tempus, non multos insignes errores irrepsisse, probari possit. At vero post annos mille à Christo crucifixo (qui principem huius mundi eiecit è regno illo suo (quod antea in gentibus horrenda idolomania immergis tenuerat) soluto tandem Satana plurimi insignes errores in Ecclesiam, quæ nunc Romana dicitur, exundarunt. Errores vero, qui in hodiernam Ecclesiam Romanam, post solutum Satanam prorupere, quanquam plurimos deprehendimus, tamen præcipuos tantum hoc loco tractabimus, in quibus ipsa fundamentalia, & vitalia fidei, & Ecclesiæ Catholicæ instituta, immutata, lapsaque apud Pontificios, & penitus extincta deploramus. Affirmamus igitur, probari non posse ex probatæ fidei autoribus, testimoniis perspicuis, disertis, solidis, quæquæ sunt extra suspicionem plagii, quenquam existis erroribus, quos hic examinan-

dos suscepimus, aut exortum in Ecclesia Romana, ab eaque approbatum ante annum Christi millesimum: aut receptum fuisse in Ecclesia Romana, tanquam dogma de fide, ante Concilium Tridentinum: qui quidem errores hodie in Ecclesia Pontificia habentur dogmata de fide.

Quatuor controuersias hoc ordine sumus hic explicaturi. Primam, *de regula fidei, siue de sacris Scripturis*, ut constare possit primo loco, quænam sit, & in Ecclesia semper habita fuerit fidei regula. Hæc vna probabitur ab Apostolicis temporibus, vsque ad Concilium Tridentinum in Romana Ecclesia conseruata, in eo tandem Concilio mutata, inde controuersia cum Tridentinis exorta. Deinde secundum illam regulam reliquas tres controuersias examinabimus, *de Ecclesia, de Fidei iustificante, de Gratia*. In illis controuersis, quæ grauissimæ omnium intelliguntur, post regulam fidei, testimonia Ecclesiæ deducemus vsque ad Concilii Tridentini tempora: & priuatas fratrculorum opiniones ab Ecclesiæ Romanæ iudicio separabimus: quæ quidem priuatae opiniones hodie inter Ecclesiæ Pontificiæ decreta habentur. Illud vero initio admonendum videbatur, ut sententia sensusque noster recte excipiat, in iis, quæ dicturi sumus, Ecclesiam nunc Romanam, & Ecclesiam Pontificiam à nobis dici, quæ reuera nec Romana Ecclesia est, nec omnino Ecclesia, sed tantum Romana Curia. Nam apud omnes æquos re-
rum

num estimatores, & veritatis cupidos, probaturos nos per Dei gratiam speramus, errores istos post annum à Christo crucifixo millesimum à fraterculis, & Romanæ Curie adulatoribus introductos fuisse, in quibus Ecclesia Romana (in qua patres maioresque nostri vixerunt, religionemque susceperunt) in maximis ac præcipuis fidei negotiis, nempe in fundamentalibus veritatem contra Romanæ Curie adulafores integram atque immutatam conseruauerat, vsque ad Concilii Tridentini tempora.

C A P V T I.

De modo disputandi, & de ratione sessionis nostræ à iugo Romanæ Pontificis.

INter notas illas, quas Cardinalis Bellarminus ad probandam Ecclesiam adduxerat, y-
 nam esse voluit, conspirationem in doctrina lib. de not. Eccl. cap. 9.
 cum Ecclesia antiqua: Magnam sine dubio integritatis opinionem conciliasset, si, quod ingenue proposuit, perfecisset. Sed quod perficere se non posse videbat, ne tentare quidem voluit. Quare ergo proposuit? Manifesta videtur & veritatis confessio, & causæ obtinendæ desperatio, proponere, quod verum agnoueris, nec in agnita veritate acquiescere. Si hæc sit genuina disputandi ratio, quare non sic instituis disputationem? Subiicienda sunt Bellarmini verba, quibus ostendit,
 se

Ibid. se hanc disputandi methodum refugere, qua vna doctrinæ conspiratio cum antiqua Ecclesia probari possit. sic enim scribit: *Duobus modis possemus ex hac nota probare Ecclesiam nostram veram esse, non autem Aduersariorum. Primo, proferendo sententias veterum, quibus singula nostra dogmata confirmaremus, Aduersariorum refutaremus. Sed hic modus prolixissimus esset, & multis calumniis & obiectionibus obnoxius. Altera via est breuior & certior; nimirum, ostendendo primum ex confessione Aduersariorum, nostra dogmata esse doctrinam omnium veterum. Deinde, dogmata Aduersariorum habita fuisse in Ecclesia antiqua pro exploratis hæresibus. Sic enim constabit, doctrinam nostram conspirare cum doctrina veterum Catholicorum: doctrinam vero illorum conspirare cum doctrina veterum hereticorum. Hæc ille.*

Veritatis indagandæ methodum ex antiquorum sententiis, qua vna conspiratio doctrinæ cum antiqua Ecclesia demonstrari potest, ut prolixam, & multis calumniis, & obiectionibus obnoxiam refugit. Breuior via, & facilior placuit, ut calumnias quasdam in nostras Ecclesias coniceret. Nam quid breuius aut facilius, quam calumniam proferre? Itaque verâ viâ relictâ, breuiorem & facilem illam calumniandi viam secutus est. Dumque ex nostrorum confessione hoc ostendere laborat, nihil adferre potuit præter calumnias. Negamus hoc ex nostrorum confessione colligi posse, negamus à Cardinali demonstratum, aut demonstrari posse; quamuis in paucis controuer-

trouerſis, immutando, & obtruncando Caluini, aliorumq; noſtrorum verba; illud oſtendere conetur: ſed fruſtrâ.

Illud vero Lectoribus non abreptis præiudicio diiudicandum proponimus; an non ex hac Cardinalis confeſſione conſtet, ſi ſententiæ veterum proferendæ ſint, non poſſe Pontificios conſpirationem doctrinæ ſuæ cum antiqua Eccleſia probare, quia hic modus diſputandi multis calumniis & obiectionibus eſt obnoxius. Sic veritas extorſit confeſſionem ex ore Aduerſariorum: nam qui hæc dicunt, plane conſitentur, veterum doctrinam noſtram eſſe. Qui enim ex veterum doctrina prolata, calumnias & obiectiones metuunt, atque hoc nomine prolationem & collationem antiquæ doctrinæ refugiunt, nonne manifeſtam produnt confeſſionem, ſeſe, vtcunq; verbis ludunt, reuera conſpirationem in doctrina cum antiqua Eccleſia, vt rem ſibi formidabilem, penitus à ſe reiicere, & nobis relinquere.

Quem igitur diſputandi modum iſti reſugiunt, nos vt genuinum ſuſcipimus: quia conſpiratio doctrinæ noſtræ cum antiqua Eccleſia nullo alio modo probari poteſt, quam proferendo ſententias veterum, quibus ſingula noſtra dogmata confirmemus, Aduerſariorum reſutemus. Neque vel calumniis, vel obiectionibus hæc via obnoxia eſſe poteſt: quia Eccleſia vna eſt atque eadem per omnes generationes, vnitatis autem vinculum eſt in fundamen-

damentalibus Ecclesie consensus. In fundamen-
tamentalibus probabimus, nos habere certissi-
mum antiquæ Ecclesie consensum continuat-
um usque ad nostra tempora, atque adeo ad
Concilium Tridentinum: quò tempore pa-
tres nostri discessionem fecerunt ab illo con-
ciliabulo, & à Romani Pontificis Curia. Nam
ad illa usque tempora Eccl. sta, quamvis errori-
bus, & varia fraude oppugnata; tyrannide pres-
sa, patienter tamen Rom. Pontificis tyranni-
dem, & fraterculorum impudentiam pettulit:
At postquam errores illi, qui primum ex pri-
uatis fraterculorum opinionibus prodierunt;
pro Ecclesie dogmatibus tandem in Concilio
Tridentino sancita fuerunt: tum primum Ec-
clesia (quæ priuatas fraterculorum opiniones
patienter tulerat, ac proinde communionem
cum illa Ecclesie parte hæcenus habuerat) di-
uina prouidentia, imo vero Dei brachio po-
tenti, sicut Israel, ex seruitute Ægyptiaca, se
se à iugo Pontificio subduxit.

* Nec multo
post exarsit in
Germania,
autore Luthero,
dira hære-
sis, ita vt faci-
le crediderim,
ab occulta cœ-
li potestate,
malignoq; sy-
derum con-
cursu proue-
nisse, vt reli-
giones toto
terrarum or-
be, enatis fa-
ctionibus, vno
tempore scin-
derentur.
Paul. Iouius
hist. lib. 13.

Qua in re profani homines casum; nescio;
quem & cōtingentiam obseruant. Sunt etiam
inter Episcopos Pontificios, qui hæc recessio-
nem à iugo Pontificio, ad cœlestes constella-
tiones referūt.* Sic isti in Christi schola hospi-
tes & peregrini. Nos vero certi sumus, Ecclē-
siam à suo capite sic institui ac gubernari; vt
quamvis malorum hominum fraude ac ty-
rannide sæpius oppugnata fuerit, ita vt non-
nunquam oppressa videatur, nunquam ta-
men penitus interierit. Et Christum Domi-
num

hunc presentem semper, & Ecclesiam suam
 promissione, Spirituq; suo confirmantem ad-
 oramus. *Ecce, inquit, ego vobiscum sum omnibus*
diebus, vsq; ad consummationem seculi. Vtunque
 igitur profani homines hanc secessionem à
 Romano Pontifice, ad contingentiam, aut ad
 fatum astrologicum referant, nos tamen, vt
 istos in insania sua relinquamus, veneramus
 diuinam potentiam, providentiam, & mise-
 ricordiam, qui, quod promiserat, in tem-
 pore effecit. Et quamuis tyrannis illa Ponti-
 ficia longius durasse visa fuerit, in ea tamen
 duratione, qua Ecclesiam ad patientiam ar-
 mauerat Deus, videmus, quid peccata nostra
 meruerint. At quod Christus ab hac tyranni-
 de liberauerit Ecclesiam, non nostris illud
 meritis tribuendum est, sed solius misericor-
 diæ diuinæ benignitas in eo lucet, & veritatis
 victoria: quia quod Deus promiserat, nec ini-
 micorum potens superbia, nec impotens ty-
 rannis, nec vtriusque nostra peccata auertere po-
 tuerunt.

Secessimus igitur à Romano iugo, exiui-
 mus è Babylone, sed mandato Dei: nam vox
 cœlestis sic populum euocauit: *Exite ex ea, Apoc. 18. 4.*
 popule mi, ne participes sitis peccatorum e-
 ius, & ex plagis eius accipiatis: nam accumula-
 ta peccata eius pertigerunt vsq; ad cœlum, &
 recordatus est Deus scelerū eius. Deus igitur
 hanc secessionem voce sua mandauit, poten-
 tia sua perfecit. Et quanquam sæpius antea de
 hac secessione Ecclesia cogitauerat, nunquam
 tamen

tamen perficere potuit, donec impletum fuisset, quod Scripturæ prædixerant, vt Ecclesia intelligeret, non suis viribus, aut sapientia sua se liberationem suam efficere, sed Christum liberatorem adoraret, & corpus sequeretur suum caput. Illud enim negari non potest, Ecclesiam sæpius antea secessionem à Romano Pontifice vel tentasse, vel de ea re deliberauisse.

Matth. Paris.
Henr. 3. 37.
ann. 1233.

Quum Robertus Grossthead noster Episcopus Lincolnensis, impiis olim Romani Pontificis proquisitionibus obsisteret, Papa non se capiens præ ira, inquit Matth. Parisiensis, grauius aliquid in Episcopum consulturus videbatur. Sed, vt idem autor refert, consilium dederunt Cardinales Domino Papæ, vt omnia hæc conniuentibus oculis sub dissimulatione transire permitteret, ne super hoc tumultus excitaretur, maxime propter hoc, quia scitur, quod quandoque discessio sit ventura. Hæc ille. Hæc multo ante Martini Lutheri tempora scripta sunt. Metuebant igitur Cardinales, ne insignis ille pietate & eruditione Lincolnensis Episcopus secessionem hanc inchoaret. Itaque ipsorum iudicio apparet, eum, qui primum se huic secessioni ducem & antesignanum esset præbiturus, insignem futurum hominem, pietate & eruditione excellentem, qualis tum Robertus Grossthead habebatur. De hac secessionem consultatio tenuit eos, qui eruditione & pietate maxime floruerunt in Concilio Constantiensi, vt ex Cardinalis Cusanj,

fani, & Iohannis Gersonis scriptis constat. Cusanus de hac re scribit ad Rodericum de Trevino, Regis Castiliæ oratorem. Primum quidem secessionem hanc dicit esse vitandam, quantum fieri potest, propter schismatis scandalum: verum post longam disputationem, tandem his verbis sententiam suam proferret: Quando sacer princeps contra sanctorum Patrum statuta aliquid præsumit, ubi non constat, eum ex causa utilitatis, aut necessitatis moveri, sed ex aliqua particulari indigna causa; tunc ipse in priora Petri mandata offendit, exiens vires potestatis suæ, quapropter non esset inconueniens, si pertinaciter in hoc persisteret, ab eo recedi posse per Ecclesiam. Hæc Cusanus.

Ex quibus verbis constat, hæc disputationem tum quidem in Ecclesia tractatam fuisse, de secessione Ecclesiæ à iugo Rom. Pontificis. Itaq; Iohannes Gerson de eadem rescribens, testatur, plurimos viros bonos in ea rum fuisse sententia, quando gravissimum schisma Ecclesiam perturbasset, quod longo tempore durauerat, viuentem iam Gersonem; ut ex illo schismate opportunitatem arriperent, ne amplius Papa ad administrationem ac iurisdictionem Ecclesiæ admitteretur: sed optimum futurum, si Ecclesiæ status ad primitivæ Ecclesiæ conditionem reduceretur, ut Præsules singuli commissos sibi populos regerent, neque ratio vlla haberetur aut reservationum, aut exactionum, quas Romana Ecclesia introdu-

*Cusan. ad Ro-
der. script. an.
1442.*

*Gerson de
Concil. gena-
rali unius oba-
diensis.*

terat. Gersonis verba sunt hæc: Forte aliquibus videtur, quod expediret Ecclesie universali, redire omnia ad pristinum statum Ecclesie, seu illius, qui fuit tempore Apostolorum, quantum fieri congrue posset, abiectis talibus iurisdictionibus pro magna parte, quæ reddiderunt Ecclesiam totam brutalem & carnalem, vel redeundum esset ad statum Ecclesie tempore beati Sylvestri, & Gregorii, quando quilibet Prelatus demittebatur in sua iurisdictione. Itaque idem Gerson sic libere pronuntiat in eo libro, quem inscripsit, de Auferibilitate Papæ: Auferibilis est Papa per generale Concilium perpetuo, vel ad tempus, quoad ea omnia, quæ sunt iurisdictionis.

*lib. de auferi-
bil. Pap. con-
sid. 15.*

Nihil ergo novum in Ecclesia sit, si hæc pars Ecclesie Catholice, quam ad Occidentem Dei providentia statuit, tandem aliquando illud perfecerit, quod diu antea cogitauerat, & de quo multum deliberauerat, ut se à iugo Romani Pontificis subduceret. Nam plurimæ aliæ partes Ecclesie Catholice ad Orientem, & ad Austrum hanc Romanam tyrannidem nunquam tulerunt. Pars autem hæc Ecclesie Catholice Occidentalis maxima est, & sine dubio nobilissima, quandoquidem quæcunque sacræ Scripturæ de Antichristo prædixerunt, hic impleta videamus. Secessimus igitur non ab Ecclesia Romana, sed à Romana Curiâ. Secessimus, ut divino mandato obtemperaremus. Deus enim iubet populum suum à Mystica Babylone exire. Imo
vero,

veto, qui hanc secessionem mandauerat, ipse
 potenti sua manu populum suum eduxit, vt,
 quod mandauit, ipse perficeret. In quo admi-
 rabilem Dei prouidentiam suspicimus & ad-
 oramus, qui Ecclesiā suam ita sub hac captiui-
 tate exercuit, vt semē sibi semper reliquū fece-
 rit. Vere igitur cum Elia Propheta exclamare
 possumus: *Nisi Dominus exercituum residuum nobis* Esa. 1.9.
fecisset reliquias, vel cantillas, quasi Sodoma fuisset
imus, & similes Gomorrae. Nam vera doctrina in
 fundamentis ab Ecclesie exordio, ad Mart.
 Lutheri tempora, integra semper in medijs re-
 nebra lucebat, vt nec incēdijs nec gladijs, non
 viuicōburijs, nō tormentis Pontificijs, nō per-
 fidia & errorib; fraterculorū extingui poue-
 rit ignis hic de celo missus. Quanquā enim nō
 semper eadē claritate luceret, atq; arderet, nū-
 quam tamē est extinctus. Ac hoc solius diuine
 prouidentie beneficium agnoscimus, q̄ in Ec-
 clesia sua semper vigilans, per omnia secula
 quosdā restes excitauerit, qui veritatē perfidia
 & superbia pōtificia pene obrutā, pene sepul-
 tam, studiose ac fideliter conseruārint; donec
 tandem veritas ipsa, victrix velut effracto se-
 pulchro resurgens, longe lateq; triumphare
 inciperet, quæ diligentes se diligit, & conser-
 uat, vt victores secum triumphare faciat.

Ad eos igitur, qui Ecclesiam nostrā à Mart.
 Lutero exortam suggillare solent, coarguen-
 dos: Ecclesia Catholica cōsensum, & doctri-
 nam integre conseruatā, tanquam ignē illum *Louis 6. 12.*
 perpetuum, qui per omnes sacerdotū succes-

siones in altari Dei ardere solebat, produci-
mus. Et ne Aduersarii se laesos, aut opiniones
ipsorum à nobis conflictas querantur (quod
quidem grauissimum crimen apud Pontifi-
cios familiare atq; vñtatissimum inuenimus)
eorum errores verbis ipsorum primo loco
præponemus. Prima igitur controuersia est de
regula fidei, siue de sacris Scripturis, de qua re
sic docent Pontificii.

CAPVT II.

*Questionis status succincte ponitur, &
argumentum futura dispu-
tationis.*

THESES PONTIFICIÆ.

Asserimus, in Scripturis non contineri expresse
totam doctrinam necessariam, siue de fide, siue
de moribus, & proinde præter verbum Dei scriptum
requiri etiam verbum Dei non scriptum, id est, diui-
nas & Apostolicas traditiones. Bellarmin. lib. de
verb. Dei non script. cap. 3.

Omnes libros veteris & noui Testamenti, necnon
traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores perti-
nentes, tanquam vel ores enus à Christo, vel à Spiri-
tu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia
Catholica conseruatas, pari pietatis affectu ac reue-
rentia suscipit ac veneratur Tridentina Synodus.
Concil. Trid. sess. 4. decret. 1.

Scriptura sine traditionibus nec fuerunt simpli-
citer necessaria, nec sufficientes. Bellarmin. lib. de
verb. Dei non script. cap. 4.

Dico,

Dico, Scripturam, etsi non sit facta praeceptum, ut sit regula fidei, esse tamen regulam fidei, non totalem, sed partialem. Totalis enim regula fidei, est verbum Dei, siue reuelatio Dei Ecclesiae facta, quae diuiditur in duas regulas partiales, scripturam & traditionem. Bellarm. ibid. cap. 12.

Questiones de scripturis & traditionibus multas instituunt Pontifici, quae profecto omnes, quia pendunt ex illa controuersia, quae regulam fidei pertractat, & Scripturarum perfectionem probat, hinc lucem accipiunt, & in huius controuersiae explicatione illae quodammodo definiuntur. Nam sine Scripturarum suggillatione traditionum humanarum autoritas in Ecclesia confirmari nunquam potuit. Sed si in Scripturas hominum calumnia semel permissa fuerit, aperitur statim fenestra, traditiones scilicet vel Apostolicas confingendi, & quicquid pro libidine somniantium arridet, quantumcunque Scripturis, & purioribus Patrum scriptis repugnet, Apostolica tamen traditio habebitur.

Cuius imperiose caecitatis atque impudentiae luculentum testimonium continent ea, quae in secunda Nicæna Synodo, de adoratione imaginum statuuntur: non enim erubuerunt Patres in eo Concilio illud figmentum, tum nuper in Ecclesia natum, inter Apostolicas traditiones numerare: saepiusque verbis saltem contendunt, illud scilicet ab Apostolorum temporibus in Ecclesia fuisse usitatum.

*Epist. ad Ioh.
han. Hierosol.*

Quam Epiphanius disertissime, non de suo tantum seculo, sed de superioribus omnibus contrarium testetur. Scribit enim, se, quum forte per Palaestinam iter faceret, Ecclesiam intrasse, ut oraret; atque inuenisse ibi velum pendens in foribus eiusdem Ecclesiae tinctum atque depictum, habens imaginem quasi Christi, vel Sancti cuiusdam. Addit Epiphanius fuisse hoc contra auctoritatem Scripturarum, contra religionem nostram, & scrupulositatem fuisse indignam Ecclesiae Christi. Haec ille. Tanta tamen recordia regnat in hominibus, quibus Scripturarum simplicitas lorder, ut quae terribili Scripturarum fulmine feriuntur, quae Patrum iudicio contra auctoritatem Scripturarum, contra religionem nostram, indigna Ecclesia Christi habentur: ea sub traditionum titulo reuocare audeant, & veterum gigantum furorem imitantes Babylonis ruinas refarcire, & concussum superbiz regnum reponere.

Questionem igitur in primis necessariam hoc loco proponimus, de regula fidei: *An praeter doctrinas & mysteria fidei, quae in scripto Dei verbo continentur, alia sint ex traditione admittenda de fide?* Nos, quia cum antiquis Patribus, tantummodo scripturis canonicis hanc ingenuam debemus seruitutem, ut eas solas in summo auctoritatis fastigio ponamus, quas iudicare omnino non audemus, sed secundum ipsas, de omnibus omnium aliorum scriptis & traditionibus liberè iudicamus; *Quaestio-*

nem

nem hanc sic tractandam instituiamus: Primo ipsarum Scripturarum, hoc est, Dei, de suo verbo loquentis, vocem referemus. Reliquas ad Scripturas, tanquam ad Lydium lapidem examinabimus. Itaque Ecclesie testimonium post Scripturas producemus, id est, antiquorum Patrum, ipsorumque adeo, qui in Romana Ecclesia vixerunt, consensum observabimus. Interim vero respondimus ad obiectiones, quæ à Cardinali Bellarmino adducuntur. Deinde ex istis principiis, Scripturatum, inquam, & Patrum consensu, Corollaria aduciemus de regula fidei, de iudice controuersiarum, & de traditionibus non scriptis. Postremo erroris originem aperiemus.

De statu questionis non est opus, ut multis verbis disceptemus. Nam ex ihesibus Pontificiis, supra à nobis positis, constat, Adversarios in regula fidei vna cum sacris Scripturis traditiones etiam non scriptas ponere, quas vocant verbum Dei non scriptum. Nos verbum hoc Tridentinum, non scriptum, reicimus, & fidei regulam docemus esse vnicas Scripturas, si regulam plenariam intelligamus perfecte explicatam: sin vero regula summaria intelligatur, dicimus, Symbolum Apostolicum è sacris Scripturis desumptum, esse regulam fidei. Ita traditiones non scriptas, Pontificias, ab hac regula, siue totali, siue partiali, omnino reicimus. Vnicam hanc fidei regulam, quam nos tenemus, tandem

perpetuo in Ecclesia permansisse affirmamus, nec mutata ante Concilium Tridentinum. Et hanc regulam, dicimus, contineri in Ecclesie fundamento, per quod Ecclesia consistit, & ex quo optime cognoscitur: atque hinc semper antiquos Patres docuisse, & demonstrasse, serenuisse Ecclesiam. Hinc nos etiam probamus, esse nos in Ecclesia Catholica, quia eandem regulam fidei cum Catholica tenemus. Ecclesiam autem nunc Romanam hinc probamus nec esse Ecclesiam Catholicam, nec cum Catholica communicare, postquam in Concilio Tridentino aliam regulam fidei excogitarint, aliud fundamentum posuerint.

CAP. V. T. III.

*E Scripturis ostenditur fundamentum
& regula fidei, contra Tri-
dentinos.*

a Psal. 19. 8.

Scripturæ de Scripturis sic testantur: Doctrina Dei integra est, restituens animam, testimonium Dei verax est, sapientiam afferens imperito. Quo loco Propheta Legem scriptam docet esse integram, veracem, perfectam, rectam, iustificantem cor, puram, illustrantem oculos. Atque hæc omnia ita docet Scripturas præstare, ut omnes alias creaturas ad hæc præstanda inefficaces esse demonstret. Quamvis cæli enarrent gloriam Dei, dies diem instituat, nox noctem: nihil tamen creatum potest animam lapsam in peccatum resti-

restituere, & latificare cor; (quod est regula
 morum) sapientiam impartiri, & illustrare o-
 culos (quod est regula fidei) præter unicas
 Scripturas. ^a Quæcunque ante scripta sunt, ^{a Rom. 15. 4.}
 ad nostram doctrinam ante scripta sunt, ut per
 tolerantiam & consolationem Scripturarum
 spem habeamus. Quæ verba Apostoli extant
 in modum scopuli, in quem impactum Bel-
 larmini commentum dissilit. Nam scribit, ^b ^{b lib. de verb.}
 Scripturæ finem proprium & præcipuum non ^b ^{Dei non script.}
 fuisse, ut esset regula fidei, sed ut esset commo- ^{cap. 12.}
 nitorium quoddam vile. Hæc Bellarminus.
 At Apostolus Christi hunc Scripturarum fi-
 nem proprium, & præcipuum, imò unicum
 assignat, quum doceat, quæcunque scripta
 sunt, ad nostram doctrinam scripta esse. Si
 omnis scriptura ad doctrinam nostram, tan-
 quam ad suum finem scripta est, quod docet
 Apostolus, certe fides nostra, quæ ex doctrina
 nascitur & pascitur, hanc habet regulam, &
 hæc regula hunc habet finem. Nam fides ex ^{Rom. 10. 17.}
 auditu, auditus autem per verbum Dei. Ac ne
 quis Tridentinum sophisma obijciat Aposto-
 lo; fidem esse ex auditu, auditum per verbum
 Dei; verbum tamen Dei esse verbum etiam
 non scriptum in traditionibus: hanc vanilo-
 quentiam comprimit Apostolus, quum do-
 ctrinam nostram scripto verbo alliget, & ver-
 bum in hunc finem scriptum esse demon-
 stre, ut esset regula doctrinæ, & proinde fidei
 nostræ: quia, quæcunque scripta sunt, ad no-
 stram doctrinam scripta sunt. Vel, qui ausus

erit contra Apostolum dicere, Scripturas non fuisse in hunc finem proprium & precipuum conscriptas: oportuit illam alium nobis finem proprium & precipuum e sacris literis demonstrasse; non autem ex Cardinalis cerebro confictum protulisse. Num ita infamune isti, ut equum esse putent, Ecclesiam Dei, contra diserta Apostoli verba, Cardinalis commentum suscipere debere?

Sed videamus, quo tendat Cardinalis commentum: *Scriptura finis proprius* (inquit) *& precipuus non est, ut esset regula fidei, sed ut esset commonitorium quoddam velle, ad conservandam, & fovendam doctrinam ex predicatione acceptam.* Hæc ille. Quærimus, unde sit hæc prædicatio? è solis Scripturis? an etiam ex traditionibus? Si è solis Scripturis, sequitur, Scripturas esse regulam fidei completam, & conservare doctrinam Ecclesie, quam unicam prædicare debet Ecclesia. Sin ex traditionibus non scriptis, dicat Cardinalis, ubinam? in quo thesauro conservata semper fuerit prædicatio illa? deinde, quid sit illud, quod sic prædicatur? At facile respondet, prædicatio illa, quæ in traditionibus non scriptis continetur, est Romani Pontificis primatus, Christi Vicarii potestas, continetur autem non in Scripturis expresse, sed in cerebro Papæ, qui errare non potest, dum hanc potestatem è Scripturis deducit. Nam hæc est illa Helena, pro qua obtinenda, hoc bellum contra sacras Scripturas excitatur.

Respondeant Tridentini Christo & Ecclesie.

fia. In predicatione Ecclesie quid queritur?
 quis est huius instituti fons proprius & præci-
 pius? Christusne? an Antichristus? Sacra
 Scriptura vnum nobis finem predicationis,
 Iesum Christum demonstrant; præterea nul-
 lum. Nam fundamentum aliud nemo potest
 ponere, præter id, quod positum est, quod est
 Iesus Christus. *1 Cor. 3. 11.* Hoc autem fundamentum
 appellat Apostolus Prophetarum & Aposto-
 lorum. Fundamentum ergo est Iesus Christus,
 quia solus Christus prædicatur; idemq; dici-
 tur fundamentum Prophetarum & Aposto-
 lorum, quia à solis scripturis Prophetis & A-
 postolicis Iesus Christus prædicatur. Queris
 fidem Ecclesie Catholice? Fundamentum
 hoc demonstrabit. Queris in hoc fundamēto
 finem predicationis? Respondet Apostolus;
 Est Iesus Christus. Prædicatio igitur illa, quæ
 fundamentum tenet, deducit Ecclesiam sine
 errore ad veram Christi fidem. Queris regulam
 huius fidei? In fundamento inuenies. Nam
 fundamentum dicitur Prophetarum & Aposto-
 lorum, quia scriptura Prophetica & Apostoli-
 ca est regula huius fidei. Quid Tridentini ad-
 hæret? Disrumpamus vincula eorum, & proi-
 ciamus à nobis iugum eorum, hæc intus sibi
 canunt. Num negabunt finem predicationis
 proprium, præcipuum, vnicum esse Iesum
 Christum? At Apostoli verba saluberrima
 sunt, manifestissima sunt; nemo potest aliud
 fundamentum ponere, præter id, quod positum est,
 quod est Iesus Christus. Nam negabunt, sacra-
 Scri-

Scripturas continere hanc regulam fidei? At Apostolus in eo non est minus disertus. Dicit omnis Tridentina cohors, quare idem fundamentum dicitur Iesus Christus, idem etiam dicitur fundamentum Prophetarum & Apostolorum, cuius angularis lapis est Iesus Christus: nisi quia vnicum fundamentum sit Christus Iesus; vnica fidei regula, sacra Scriptura?

Neque vero hoc nobis sufficit, fundamentum hoc, id est, hunc prædicationis finem hanc fidei regulam nouisse: nisi firma etiam fide teneamus, quod firmissima autoritate docuit Apostolus, fundamentum hoc vnicum esse, nec mutari posse: quia aliud fundamentum nemo potest ponere: qui vero mutat aliquid in fundamento, ponit aliud fundamentum.

Dicant iam nobis, quis ille sit, qui aliud fundamentum posuit? qui pro Christo, & sacris Scripturis, Papam nobis, & traditiones obtulit. Dicunt, non se extrudere Christum, & Scripturas, sed vnâ cum Christo in fundamento ponere vicarium Christi, & vnâ cum Scripturis traditiones non scriptas locare. At hoc est ponere aliud fundamentum, si aliud quicquam præter Christum in fundamento, aliud quicquam præter sacras Scripturas in regula ponatur; Ecclesia ædificata est super hoc vnicum fundamentum, per hanc vnicam regulam. Et quia apud Tridentinos hæc fundamentalia mutantur, quibus Ecclesia Catholica semper constitit, & cognita fuit, semper

per
secul
man
nam
dram
perg
a
ptur
lis ex
sicut
conli
viden
la sun
& ve
stim
uent
term
bane
nam
Iuda
ater
bato
atro
nece

PR
rior
obse

perconfister, & cognoscetur vsque ad finem
seculi, dicimus, Ecclesiam, quæ quondam Ro-
mana fuerat, degenerasse primum in Roma-
nam Curiam, postremo in Antichristi cathe-
dram, & Satanæ synagogam. Iam in Scripturis
pergamus.

a Nonne propterea erratis, quod non sciatis Scri- a *Matth. 22.*
pturas, neque potentiam Dei? Ergo error & here- 29.
sis ex Scripturarum ignorantia prorumpit;
sicut ex earum notitia, fides, spes, patientia,
consolatio. b Scrutamini Scripturas, quia vos b *Iob. 5. 39.*
videmini vobis, in ipsis vitam eternam habere, & il-
la sunt, quæ testantur de me. Ergo Iesus Christus,
& veritas, quæ in illo est, ex Scripturarum te-
stimonio perfecte innotescit: & peiores in-
uenti sunt Pontificii Iudeis ipsis, qui vitæ æ-
ternæ cognitionem Scripturis solis tribue-
bant; quum enim sibi viderentur vitam æter-
nam in Scripturis habuisse, constat profecto,
Iudæos plenitudinem Scripturarum ad vitam
æternam agnouisse, atque in eo à Christo pro-
batos: quam quum Pontificii non agnoscant,
atrocius damnationis iudicium expectent
necesse est.

CAPVT IV.

*Idem ostenditur ex aliis scripturis, &
obiectiones refutantur.*

PROferamus etiam alias Scripturas, eandem
fidei regulam demonstrantes, & Aduersa-
riorum aduersus veritatem colluctationes
obseruemus. c Licet nos, vel Angelus de celo c *Gal. 1. 18.*

euang.

euangelizet vobis, praterquam euangelizauimus, et
nathemafu. Ergo prater doctrinam Euangeli-
cā quam ab Apostolis accepimus, nō est aliud
verbū non scriptū suscipiendum in Ecclesia.

Qui ad malam causam agenda conducun-
tur, multas officinas excitare solent, vt animos
hominum arte aliqua a veritate auertāt. Quas
artes egregie exercet Cardinalis Bellarminus.
Multa enim excogitat, vt hæc Apostoli verba
eludat. Duplicem adfert solutionem, vtamq;
votar solidam. Prior est, quod Apostolus non
loquatur de solo verbo scripto, sed de omni
verbo, siue scripto, siue tradito. Hoc adfert, vt
probet, omne verbum Dei non esse scriptum,
sed traditiones Romanæ Ecclesiæ, quāuis
non scriptas, esse verbum Dei.

Respondeo: Nugacissimum esse disputar-
tem, qui semper sumit id, qd est in cōtrouersia.
Hæc est ipsa cōtrouersia: An traditiones non
scriptas sint verbū Dei. Affirmant Tridentini:
ante Tridentinos nemo. Vnde ipsius Bellarmini
testimonium addā vt vetinatis extortum, quod
suum hoc commentū valide conuellit. Verba
sunt huiusmodi: *a* Nihil est de fide, nisi quod
Deus per Apostolos & Prophetas reuelauit, aut quod
evidenter inde deducatur. Non enim nouis reuelatio-
nibus nunc regitur Ecclesia, sed in qd permānet, quā
tradiderunt illi, qui ministri fuerunt sermonis, &
propterea dicitur Eph. 2. Edificata super fundamē-
tum Apostolorum & Prophetarum. Hæc Bellarmi-
nus. Quid potuit à quoquam discretius dici, vel
contra traditiones non scriptas, vel pro regula
iudei

*a lib. de verb.
Dei non scrip.
cap. 9.*

fidei in scripturis Prophetiis & Apostolicis
constituta? Itaque commentum hoc, de verbo
non scripto totius ipsorum Pontificiorum con-
fessione. Certe non credunt ipsi verum esse,
quod tamen contra nos exco conatu puen-
dunt. Nam qui docet, Ecclesiam ædificatam
esse super fundamentum Apostolorum &
Prophetarum, quia non tam nouis reuelatio-
nibus regitur, sed permanet in iis, quæ tradide-
runt illi, qui ministri fuerunt sermonis: certe
non credit verum esse, quod de verbo non
scripto iactat ipse. Nam verbum hoc non scri-
ptum de Romani Pontificis potestate, & de
aliis eiusdem sarraginis, sunt nouæ reuelatio-
nes, quas certe non tradiderunt illi, qui mini-
stri fuerunt sermonis. Constat igitur, hoc ver-
bum non scriptum esse vanissimum com-
mentum, quod nunquam agnouere antiqui
Patres; & quod verum esse, Pontificii ipsi nun-
quam induci possunt, ut credant. Deinde re-
spondemus, hæc Apostoli verba de verbo
scripto esse intelligenda ex Patrum consen-
su; quem quia viderat Bellarminus, ideo ad
alteram confugit responsionem.

*Altera, inquit, solutio est: Paulus anathema do-
nuntiat euangelizanti præter id, quod euangeli-
zauit: Præter, Apostolum intelligit, contra: &
proinde non prohibet noua dogmata & præce-
pta, modo non sint contraria iam traditis. Hæc ille.
Si tanta improbitas in factis licetis expo-
nendis ferenda sit, quid iam integram, quid
sanctum atque inuiolatum, in Scripturis
habe-*

a Deut. 32.

39.

habemus? quid ab istis irrisoribus intactum? Dicat Bellarminus eodem spiritu, quum scriptum sit: a *Videte, quod ego sim, ego, inquam, & non est Deus præter me.* Respondeat, inquam, hic Pontificius commentator, illud, *præter me*, significare, *contra me*; & proinde non prohiberi novos Deos, modo non sint contrarii Deo vero. Si hæc in manifestis Scripturis distorquendis impudentia non sit ferenda, Cardinalis commentum stare non potest. Nam par est plane atque eadem ratio vtriusq; commenti, quia potest atque eadem ratio vtriusq; præcepti: Nullus Deus, præter Deum verum: Nullum Dei verbum, præter verbum in Evangelio scriptum. Ex hoc intelligimus, quid metuendum sit ab istorum audacia atque impudentia, quia Papa conducti, ad Scripturas exponendas veniunt. In quibus impletum videmus, quod scriptum est: *Ipsi accepta pecuniâ, dixerunt sicut erant edocti.*

Matth. 23. 15.

Bellarminus tamen hanc suam inuerecundem expositionem variis modis confirmare tentat, ut *præter*, sit *contra*. *Pacet hoc*, inquit, *primo, quia Apostolum ipse multa alia postea docuit.* Respondeo: Apostolum, scimus, alia docuisse, quoad numerum librorum, aut verborum, sed nihil præter Evangelium traditum, non aliud Evangelium. Docet autem idem Apostolus, quicquid sit præter Evangelium iam traditum, hoc esse aliud Evangelium. Oportuit ergo Sophistam vel tacuisse, vel ostendisse, Apostolum aliquid postea docuisse præter Euan-

Euangelium. Respondemus igitur Bellarmino, quod Chrysostomus responderet Marcionibus: *a Similes sunt scriptores, qui scribunt, modo scribant eadem, multa illa vnicum esse Euangelium: neque, quicquam abstrare scribentium multitudinem, quominus vnum sit Euangelium. Vt enim vnum sit Euangelium, aut non vnum, non estimatur numerus scribentium; sed hinc, eademne sint, an diuersa, qua scribuntur.* Hæc ille. In eandem sententiam Theodoretus: *b Hæc relicto Euangelio, non aliud inuenietur. Non enim alia per nos, alia per Apostolos predicat Dominus, sed idem predicatum omnes, qui sumus amatores veritatis.* Hæc ille.

a Matth. 12.

30.

b Luc. 9. 30.

Itaque non bene respondet, qui dicit, Apostolum alia docuisse, quoad librorum aut verborum numerum; nisi probauerit, alia hæc esse diuersa ab istis, quæ iam tradita sunt. Sed pergit Bellarminus: *Secundo patet, inquit, ex proposito Apostoli, agit enim contra eos, qui docebant, seruanda esse legalia, quum ipse docuisset, non esse seruanda. Igitur cum dicit præter, intelligit contra.* Hæc ille. Num quis est otii sui ita prodigus, ut has nugæ scribat, nisi qui præiudicia captat? Nec nos in istis refutandis moras faceremus, nisi propter incautas animas, quas ille istis aranearum telis icretitæ tentat. Probat, præter, esse hoc loco, *contra.* Quare? Quia Apostolus agit contra eos, qui docebant, legalia esse seruanda. At quærimus, quare legalia non sunt seruanda? Profecto quia sunt præter Euangelium. Quod ergo non continetur in Euangelio, & quod est præter Euangelium, &

D

quod

quod est aliud Euangelium: hec omnia Apostolo sunt *in domino*. Et verum est, quicquid sit præter Euangelium, illud contra esse. Sicut enim Christus docuit: *a* *Matth. 12.* *30.* *Qui non est mecum, contra me est. & qui non congregat mecum, spargit.* Sic in iis omnibus, quæ sunt de fide, verissimum est, quæcunq; non continentur in Scripturis, esse contra Scripturas. Et sicut Christus Dominus alibi dixerat: *b* *Luc. 9. 40.* *Qui non est contra nos, est pro nobis.* Ita in iis omnibus, quæ sunt *de fide*, in ritibus externis posita, verissimum est, quod non prohibetur in Scripturis, non esse contra Scripturas.

Quoties igitur quaestio est de regula fidei, certum est, quicquid diversum sit à regula, esse contra regulam. Itaque nihil ineptius cogitari potuit, quam quod responderet Sophista noster, præter significare *contra*: ac proinde non prohiberi noua dogmata, ac præcepta, modo non sint contraria iam traditis. Nam omnia noua dogmata de fide sunt contra regulam fidei, quia sunt præter regulam. Quia, sicut Bellarminus ipse conuictus, veritatis vi facetur: Nihil est de fide, quod non euidenter habetur in Scripturis, quia Ecclesia in iis permanet, quæ tradita sunt ab iis, qui fuerunt ministri sermonis. Querimus igitur, quodnam sit illud verbum, quod tu ex Tridentino præscripto non scriptum vocas? Quo sit, vi Bellarminus alius atque alius nobis prodeat, tanquam Proteus? Vnus Bellarminus, qui docet, nihil esse de fide, nisi quod

quod Deus per Prophetas & Apostolos re-
velavit, aut evidenter inde deducitur, quia
nonis revelationibus non regitur Ecclesia: al-
lius autem Bellarminus, qui docuit, totam
doctrinam necessariam de fide, non contineri
expresse in Scripturis, ac proinde requiritur
etiam verbum non scriptum in traditionibus.
At si traditiones istae non scripser, fiat de fide,
& in Scripturis non continentur: sequitur
certe, Ecclesiam non regere nonis revelatio-
nibus. Nam novum est de fide, quicquid
nec expresse in Scripturis continetur, nec
evidenter inde deducitur, iudice vel ipso Bel-
larmino.

Pergit tamen strenne. Tertio inquit, hic pa-
ret ex aliis locis, ubi apostolus videtur velle, prae-
terea Nam Rom. primo. *Observate, inquit, eos, qui dissen-
siones et offensiones, praeferunt doctrinam, quam acce-
pistis, faciunt. Quo loco adnotandum est illud, prae-
terea significare contra, ut Erasmus vertit, contra. In
utroque autem loco eadem est vox Græca, ὑπὲρ. Hæc
ille.*

Respondeo: Si demus, Erasmus alicubi
vertisse, ὑπὲρ, contra, nihil ex eo causa Bel-
larmini adinvenitur. Mirum est, Bellarminum Er-
asmodum nobis obicisse, quem Beza etiam
potuisset. Nam & Beza eodem loco ὑπὲρ
vertit, contra. Recte uterque, si sensum ipso-
rum, non verba vertit. Illud enim tanquam
rem certam, de qua constat inter Christianos,
sumunt: Quicquid sit præter doctrinam A-
postolicam, esse contra eandem doctrinam;

a Beza in
annotat.
Rom. 16. 17.

quia nihil potest esse præter regulam, aut paulum directum à regula, quod non sit contra regulam. Itaque Beza, qui vertit, *contra doctrinam*, sic sese exponit: a Significat Apostolum, quoniam pro dissidiarum autoribus habendi sunt, qui nimis diuersum quippiam docent ab Apostolica doctrina, quos alibi vocat *in doctrinam alios*. Hæc ille. Nagas igitur, & verborum licet impetitis vendere voluit, qui ex interpretibus eruere tentat, quod contra ipsorum mentem fuisse omnes norunt. At verus translatio habet, præter, & reliqui omnes Latini, de quibus nihil dicit.

Pergit adhuc. *Quarta*, inquit, *idem patet ex Patrum expositione.* S. Ambrosius exponit, si contra: Hieronymus, si aliter. Respondeo, quod Ambrosium adducit, nihil esse contra sententiam nostram. Nam Patres intelligunt, ea esse contra doctrinam Apostolicam, quæcumque in eadem non continentur, sicut deinceps probabimus. Quod Hieronymi verba adduxerit, mirum videtur. Nam qui dicit, contra doctrinam Apostolicam esse, quicquid aliter doceatur, sententiam Pontificiam plane dissipat, quia Pontifici noua dogmata de fide inducunt, quæ volunt esse diuersa à iam traditis, non tamen contraria. Eiusdem est insania, quod sic addit: Chrysostomus, Oecumenius, & Theophylactus dicunt, apostolum non dixisse, si contraria, sed, si præterquam quod, &c. ut indicarent, non solum eos anathematizari, qui aperte contraria toti doctrina docent, sed etiam eos, qui quomo-

docun-

docunque, sine aperte, sine oblique quicquid labefactant ex doctrina tradita. Hæc Bellarminus.

Num quis existimare potest, hunc hominem ex animo loqui, aut serio de his rebus cogitasse, qui non erubuit Patrum verba ad sententiam suam confirmandam producere, quæ causam ipsam iugulant, quam ille confirmare voluit. Anathema dicit Apostolus evangelizanti præter id, quod accepimus. Bellarminus ait, *præter hic intelligi contra.* At Patres ab eo producti clamant magno consensu, Apostolum non dicere, qui contraria annuntiauerint, sed qui aliquid vel oblique labefactant, hoc anathemate perstringi. Num quid apertius? *Præter* ergo, ex eorum consensu, non est tantum contra Evangelium, sed & præter Evangelium: quia, iudice Bellarmino, hoc anathemate feriuntur, non tantum qui contra Evangelium, sed etiam, qui paulo aliter docent.

Eadem fronte Basilium & Augustinum adducit. S. Basilus Moral. 72. cap. 2. docet, ex hoc loco haberi, eos recipiendos, qui consona Scripturis tradunt, eos reiiciendos, qui aliena. Respondeo: S. Basilus probat, Pontificios esse homines profanos, qui ea de fide tradere audeant, quæ Scripturis non sunt consona, sed aliena. Mirificus videtur chaumaturgus, qui ex his verbis probabit, nova dogmata esse recipienda, quæ aliena sunt, non autem consona Scripturis. Sed Augustinum audiamus: *Augustinus*, inquit Bellarminus, lib. 17. contra *Faustum*, cap. 3. exponit, contra. Et tract. 89. in lo-

Iannem sic loquitur. Non ait, plus quam accepissis, sed, praterquam quod accepissis. Nam scilicet diceret, sibi ipsi praeiudicaret, qui cupiebat venire ad Thessalonicenses, ut suppleret, quae illorum fides defuerant. Sed qui supplet, quod minus erat, addit, non, quod inerat, tollit. Qui autem pratergreditur regulam fidei, non accedit in via, sed recedit de via. Hæc Augustinus.

Respondeo: Augustinum priore loco non exponere hæc verba, ut prater sit contra: neque unquam in animo Augustini aut cuiuspiam veterum venisse tale signum, ut diceret, prater significare contra: sed indifferenter his vocibus utitur Augustinus, alique, ut prater Evangelium, idem illis sit, quod contra Evangelium: quia nihil potest esse prater regulam, quod non sit contra regulam. Alterum Augustini locum, quare adduxerit Sophista noster, non intelligo, nisi quia non potest erubescere. Nam qui supplet, quod minus erat, addit, non quod inerat, tollit. Quibus verbis refutat Augustinus vanitatem Pontificiorum, qui non verbis & explicationibus orthodoxis suppleant, sed novo sensu mutant, & pratergrediuntur regulam fidei. Nam regula fidei est sacra Scriptura Augustino, sicut deinceps constabit. At hanc regulam in Concilio Tridentino mutant Pontifici, quum pro vna parte huius regulæ, traditiones suas substituerint. Quæ Scriptura? Quis Patrum hanc regulæ partem agnouit unquam?

Neque vero dissimulandum est, quod ex hoc

hoc loco, quem citauit Bellarminus, Augustinus quædam habet contra causam Pontificiam, quæ tamen dissimulauit. Sic enim scribit Augustinus: *a* *Si quid intellexeris, quod non a trad. 98.*
fit contra regulam fidei, ad quam, velut viam, ad in Ioham.
patriam peruenisti, & sic intellexeris, ut inde dubitare omnino non audeas: addo ædificium, noli tamen relinquere fundamentum. Hæc ille. Pontificius Augustinus docet contra Pontificios. Primum, regulam fidei docet esse viam ad patriam, quam viam omnes antiqui ponunt in Scripturis. In traditionibus non scriptis nemo viam ad patriam fuisse docuit ante Concilium Tridentinum. Secundo docet Augustinus, vniuersam Ecclesiæ doctrinam esse velut ædificium super fundamentum doctrinæ Prophetiæ & Apostoliæ. Quod docuit etiam Apostolus: *b* *Secundum gratiam Dei, b 1. Cor. 3.*
qua data est mihi, ut petrus architectus, funda- vsf. 10. 11.
mentum posui, alius autem superadificat. Porro quisque videat, quomodo superadificet. Nam fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est IESUS CHRISTUS. Hoc autem fundamentum positum est à Prophetis & Apostolis, sicut idem Apostolus docet: *c* *Fundamentum ergo Ecclesiæ est Ie- c Eph. 2. 20.*
sus Christus, secundum doctrinam Propheti-
cam & Apostolicam prædicatus. Quicumque
ædificant Ecclesiam Dei, aliud docere non
possunt, nec per aliam regulam ædifica-
re. At Pontificii aliud fundamentum po-
nunt. Nam qui ad fundamentum Prophe-

tarum & Apostolorum, id est, ad fundamen-
tum scriptum, aliud fundamentum non scri-
ptum in traditionibus adiciunt, fundamen-
tum mutant. Nec possunt Iesuitæ effugere,
Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id,
quod positum est per Prophetas & Apostolos, inquit
Apostolus. Neque vero tabulæ istæ respondere
possunt, Apostolum, quum aliud fundamen-
tum dixerat, intelligere non aliud quodvis,
sed contrarium fundamentum. Nam hoc
quid aliud esset, quam irritio doctrinæ Apo-
stolicæ? Quod tamen Cardinalis non minori
inuerecundia Apostolo obicere potuit, quam
quum dicit, *præter Euangelium, esse, contra Eu-*
angelium, ac proinde Apostolum non pro-
hibere noua dogmata, modo non sint con-
traria iam traditis. Et quid vetat, quo minus
idem commentator sic excipiat Apostolum,
vt dicat, aliud fundamentum nemo potest
ponere, *aliud,* hoc loco intelligi *contrarium:* ac
proinde Apostolum hoc loco non prohibere
nouum fundamentum, modo non sit contra-
rium iam posito. Hæc est sapientia Iesuita-
rum, qui vel non intelligunt, vel intelligere
nolunt, aliud fundamentum quodcunque es-
se contrarium, & contra regulam esse, quic-
quid est præter regulam. Ad alias Scripturas
pergamus.

1. Tim. 1. 3.

Apostolus sollicitè hortatur eos, qui ad Ec-
clesiæ clauum sedent, providere, vt vna ea-
demque doctrina semper in Ecclesia viuat; ac
proinde denuntiare inferioribus doctoribus
& pasto-

& pastoribus, *ut in hodiernis libris.* Iam querimus ab istis commentatoribus, vel in iis libris diuinarum Scripturarum, quid illud sit, quod prohibetur, quum Apostolus vetat aliter docere, (ut verus interpres habet) vel, ut omnis doctrina non contraria tantum, sed & diuersa tradatur? Quanquam verum sit, contrariam esse doctrinam, quaecunque diuersa sit. Idem repetit Apostolus: *Si quis diuersam docet doctrinam, neq. acquiescat sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi. & si, qua secundum pietatem est doctrina, contemneret, nihil sciens, sed insanians circa quaestiones, & verborum pugnas.* Quibus verbis diuersa omnis doctrina prohibetur, quae non consentit cum regula. Non igitur, qui contrariam tantum doctrinam inducunt, sed qui diuersam afferunt quancunque, prohibetur *in hodiernis libris* crimine conuicti tenentur. Nam quicquid non est hoc ipsum, quod tradiderunt Propheia & Apostoli, illud est *in hodiernis libris* ac proinde prohibitum.

Apostolus etiam sic docet: *Maneto in illis, quae tibi didicisti &c. sciens, a qua didicisti, scilicet a puero sacras literas nouisse, quae te possunt sapientem reddere ad salutem, per fidem, quae est in Christo Iesu. Tota Scriptura diuinitus est inspirata, & utilis ad doctrinam, ad reargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quae est in Christo Iesu, ut perfectus sis homo Dei, ad omne opus bonum perfecte instructus. Si sacrae literae possunt nos sapientes reddere ad salutem per fidem, certe expresse continent doctrinam salutis ac fidei. Quomodo enim sa-*

Rom. I. 22.

pientiam dare possunt de rebus, quas non ex-
 presse patefaciunt? Si vero sapientia atque fi-
 des credentium sit e sacris Scripturis peten-
 da: quid aliud possunt Pontifici ex traditio-
 nibus suis non scriptis haurire, quam stulti-
 tiam illam, de qua Apostolus: *Quoniam sapientes
 se profecti sunt, facti sunt stulti*. Si sacra literæ tan-
 ta perfectione ac sufficientia valeant, 1. ad do-
 cendum, quia omne fidei doctrinam continent,
 & confirmant: 2. ad arguendum, quia omnes
 hæreses & errores conuellunt: 3. ad corrigend-
 um, quia omne morum prauitatē corripunt:
 4. ad erudiendum, quia in pietatis atq; obedi-
 entiz operibus perfecte erudiunt. Profecto ex-
 tremæ est occitatis, atq; blasphemix, sacras li-
 teras de imperfectione accusare, & Scripturis
 perfectionē suam addendam per traditiones,
 hoc est, Dei sapientiam per hominū stultitiam
 perficiendā indicare. Si sacra Scripturæ perfe-
 ctum sistant hominē Dei, ad omne opus per-
 fecte instructū: certe Scriptura non est partia-
 lis, sed totalis, cōpleta, & perfectissima regula
 fidei: quia hominē Dei non ex parte tantum,
 sed plene & perfecte instituit ad omne opus
 bonū perfecte instructum. Deniq; si vniuersa
 Scripturæ est a Deo inspirata: traditiones autē
 partim ab hominibus extogitatz, partim à
 Diabolo per hypocrisis falsiloquorum sub-
 introductæ; sicut de traditionibus Pontificiis
 illis aperte prædixit Spiritus S. quibus matri-
 monium prohibent, & a cibis quibusdā, reli-
 gionis prætextu, abstinere iubent, quos Deus
 creauit

creavit ad participandū eum gratiarū actione
ab iis, qui noverūt veritatem. Si, inquam, ma-
nifestū sit ex testimonio Spiritus S. in Aposto-
lo loquente, Scripturas a Deo, traditiones illas
Pontificiarū a D. abolo inspiratas esse: neque
tandē Antichristi vox in Ecclesia unquā agno-
sceretur, si hæc non agnoscuntur, quæ Scripturas
imperfectas æculat, perficiendas autē suis tra-
ditionibus iacet? Quid Bellarminus ad hæc?
Multa cominiscitur, quibus Apostola eludat.

¶ Negat inde deduci, q. Scriptura sit sufficiens, a. lib. 4. cap.
quia utilis dicitur, & sic deniq. ratiocinatur: si. 10. de verb.
ne dicas, Scriptura utilis est ad hoc, siue hunc habet v. *Dis non script.*
sum, siue ad hoc refertur. Et ordinatur, siue quidlibet
aliud simile: nunquā tamen significat, eam solum
sufficere. Sicut enim, quidam, cibum utilis esse ad nu-
triciū hominē, dicit quidē, cibum ad hoc esse insti-
tutū, ut nutriet, sed non dicit, sufficere solum cibum:
nam si calor naturalis deficiat, aut aliquod instru-
mētum corporis ad nutritionē necessarium cibum nō nu-
triat. Itaq. Apostolus non dicit, solum Scripturā suffi-
cere ad docendū, arguendū, &c. & prout ad
hominem perficiendū & absolvendū, sed tamen
ad hæc omnia prodesse & iuvare. Hæc ille.

Credo equidem, si quis Demonas loquen-
tes audire potuisset, non aliter illos, quam De-
monas istius Tridentinos locutos esse. Nam
quoties audio homines sacris Scripturis de-
trahentes, earum auctoritatem imminuentes,
sufficiētiā perstringentes, plenitudinē inui-
dentes, fimenta hominum in eodem aucto-
ritatis fastigio cum sacris Scripturis consi-
cuen-

tuentes; non hominum, sed demonum voces audire videtur. In Ecclesia Dei huiusmodi voces ante Concilium Tridentinum, quis unquam audiuit? Longe alie sunt voces Scripturarum & Patrum. Nobis sufficere videtur, si respondeamus, impias istas voces a nobis repudiari, quia ante istos nemo sic locutus est in Ecclesia.

Sed videamus, qua ratione mortis, voces suas contra vocem Dei attollere audeat. Audite, quomodo Apostolo obganniat. Apostolus dicit, *totam sacram Scripturam esse diuinitus inspiratam, & utilem ad docendum, arguendum, corrigendum, instituendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum perfecte instructus.* Audis Apostolum prædicantem Scripturarum sufficientiam, & perfectionem, ad perficiendum hominem Dei. Ab illo quære, quomodo Scriptura ita perfecta sit, ut hominem Dei reddat sine traditionibus non scriptis perfecte instructum ad omne opus bonum. Cardinalis Apostolum interroget, ab isto quærat, quod a nobis quærit, & dicat: O tu, qui clamas, totam Scripturam diuinitus inspiratam, & utilem esse ad docendum, arguendum, corrigendum, instituendum, ut homo Dei perfectus sit ad omne opus bonum perfecte instructus, quomodo hoc fieri potest? Nam siue dicas, Scriptura utilis est ad hoc, siue hunc habet usum, siue ad hoc refertur, & ordinatur, siue quidlibet aliud simile; nunquam tamen significabis, eam solam sufficere: nam
cibus

cibus utilis est ad nutriendum, & tamen solus
cibus non nutrit, si calor naturalis deficiat.
Qui sic vocem suam contra vocem Apostoli
obfirmat, certe non ille disputare, sed Apo-
stolo oblatrare existimandus est.

Quod vero Cardinalis dicit, non solum el-
bum nutrire, sed & calorem naturalem; quam
futile sit, quis non videt? Verbum Dei dicitur
cibus & panis, ex quo homo vivit. Est ex-
go, ut cibus ad vitam naturalem, sic sacra Scri-
ptura ad vitam spiritualem. Cibus autem non
nutrit sine calore naturali, nec Scriptura sine
fide. Quis hæc negat? At quum solus cibus
nutrire dicitur, non excluditur calor natura-
lis, qui per cibum, & vni cum cibo operatur:
sed omne illud, quod vel non est cibus, & ta-
men ventrem ingreditur, sicut medicamenta,
aut venena: vel non nutrit, quamvis ingre-
deretur, ut lapides; vel omnino non ingredi-
tur, quamvis aptum sit ad nutriendum. Nam
cibus non potest nutrire, nisi sumptus. Itaque
solus cibus nutrit: quia quod non est cibus, &
tamen in ventrem sumitur, tanquam cibus,
non potest nutrire. Sic dicimus, solam Scri-
pturam sufficere, non ut fidem excludamus,
sine qua ne Scriptura quidem sufficit ad salu-
tem homini non credenti: sed ut traditiones
non scriptas excludamus, quæ non sunt cibus
& panis, ex quo homo spiritualis vivit. Et si
Cardinalis impostoris famam virare voluisset,
demonstrasset, traditiones istas non scriptas,
esse cibum hominis credentis. Hoc vero ne

Deut. 8. 3.

Matth. 4. 4.

leui

leui digito tentauit. Quam est hæc supina scilicet perbia? Grauiſſima res agitur. De regula fidei querimus: de ipſo fundamento Eccleſiæ. In quibus tamen collidunt homines ſuperbi, & contemptores, nec diſputant.

Apoſtolus, vt Scripturarum diuinitus inſpiratarum perfectionem oftendat, non dicit, Scripturas ſimpliſiter eſſe viles; neq; nos ſitationem inſtituit. Scriptura eſt vtilis, ergo ſufficit; ſicut ille ſomitat nos colligere; ſed quod docet Apoſtolus, quod nos ex Apoſtolo colligimus, illud eſt. Scripturæ viles ſunt ad perficiendum hominem Dei. Hæc autem vtilitas, quæ hominis Dei perfectionem operatur, vt perfectus ſit ad omne opus bonum perfecte inſtructus, eſt ſufficientia, & perfectio. Vtilitas illa, quæ perficit, eſt vtilitas & perfectio. Nihil enim requiritur ad perfectionem, quod non hæc vtilitas præſtet; quæ & veritas omnis docetur, & error omnis refutatur, & mores inſtituntur, & vitia omnia corriguntur, & ſic homo Dei perficitur. Nonne egregie negatur, qui quum traditiones non ſcriptas in regula fidei, in ipſo fundamento reponat, ſolam Scripturam non ad omnia ſufficere dicit, quia nec ſibus ſolus nutrit ſine calore naturali? Atqui nos expectauimus, vt oſtenderet, non tantum ſacras Scripturas, ſed etiam ſigmentum illa, & potentia de verbo non ſcripto in traditionibus, eſſe cibum, quo homo ſpiritalis nutriatur, eſſe panem Eccleſiæ, eſſe inſitum ſermonem, qui poſſit ſeruare animas noſtras.

Mihi

. M
cient
quo
tra ſp
perce
quali
Card
ciend
cient
Nam
leum
ſolam
bus
dum
cont
nem
ergo
ciunt
N
rarum
ſacro
pocal
hec E
ſtame
ſtolu
ras no
quum
bat T
ſente
Nam
num
eſſe, q

Mihi vero Scripturarum perfectio, & sufficientia, vel hinc etiam maxime lucere videtur, quod homines improbos & superbos, qui contra ipsas oblitescere audent, in maiestate laspercellant, ut ingentulos alloqui, & doctos, quasi cecos & bardos dimittat. Quod accidit Cardinali nostro, qui multa nugando de obliuendo, tandem eandem Scripturarum sufficientiam concludit, quam nos profiteamur. Nam post multas leuissimas nugis, tandem sculeum reliquisse sibi videtur, quum dixerat, non solum Scripturam sufficere, quia nec solus cibis sine calore naturali sufficit ad nutriendum. Quibus verbis ostendit, se nihil habere contra Scripturarum sufficientem perfectionem; concedit, quod nos docemus. Sufficit ergo cibis, si calor naturalis adsit, & sufficiunt Scripturae si fides adsit.

Neque refert, de vniuerso corpore Scripturarum hoc intelligamus, an de quolibet libro sacro. Nam quod adfert, nondum eam esse Apocalypsin, & Evangelium Iohannis, quum haec Epistola scriberetur, aut haec de veteri Testamento intelligenda esse, quae loquitur Apostolus ad Timotheum, ab infans sacras nouisti: id est, vetus Testamentum. Nam quum esset infans Timotheus, nondum exibat Testamentum nouum: haec nihil impediunt sententiam nostram; imo potius confirmant. Nam si tanta est perfectio veteris Testamenti, num negabunt de vniuersa Scriptura verum esse, quod in parte concedunt? Fatemur Scripturas

pturas à Deo suo tempore reuelatas esse Ecclesie, quando voluit, & quantum voluit. Verum quum in Ecclesia Israelitica nihil de Scripturis extaret, præter quinque libros Moïsis, certum est, Scripturas illas diuinitus inspiratas fuisse in Ecclesia regulam fidei omnibus credentibus: nec debuisse Ecclesiam aliter sapere, aut aliter Deum cognoscere, nisi secundum Scripturas illas diuinitus inspiratas, in quibus voluntatem suam Deus patefecerat. Itaque frigidum est, quod de aliis libris postea conscriptis, & in canonem relatis obloquitur, aut quod de veteri Testamento profert: nam Scripturæ postquam semel ad Ecclesiam dirigendam conscriptæ fuerunt, semper erant cibus Ecclesie, & semper hominem Dei perfectum ad omne opus bonum perfecte instructum reddere potuerunt. Nec librorum additione aliquid aliud docebatur, sed eadem regula, eadem Dei sapientia, non perfectior, sed plenior tradebatur. Hactenus Scripturas de Scripturis loquentes audiuius: audiantur deinceps Patres.

CAPVT V.

*Græcorum Patrum sententia
refertur.*

Clemens Alexandrinus, de regula fidei, & de Scripturis contra traditiones non scriptas sic dislexit: *a Regula ecclesiastica est consensus, & conspiratio veteris & noui Testamenti,*
b ibid. lib. 7. quod per aduentum Domini traditur. b Hanc al-
titu-

titud
Deu
uinit
ditur,
stolica
tudini

C
regul
tiquo
ea est
nitas
troci
dam
Clem
prod
mino
ficiam
ab ali
ptis,
ius vo
mitti
i. 1. 1. 1.

Re
tificia
Clem
uerfis
cit, G
tos; c
circo
tia G
ipso l
bit: c

ritudinem minime assequuntur, qui non sequuntur
Deum eos ducentem, ducit autem per Scripturas di-
uinitus inspiratas. a Is nobis solus est cognitio pra- a *ibid.*
dictus, qui quum in ipsis Scripturis consenuerit, Apo-
stolicam & ecclesiasticam seruans dogmarum recti-
tudinem, recte viuit secundum Euangelium.

Clemens igitur & dogmarum & morum
regulam, sacras Scripturas docuit esse. De an-
tiquorum Patrum nēis inuici loquimur. Sed
ea est Pontificiorum improbitas, & importu-
nitas, vt ex Patrum nēis errorum suorum p-
trocinium q̄rant. Adducunt enim quæ-
dam ē Clemente, quæ nec ipsos iuant, &
Clementem suis obnoxium infirmitatibus
produnt. Hæc vero non adducantur a Bellar-
mino; credo, quia videbar ille, causam Ponti-
ficiam ex Clemente nihil adiuuari. Sed quia
ab aliis afferuntur pro traditionibus non scri-
ptis, nos etiam referemus. Sunt autem hæc e- b *Sicrom. 1.*
ius verba: b *Operarius, qui in messē Domini e-*
mittitur, duplicem habet agriculturam, a x̄a q̄or, &
i ȳse q̄or.

Respondemus, his verbis traditiones Pon-
tificias non scriptas nihil promoueri. Nam
Clemens per a x̄a q̄or duo intelligit, sicut di-
uersis locis sese explicat. Aliquando enim di-
cit, Græcos per philosophiam fuisse iustifica-
tos; quod quia in Scripturis non habetur, ic-
circo a x̄a q̄or vocat. Hæc est manifesta senten-
tia Clementis variis locis. Atque adeo hoc
ipso loco post verba superius citato, sic scri-
bit: c *Sunt anima propria habentes nutrimenta, c* *ibid.*

B

& alia

Et alia quidem augentur per cognitionem & scientiam, alia vero per Græcam philosophiam. Itaque ex hoc loco nihil habent Pontificii, nisi forte inter traditiones suas non scriptas, Græcam philosophiam numerare velint. Hunc autem fuisse Clementis errorem, nobiscum agnoscunt Pontificii, ac proinde suo ipsorum iudicio refutantur, qui hæc ad traditiones non scriptas confirmandas producant.

Alia est etiam Clementis sententia de agraphis, sed à plurimis non recte explicata. Quidam etiam obijciunt hæc verba Clementis, a *Strom. lib. 5.* *Ut Philosophi quadam arcana de suis dogmatibus tradiderunt, ita etiam Apostoli, ut ait Paulus, Sapientiam loquimur inter perfectos. Scio, hæc verba viros aliquot doctos conturbasse, itaque inter novos Clementis reponunt. Certe nullam causam video, quare viri docti & cordati his magnopere moueantur, in quibus nihil inveniunt Pontificii pro errore suo stabiliendo. Nam per vniuersum librum illum quintum Stromatum, Clemens nihil omnino habet de traditionibus Pontificiis non scriptis. Et certe Aduersariorum fraude, verba illa proximè citata è Clemente, ponuntur. Nam illa verba Clemens non habet. Disputat eo libro Clemens, de mysticis scriptionibus. Testatur, apud Ægyptios plures esse scribendi rationes: primum *ἱερογλωσσῶν*: secundam esse sacerdotalem, qua vtuntur *ἱερογλωσσῶν*: ultimam esse *ἱερογλωσσῶν*. Postremam hanc variam esse docet. Probat etiam multa apud Phi-*

Philosophos, præsertim Pythagoricos, non fuisse scripta. Atque hæc suo more ad nostros etiam tulit, ut probet, multa, quæ in sacris literis traduntur, recentia fuisse apud gentes illas, in quibus naturæ lux non omnino extincta fuerat. Obseruat igitur, his similia in sacris literis posita fuisse: itaque multa producit e veteri Testamento, quæ suas habent allegorias, non tamen scriptas. Cuius generis enumerat arcam, imagines, Cherubim, alas, tintinnabula, pectorale, gemmas, & plura eius ordinis, quarum rerum non scriptam, sed mysticam haberi interpretationem docet. Huc etiam refert illa Apostoli verba: *sapientiam loquimur inter perfectos*: quibus verbis intelligit Clemens, reconditam illam sapientiam Prophetiam in veteri Testamento. Sic enim scribit: *a Ha germana dicit sanctus quoque Apostolus a' ibi. in Paulus, Prophetiam & vere antiquam conservans occultationem: sapientiam loquimur inter perfectos, &c.*

Hæc fusius exponere volui, quia torporis videbatur non ferendi in hoc obstrepente seculo, non intelligere sensum antiquorum Patrum, & antiquos Scriptores ab Aduersariorum fraude & imposturis non vindicasse. Habet Clemens suos naevos, quos mallet sepultos, quam prolatos: illud tamen constanter affirmo, ex Clementis sententia traditiones Pontificias non scriptas confirmari non posse. Docet Clemens, haberi quædam non scripta, sicut sunt allegorica & mystica

E a inter-

interpretationes earum rerum, quæ in veteri Testamento typice ponuntur. Quas quidem omnes interpretationes ad Scripturæ analogiam reuocandas docet Clemens. Itaque aliud verbum Dei in traditionibus non scriptum nusquam agnoscit, imo vehementer abhorret. Itaque quoties de regula fidei, de Scripturis disputat, constanter docet, nullum esse aliud opus, præter sacras Scripturas, ut homo saluus fiat. Nam sic scribit: *a* Hanc doctrinam Apostolus quum scires esse diuinam, Tu autem, inquit, o Timothee, ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem in Christum. Sunt enim vere sacra litera, quæ sacras faciunt, & deificant: ex quibus literis & sacris syllabis compositas scripturas & opera idem consequenter Apostolus appellat diuinitus inspiratas, ut quæ sunt viles ad docendum, ad arguendum, &c. Non adeo autem admirabitur quisquam aliorum sanctorum adhortationes, ut ipsam Dominum, qui est benignus ac humanus. Nullum enim aliud est ei, præterquam hoc solum opus, ut homo saluus fiat. Hæc ille. Quid à quoquam discretius dici potuit, quam quod hic docet, nullum esse aliud opus, quo hominibus salus quærat. quam ex vnico hoc opere sacrarum Scripturarum? Ergo salus hominum non est in traditionibus non scriptis, sed in solis Scripturis. Itaque idem hanc regulam alibi explicans, *b* dicit, regulam cognitionis esse tractationem veritatis per veritatem. Ex paulo post sic etiam disserit: *c* Eū etiam illud producimus, contra quod dici non potest, quod Deus

a *Protrep.*

b *Strom. 5.*

c *ibid.*

Dens est, qui dicit, & de unoquoque, de quibus querimus, traditum adducit in scriptis. Hæc Clemens. Quibus verbis traditiones à verbo Dei penitus reiecit. Nam Dens est, qui loquitur, & in Scripturis loquitur. Contra hoc nihil dici potest, Clemente indice. At contra traditiones non scriptas multa dici possunt. Probent, Deum hæc protulisse, & Deum in Scripturis suis protulisse, tum demum ea proferent, contra quæ nihil dici possit. Proferamus iam alios.

Origenes sic docet: a *Vide quam prope periculis illi sunt, qui negligunt exerceri in divinis literis. cap. 16.* rii, ex quibus sola examinationis huiusmodi agnoscenda dijudicatio est. Hæc ille. Qui ex solis Scripturis controversias explicandas esse docet, traditiones non scriptas refutat. Idemque sic etiam habet: b *Necesse est nobis Scripturas sacras in testimonium vocare, sensus quippe nostri, & homil. 1.* enarrationes sine his testibus non habent fidem.

Priorem sententiam Origenis dissimulat Bellarminus, quia videt, nihil posse respondere. Ad postremum testimonium sic responderet: c *Loquitur Origenes de obscurissimis questionibus. Hæc ille. At hoc non est respondere. Quasi vero faciliora deberent absque Scripturis recipi. Atqui Origenes eodem loco idem affirmat de omni verbo. Quod etiam repetendo docet in Matth. cap. 13. In ore, inquit, duorum, trium, aut plurium testium est Scriptura citatorum fundamus & confirmamus omne verbum Dei. Hæc Origenes. Si omne verbum Dei Scripturarum testimonio fundatur, quomodo* c *lib. de verb. Dei non script. cap. 11.*

do possint traditiones non scripte esse verbum Dei. Oportuit Cardinalem ad hac respondisse, & non distinctionum nugis Lectorem à mente Origenis auocasse. Idem igitur Origenes dicit, Ecclesie dotem fuisse Legis & Prophetarum volumina. In Cant. homil. I. Vnum Origenis testimonium adiciam, quo velut prælagio quodam traditiones Pontificias Antichristi verbum futurum esse monet. Postquam enim templum & locum sanctum exposuisset significare Scripturam, subiicit: a In hoc loco sancto omnium Scripturarum, tam veteris, quam noui Testamenti, Antichristus, quod est falsum verbum, stetit: per hoc ipsum, quod stare videtur in Scriptura diuina, ostendens se, quasi sit Deus, & sit quasi Christus Dei verbum. Et quoniam sic exiollitur, ut etiam in templo Scripturarum sedeat, per ipsum templum, id est, per diuinas Scripturas volens se ostendere, quasi ipse sit Deus. Semper ergo, qui diuinas legit Scripturas, intelligat eas. Hæc ille. Quid autem dixisset, si nunc viveret, & legeret eorum scripta, qui Romæ Pontificem adorandum Christi Vicarium, caput Ecclesie, Scripturarum, & omnium de fide controuersiarum iudicem statuunt? qui docent, verbum Papæ esse verbum Dei?

q. in Matth.
tract. 29.

b. contra
Gens.

Athanasius in eandem sententiam ait: b Sufficiunt sancta & diuinitus inspirata Scriptura ad instructionem veritatis. Respondet Bellarminus, Athanasium non habere ad omnem instructionem, sed tantum ad instructionem veritatis. Hæc ille. At qui dicit, sufficere Scripturas

pturas

pturas ad instructionem, necessario intelligit omnem: alioquin non sufficerent. Et Athanasius habet, *αὐτὰρ πᾶσι εἰσι*, per se, & ex se sufficiunt. Si autem per se sufficiunt, falsum ostenditur esse, quod Bellarminus docuit: a *Scripturas sine traditionibus non esse sufficientes.*

Nazianzenus vocat doctrinam non ē Scripturis traditam, b *πιστὺς αἰωνοδείξις Πατρὸς.*

Basilius idem docuit: c Non est æquum, vt quæ apud ipsos (hæreticos) obtinuit consuetudo, pro lege ac canone habeatur rectæ doctrinæ. Si enim ad demonstrandam veritatem valeret consuetudo, licet & nobis pari modo illis respondere. Sed stemus arbitratui inspiratæ à Deo Scripturæ, & apud quos inuenta fuerint dogmata diuinis sermonibus consonantia, his omnino veritatis accedat suffragiū.

Responder Bellarminus; d Omisit Chemonitius verba, quæ erant in medio, & contra illum faciebant. Nam quæstio erat: An dicendum sit, esse in Deo tres hypostases, & vnā naturam: Aliqui dicebant, nō esse sic dicendum, & proferebant pro argumento consuetudinē suæ regionis. Respondet Basilius: In aliis regionibus est consuetudo, vt dicāt, tres esse hypostases. Hæc Bellarminus nugando, & plura etiam verba addit. Deinde subiicit: Non hic agi de traditione in tota Ecclesia recepta, sed de particularibus consuetudinibus: Basilium autem ideo prouocasse à consuetudine

a. lib. de verb.
Dei non script.
cap. 11.

b Serm. de
Diuinis.

c epist. 80.

d lib. de verb.
Dei non script.
cap. 11.

ad Scripturas, quia à consuetudinibus contrariis nihil certi statui poterat. Hæc ille. Sed quomodo hæc contra Chemnitium faciant, non ostendit, aut quomodo omiserit Chemnitius verba in medio. Certe integram sententiam retulit, nihil omisit. Itaque quum nihil haberet Cardinalis, quod responderet, ad verba confugit. Quod ad particulares traditiones, hæc refert, frigidum est, & falsum. Nam qui tres hypostases docuerunt esse in vna natura, non securi sunt particularem, sed vniuersalis Ecclesiæ consuetudinem. Et tamen Basilius negat, hoc ex consuetudine sumendum esse: quia in controuersis de fide non consuetudinem, sed Scripturæ autoritatem sequi debemus. Hæc sunt, quæ Basilius tractat, ad quæ non respondet Cardinalis, sed verborum fumum excitat. Gregorius Nyssenus vocat Scripturas, *κατὰ τὴν ἀποστολὴν*, orat. de iis, qui ad-eunt Hierosol.

a *Ascet q. 1.*

Plura è Basilio proferamus: a Nulli mortalium omnino licet aut facere quicquam prohibitum in Scripturis, aut prætermittere quicquam mandatum, quum Dominus semel pronuntiauerit, Verbum, quod hodie mando tibi, obseruabis, neq. ei appones quicquam, neq. auferes ex eo. Scribit etiam Basilius elegantem & solidam fidei suæ confessionem, in qua sic probat Scripturas esse vnicam fidei regulam: b *Manifestus est à fide lapsus, & signum superbia certissimum, vel reycere aliquid eorum, quæ scripta sunt, vel eorum, quæ non scripta sunt, introducere, dicente Domino nostro Iesu Christo:*

b *inter ascet.*

Ἐκ τῆς πίστεως.

Ἐκ τῆς πίστεως.

Ἐκ τῆς πίστεως.

Christo: Oues meae vocem meam audiunt. *Primū vtiq;* *Iohan. 10.*
 dixerat: Alienū nequaquam sequentur, sed su-
 gient ab eo, quia non norant vocem alienorum. Apo-
 stolo quoq; sub exemplo humano vehementissime pro-
 hibente, ne quis Scripturā à Deo inspiratā vel addat
 quicquam, vel subtrahat, quum dicat: Humanum *Gal. 3. 15.*
 etiam testamentum ratum factum nemo rejicit, aut
 ei quicquam superaddit. Sic nos igitur & nunc, &
 semper sugere nonimus omnem & vocem, & cogita-
 tionem alienam à doctrina Domini nostri. Hacten-
 us Basilius.

Quibus verbis mentem suam vir sanctus
 ita discrete demonstravit, vt vel pertinacissimis
 rixatoribus, quales sunt Iesuitæ, satisfacere vi-
 deatur, ne amplius de eius sententia dubitare
 possint. At Bellarmino non persuadebit, et-
 iam si persuaserit. Itaque responder: a Lo-
 quitur Basilius de iis, qui addunt ad Scripturæ
 dogmata alia contraria, & aliena, Scripturisq;
 repugnantia. Hæc ille. Sed quia animus con-
 tra veritatem armatus non potest quiescere,
 dubitat, hæret, mutat, addit. Et quomodo po-
 tuit aliis satisfacere, qui suæ primum conscientie
 non satisfacit? Itaque post verba nonnul-
 la sic infert: Addo etiam, de iis quoque Basi-
 lium loqui, qui non contenti vocibus scriptis,
 ex proprio capite inveniunt alias. Id enim su-
 perbiæ signum est certissimum. Itaque agit de
 traditionibus, quæ excogitantur à priuatis ho-
 minibus, non de iis, quæ ab Apostolis Eccle-
 sia per successiones Episcoporum accepit.
 Hæc ille.

a lib de verb.
 Dei non script.
 cap. 11.

Nescio, quomodo alii in hac responsione acquiescere possint, in qua nec Cardinalis ipse acquiescere videtur. Dicit, Basilium loqui de iis, qui addunt Scripturæ dogmata contraria & repugnantia. At hæc responsio inutilis est, quia Pontificii addunt dogmata Scripturis aliena, contraria, repugnantia, sicut in sequentibus demonstrabitur. Deinde supra iam docuimus ex Apostolo, in controuersis de fide omnia esse contraria & repugnantia, quæcumque non habentur in Scripturis: quia quæ sunt præter regulam, sunt etiam contra regulam. Hæc vna Bellarmini responsio semper sine pudore ingeminatur ad verba Apostoli, ad verba Patrum: quia præterea nihil habet, miserum est, nec tacere posse, nec recte loqui. Quod addit, Basilium loqui contra eos, qui non contenti vocibus scriptis, ex proprio capite inueniunt alias: qui magis potuit Cardinalis suo se telo confodere? Nam Pontificii sunt, qui non contenti vocibus scriptis, alias excogitant ex proprio capite. Hæret adhuc Cardinalis, nec responsionis exitum videt: Tandem igitur ait, agit de traditionibus, quæ excogitantur à priuatis hominibus, non de iis, quas ab Apostolis Ecclesia per successiones Episcoporum accepit. Neque hæc expedire possunt Cardinalem: Nam quænam quæso Ecclesia, quæ successio Episcoporum ante Concilium Tridentinum traditiones non scriptas in regula fidei posuit? Quid interim responderet ad grauissimam illam Basilii rationem, qua commotus iudicat, nihil

nihil recipiendum de fide, nisi quod in verbo scripto habetur: quia Christus Dominus dicit: Oves meæ vocem meam audiunt. Ex qua Scriptura Basilus, Augustinus, alique veteres probant, Scripturas esse unicam Christi vocem; & quicquid in illis non legitur, fugiendum esse ab iis, qui se Christi oves esse profitentur. Hæc apud illos ratio dominatur: Fugiendum esse, quicquid non est vox pastoris nostri. Vocem pastoris nostri non esse, quicquid in Scripturis non habetur. Et nos etiam eadem ratione probamus, nos esse veros patrum nostrorum filios: Traditiones non scriptas de fide, ut vocem alieni refugimus. Ad hæc quid Cardinalis? Quid ad illam validissimam confirmationem, quam adduxit Basilus ex Apostolo à Humano testamento semel rato nihil superaddi posse? Ergo testamento Salvatoris nostri nihil est superaddendum. Sudabit hic, & aliquid excogitabit. Dicit, quod semper respondere solet, Pontificios non contraria, non repugnantia superaddere Scripturis, sed tamen docere multa, quæ non sunt in Scripturis. Atqui hoc commentum est prorsus inutile, & oportet ingeniosissimum Cardinalem novum commentum exquirere. Nam qui humano testamento aliquid aliud addit, quod à testatore non erat positum; quamvis non contraria testamento, aut repugnantia posuerit; falsarius tamen iudicabitur. Certe negare non possunt, multa ab illis doceri, etiam ad regulam fidei multa apponi, quæ non sunt in

in Scripturis posita. Itaque si illorum confessione sacra Scriptura sit testamentum Salvatoris nostri, certe negare non possunt, se ex Apostoli verbis, ex Patrum iudicio, falsarios, & sacrilegos iam coniectos esse, qui in Christi Domini nostri testamento audeant facere, quod in humano testamento, postquam ratum fuerit testibus, & morte testatoris, impium atque illicitum iudicatur. Et quia Dominus Cardinalis ad hæc non potuit respondere, libenter omnia dissimulat. Nec veretur tacitum iudicium doctorum & cordatorum hominum: maluitq; sophisticam artem quoquo modo exercere, quam à veritate vinci.

In Synodo Nicena prima, Constantinum Imperatorem sic differentem refert Theodoretus: a *Euangelici, & Apostolici libri, & veterum Prophetarum oracula*, plene instruunt nos, quid oporteat sapere de voluntate & sensu Dei. Ponentes ergo contentionem ex diuinitus inspiratis oraculis, quaramus solutionem eorum, quæ proponuntur.

Respondet Bellarminus: Constantinum fuisse magnum Imperatorem, sed non magnum Ecclesiæ doctorem. Sic solent Iesuitæ irridere, quum, quod respondeant, non habent. Atqui multos Papas inferiores fuisse Constantino, in cognitione veritatis, constat. Deinde Constantinus non suam tantum, sed Concilii sententiam hic retulit, quam à sanctissimis Episcopis & Doctoribus hauserat. Postremo, nihil habet Constantinus, quod non Ecclesiæ magni Doctores omnium seculo-

culorum tradiderunt. Ita hæc irritio non in Constantinum solum, sed & in Concilium Nicenum, & in omnes Ecclesiarum Doctores magnos recidit. Synodus Constantinopolitana Macedonium non traditionibus, sed Scripturis repressit. Itaque Athanasius de ea re sic scribit: *a* Ne interrogas, sed solum ex sacris literis *a lib ad So-* addiscas: sufficiunt enim, quæ in illa reperies, docu- *rap. Spiritum* menta. De duobus insequentibus Conciliis, *sanctum non* Ephesinum dico, & Chalcedonense (ut qua- *offa creatu-* tuor primorum generalium Conciliorum ex- *ram.* plorata de hac re iudicia teneamus) Euagrius sic restatur: *Ex Evangelicis & Apostolicis de Domi-* no vocibus, scimus viros illos divinos constituisse. Quatuor igitur prima Concilia generalia, quorum semper in Ecclesia celeberrima viguit autoritas, nihil ex traditionibus, omnia ex sacris Scripturis confirmantur.

Chrysostomus sic docet: *b* Magna aduer- *b Homil. de* sus peccatum munitio est Scripturarum lectio, ma- *Lazaro.* gnus precipitium, profundum barathrum Scripturarum ignoratio. Et mox: *E* hæres & hereses peperit, & vitam corruptam iniecit, & sursum ac deorsum omnia miscuit. Idemque sic exponit verba illa Apostoli: *S*ic ego, vel Angelus de celo annuntiaverimus, præterquam quod accepisti, anathema sit. Non dixit (inquit Chrysostomus *c*) si contra- *c in Gal.* ria annuntiaverint, aut totum Evangelium subuer- *cap. 1.* terint, verum si paulum evangelizaverint præter Evangelium, quod accepisti, etiam si quidvis labefactarint, anathema sit. Pauca hæc verba Chrysostomi, vñratissimam Bellarmini responsionem

hem in fumum sophisticum dissipant. Illud enim respondere solet Bellarminus: *Præter id*, significare *contra id*: ac proinde Apostolum non prohibere nova dogmata, modo non sint contraria iam traditis. At Chrysostomus non patitur Apostolum sic eludi. Apostolus non dicit, *si contraria*, sed *si paulo præter Evangelium docuerint. Præter Evangelium*, non est *contra*, sed *præter*.

a In 1. Cor.
Homil. 13.

b lib. de verb.
Dei non script.
cap. 11.

Idem Chrysostomus, Scripturas esse regulam fidei, sic docet: a *Quam habeamus exactissimam veritatem, gnomonem, & regulam diuinarum legum assertionem, oro vos omnes, ut relinquatur, quid huic vel illi videatur, & de his à Scripturis hæc omnia inquirita.* Respondet Bellarminus: b Non loquitur de dogmatibus fidei aut moris obsecratis, sed de opinione carnalium, qui anteponunt opes paupertati: quum Scriptura apertissime doceant, paupertatem esse longe vtiliorem ad salutem. Itaque Chrysostomus nihil hic aliud dicit; quam, magis credendum esse Scripturis, quam hominum opinioni. Hæc ille. Sed quid si hæc responsio non satisfaciat? aut quid est in hac responsione; quod Cardinalis putabat satisfacere posse? Chrysostomus eo loco multa vitia reprehendit; scortationem; auaritiam; inuidiam; crudelitatem; vanam gloriam: denique de pauperis & diuitis comparatione agit. Sed quid hæc ad rhombum? Non quero, de quibus disputeret; sed quid dicat? Nam contra omnia vitia, contra omnes omnium hominum opiniones ynam profert regulam

regul
sacra
re, qu
dicat
et illi
hanc
scrip
ne o
Scrip
locu
nes o
pon
mule
mus.
cuni
para
tent
mu
nem
zion
tu,
hæc
dem
Pon
trud
De
tur
lent
cre
put
bun
mn

regulam, vnum gnomonem, vnam trutinam,
 sacram Scripturam. Noli mihi illud responde-
 re, quod nec quero, nec refert. Profero, quid
 dicat, quid doceat. Scriptura est, inquit, ex-
 actissima trutina & regula. Cut non igitur ad
 hanc regulam Pontificias traditiones non
 scriptas reuocemus. Monet Chrysostomus,
 ne opinionum ventro circumferamur, sed
 Scripturarum regulam sequamur. Et quia
 locus hic luculentissime Pontificias traditio-
 nes conuellit, verba Chrysostomi fusius ap-
 ponam, quia ferunt Pontificios: a *Ne igitur a in 1. Corin.*
multorum opiniones habeamus, sed res ipsas inquiramus. Homil. 13.
Quomodo autem non absurdum est propter pe-
cunias alijs non credere, sed ipsas numerare, & sup-
putare; pro rebus autem amplioribus aliorum sen-
tentiam sequi simpliciter? Praesertim quam habea-
mus omnium exactissimam trutinam & gnomo-
nem, & regulam dominicam, inquam, legem asser-
tionem. Ideo obsecro & oro vos omnes, vt relinqua-
tu, quid huic vel illi videntur, deq; hinc a Scripturis
haec omnia inquirite. Hæc ille. Nos sedulo qui-
dem facimus, quod iubet Chrysostomus:
 Pontificii traditiones non scriptas nobis ob-
 trudunt quasi pecunias; imo quasi verbum
 DEI omni thesauro pretiosius. Quod igitur
 homines non omnino supini facere so-
 lent in pecuniis excipiendis, vt non alijs
 cre dant, nec excipiant pecunias, nisi sup-
 putatas, & numeratas; Num prohibe-
 bunt Pontificii, nos idem facere in re o-
 mnium pretiosissima, in fide suscipienda? in
 animæ

animæ thesauro excipiendo? Negamus, nos traditiones non scriptas de fide, id est, pecunias Pontificias, nisi prius numeratas & supputatas recepturos: quia ad hæc diiudicanda sacrarum Scripturarum habemus exactissimam regulam: ex qua regula pecunias istas Pontificias adulteratas cognoscimus. Sic nos docuit Chrysostomus.

a Homil. 41. Autor operis imperfecti in Matth. idem docet: a *Quicquid queritur ad salutem, totum iam adimpletum est in Scripturis.*

Respondet Bellarminus: Loquitur Chrysostomus de remediis vitiorum, & docet, nullum esse vitium, ad quod sanandum non inueniatur in Scripturis aliquod remedium. Sed quid hæc valent contra traditiones. Hæc ille. Respondeo: Valent hæc maxime contra traditiones, quia traditiones istæ vitia sunt, ad quæ sananda remedium inuenitur in Scripturis. Sed certum est, hæc verba non tantum esse de remediis vitiorum, nisi & infidelitatem inter hæc vitia reponas: nam loquitur hic scriptor de omnibus necessariis ad salutem, & ad omnia Scripturas sufficere docet, siue de fide sit quæstio, siue de moribus. Itaque eodem loco sic scribit: *Prandium meum paravi: id est, ex omni lege, & ex omnibus Prophetis Scripturarum mensas paravi.* Quid? Num Cardinalis dicet, hæc esse tantum de remediis vitiorum? Item sic subiungit: *Sicut viscera agni, ita eloquia Christi homines non manducauerunt, nisi postquam occisus est.* Nam post mortem eius Evangelia prædicata sunt,

sunt & credita, & in q; homines quotidie nutriuntur. Nam hæc etiam ad remedia vitiorum tantum referenda sunt, an non etiam ad regulam fidel? Ita igitur progreditur hic scriptor ad verba illa exponenda [omnia parata sunt.] & infert: *Quicquid queritur ad salutem, totum iam adimpletum est in Scripturis. Quæ est ignorantia, inueniet ibi, quod discat, &c.* Quia igitur hæc ad remedia vitiorum tantum retulit, non ille sollicitus videbatur, quid effugeret, modo aliquo commento vitii verborum eludere posset. Postremo, si nullum sit vitium, ad quod sanandum Scriptura iam habeat remedium: certe iam Cardinalis concessione, Scriptura est perfecta regula morum. Querimus igitur à Domino Cardinali, quam rationem asserre possit, quare non sit eadem perfecta regula fidei, quam morum perfectam regulam concedit? Hæc semicrudæ reliquit, quæ concoquere non potuit.

Epiphanius etiam sic habet: a *Quum talis a hæres. 31.*
fir ipforum (hæreticorum) doctrina, quam neque
Propheta prædicauerunt, neq; Dominus docuit, neq;
Apostoli tradiderunt, quam de vniuersis cætant, se
plus alijs cognouisse, ex non scriptis legentes, quod dici
solet, ex arena funiculos neckant. b Nos vniuscuiusq; b hæres. 61.
iusq; questionis inuentionem non ex proprijs ratiocinationibus docere possumus, sed ex Scripturarum consequentia.

Huic postremo testimonio responder Bel-
 larminat: Non dicit Epiphanius, ex Scriptu-
 rarum consequentia solum: alibi autem cla-

P rissime

riissime dicit, non omnia à Scriptura accipi
posse, & ideo necessariam esse traditionem.

Respondeo primo, qui inventiones pro-
prias excludit, qui omnia non scripta recipit,
vt Scripturæ locum relinquar, certe solam
Scripturarum consequentiam confirmat.
Deinde ex varijs Patribus adducimus ea ver-
ba; *ex Scripturis solum; ex sola Scriptura; tan-
summodo ex Scriptura*: ad quæ tamen mutas est
Bellarminus.

Sed Epiphanius, inquit Bellarminus, tradi-
tionibus non scriptis fauet. Itaque quæ pro-
ducit Bellarminus ex Epiphanio, pro tradi-
tionibus non scriptis examinanda sunt. Duos
profert locos. Primum hæret. 55. quæ est Mel-
chisedecianorum. *Termini*, inquit Epiphanius,
nobis positi sunt, & edificatio fidei, & Apostolorum
traditiones, & Scriptura sancta, & successionis do-
ctrina, & vndique veritas Dei munita est, & nemo
decipiatur novis fabulis.

Respondeo: Epiphanii locus est maxime
contra Pontificios. Nam disputat eo loco con-
tra traditiones non scriptas de fide; ab hære-
ticis confictas, (quales sunt traditiones Pon-
tificiæ, contra quas nos etiam disputamus) vt
confirmet, traditiones scriptas ab Apostolis,
quas vocat & Scripturas sanctas, & successio-
nes doctrinæ. Nam traditio sæpe apud Patres
dicitur doctrinæ veræ traditio, è Scripturis, in
Ecclesia conservata: sicut in traditionum di-
stinctione dicturi sumus. Et hanc fuisse Epi-
phanii mentem, constat, quia eodem capite
maxime

maxime reprehendit traditiones illas, quæ non habent testimonium Scripturæ. Nam contra hæreticos Melchisedecianos disputat: *Qui inquit singulos libros scripturæ commentantur, scripturæ decipientes.* Erim omnibus receptis libris nunquā habentur horum Patres. Itaque contra eos, qui traditiones tales iactabant, subiungit hæc verba: *Quid igitur dicemus? Numquid illi fecerunt nobis? Imo absti.* Terminum enim nobis posuit *ſunt & fundamenta, &c.* Itaque terminus nobis positus, & fundamenta, & ædificationem fidei, vocat Apostolorum traditiones, quæ sunt & sacra Scripturæ, & ſucceſſiones doctrinæ ex eisdem Scripturis. Ac proinde dicit, veritatem Dei undique munitam, ne decipiamur novis fabulis. Veritas enim vere munita dicitur, & quasi triplici muro vallata, quam primo tradiderunt Apostoli, per prædicationem, deinde tandem in Scripturis tradiderunt, postremo eadem doctrina per ſucceſſiones Eccleſiæ traditur. Ac proinde merito dicit, hanc veritatem eſſe undique munitam.

Alium locum ex Epiphanio adducit Belarminus, hæret. 61. *Oportet & traditione viſi, non enim omnia à ſacra Scriptura accipi poſſunt. Quapropter aliqua in Scripturis, aliqua in traditione ſancti Apoſtoli tradiderunt.*

Reſpondeo: Epiphanius nihil hoc loco dicit, quod nos nō libenter agnoſcimus. Diſputat enim cōtra Apoſtolicos, qui nuptias prohibebant, & à cibis abſtinebant. Iam quia orthodoxi etiam, ratione quadam, à nuptiis, & cibis

abstinebant: hæc intelliguntur inter *eccliaſti-*
ca, quibus vel bene, vel male vti poſſimus.
 Agnoſcimus autem, in huiusmodi rebus tra-
 ditionem Eccleſiæ valere, in quibus diſciplina
 eccleſiaſtica continetur. Hæc quia à Scripturis
 accipi non poſſunt, idcirco traditionibus re-
 cte reuincuntur. Eodemque modo Epipha-
 nius refutat Acrium, qui ſatis temporibus ie-
 iunandum negabat. Probat Epiphanius ex
 traditione Eccleſiæ, quarta feria, & proſabbato
 ieiunium fieri. a *Assumpſit*, inquit, *Eccleſia,*
& in toto mundo aſſenſus factus eſt, antequam eſſet
Acrium, & qui ab illo appellantur Acriani. Hæc ille.
 Recte quidem in huiusmodi opinionibus re-
 futandis, quæ ſunt in diſciplina eccleſiaſtica,
 adhibetur traditio non ſcripta, id eſt, Eccleſiæ
 diſciplina.

Reſpondemus igitur, multa apud Patres de
 traditionibus diſputantur, ſicut deinceps ob-
 ſeruabimus. Illud autem affirmamus, non
 protuliſſe Bellarminum vnum locum ex Pa-
 tribus, qui non ſit vel de tradita doctrina ſcri-
 pta, de qua non litigamus: vel de traditioni-
 bus non ſcriptis in diſciplina eccleſiaſtica,
 quam non oppugnamus. Ac proinde di-
 cimus, eſſe iſtos nugaciſſimos ſcriptores,
 qui plurimum laborant in earum rerum pro-
 batione, quæ à nobis conceduntur, vt probent
 traditiones non ſcriptas in diſciplina. Nun-
 quam autem probant, quod nos negamus,
 traditiones ſcilicet non ſcriptas recipiendas
 eſſe in doctrina & fide.

Cyril-

Cy
 ceſſe
 ſacri
 plici
 Neg
 ſtratio
 Salu
 putati
 purat
 Cy
 ſunt
 tum
 ſunt
 gmat
 virtut
 mu
 & in
 A
 minu
 re, qu
 licet
 non
 ille
 Scrip
 inq
 dice
 quan
 mor
 dat
 in h
 han
 ſi ob

Cyrillus Hierosolymitanus sic docet: a Ne- a *Cateches. 4.*
 cesse est de diuina & sancti fidei mysterijs, neq. sine
 sacris Scripturis temere quicquam tradere, nec sim-
 plici credulitate, & verborum apparatus circumferri.
 Neq. mihi hec dicenti simpliciter credas, nisi demon-
 strationem annuntiatorum ex sacris literis accipias.
 Salus enim ipsa fides nostra non ex commentitia dis-
 putatione, sed ex demonstratione diuinarum Scri-
 pturarum est.

Cyrillus Alexandrinus: b Hæc, quæ relata b in Iohan.
 sunt, sufficiunt ad plenissimam fidem attente legen- lib. 12. cap. 68.
 tium. c Non omnia, quæ Dominus fecit, conscripta c ibid.
 sunt, sed quæ scribentes, tam ad mores, quam ad do-
 gmatâ pararent sufficere, vt recta fide, & operibus ac
 virtute vtilitantes, ad regnum caelorum peruenia-
 mus. d Necessarium nobis est diuina sequi in tra- d lib. de recta
 & in nullo ab earum præscripto discedere. fide ad reginas.

Ad hæc postrema verba respondet Bellar-
 minus: e Non dicit, non licere aliquid dico- e lib. de verb.
 re, quod in Scripturis non habeatur: sed non Dei non script.
 licere contra Scripturas dicere: hoc enim est cap. 11.
 non discedere à præscripto Scripturarum. Hæc
 ille. At Cyrillus habet, in nullo debere nos à
 Scripturarum præscripto discedere: hoc est,
 inquit Bellarminus, nihil contra Scripturas
 dicere. Hanc responsionem Bellarminus, tan-
 quam Achillis clypeum, ad omnia fere testi-
 monia obuertit. Si vis huius responsi conci-
 dat, ruunt protinus omnia, quæ à Bellarmino
 in hac controuersia disputantur. At contra
 hanc responsionis umbram opponimus Apo-
 stoli verba diserta, prohibentis omnem in po-

Admonitiones, quæ non est contraria tantum, sed & diuersa quæcumque: demonstrantis contra eas & ius esse apud homines, humanum vel testamentum, vel pactum mutare, aut ei aliquid addere: quanto magis impium esset, De testamento aliquid addere? Denuntiantis denique anathema iis omnibus, qui aliquid præter Euangelium afferunt. Opponimus Patrum consensus. Qui negant, in Ecclesia inducere licere doctrinam aliquam non tantum contra, sed præter Scripturas: non contrariam tantum, sed alienam etiam, extraneam, diuersam ab ea, quam Ecclesiz ab Apostolis, Apostoli à Christo acceperunt. Iam vero post disiecta Apostoli verba, post clarissima Patrum suffragia, in tanta veritatis luce, in tanto antiquitatis consensu, tam sæpe, tam impudenter inculcare, Patrum sententiam esse contra Patrum expressa verba: quid hoc aliud est, quam palam profiteri, se non de veritate sollicitum, sed mercede conductum, Iesuitica fronte grassari?

Theodoretus quæst. in Leuitic. quærit, quomodo intelligi debeat ignis alienus? Et post quædam verba sic ait: *a* Ex quibus docemur, non debere nos extinguere spiritum, sed accendere gratiam, quam accepimus: extraneumq. nihil ad sacram Scripturam inuehere, contentosq. doctrina Spiritus sancti, abominari omnes hereses, quarum fautores nonnulli verba diuinæ fabulæ addiderunt, alijs suas commendationes impias sententia Scriptura prætulerunt. Hæc ille. Docet igitur, Scripturam esse

*a in Loup.
29.*

essere
hil
tera
Abin
sic ist
appar
gram
Prob
sentin
nes si
pturi
tentia
Theo
T
qua
diuin
nihil
est
esse
runt
ad L

IR
ce
con
tem
Apos
doc
elect

esse regulam immutabilem, & *quidam* cui nihil extraneum addi possit. Et Tridentinos veteratores probat esse imitatores Nadabi & Abiudi, qui ignem alium sacrificii intulerunt sic istos cum igne extraneo totam Domino apparere, quum extraneum quicquam ad sacram Scripturam vel inferunt, vel conferunt. Probat etiam eisdem Tridentinos in eo consentire cum antiquis hæreticis, quod traditiones suas, fabulas illas suas Tridentinas, Scripturis vel preferunt, vel conseruant, non contenti doctrina Spiritus sancti. Atque hoc, Theodoretus iudicium, est extinguite spiritum.

Theophylactus: *a* Nos a Scriptura verbum, *a* in Epist. ad Philom. quæ Spiritus sanctus locutus est, illustrati, semper ad diuinam vitam ducuntur veritatem, ne neg. seu opinibus seducti, neg. mendaciis mundana voluptatibus inestari peccemus. Hæc ille. Ita probat, Scripturas esse regulam & fidel, & morum. Sic docuerunt Græci: veniamus tam ab Ecclesia Græca ad Latinam.

CAPVT VI.

*Latinorum Patrum testimonium
referuntur.*

Irenæus tradit, Polycarpum, quum sub Antiocho Romam venisset, multos hæreticos conuertisse ad Ecclesiam Dei: *b* annuntian- *b* lib. 3. cap. 3. tem vnam, inquit ille, & solam hanc veritatem, ab Apostoli accepisse se, quæ & Ecclesiam tradidit. *c* Hic *c* ibid. docuit semper, quæ ab Apostoli didicerat, quæ & Ecclesia tradidit, & sola sunt vera. Hæc Polycarpus

a lib. 4. c. 45. Apostolicus. Hoc est ergo Apostolicum, nihil aliud Ecclesie tradere, quam quod ab Apostolis hauserit. Idem habet Irenaeus ipse: *a* Audius, inquit, a quodam presbytero, qui audierat ab his, qui Apostolos viderunt, et ab his, qui didicerant, sufficere vesteribus, de his, quae sine consilio spiritus egerunt, eam, quae ex Scriptura esset, corruptionem. Haec ille. Hic igitur habemus Apostolicam etiam traditionem, de regula fidei, & plenitudine Scripturae.

b lib. 3. cap. 1. Idemque Irenaeus sic docet: *b* Non per alios dispositionem salutis cognouimus, quam per eos, per quos Euangelium peruenit ad vos: quod quidem tunc praconiauerunt, postea vero per Dei voluntatem in Scriptura nobis tradiderunt, fundamentum et columnam fidei nostra futurum. Ad hoc testimonium respondet Bellarminus: *c* Irenaeum non dicere, nihil Apostolos praedicasse, quam quod scripserunt: sed tantum scripsisse Euangelium, quod antea praconiauerunt. Quod verum est, inquit, & non contra nos.

*c lib. de verb.
Dei non script.
cap. 11.*

Verba igitur Irenaei sunt examinanda. Primum dicit, non per alios viam salutis nos cognoscere, quam per Apostolos. Si quis respondeat, traditiones etiam non scriptas esse ab Apostolis: affirmat Irenaeus, dispositionem illam salutis esse in Euangelio, & ad nos peruenisse per eos, per quos peruenit Euangelium. Deinde dicit Irenaeus, Apostolos hanc Evangelii doctrinam primum praconiasse, deinde in Scripturis tradidisse. Quid tradiderunt in Scripturis? illud ipsum, quod antea praconiauerunt.

perunt. Postremo affirmat Irenæus, illud ipsum, quod Apostoli primum prædicarunt, & postea scripserunt, fidei nostræ fundamentum esse, & columnam. Ergo fundamentum & columna fidei nostræ non est in traditionibus non scriptis, sed in Scripturis Apostolicis.

Sed attendite subterfugium Cardinalis. Etiam si, inquit, diceret Irenæus, Apostolos omnia scripsisse, quæ prædicarunt; nihil diceret aduersus sententiam nostram. Sunt enim, inquit, duo diligenter notanda, tum ad hunc locum, tum ad alia multa intelligenda. Audiamus quæso, quæ Dominus Cardinalis tam diligenter notanda monet. Primum est, inquit, quædam in doctrina, tam fidei, quam morum esse simpliciter omnibus necessaria ad salutem, alia non simpliciter necessaria per notitiam explicitam, sed satisse, si simplicita sit notitia, suscipiendi ea, quæ Ecclesia proponit. Secundo, ea, quæ sunt simpliciter necessaria, Apostolos consueuisse omnibus prædicare: aliorum autem non omnia omnibus, sed quædam solum Prælati, Episcopis, & Presbyteris. Hæc ille. Atque ad huius rei confirmationem adducit Apostoli verba, Sapientiam loquimur inter perfectos. Prælatos Pontificios perfectos illos esse affirmat Bellarminus, apud quos reconditam istam traditionum doctrinam reposerint Apostoli: atque aduersus hanc sententiam Irenæum nihil dixisse putat, etiam si dicat, Apostolos omnia scripsisse, quæ prædicarunt.

1. Cor. 14.

Atqui si Apostoli omnia scripserant, qui
 pradicarunt, profecto scripta sunt ex eorum,
 quæ Prælati, & Episcopi, & perfectis prædi-
 carunt. Nam qui omnia dicit, nihil excludit.
 Sed sic oportuit Antichristi satellites partium
 suorum mensuram implere, & in antiquorum
 hæreticorum vestigiis sine pudore insilere.
 Hanc enim, quam à profunditatibus Satanae
 proponit Cardinalis doctrinam, vniuersissi-
 mam fuisse antiquorum hæreticorum cenci-
 lenam, sancti Patres produunt. Quum enim ex
 verba scripto sua deliria probare non possent,
 ad traditiones recurrere solere antiquos hæ-
 reticos, antiqui & sancti Patres tradunt. Idem
 sancti Patres narrant, antiquos hæreticos Scri-
 pturas de imperfectione ac pulasse, & docu-
 isse, in Scripturis non contineri totam doctri-
 nam necessariam de fide ac moribus, ac pro-
 inde præter verbum Dei scriptum requiri tra-
 ditiones: istas traditiones ab iis scilicet exce-
 ptas fuisse, qui perfecti habebantur. Probat
 idem antiqui & sancti Patres, antiquos hære-
 ticos in hanc sententiam Scripturæ locos ra-
 piisse: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Et:
*Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare
 modo.* Et: *Tenete traditiones, quas siue per sermo-
 nem siue per epistolam accepistis.* Et: *O Timothee
 depositum custodi.* & reliquos eius generis, quos
 omnes Tridentini hodie ad eandem causam
 rapiunt, maxime Bellarminus lib. de verb. Dei
 non script. cap. 5. Et quia vniuersa traditionis
 doctrina ex istis fundamentis subsistit, non
 erit

erit inutile, si ex antiquis Patribus eandem antiquorum hereticorum artes observemus, quibus nunc lesuitæ Ecclesiam Dei oppugnant.

Irenæus sic scribit: a *Quoniam ex scripturis* a lib. 3. cap. 3.
arguuntur heretici, in accusationem conuertuntur Scripturarum, quasi non recte habeant, non sine antiquitate, & quia varie sint dicta, & quia non possit ex his veritas inveniri ab eis, qui nesciunt traditionem. Non enim per litteras traditum illam, sed per vivam vocem. Ob quam causam et Paulum dixisse: Sapientiam loquimur inter perfectos. (Audiat Dominus Cardinalis, eandem protulisse hereticos antiquos, quæ profert ipse ad defensionem traditionum non scriptarum.) Addit Irenæus: Hanc sapientiam unusquisque ipsorum effudit, quam à seipso adinvenit sibi. Hæc Irenæus. Agnoscamus formam insipientum verborum, quam ab antiquis hereticis mutantur lesuitæ. Verique in Scripturarum intelligitatione pariter conspirant, verique traditiones non scriptas pariter extollunt, verique de suis perfectis pariter gloriantur, verique eandem Apostoli verba patri blasphemiam ad insipientiam suam confirmandam arripunt.

Tertullianus similiter hereticorum ingenium ita depingit, quasi ipsos lesuitæ ex industria describeret, aut quasi Domini Cardinalis libros legisset. b *Eadem, inquit, dementia* b Prescriptio-
confitentur (heretici) Apostolos quidem nihil ignorasse, sed non omnes voluit illas omnibus revelasse, sed quadam palam, & universa, quadam secretis & paucis

a. Orat. 2.
eandr. Arian.

b. in Iohan.
tract. 97.

1. Cor. 1. 6.

1. Cor. 1. 30.

Coloss. 1. 18.

pauci demandasse, atque hac Paulam voluisse. [O Timothee depositum custodi.] Athanasius testatur, eadem ab Ario laetata fuisse. Sic enim Arianus: a. *Electi tui secundum fidem peritu Dei, redigam, qui sanctum Dei Spiritum acceperunt, ego ita didici.* Augustinus eadem hereticorum accit hoc modo aperit: b. *Omnes insipientissimi heretici, qui se Christianos vocari volunt, audias frumentorum suorum, quas maxime exhorret sensus humanus, hac occasione Evangelica sententia colore colorare conantur, ubi Dominus ait: Adbuc multa habeo vobis dicere, sed ea non potestis portare modo.* Hæc Augustinus. Ita igitur sancti Patres narrant nobis, cum quibus hereticis certamen illis fuerit, nempe cum illis, qui pro traditionibus non scriptis pugnabant ex iisdem Scripturæ locis, ex quibus Iesuitæ eandem hodie contra nos causam suscipiunt.

Restat, ut Apostoli verba illa, *Sapientiam loquimur inter perfectos*, breviter aperiamus; ne aliqua hereticis latebra relinquatur. Perfectos non intelligit Apostolus Prælatos Pontificios, nec electos Arianos, nec perfectos Manicheos; sed quicumque vere credunt, & ex Evangelii doctrina iustificationem & sanctificationem consequuntur in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, iustitia, sanctificatio & redemptio. Hæc est sapientia nostra, & perfectio. Apostolus enim Epistola ad Coloss. sic ait: *Quem (Christum) annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus matrem & pater-*

Spontor

*Spem in videri, omnem hominem perfectum in Christo. Eisdem verbis vtitur Apostolus utroque loco. Docet, quatenus sit illa sapientia, quam loquitur inter perfectos; doctrina scilicet Evangelii, quam annuntiat. Docet etiam, quatenam sint perfecti illi, nempe quicumque vere credunt: Docentes, inquit, omnem hominem in omni sapientia, ut listamus omnem hominem perfectum in Christo. Itaque Chrysostomus sic interpretatur hæc verba: 2. Sa- 2 in 1. Cor. 2.
 pientiam autem predicationem, & salutis mandam, Romil. 7.
 hoc est, per crucem salutem: perfecti vero, credentes appellat. Hæc ille. Cui assentiuntur Theodoretus, Oicumenius, Ambrosius, Hieronymus, Lyra in hunc modum. Quod igitur Apostolus affirmat de omnibus sanctis, qui Evangelii sapientiam suscipiunt, quique eadem & Spiritum sanctum habent: id si cum Manichæis, & Arianis, ad electos suos, cum Valentinianis, Cerdonianis, Marcionistis, Pontificiis, ad perfectos suos, & Perhatos restringas, nonne manifestam vim intuleris Apostolo? Sic scilicet oportuit eos in stuporem corripere, qui propter traditiones Babylonicas Scripturis obgeminunt. Sanctificatio nostra est perfectio nostra, quam hæretici omnes, maxime vero Pontificii ignorant.*

Tertullianus (ut ad institutum nostrum redeamus) de Scripturis contra traditiones non scriptas sic disserit: b. Ideo sibi damnatum b. lib. de pra-
 dixit Apostolus hæreticum, quia & in quo damnatur. script. cap. 6.
 tur sibi elegit. Nobis vero nihil est nostro arbitrio in-

ducere licet, sed nec eligere, quod aliis ex arbitrio sub
induxerit. Apostolos Domini habemus auctores, qui
nec ipsi quisquam ex suo arbitrio, quod inducerent,
elegerunt, sed acceptam à Christo disciplinam fidele-
ter nationibus assignarunt. a. Nobis non est opus in-
quisitione post Evangelium, quem credimus, nihil de-
sideramus ultra credere, hoc enim primum credimus,
non esse, quod ultra credere debeamus.

Vnum pro traditionibus non scriptis testi-
monium obliuiscunt nobis Pontifici c. Tertul-
liano. b. Horum, inquit, si legem et apostoles Scri-
pturam, nullam inuenies, traditio tibi praeceps detur
auctor, consuetudo confirmatrix, fidei obseruatrice.

b lib. de coron.
militis.

Respondeo, hæc non esse contra nos. Dis-
putat de corona militis, quum iam ad Monta-
ni paracletum transferat. Querit, an traditio
nō scripta suscipienda sit? Deinde multas tra-
ditiones non scriptas profert, quod renuntia-
mus Diabolo in Baptismo, quod ter mergi-
mur, quod amplius aliquid respondemus, quā
Dominus in Euangelio determinauit, quod
lactis & mellis cōcordiam prægustamus, quod
ad omnem progressum, ad omnem aditum, &
exitum, fronte crucis signaculo terimus. Plura
humani generis commemorat. Deinde, si quis
idem sentiendum iudicat de corona, respon-
det, non esse eandem rationem harum tradi-
tionum, & coronæ: quum istas naturæ defen-
dat, quæ prima omnium disciplina est. Coro-
nam autem militum contra naturam esse
contendit. Hinc magni ingenii peruersitas in
eo se prodit libro, quod vnius militis repen-
num

num factum contra iudicium Ecclesie probauerit. Verum quicquid de traditionibus docuit, nec est contra antiquam Ecclesiam, nec contra nos. Nam traditiones non scriptas probas, quæ non in doctrina, sed tantum in disciplina ecclesiastica consisterint. Bellarminus, & Tridentini omnes pro traditionibus pugnant, ut dogmata fidei, quæ in Scripturis non habentur, per traditiones confirmant. Vbi tamen vero Patres de traditionibus non scriptis loquuntur, quæ ad disciplinam pertinent ecclesiasticam, ea amittunt illi, ut confirmant doctrinam aliquam, quæ non habetur in Scripturis. Hoc vero est contra sententiam, sensumque Patrum, imo vero contra eorum communem consensum. Quod Tertullianum attinet, optimus ipse sui interpret, docet, ea, quæ in disciplina sunt, posse ab Ecclesia mutari, & admittere nouitatem correctionis: quæ autem de fide sunt, esse prorsus immobilia, nec mutari posse. Et quia de regula fidei pulcherrime disputat in eo libro, quem de præscriptionibus aduersus hæreticos inscripsit, inde nonnulla, quæ proposito nostro congruunt, annotabo. Primo testatur, qui ad regulam fidei adiecerit quicquam, non tantum contrarium, sed aliud, esse fidei negotio, his verbis: *Attentim si quod debemus credere, cre-* a. ubi præscrip.
didi, & aliud deus puro requirendum, spero cap. 11.
utriusque, & aliud esse inueniendum. ita fidem
meam deserens, negaret inueniri. Hæc ille.
 Deinde

Deinde regulam fidei explicat: *Regula est fidei, ut hinc, quid credamus, profiteamur, illa scilicet, qua creditur.* Subiungit autem breuem Scripturæ summulam, quam vocat fidei regulam; post-

a *ibid. ca. 14.*

b *lib. de vir-
laud. virgin.
cap. 1.*

c *ibid.*

d *lib. praescrip.
c. 33.*

e *lib. de fuga
in persont.
cap. 39.*

f *lib. de resur.
carn. cap. 3.*

ea licet: a *Hac regula à Christo instituta, nullas habet apud nos questionet, nisi quas hereses inferunt, & quæ hereticos faciunt. Fides irregularis posita est.* Ac proinde alibi dicit: b *Regula fidei vna omnino est, sola immobilis, & irreformabilis, credendi scilicet in unicum Deum omnipotentem, &c.* Deinde subiungit summam Symboli Apostolici: c *Hac, inquit, lege fidei manente, cetera iam disciplina & conuersationis admittunt nouitatem correctionis.* Hæc ille. Quis nostram sententiam explicatius aut accuratius tradere potuit? Plura ex eodem connectamus: d *Vnde autem extranei & inimici Apostolis heretici, nisi ex diuersitate doctrina, quam unusquisque de suo arbitrio aduersus Apostolos aut protulit, aut recepit?* e *Omnia apostoli secundum Deum docuerunt, omnia euangelizare voluerunt.* f *Aufer hereticis, quæ cum ethnicis sapiunt, ut de Scripturis solis fistant questiones, & stare non poterunt.* Hæc ille. Quis fortius aduersus doctrinas non scriptas? Pontificii deploratam causam habentes, verba Patrum contra exploratam ipsorum sententiam sensumque proferunt. Patres docuerunt, quod & nos docemus, in disciplina ecclesiastica a traditiones admitti non scriptas, in doctrina nihil inducendum, nisi quod scriptum est: quia nihil ex nostro arbitrio inducere licet, nec eligere, quod alius ex arbitrio suo induxerit: quia

qui

qui aliud requirendum putat, fidem deferens, negator inuenitur; quia regula fidei est vna, immobilis, inreformabilis, à Christo instituta; quia regula fidei eadem semper manere debet, reliqua nouitatem correctionis admittit; quia hæretici Apostolis extranei & inimici, ex diuersitate doctrinæ conuincuntur; quia Apostoli omnia secundum Deum docuerunt; quia si hæretici de solis Scripturæ quæstiones sistant, stare non possunt. Ita Tertullianus sententiam Catholicam contra nouitates Tridentinas confirmauit.

Tridentini præterea è Tertulliano obii-
ciunt: a *Hereticos non esse admittendos ad illam a lib. præ-*
de Scripturæ traditionem. *script. cap. 15.*

Respondet: Vt Tertulliani sententia re-
ctius teneatur, eam ex ipso Tertulliano expli-
co. 1. Hæreticos dicit non esse admittendos I.
ad hanc disputationem. Non loquitur de Ec-
clesia, non de orthodoxis; sed de hæreticis.
Non autem negat hæreticos ab orthodoxis
refutandos esse solis Scripturis. Nam quo-
modo potest illud damnare, quod & docuit,
& egregie præstetit. Nullâ enim aliâ armaturâ
contra hæreticos vbique vult, quam solis
Scripturis: sed cum hæretici Scripturas de-
prauare suis expositionibus, atque adulterare
soleant, negat hæreticos admittendos ad Scri-
pturarum expositionem: Quia, b vbi, in- b ibid cap. 19,
quit, *appareret, esse veritatem disciplinæ & fidei Chri-*
stiana, illic erit veritas Scripturarum, & exposi-
tionum, & omnium traditionum Christianarum:

G

aperte

II.

aperte loquitur de expositionibus Scripturarum. 2. Quum hæreticos non admittat ad Scripturas, non hoc agit, ut traditiones non scriptas admittendas prober. Itaque frustrantur Pontificii. Nam si Tertullianus Scripturas solas non admittetet, ut ostenderet, traditiones non scriptas de fide, esse admittendas, aliquid pro Tridentinis attulisset: Sed traditiones omnes non scriptas de fide, penitus repudiandas docet. Itaq; quicquid aliud intelligat, modo non hoc ipsum velit, quod Pontificii tantis clamoribus ingemunt, certe sententia Tertulliani Pontificii causam nihil adiuvat. Illis probandum fuerat, Scripturas si auctoritatem ab illo minui, ut traditiones nō scriptas in doctrina & fide stabiliat, quod nunquam probare possunt. 3. Rationem adfert Tertullianus, quæ adducta, hæreticos nō admittendos iudicat ad disputationem de Scripturis: Quia, inquit, dispici debet, cui competat Scripturarum possessio, ne is admittatur ad eam, cui nullo modo competit. Vtitur verbis iuris: Si quis possessionem litigando obtinere contra ius cōtendat, iniustum esset, ealem litigatorem ad possessionem admittere, quamvis multis verbis & clamoribus id peteret: sic aut, hæreticos non admittendos esse ad hanc disputationem, quia possessio Scripturarum ad eos iure non pertinet, sed ad Ecclesiam Catholicam. Scripturæ ergo nō sunt hæreticorum possessio, sed Ecclesiæ possessio, & hæreditas. Itaq; Ecclesiam subinde hæreticos alloquentem inducit: Quid in meo agis non meis?

III.

illis probandum fuerat, Scripturas si auctoritatem ab illo minui, ut traditiones nō scriptas in doctrina & fide stabiliat, quod nunquam probare possunt. 4. Rationem adfert Tertullianus, quæ adducta, hæreticos nō admittendos iudicat ad disputationem de Scripturis: Quia, inquit, dispici debet, cui competat Scripturarum possessio, ne is admittatur ad eam, cui nullo modo competit. Vtitur verbis iuris: Si quis possessionem litigando obtinere contra ius cōtendat, iniustum esset, ealem litigatorem ad possessionem admittere, quamvis multis verbis & clamoribus id peteret: sic aut, hæreticos non admittendos esse ad hanc disputationem, quia possessio Scripturarum ad eos iure non pertinet, sed ad Ecclesiam Catholicam. Scripturæ ergo nō sunt hæreticorum possessio, sed Ecclesiæ possessio, & hæreditas. Itaq; Ecclesiam subinde hæreticos alloquentem inducit: Quid in meo agis non meis?

hæretis

heresum Apostolorum. 4. Respondeo, multas
 fuisse rationes antiquis Patribus, quare hære-
 ticos refutandos nonnunquam putarent, non
 tantum Scripturis, sed & Ecclesie Catholice
 consensu: qui ante solum Satanam Eccle-
 siæ consensus ita viguit in Ecclesia per omnes
 successiones, ut hic unus consensus sufficere vi-
 deretur ad omnes hæreticos refellendos. *Ec-*
quid verisimile est, inquit idem Terullianus, *ut*
tot ac tanta Ecclesia in una fide errarent? va-
riasse debuerat error doctrina Ecclesiarum. Hæc il-
 le. Et quamvis magnam rebus confusionem
 attulerit Satanæ solutus, quemadmodum
 miserabilis rerum experientia, & desolatio
 Ecclesie demonstrat: ita vñ eadem postho-
 rum & antiquorum temporum ratio videat-
 ur: Idem tamen in hære per Dei gratiam et-
 iam contra Pontificios nos probaturos spera-
 mus, utcumq; illi de Ecclesia gloriemur. Non
 enim veremur sic eos provocare, sicut Patres
 Ecclesie videmus antiquos provocasse hære-
 ticos. Dicimus igitur, quamvis non admitta-
 mus Pontificios ad disputationem de Scrip-
 turis, quia Scripturas recedunt, quia Scrip-
 tarum possessio non istis competat, sed Eccle-
 siæ Catholice; ut, inquam, contra istos nihil
 de Scripturis proferamus: tamen ex ipso Ec-
 clesie Catholice consensu Pontificios loco-
 lèntissime refutari posse. Hanc veritatem Deus
 suo tempore magis magisque quotidie patefa-
 ciet, & confirmabit. Atque hoc illud est,
 quod in his questionibus agimus: ut Ad-

uersarios non tantum Scripturis, sed & Ecclesie consensu reuincendos doceamus.

a Epist. ad
Pompianum.

Cyprianus Tertullianum, quem magistrum vocare solebat, sequitur, idemque docuit: a Vnde est ista traditio? Virumne de Dominica & Evangelica autoritate descendens, an de Apostolorum mandatu atq; epistolu veniens? Ea enim facienda esse, quae scripta sunt, Deum testatur, & proponit, ad Iosue dicens: Non recedet liber legis huius ab ore tuo. Scribitur aut de Euangelio precipitur, aut in Apostolorum epistolu & actibus continetur, obseruatur etiam hac sancta traditio.

Respondet Bellarminus, Cyprianum haec scripserisse, quum errorem suum meri vellet, idcirco mirum non esse, si more errantium tunc ratiocinaretur. Deinde ait, Augustinum refellere hanc Epistolam. Postremo inquit, etsi Cyprianus reiecit traditiones, quas contra Scripturas esse putabat, non tamen omnes reiecit, quae in Scripturis non sunt, nec cum Scripturis pugnant. Haec ille.

Quum dicat, Cyprianum more errantium haec scripserisse, interrogemus hominem, num & reliqui Patres omnes, qui idem cum Cypriano profiteantur, more errantium loquantur? Quod si verum esse concedat, Pontificii concidunt. Nam si Patres omnes missos faciamus, vt solis Scripturis causa agatur, quomodo stare possunt Pontificii, qui cum Ethnicis sapiunt, si de solis Scripturis quæstiones sistant? Sed Augustinum dicit refutasse hanc Epistolam. At Augustinus non omnia refellit, quæ

quæ
cam
con
quon
iple
cuit.
nus
spon
repre
A
flet,
quib
ea P
enim
solus
desen
sensu
est, n
ciend
Chri
dinen
lu ag
bat, s
lic de
ven
& pl
si vic
minu
ret,
potu
integ
Quo

que scripsit Cyprianus in illa Epistola, sed unicam tantum Cypriani opinionem de hereticorum baptismo, reliqua omnia probat. Et quomodo potuit Augustinus ea refellere, que ipse etiam non minore fide ac diligentia docuit, quam Cyprianus? Quod vero Heliarmenus de traditionibus contra Scripturas responderet, superius ex Apostolo Patribusque repressimus.

Atque ut Cypriani sententia illustrius constet, plura adiciemus ex eodem testimonio, in quibus nec more errantium loquitur, nec ad ea Pontificii quicquam respondet: *a Non a Epist. 63.*
 enim, inquit, *nisi Christus sequendus. Quod Christus Pater,*
solus audiri debeat. Pater etiam de seculo conestatur,
dicens: Hic est filius meus dilectissimus. in quo bene
sensit ipsum audite. Quare si solus Christus audiendus
est, non debemus attendere, quid alius ante nos fa-
ciendum putauerit, sed quid, qui ante omnino est,
Christus primo fecerit. Neque enim hominum consuetu-
dinem, sed Dei veritatem sequi oportet. b Sic enim b Epist. 74.
liu aquam ducens, qui copiosa prius & largitur flue-
bat, subito deficiat: nunc ad fontem pergit, ut il-
lic defectionis ratio noscatur, verumne ardescens ibi
venit in capite, vnde siccauerit, an vero integra inde
& plena procurrens, in medio itinere defluerit? Et
si visio interrupti aut bibulis canali effectum sit, quo-
minus aqua continua persisteret ac iugiter flue-
ret, refectio & confirmatio canali ad usum atque ad
potum ciuitatis, aqua collecta eadem vberitate atque
integritate repraesentetur, qua de fonte profisciscitur.
Quod & nunc facere oportet Dei sacerdotes, praeceptu
diuina

a lib de
vita Euseb.
Cathol.
b ibid.

diuina seruantes, si in aliqua natura & vacilla-
uerit veritas, ad originem Dominicam, Euangeli-
cam, & Apostolicam traditionem reuertimur, a Ver-
bis igitur eius insistere, quodcumque docuit, & fecit,
discere & facere debemus. In inimicis hereses in-
uaniuntur & schismata, quibus subacta fides, veri-
tatem corrumpere, si uideret unitatem: Hoc eo fit,
dum ad ueritatem originem non reditur, nec caput
quaritur, nec magistri celestis doctrina seruatur.
Hæc Cyprianus. Ad que nihil habent, quod
respondeant Pontifici. Solus Christus se-
quendus, solus audiendus: hæreses nascun-
tur, dum magistri celestis doctrina non ser-
uatur. Vbi sunt ergo traditiones non scriptæ,
que doctrinam continent? Quo maior appa-
ret Bellarmini uanitas, qui etiam à Cypriano
quidam (de uocatione post baptismum, & de
mixture uini & aque in calice, id est, de rebus,
que non sunt in doctrina, sed in disciplina ec-
clesiastica, que possunt nouitatem correctio-
nis recipere) profert, ad confirmandum ver-
bum illud Tridentinum non scriptum.

c lib ad Con-
stant. Augus.

Hilarus sic docuit: c. *Quorundam aut præ-
sumpta, aut facinorosa, aut error apostolica doctrina
indemutabilem constitutionem, partim fraudulen-
ter confessa est, partim audacter transgressa.* Hæc
Hilarus. Regulam fidei vocat indemutabilem
constitutionem doctrina apostolica, quam, dum
audacter transgrediuntur Tridentini, in eo-
dem certe & criminalis & damnationis confor-
tio, cum antiquis hæreticis uictos teneri,
probat Hilarus. Eodem libro Imperato-

rem

rem collaudat Hilarius, expetentem contro-
uersas fidei, tantum per Scripturas tractari:
a Fidem, inquit, tantum secundum ea, qua scri-
pta sunt, desiderantem. Addit Hilarius: b Qui b dicit
hoc repudiat, Antichristus est, & qui dissimulat,
anathema est. Dicant nobis Pontificii, quis
sit Antichristus ille, quem prae monstravit Hi-
larius, qui fidei controuersias negat defini-
das tantummodo per ea, quae scriptae sunt.
Monet etiam Hilarius, haereticos in erroris
sui patrocinium Scripturas pretendere, sed
fucum illum haereticam genuino Scriptura-
rum usu, & vera traditione dissectum esse.
Sicut enim Diabolus, quam Scripturis ab-
uteretur, a G E R I T O tantummodo per
Scripturas reiectus fuerat: sic haeretici Scri-
pturis abutentes, a Patribus nullis aliis co-
lis confossi sunt, nisi tantummodo gladio
illo ancepsit e sacris Scripturis extracto.
Quid est, inquit Hilarius, c infidelibus stultis, qui praeter communem illum verborum
errorem etiam hoc adiungunt piaculi, ut diuina-
rum Scripturarum eloquia patenti posita do-
ctrina carere ratione. Dicant nobis Pon-
tificii, quinam sint, quos haec verba se-
riant?

Ex Hilario tamen doctrinam non scri-
ptam probare voluit Cardinalis, quia Hi-
larius contra Constantium, obuianti Ar-
tiano, Nolo, inquit, verba, quae non scri-
pta sunt, legi: respondet: Hoc tandem rogo.
Quem Episcopus iubet? Quam Apostolica pra-
dica-

a lib. de verb. Dei non script. cap. 7.
 dicationis veret formam? Dic prius, si recte dici pu-
 tas, nolo aduersus noua venena nouas medicamento-
 rum comparationes. Quibus verbis, inquit Bel-
 larminus, a duo indicat Hilarius: Vnum,
 prædicationem consubstantialitatis, esse A-
 postolicæ prædicationis, licet expresse non sit
 scriptum, Filium esse Patri consubstantialem:
 Alterum, nomen ipsam, *διονογον*, esse qui-
 dem nouum, sed tamen retinendum, licet
 non sit scriptum, quia conforme est prædica-
 tioni Apostolicæ. Hæc ille.

Respondeo: Frigidissimum esse, & vanissi-
 mum, quod obicit. Producant enim Pontifi-
 ci nouum vocabulum, quod antiquam Scri-
 pturarum doctrinam retineat, & nos non eri-
 mus molesti: non enim de verbis litigamus,
 sed de rebus, de doctrina, & fide. Obiciebant
 Arriani, quod non fuisse eotidem syllabis in
 Scripturis: Quid Patres? Num ad traditiones
 non scriptas recurrunt? Nusquam; sed ne la-
 tum quidem vnguem a Scripturæ doctrina se-
 auelli posse prohtentur. Docent igitur, rem
 ipsam, & doctrinam ipsam in Scripturis ex-
 presse contineri. Sic Hilarius, Basilus, Augu-
 stinus: *Doctrina consubstantialitatis expresse ha-
 betur in Scriptura.* Bellarminus ipse facetur,
 hanc rem esse Apostolicæ prædicationis, &
 conformem Apostolicæ prædicationi. Dor-
 mitabat igitur Cardinalis; quum hæc produ-
 ceret, vt doctrinam non scriptam probaret.

*b lib. de Pa-
 radis. cap. 12.*

Ambrosius eandem doctrinam retinuit, sic
 enim docet: *b Discimus, nihil vel cautionis gra-*

tia iungere debere nos mandato: Si quid enim vel addas, vel detrahas, prauaricatio quoddam videtur esse mandati. Docet igitur nos presentem series lectionis, neg, detrahere aliquid diuini debere mandati, neg, addere. Nam si Iohannes hoc indicauit de suis scriptis: Si quis apposuerit, inquit, ad hac, adiciet in illum Deus plagas, quae scriptae sunt in libro isto: & qui dempserit de verbis huius prophetiae huius, delebit Deus partem eius de libro vitae: quanto magis nihil diuinis mandatis est detrahendum.

Hieronymus idem habet: a Ecclesia Christi, quae habitat bene, & in toto orbe Ecclesiae possidens, Spiritus unitate coniuncta est, & habet vires Legis & Prophetarum, Euangelii & Apostolorum, non est egressa de finibus suis, id est, Scripturae sanctae. Ad hoc, & plurima huiusmodi, quae nullam admittunt responsionem, prudenter Bellarminus dissimulando nihil omnino respondet. Nam si fines Ecclesiae sunt Scripturae, extra quos fines Ecclesia Christi non est egressa, profecto traditiones non scriptae sunt extra fines Ecclesiae. Idemque Hieronymus sic docet: b Hoc, quia de Scripturis non habet auctoritatem, eadem facilitate contemnitur, quae probatur, cap. 23. Haec ille.

Ad hoc testimonium respondet Bellarminus: Loquitur de particulari sententia, non vniuersaliter. Respondeo, verum esse, Hieronymum de particulari sententia loqui, sed tamen vniuersaliter, saltem indefinire. Sed nisi nugae ageret hic Sophista, ratio reddenda erat, quare, quum de vna particulari sententia

affirmet, non de quavis etiam alia particulari idem sit iudicandum? Deinde non hic propositionum quantitas, sed Hieronymi iudicium exquiratur. Gravissimum Hieronymi iudicium in quolibet particulari idem fuisse, quod in hoc fuerat, ratio conuincit, qua iudicat, Ecclesiam non esse egressam de finibus suis, id est, de sacris Scripturis. Hieronymus etiam Apostolicas confictas traditiones sic refutat: *a Quo absq. auctoritate & testimonio Scripturarum, quasi traditione Apostolica sponte repertiunt, atq. contingunt, percute gladio Dei.* Hæc sententia Tridentinos perturbat.

Sed Bellarminus, minificus scilicet responsum artifex, facile eludit: Patet, inquit, solutio: solum enim agit contra eos, qui contingunt aliquid, & tamen videri volunt figmenta sua esse Apostolicas traditiones. Cardinalis rem non tenet. Nam Pontificiæ traditiones contingunt, & tamen videri volunt, figmenta sua esse Apostolicas traditiones. Interca qui pro responsis tantas nugas affert, lectore querit, vel stupidum, qui inter verborum sonitum, rerumq; cognitionem non possit decernere: vel pertinacem in errore, atque ita præiudicio obfirmatum, ut cuiusq; responsionis umbræ vltro acquiescat. Neque enim pro veritate pugnare velle videtur, sed tantum pro mercede operam nauare, ut eos in errore retineat, qui sponte & industria ad veritatem excurrunt. Hieronymus præterea in illa verba: *Dominum narrabit in Scriptura popularum, & principum ho-*

rum,

a incip. 1.
Agg.

rum, qui fuerunt in ea. a Videre, inquit, quid di-
 cat, nisi fuerunt, non, qui sunt: vi, exceptis Apосто-
 lis, quicquid postea aliud doceatur, non habeat auto-
 ritatem. Hæc Hieronymus. Num etiam ad hoc
 patet responso? Plane patet. Nam esse re ali-
 quid sine verecundia & pudore, hoc Cardina-
 li est respondere. Respondet: Hieronymum
 eo loco reiicere ea, quæ sunt aliena à doctrina
 Apostolica, id est, contraria & repugnantia
 Scripturis. Hic est Achilles ille clypeus, vel
 Delphicus gladius in manu Cardinalis, sine
 quo causa Pontificia in gravissimo Patrum Se-
 natu stare non potest. Oportet Apostolum
 æquo hoc animo ferre, omnes Patres hoc li-
 benter pati, scilicet vi eorum verba in alium
 sensum detorqueat Dominus Cardinalis,
 contra notum & communem verborum sen-
 sum: vi præter Evangelium, non sit præter, sed
 contra: in nullo à præscripto Scripturarum
 discedere, non sit hæc ipsum, quod verba so-
 nant, sed aliud, quod vult Dominus Cardina-
 lis: exceptis Apostolis nihil aliud doceatur, vi
 nihil aliud, non sit nihil aliud, quod verba so-
 nant, sed contrarium & repugnat: nisi enim A-
 postolus Patresq; omnes sic sibi improbe illu-
 di patiantur, Dominus Cardinalis non potest
 respondere. Quale cor habeat Dominus Car-
 dinalis, nescio; ego certe non possum existi-
 mare, hunc hominem serio ad scribendum
 accedere, atque ex animo hæc dicere, qui non
 erubescit ita palam Apostolo Patribusque il-
 ludere.

Ruffi-

Ruffinus, enumeratis libris canonice Scripturæ: *Hæc, inquit, sunt, quæ Patres intra canonem concluderunt, ex quibus fidei nostre assertiones constare voluerunt. Exposit. in Symbol.*

Ad Augustinum veniamus. Augustinus sic docuit: *a In ijs, quæ aperte in Scripturis posita sunt, inveniuntur ea omnia, quæ continent fidem moresq; viuendi. Hæc ille. Si omnia, quæ fidem moresque continent, aperte posita inveniuntur in Scripturis: aperte falsum est, quod Bellarminus è Tridentinis fontibus hausit: In Scripturis non contineri expresse totam doctrinam de fide & moribus. Imo vero, inquit Augustinus, non tantum expresse, sed & aperte in Scripturis inueniri omnia.*

Responder Bellarminus: Loqui Augustinum de illis dogmatibus, quæ necessaria sunt omnibus simpliciter, qualia sunt, quæ habentur in Symbolo Apostolico, & Decalogo. Hæc Bellarminus. At hæc responso non potest expedire Bellarminum à mendacio, si verum doceat Augustinus. Nam si omnia, quæ continent fidem moresque, inveniuntur aperte in Symbolo & Decalogo: multo magis inveniuntur hæc aperte in vniuersis Scripturis. Non ergo requiritur verbum non scriptum in traditionibus. Imo vero, si nihil extra- ret præter Symbolum & Decalogum, tamen ex Augustini verbis, etiam à Bellarmino expositis, inutiles prorsus essent traditiones. Quem enim traditionibus Pontificiis locum relinquit, qui fateretur, omnia, quæ continent fidem

fide
lo
Qu
om
esse
figu
Iren
deru
& P
neq
dem
nen
Qui
trin
mini
tinen
A
Chri
qua p
fines
nos
carlo v
prur
fit. H
spon
quit,
sio no
si nec
nequ
Scrip
test,
tami p

fidem moresque aperte contineri in Symbolo & Decalogo: quod fatetur Cardinalis. Quod vero addit, de iis, quæ necessaria sunt omnibus, & simpliciter, ut doceat, alia tradita esse omnibus, alia perfectis & Prælatiis, hoc figmentum refutauimus supra in testimonio Irenæi. Hoc loco Bellarminus male sentire videtur de istis occultis doctrinis, quæ perfectis & Prælatiis tantum prædicata affirmat. Nam neque fidem, neque mores continent: siquidem ea omnia, quæ fidem moresque continent, aperte posita inueniuntur in Scripturis. Quid ergo est, quod in istis clanculariis doctrinis querunt Pontificii, in quibus, Bellarmini sententiâ, neque fides, neque mores continentur?

Augustinus præterea sic docet: a *Sive de a lib. 3. cap. 3.*
Christo, suo de Ecclesiâ eum, suo de quacunq; aliare, contr. luter.
 qua pertinet ad fidem, vitamq; nostram, non dicam, *Pesilian.*
 finos, nequaquam comparandi ei, qui dixit, licet finos, sed omnino, quod secutus adiecit: Si Angelus de cælo vobis annuntiauerit, præterquam quod in Scripturis Legalibus & Euangelicis accepistis, anathema sit. Hæc Augustinus. Bellarmino facilis est responsio ad manum: Præterquam significat, inquit, contraquam: quasi dicat: Cui hæc responsio non placet, querat, si potest, meliorem. At, si neque Augustinus, neque Apostolus ipse, neque Angelus de cælo audiendus sit, nisi & Scripturis loquatur: facile nobis constare potest, quo spiritu corripiantur, qui tam facile, tam pertinaciter vocem audiunt Angeli, non de

de cœlo, sed de pureo abyssu; non è Scripturis, sed è traditionibus suis loquentis.

*in lib. de bono
videtur. l. 1.*

Amplius Augustinus: a Quid, inquit, amplius te doceam, quam id, quod apud Apostolum legimus? Sancta enim Scriptura nostra doctrina regulam figit, ne audeamus sapere plus quam oportet. Non sit ergo mihi, aliud te docere, nisi verba tibi doctoris exponere, & de q̃, quod Dominus dederit, disputare.

Respondet Bellarminus: Loquitur Augustinus non de omni dogmate, sed solum de professione viduitatis. Bellarminus sic dixit: sed Augustinus negat, se sic intelligendum esse. Nam in eodem capite, a deoq; etiam in eadem sententia exordium sumit Augustinus à generali sententia, & progreditur ad hanc particularem: b Quum in omni questione,

ibid.

inquit, qua ad vitam morisq; pertinet, non sola doctrina, verum & exhortatio sit necessaria, quid amplius te doceam, quam id, quod apud Apostolum legimus? Sancta enim Scriptura nostra doctrina regulam figit. Ita connectit hæc Augustinus ex generali propositione. Deinde ridicula est Cardinalis responsio: quia Augustinus ait; Scripturam figere regulam doctrinæ nostræ. Regulam autem quis roquam ante Cardinalem nostrum de vno particulari intellexit? Quum igitur hæc particularis professio viduitatis non habeat particularem hanc regulam, sed in hac communi regula cum aliis contineatur: Quid magis Iesuiticum videri potest, quasi si dicas, communem Scripturarum regulam esse intelligendam de vno viduitatis

dono?

donec
nem
Quo
Script
tra ill
gunt
na n
tuit
non
noua
non
de qu
dei r
noue
est de
la fia
gula
omn
doct
doce
Script
nalen
stinu
qui e
expe
hoc f
dixit
gmat
gene
gere
mni
ab A

dono? Videbar Cardinalis, hanc responsio-
 nem fuisse ridiculam; itaque addit hæc verba:
 Quod autem Augustinus generaliter ponit,
 Scriptura nostre doctrinæ regulam figit: con-
 tra illos dictum est, qui ex proprio iudicio fin-
 gunt novas doctrinas, quæ Scripturis conso-
 næ non sunt. Hæc Cardinalis. Quomodo po-
 tuit Cardinalis inter flammæ ambulare, ut
 non ambustus exiret? Pontifici doctrinæ
 novas confingunt, quæ Scripturæ consonæ
 non sunt. Nam ut alia diffimulem, hoc ipsum,
 de quo nunc agimus, confingunt; novam fi-
 dei regulam excidunt, quam Ecclesia non
 noverat ante Concilium Tridentinum. Hæc
 est doctrina Scripturis non consona, de regu-
 la fidei, atque de fundamento ipso. Hanc re-
 gulam esse vnicæ Scripturæ, Augustinus cum
 omnibus antiquis Patribus docuit. Scriptura
 doctrinæ nostre regulam figit: Nihil igitur
 docere possumus in Ecclesia, nisi quod in
 Scripturis continetur. Hæc torquent Cardi-
 nalem; nec exitum videt. Primo dicit, Augu-
 stinum generaliter hæc posuisse contra eos,
 qui confingunt novas doctrinas: At hæc non
 expediunt Cardinalem à mendacio. Nam
 hoc si verum sit, fallere voluit, & mentiri, qui
 dixit, Augustinum non hic loqui de omni do-
 gmate, sed de professione vidualitatis. Nam si
 generaliter ponit Augustinus, Scripturam fi-
 gere regulam doctrinæ nostre, loquitur de o-
 mni dogmate. Sed si hoc generaliter ponatur
 ab Augustino: quomodo possunt esse tradi-
 tiones

tionem non scriptam in regula fidei? Expediat hæc, qui potest.

a *cont. Faust.
Manich. lib.
II. cap. 5.*

a *Excellentia canonica autoritatis veteris & noui Testamenti* (ut alia etiam ex eodem annexamus, ad quæ nihil respondet Cardinalis) *Apostolorum confirmata temporibus, per successiones Episcoporum, & propagationes Ecclesiarum, tanquam in sede quadam sublimiter constituta est, cui seruat omnis fidelis & pius intellectus, inquit Augustinus. Quibus verbis probat, Tridentinum intellectum & spiritum nec fidelem, nec piū esse, qui huic autoritati non seruat: qui hanc regulam, & autoritatis excellentiam per successiones Episcoporum, & propagationes Ecclesiarum ad Tridentinum utque Concilium in Ecclesia conseruatam; tum primum imutare auderet, & ad verbum Dei, verbum Papæ in eadem autoritatis excellentia addere.*

b *Epist. 19.*

b *Tantummodo scripturam canonicam, inquit Augustinus, hanc ingenuam seruitutem debeo. At Tridentini non solis canonicis scripturis, sed traditionibus non scriptis hanc seruitutem proficentur.* c *Non asseramus, inquit Augustinus idem stateras dolosas, ubi appendamus, quod volumus, & quomodo volumus pro arbitrio nostro, dicentes, hoc graue, hoc leue est; sed asseramus diuinam stateram de Scripturis sanctis, tanquam de thesauris Dominiis, & in illis, quid sit grauius, appendamus; imo non appendamus, sed a Domino appensam recognoscimus. Hæc ille.*

c *lib. 2. cap. 3.
de Baptismo.
contr. Donatist.*

Hæc igitur de Scripturis docuit Augustinus, & Ecclesie Catholice doctrinam retinuit:

huit: Omnia, quæ fident moresq; continent,
aperte in Scripturis inueniri: Anathema esse,
qui quicquam annuntiat, præterquam quod
in Scripturis legimus: Scripturas doctrinæ
nostræ regulam figere: Scripturas esse state-
ram Dominicam, esse thesauros Dominicos.
Respondeant Tridentini, & dicant nobis,
quænam sint illæ stateræ dolosæ, vbi appendi-
mus, quod volumus, & quomodo volumus
pro arbitrio nostro? Pergamus, & reliquorum
assensum apponamus. In quibus nullum no-
bis negotium facessit Cardinalis, sed alto in-
dormit silentio.

Saluianus: a Si scire vis, quid tenendum sit: a lib. 3.
habes literas sacras, perfecta ratio est tenere, quod le-
geris. Leo primus: b Sacerdotum, & cunctorum b Epist. 16.
fidelium, ita demum erit plena deuotio, si in his, quæ ad Theodos.
per vnicum Dei filium, Deum verbum, pro nostræ re- August.
demptione sunt gesta, nihil aliud sentiatur, quam
quod ipse predicari de se iussit, & credi. c Ab Ba. c Epist. 40.
angelica Apostolicaq; doctrina nec vno quidem verbo ad Martin.
licet discedere, aut aliter de Scripturis diuinitus sapere, August.
quam beati Apostoli & Patres nostri didicere, atque
docuerunt. Hæc Leo. Et quid ad hæc referat
Cardinalis, non video: forte priorem senten-
tiam, eadem, qua Scripturas sacras, Patrumq;
testimonia eluserat, audacia & inuerecundia,
excipere potuisset: vt diceret, nihil aliud, non
esse nihil aliud, sed repugnans & contrarium. At
in secundo testimonio hæc audacia inutilis
est; nam Leonis Papæ cautela Cardinalis im-
pudentiam vicisse videretur. Nam si nec vno
H verbo

verbo discedere licet à doctrina Prophetica & Euangelica, quomodo isti doctrinam nobis non scriptam obtrudere possunt? & verbum Dei non scriptum? Si forte obiiciat Cardinalis, temerarium fuisse Leonis iudicium, quod de vnico verbo dixerat, quia verba quædam non scripta recipiuntur, vt *quoniam* & reliqua eius generis: possumus grauissimum Leonis iudicium contra Cardinalem defendere: quia Leo non dixerat, non licere verba admittere, quæ licet totidem syllabis non habeantur in Scriptura, tamē doctrinam Scripturæ continent: sed nec vno verbo à doctrina Prophetica & Apostolica discedere. *quoniam*, quamuis non sit verbum scriptum in sacris literis, non tamen quicquam discedit à doctrina Prophetica & Apostolica.

a in Ezech.

lib. 1. homil. 9.

b ibid. lib. 2.

homil. 15.

Gregorius etiam Magnus idem docuit: a In hoc volumine (sacrarum Scripturarum) omnia, quæ erudiunt; cuncta, quæ edificant, scripta continentur. b Scriptura continent ea omnia, quæ edificant: & omni munitione nostra in sacro eloquio continetur. Hæc Gregorius. Nullum hic locum verbo Tridentino non scripto reliquit. Et bene se res habet, quod loquentibus Romanis Episcopis, Cardinalis obmutuit. Quid fortius aut disertius contra Tridentinas fabulas afferri potuit, quam quod Romani Episcopi docuerunt?

Gregorius de vnica fide ab omnibus pastoribus, per omnia secula seruanda, sic ait: Gratias omnipotenti Deo agimus, quæ immutatis pastoribus

vidus gregis sui fidem, quam semel sanctis Patribus
tradidit, etiam post eos inuicibilem custodit. lib. 9.
ind. & 4. Epist. 40.

Hæc est causæ nostræ fiducia: Habemus in-
dubitata Scripturæ testimonia: habemus Ec-
clesiæ consensum: nostri sunt Patres: nostri
sunt Romani Episcopi: nostra est Ecclesiæ vi-
nuerla, usq; ad Concilii Tridentini tempo-
ra. Hæc enim veritas in ipsis etiam tenebris lu-
cebat: nec Satanas ipse post annum millesi-
mum solutus, hanc lucem extinguere potuit.
Scriptores igitur post annum millesimum
tandem veritatem integram conseruauerunt.
Gratianus in hanc sententiam multa colle-
git, distinct. 8. ex Augustino, Cypriano, Gre-
gorio.

Bernardus sic docuit: a Beati, qui audiunt a serm. de
verbum Dei, & custodiunt illud. Vultu nosse, quam multiplica-
Beati? Primum, quibus sonant in auribus anime vox
divina conturbat, terret, adiudicatque: sed continuo,
si bene aduertit, viuificat, liquefacit, calefacit, illu-
minat, mundat. Deniq; & cibus est noster, & gla-
dius, & medicina, & confirmatio, & requies, & re-
surrectio quoque, & consummatio nostra. Nec mire-
ri, quod verbum Dei iam nunc inueniatur omnia in
emibne, quantum spectat ad iustificationem: siqui-
dem & futurum est, omnia in omnibus ad glorifica-
tionem. Hæc Bernardus. Nec veremur, ne quis
hæc Iesuitica fronte rapiat ad verbum Dei,
quod vocant non scriptum in traditionibus:
nam quis narrabit nobis, quomodo traditio-
nes istæ non scriptæ sint cibus noster, & gla-
dius

dius, & medicina, & confirmatio, & requies, & resurrectio, & consummatio? Quis docebit, quomodo verbum non scriptum Tridentinum viuificet mortuos in peccato? quomodo liquefaciat cor induratum? quomodo calefaciat inflammando, & ardorem immittendo? quomodo illuminet, vt lucerna pedibus, & lumen semitis nostris? quomodo mundet, vt nobis etiam dicat Christus: Vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis? aut quomodo verbum hoc non scriptum Tridentinum nunc inueniatur omnia in omnibus, quantum spectat ad iustificationem? Si adhuc demonstranda Iesuitæ cum suo illo verbo non scripto impares inueniantur, & sub hoc onere succumbant: restat, vt ex Patrum sententia concludatur: Sicut vnicum verbum scriptum deducit nos sine errore ad verbum æternum, Iesum Christum: sic verbum hoc non scriptum in traditionibus deducere Tridentinos per varios errores, ad verbum falsum, nempe Antichristum, filium illum perditionis, & impium illum, quem Dominus conficiet Spiritu oris sui, & illustri aduentu suo abolebit.

Iohan 15. 3.

1. Thess. 1. 8.

*a in Cantic.
Serm. 30.*

Bernardus etiam omnem doctrinam non scriptam reiiciendam docet: a *Profecto*, inquit, unusquisque, quod a magistro suo didicit, hoc in medium profert. Num in Euangelio legisti has differentias, aut in Prophetis, aut literis Apostolorum? Christi sum discipulus, Christi discipulis loquor. Ego, si peregrinum dogma inuixero, ipse pectavi. Ita

Bernar-

Bernardus sacras Scripturas regulam sibi doctrinæ propositam profitebatur.

Pet. Lombardus sic docet: a *Theologorum a lib. 1. sent. speculatio studiosa atq; modesta diuinam Scripturam formam præscriptam in doctrina tenere aduer-* dist. 1.
tes. Hæc ille. Itaque regulam fidei integram cum superioribus Patribus retinuit Lombardus. Idemque sic etiam habet: b *Secundum b ibid. dist. 2. autoritates Scripturarum virum fides ita se habeat, demonstrandum est.* Hæc Lombardus. Si vero secundum autoritates Scripturarum fides Ecclesiæ demonstranda sit: certe traditiones non scriptæ Lombardi seculo non erant receptæ in regulam fidei.

Aquinas etiam eandem veritatem retinuit: Doctrina, inquit, c *Prophetarum & Apostolorum c in 1. ad Ti. dicitur canonica, quia est regula intellectus nostri, & mosh. cap. 6.* ideo nullus aliter debet docere. Hæc Thomas. Ad quod testimonium quid possunt Iesuitæ respondere? Doctrina Prophetica & Apostolica est regula intellectus & doctrinæ nostræ. Sic Aquinas Ecclesiæ doctrinam retulit. Vbi est ergo regula Tridentina? Vbi sunt, qui aliter intelligere, aliter docere audent? Idemque in eandem sententiam: d *Innititur fides nostra d Sum. par. 1. reuelationi Apostoli & Prophetis facta.* Hæc ille. q. 1. art. 2.

Scotus etiam, qui in aliis multa corruperat, hanc tamen veritatem integram conseruauit. Sic enim docet: e *Pater, quod sacra Scriptura e in prologo* sufficiens continet doctrinam necessariam viatori. sent. q. 2.
Hæc Scotus. Tridentinas igitur traditiones non agnouit Scotus.

Qui sequuntur, Bonaventura, Nicolaus Lyra, Iohannes Gerson, Panormitanus, alijque hanc de regula fidei doctrinam integram ab Ecclesia antiqua exceptam, posteris tradidere, Quorum testimonia referre non videbatur necessarium, quia in illis non habemus Adversarios repugnantes. Ita ut in hac re nulla fuerit mutatio, usque ad tempora Concilii Tridentini.

lib. 13. verbo,
Scriptura.

Alphonsus de Castro, quem Pontificii pro suo numerant, contra Tridentinos disertus est. Sic enim scribit: *Quam sacra Scriptura sit mystica quaedam tuius David, ex qua omni armatura fortium & Catholicorum virorum pendet: ideo heretici conantur sacras Scripturas minuire, ne arma habeamus, quibus eorum insanas doctrinas prosternere valeamus.* Hæc ille. Multa in hanc sententiam habet lib. 1. cap. 2. Nec aliter scripserunt, aut senserunt, quicumque ante Concilium Tridentinum scripserunt.

CAPUT VII.

Corollarium de Regula Fidei.

HAtenus perpetuam ab Apostolis usque ad Concilium Tridentinum, atque immutatam Ecclesie doctrinam observauimus. Ex illis principiis quædam sequuntur, tanquam corollaria, à nobis proximo loco tractanda. Nam ex hoc Scripturarum, atque vniuersæ Ecclesie consensu, sequitur manifesta demonstratio, atque indubitata consequentia earum

earum rerum, quæ hoc nostrum seculum maxime perturbant; de Regula fidei; de Iudice controuersiarum in controuersus fidei, & de Traditionibus non scriptis. De quibus rebus Aduersarii nostri longe ab antiquorum sensu iudicioque, pro arbitrio suo disputare solent. Quorum omnis cura cogitatioque in eo versatur, ut Papa sit in Ecclesia omnia in omnibus. Hic os Ecclesiæ, regula fidei, Iudex controuersiarum, denique Ecclesia ipsa habeatur.

Vniuersa hæc de regula fidei res est apud antiquos tam certa, tam explorata, ut posteriores de hac re dubitare non possint, nec quisquam ea de re dubitabat, ante exortos leuissimas. Isti sunt, qui primi in hoc negotio antiquam Ecclesiæ traditionem immutando negotium nobis facessunt. Legimus apud vnum ex istis Sophistis; Regulam fidei non esse Scripturas, sed doctrinam & fidem Ecclesiæ. Cuius propositionis quis est sensus? Nam quum de regula fidei quæretur, fides hæc, cuius regulam quærimus, est fides Ecclesiæ. Quum vero regula eius fidei quæretur, quæ est fides Ecclesiæ? Si quis respondeat, regulam fidei Ecclesiæ, esse fidem Ecclesiæ: num quis existimare possit, hunc hominem prius cogitasse, quid deinceps loqueretur? Sed hæc ad Ecclesiam eo consilio referunt, ut ab Ecclesia in Papam transferantur omnia, qui est Ecclesia Iesuicis.

Ex hoc intelligimus, nullam esse regulam illis, qui Scripturas ex alto despiciunt; nullum

finem loquendi, scribendi, garrendi, errandi. Quicquid enim ista arriserit (modo Romani Pontificis fastum contra Scripturas, & supra Ecclesiam extollar) continuo fides Ecclesiae habenda iudicabitur. Scribant contra Scripturas, contra Patrum traditionem, sibi ipsis etiam contradicant, loquantur sine autoritate, sine ratione, ex ipsorum sensu, imo vel sine sensu: tamen Ecclesiae doctrinam egregie tractare videbuntur, modo Romani Pontificis auctoritatem offerant. Non puto quenquam alium praeter Iesuitas, nec ex ipsis Iesuitis, praeter hunc unum, nescio quem, Anonymum, tam insulse de regula fidei disputasse, ut dicat, regulam fidei Ecclesiae, esse fidem Ecclesiae. Et tamen habet hic sequaces suos.

a *lib. de verb. Dei, cap. 2.*

b *ibid.*

c *dist. 37 c. 14. dicitur hic apud Gratianum. Clem. I. vixit anno Christi 1047.*

Quanto doctius Cardinalis Bellarminus, qui de regula fidei sic scribit: a *Regula fidei certa, notag, esse debet. Nam si nota non sit, regula nobis non erit, si certa non sit, ne regula quidem.* Haec ille. Et mox subiicit: b *At sacra Scriptura, quae Prophetica & Apostolica litera continentur, nihil est notius, nihil certius, ut stultissimum esse necesse sit, qui illud fidem esse habendam neget.* Haec ille. Deinde Scripturam esse regulam fidei, multis confirmat testimonius & rationibus. Haec recte Bellarminus contra Schwenckfeldianos, qui priuatum spiritum iactabant. Bellarmino multi assentiuntur: imo ipse multis. Nam & ante ipsum, & post ipsum, idem tradiderunt post Patres, de quibus diximus; Clemens Papa I. cuius verba sunt: c *Non sensum, quem ex-*

trinfecum adulteretur, alienum, & extraneum debet
querere, aut quoquo modo ipsum Scripturarum
auctoritate confirmare, sed ex ipsis Scripturis sen-
sum capere veritatis, quum ex diuina Scriptura in-
tegram quæ & firmam regulam veritatis susceperit.

Idem docuerunt a Durandus, b Cardina-
lis Cameracensis, c Gerson. d Conradus
Clingius Scripturam vocat normam, vnam,
iudicem. e Ios. Acosta hæc habet verba: Ni-
hil perinde Scripturam mihi videtur aperire, atque
ipsa Scriptura. Itaq; diligens, attenta, frequensq; le-
ctio, cum meditatio, & collatio Scripturarum o-
mnium, summa regula ad intelligendum mihi sem-
per est visa. Itaq; quod in celestium orbium motu fi-
ri amat, vt suprema sphaera mobili rapiat suo motu
inferiores planetarum sphaeras, quæ tamen suum ha-
bent obliquum & contrarium motum. Idem hic et-
iam vsu venisse videmus, vt summus vniuersali Ec-
clesiæ consensus, de regula fidei, inferiores & postero-
res omnes (etiam ipsos Iesuitas) in assensum rapiat;
quamuis illi obliquo suo & contrario motu,
ex Antichristi schola nitantur. Nam quis con-
tra Christum & summum Ecclesiæ consen-
sum agi se pateretur, nisi ex illa schola?

Hinc est, quod Bellarminus, tanquam levis
autor, sententiam suam mutet in hac re. Illo-
rum hominum leuitas & inconstantia moue-
re nos non debet; nec nouum videtur, si Ie-
suitæ contra Scripturas, contra Patres, contra
se ipsos scribant; addo, nonnunquam etiam
contra conscientiam suam. Bellarminus con-
tra Schwencfeldium, regulam fidei nullam

a præfat. in
sent.

b 1. sent. q. 1.
art. 3. 1. coroll.
lus. H.

c de com-
mun. sub v.
traq; specie.
d locor. 1. 3.
ca. 29.

e de reuelat.
Antich. apud
Possuin. Bi-
bliothec. select.
lib. 2. cap. 25.

agnoscit, præter vnicas sacras Scripturas: Quum vero pro traditionibus non scriptis pugnat, docet, Scripturæ finem non fuisse, vt esset regula fidei: deinde dicit, esse Scripturas regulam fidei, sed partialem, non totalem: atque ita agit, vt qui ardentis prunæ manu collegit, quas nec dimittere voluit, nec retinere valuit.

At si Scriptura sit regula fidei contra spiritum Schwenckfeldii, quare non est eadem regula tenenda contra spiritum Pontificium? Regula vna est, nec mutari potest: non alia producit ad hunc errorem, alia ad illum refutandum, sed vna eademque ad omnia probanda. Quæ igitur, quomodo potest Iesuita refutare Schwenckfeldium? Ea probò, inquit Schwenckfeldius, quæ spiritus mihi dictat. Eas, inquit Iesuita, probò traditiones, quæ Papa mihi dictat. Ergo vt Iesuita Schwenckfeldium reuineat, de regula fidei, conuenire oportet. Scriptura, inquit, est regula fidei contra Schwenckfeldium. Recte quidem. Sed quid si Schwenckfeldius tuo te telo verberet? Nam si Scriptura est regula fidei contra spiritum Schwenckfeldii, regula hæc vna eademque stabit contra traditiones. Nam traditiones istas tu quoque, iactas à spiritu profectas: quia & verbum Dei contendis esse traditiones tuas. Omne autem verbum Dei à Spiritu sancto est. Si traditiones tuæ à spiritu sint, tu spiritum tuum iactas non minus, imo multo magis, quam Schwenckfeldius suum.

Et

Et quæ
cogn
prius
Schw
nand
Tu S
Schw
per q
mina
refut
Script
lem.
dei, e
nibus
fia est
verbi
bas, v
quam
quam
quibu
ries su
festar
fidei
mino
ita on
regul
Vt
suis re
sit reg
cogn
per E
nulla

Et quia tu spiritum iactas: quero, quomodo cognoscam, utrum hic sit spiritus Christi, an priuatus spiritus, qualis ille est, quem iactat Schwenckfeldius. Ad hunc spiritum examinandum, de regula fidei conuenire oportet. Tu Scripturam ponis regulam fidei, contra Schwenckfeldii priuatum spiritum: quero, per quam fidei regulam traditiones tuas examinabimus, si non per Scripturas? Hic Iesuita resiliendo, nugando, commentando turbatur. Scripturam esse regulam concedit; sed partialem, non totalem: totalem autem regulam fidei, esse verbum Dei in Scripturis & traditionibus. Atqui de traditionibus istis controuersia est. Non credo, traditiones non scriptas esse verbum Dei. Per quam fidei regulam hoc probas, ut credam? num per Scripturam? nequaquam, inquit, sed per traditiones. Rem non equam postulat Iesuita, ut traditiones suas, de quibus est controuersia, prober per traditiones suas. Nonne seisti fures & latrones manifestarios produnt, qui lucem fugiunt? Regula fidei certa, notaq; esse debet, vel iudice Bellarmino; traditiones nec certae sunt, nec notae: ita omnia apud istos incerta erunt, quibus nec regula certa est.

Ut igitur cecos istos incertosq; in tenebris suis relinquamus; Quam queritur: quenam sit regula fidei? hanc regulam duobus modis cognoscere possumus, vel per Scripturas, vel per Ecclesiam. Si per Scripturas queratur, nulla alia inueniri potest, quam ipsa Proph-

phetica & Apostolica doctrina in sacris literis descripta. Sin per Ecclesiam quæzatur; affirmamus, nullam aliam fidei regulam in Ecclesia conseruatam, prædicatam, traditam, manifestatam per omnia Ecclesiæ Christianæ secula, & successiones ab Apostolicis temporibus vsque ad tempora Concilii Tridentini, quam illam unicam, Propheticam, & Apostolicam doctrinam in Scripturis descriptam. Non dico, Ecclesiæ fidem esse regulam fidei: sed Ecclesiam conseruasse, prædicasse, fideliter & constanter tradidisse hanc unicam regulam, vt per testimonium Ecclesiæ cognoscamus, quænam illa sit.

Eligant Pontificii vtum velint, regulam fidei per Scripturas, an per Ecclesiam probari. Si dixerint, neque per Scripturas, neque per Ecclesiam, sed per traditiones suas: quid aliud referemus istis miseris, quam vt libenter miseris esse iubeamus, qui per Scripturas conuicti, Ecclesiæ etiam iudicium refugiant? Si dicant, Ecclesiæ se iudicio staturos, modo Romanam Ecclesiam intelligamus: Respondemus, vniuersalis Ecclesiæ sententiam à nobis quæri, nec Romanam excipimus. Nam Romana Ecclesia ad nostra vsque tempora, non aliam suscepit regulam fidei, quam sacras Scripturas. Proferant illi, si possunt, vel vnicum testimonium, non dico antiquorum, sed vel ipsorum Pontificiorum, qui Scripturas canonicas negauerit esse totalem canonem, seu fidei regulam: vel qui ad defectum Scripturarum

rum su
fidei
aut fur
quis di
quam
hum T
lam ist
antea
tam, nu

Non
pturas
dicium
sibi au
Euang
thema
perfec
stram
ctina
co, qu
statur
ras: qu
hoc est
tur: qu
guine
pietate
opus h
fectos
stru
Script
regula
Sin
quæ su

literis affir-
Eccle-
mani-
secu-
oribus
quam
alicam
on di-
ed Ec-
iter &
ulam,
amus,
ulam
obari.
e per
aliud
er mi-
conui-
Si di-
o Ro-
onde-
nobis
n Ro-
, non
s Scri-
nicum
sed vel
cano-
seu fi-
ptura-
rum

rum supplendum traditiones non scriptas, in fidei regula posuerit. Et quid magis insanum aut furiosum dici aut cogitari potest, quam si quis dixerit, regulam fidei in Ecclesia nunquam notam, agnitamque fuisse ante Concilium Tridentinum? Cerrum autem est, regulam istam, quam Iesuitæ sectant, nunquam antea fuisse agnitam, nullo consensu probatam, nulla auctoritate firmatam.

Nos vero, ut fidei regulam probemus, Scripturas primum, deinde Ecclesie vniuersæ iudicium proferimus. Scriptura in primis hanc sibi auctoritatem vendicat: quia qui præter Euangelium quicquam aliud annuntiat, anathema est: quia doctrina Dei integra est, & perfecta: quia quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: vnde igitur doctrina nostra regulam habere potest, quam ex eo, quod ad nostram doctrinam à Deo est institutum? quia errant, qui nesciunt Scripturas: quia omnis *impedimento* prohibetur, hoc est, quicquid in Scripturis non continetur: quia Scripturæ docent veritatem, redarguunt hæreses, corripunt vitia, erudiunt ad pietatem, ut homo Dei perfectus sit ad omne opus bonum perfecte instructus: quod perfectos nos ad omne opus bonum perfecte instructos reddit, est regula perfecta. Si ergo Scripturas consulamus, ipsæ Scripturæ sunt regula fidei nostræ perfectissima.

Sin Ecclesie iudicium expectemus, in illis, quæ superius à nobis producta sunt, testimoniis,

niis, certum habemus Ecclesie consensus. Sic enim Ecclesie doctores tradiderunt: Ecclesiastica regula est consensus veteris & noui Testamenti: & solis Scripturis examinationes sunt petendae: manifestus est à fide lapsus, & superbiae signum, aliquid docere, quod non est scriptum: in nullo debemus à Scripturarum praescripto discedere: regula fidei est vna, immobilis, irrefragabilis: constitutio fidei est indemutabilis: controuersiae fidei tractandae sunt tantummodo per eas, quae scriptae sunt: Ecclesia non est egressa de finibus suis, hoc est, de sacris Scripturis: Scriptura doctrinae nostrae regulam figit: ab Euangelica, Apostolicaque doctrina, nec vno verbo discedere licet: in sacris Scripturis cuncta, quae aedificant, omnia, quae erudiunt, scripta continentur: omnis munus nostrae in sacro eloquio continetur: doctrina Prophetarum & Apostolorum ideo dicitur canonica, quia regula est intellectus nostri.

Haec omnia superius ex Ecclesiae proceribus produximus. Pro regula fidei habeatur, quae hactenus pro regula fidei in Ecclesia habita fuit: non autem noua ista, incerta, mutabilis, confecta nuper in Concilio Tridentino, excepta à Iesuitis (ecquis vero nobis praestabit, ut non reiecta ista, aliam denuo consingant?) quam illi sua tantum autoritate obtrudunt, sine Scripturae autoritate, sine consensu Patrum, de qua ante nostra secula in Ecclesia nihil fuit auditum, quaeque in hunc finem

con-

confi
reuo
doce
perbi
tame
coni
quali
lis in
habe
scribi
mini
vnan
quan
cum
mu,
esse re
missa
diuer
hanc
form
aure
mer
ab ist
tas el
est, c
uerit
Dica
uer

conficta est, vt omnia ad vnius Papæ arbitrium reuocentur, quem in Ecclesia adorandum docent Iesuitæ. Quanquam autem Iesuitas superbum genus hominum cognouimus, hæc tamen incredibilis superbia cum pari stultitia coniuncta est, si putent de re longe grauissima, qualis est regula fidei, figmenta sua pro oraculis in Ecclesia habenda esse, quamuis nullum habeant antiquitatis consensum. Sic ergo prescribimus Tridentinis: Ecclesiæ officium & ministerium in eo versatur, vt regulam fidei vnā, immobilem, integram conseruet: quam tamen isti mutant: quid istis igitur cum Ecclesia Christi? a *Expedite prescribi. a Apolog. cap. 47.* inquit Tertullianus, *adulterum nostrum; illam esse regulam veritatis, qua venit à Christo transmissa per comites ipsius, quibus aliquanto posteriores diuersi isti commentatores probabuntur.* Eandem hanc regulam, b vnā, immobilem, irreformabilem vocat. Hæc igitur est illa regula *b lib. de vir gin. veland. cap. 1.* aurea, quæ veritatem Pontificiis tenebris immerfam restituit nobis. Hæc regula Ecclesiam ab istis obscuratam euidenter ostendet. Veritas est, quæ cum hac regula consentit. Ecclesia est, quæ hanc regulam immutatam conseruauerit. Hæc succincte de regula fidei diximus. Dicamus eadem breuitate de Iudice controversiarum. Nam ex iis, quæ superius produximus, expeditior erit harum rerum tractatio.

CAPVT VIII.

*Corollarium de Iudice contro-
uersiarum.*

DE iudice controuerſiarum quoties diſputant Pontificii; triumphus ſtatim de-
cernitur Romano Pontifici. Sine hoc iudice
Eccleſiam eſſe mutam, imbellem clamitant
nec autoritatem habere, nec poteſtatem vl-
lam, ne vocem quidem. Ac proinde nos mi-
ſeros eſſe, qui controuerſias religionis non
poſſumus definire, quippe qui Papam, vni-
cum ſcilicet Iudicem non agnoſcamus.

Reſpondemus, controuerſias definiendi
eandem apud nos remanere rationem; quæ
apud antiquam Eccleſiam valuit. Vt enim E-
piſcopi conuocabant Synodos intra ſuas diœ-
ceſes, vel Metropolitanæ prouinciales. Et ſi
Eccleſiæ neceſſitas poſtulabat, plures Metro-
politani in vnum cogeabantur, non imperio
coacti à quoquam, ſed vnitatis & charitatis
vinculo cohærentes coibant. Loquor de pri-
mis Eccleſiæ temporibus. Hæc antiqua con-
uocandi Synodos ratio omnis apud Pontifi-
cios antiquata eſt. Concilia, inquit Bellarmi-
nus, Romana particularia exoleuerunt, & in
eorum locum Conſiſtoria Cardinalium ſuc-
ceſſiſſe videntur. Cognofcite igitur, quinam
ſint, qui Conciliorum vim autoritatemque,
ipſorum confeſſione, mutarunt, labefacta-
runt, & exoletam reddiderunt. Apud nos an-
tiqua hæc ratio viget, valetque. Si ergo de pro-
uin-

Apolog.

nincialibus Synodis quæstio sit; sine fronte loquuntur, & scribunt, nullam esse eius rei rationem apud nos, quum tantum apud nos antiqua ratio valeat, quæ apud istos exoleuit.

Si de generalibus Conciliis loquantur, nullus in illis Romanus Iudex inuenietur. Nam antequam Romani Imperatores religionem susceperant, Concilia quædam conuocata sunt, quæ maiora erant prouincialibus; sicut erat Concilium Antiochenum, in quo Episcopi diuersarum prouinciarum conueniebant: & Paulus ille Samosatenus damnatus est, inquit Eusebius, ab omnibus, quæ sub cælis sunt, Ecclesiis Christi. Num hic Romanus Pontifex Index sederat? nequaquam; tantum re gesta, scripserunt ad Romanum Episcopum, sicut & ad Alexandrinum. Non erat hic locus Romano supra alios: quis ergo Iudex erat? De Iudice mox dicemus: illud tantum hic monitum volumus, Romanum non alio fuisse loco, quam alios Episcopos: nec conuocasse, nec præfuisse; tantum assensum præbuisse cum reliquis. Quid enim iuris Romano esse potuit in Græcos Episcopos? quid in Asia & Oriente? At postquam Christiana religio apud Romanos Imperatores inualuit, autoritas conuocandi Concilia generalia, & potestate coactiua firmandi canones Conciliorum, ad Imperatores deferbatur ab Ecclesiis, ab iisque exercebatur. Imperatores interea non erant iudices controuersiarum, sed sicut Romani Episcopi eos appellant, cu-

*Euseb lib. 7.
cap. 25.*

*Leo imm. act.
18. synod.
scilicet.*

studēs disciplinæ Ecclesiasticæ. Quis est ergo iudex controuersiarum?

Ex antiquis regulam fidei suprà deduximus: ea nos regula quasi manu ducet ad iudicem controuersiarum. Controuersias enim istas intelligimus controuersias de fide. Fides autem Ecclesiæ vna est, non diuersa; constans, firmaque est; non dubia, non controuersa. Pulchre Tertullianus: *a lib. praescrip. cap. 14.* Regula fidei à Christo instituta, nullas habet apud nos questionēs, nisi quas hæreses inferunt, & quæ hæretici faciunt. Controuersiarum ergo, quæ oriuntur, ab hæreticis excitantur. Et quia hæretici fidem vnam, perpetuam, constantem Ecclesiæ, conantur euertere, idcirco aduersus hæreticos Ecclesiæ discernit controuersias fidei secundam regulam fidei. Quid ergo? Num Ecclesiā dicimus esse iudicem controuersiarum? Non dicimus: quia ante nos nemo ita dixit. Ecclesiā testis est, non iudex. *AA. 1. 2.* Vos etiam mihi testes in Ierusalem, & in tota Iudæa, & Samaria, & usque ad vltimas terras. Non iudices esse voluit, quos testes constituit. Ipsa igitur predicatio testimonium dicitur. Prophetarum predicatio quid est, nisi testimonium? Huic omnes Prophete testimonium dant, remissionem peccatorum accepturam per nomen eius, qui crediderit in eum. Apostolorum predicatio quid est nisi testimonium? Non recipient testimonium tuum de me. Vniuersa predicatio Euangelii quid est nisi testimonium Christi? Testimonium Christi.

Christi, inquit Apostolus ad Corinthios, con-
firmatum fuit in vobis. Predicatio igitur Ec-
clesiæ testimonium est, & Ecclesiæ testis. Testis
autem nihil addit, nihil subducit, sed ex regu-
la veritatis loquitur. Deinde in eadem causa
quis potest esse testis & iudex? Iam vero
quoniam universa Ecclesiæ predicatio testimo-
nium sit, & Ecclesiæ testis: Si quis inter Ecce-
siæ membra excellat, non in maiori loco tra-
hendus erit, quam testis loco? Certe quicun-
que in Ecclesiā excoluerunt, & columnæ vi-
debantur, testimonium tantum perhibebant,
testes erant, non iudices. Itaque Iohannes Ba-
ptista, quo maior non est ortus inter nates
mulierum, non venit ut iudex, sed venit ad
dandum testimonium de luce. Petrus Aposto-
lus nusquam dicitur iudex, sed tantum testis
afflictionum Christi. Ita Apostoli omnes re-
stes fuerunt, non iudices.

Nullusne igitur iudex est controversia-
rum? Est certe. Quis igitur? Ille est, cui testes
istī seruiunt, cuius mandato testimonium
perhibent, qui testimonium possumus examinare,
& diiudicare. Nam quicunque est iudex contro-
versiarum fidei, erit iudex fidei, quoniam con-
troversie de fide, ubi queritur, quid sit cre-
dendum, iudex est, qui potest dicere, hoc ti-
bi mando, ut credas: qui credentes remune-
rat: qui incredulos iudicat. Iudex ergo contro-
versiarum de fide, est iudex fidei no-
stræ. Qui vero iudex est fidei nostræ, est
dominus fidei nostræ. Dominus autem

2. Cor. 1. 24.

fidei nostræ non est Petrus, non Paulus. Non dominamur fidei vestræ, inquit Apostolus. Atqui dominatur fidei, qui iudex est fidei. Ergo inter Ecclesiæ membra iudex inueniri non potest, quia dominus fidei inueniri non potest in membris. Iudex igitur de fide Ecclesiæ, est caput Ecclesiæ. Hoc etiam Pontificii videbatur, ac proinde Papam constituunt & caput Ecclesiæ, & iudicem de fide.

Nos vero affirmamus, Ecclesiam Christi in controuersis fidei non alium agnouisse iudicem, quam Christum in Scripturis suis loquentem. Clamitant hic Pontificii, Scripturam esse obscuram, indigere interpretatione viuâ, & iudice visibili. Clament, quantum volunt, ringantur, rumpantur: at non alium inuenient iudicem in controuersis fidei. Videte primo, quomodo illi, tanquam cæci & amentes in suos gladios ruant. « Scripturis Prophetiis & Apostolicis nihil est, inquit Bellarminus, certius, nihil notius, ut stultissimum esse necesse sit, qui illis fidem habendam esse negat. Quod est certissimum & notissimum, quomodo est ita obscurum, ut non intelligatur, imo quomodo iudicem querit? unde tot controuersie? Sed vere dicitur Scriptura certissima & notissima. Et controuersie excitantur ab hæreticis; qui controuersias industria induxerant, & quotidie augent, ut ex eo iudicem etiam visibilem inducant. Sed intelligite sophismatum artifices. Docemus nos, vel potius Ecclesiæ Catholicæ doctrinam refe-

a lib. 1. de
verbo Dei,
cap. 2.

refe-
& m-
rius
Scri-
Dei
sma
est o-
Resp-
se.
obse-
inan-
caul-
loco-
loci
euit-
clec-
qua
omn-
lexa
lux
tu e-
rege-
qui
ragi-
uri
pos-
nun-
Deo
quo
ad
geli

referimus, retinemus: Scripturas esse apertas
& manifestas in omnibus ad salutem necessa-
riis. Quid scilicet? Probant scilicet, multos
Scripturæ locos esse obscuros. Et quis negat?
Deinde ad incautos decipiendos tale sophi-
sma struere solent: Scriptura in multis locis
est obscura, ergo iudex visibilis est statuendus.
Respondeo, consequentiam plane nullam esse.
Nam quæ necessaria sunt ad salutem, non
obscuræ, sed aperte posita sunt in Scripturis:
inane igitur est hoc sophisma, ponens non
causam pro causa, propter quosdam Scripturæ
locos obscuros, iudicem esse statuendum de
locis apertis. De summa Scripturarum perspi-
cuitate in necessariis magnus est antiquæ Ec-
clesiæ consensus. *a* Inq. inquit Augustinus, *a lib. de spir.*
qua aperta in Scriptura posita sunt, inveniuntur et *et lit. cap. 33.*
omnia, qua continent vitam eternam. Clemens A-
lexand. *b* Nulla, inquit, celatum est verbum. *b Protreps.*
lux est communis, omnibus illucescit hominibus, nul-
lus est in verbo Cimmerium, sustinemus ad salutem ad
regenerationem. *c* Chrysostomus, *c Homil. 3.*
quit, & Propheta omnia confecerunt manifesta et *de Lazar.*
raque, qua prodiderunt. Exposuerunt omnibus, vel-
uti communes orbis doctores, ut per se quisq. discere
posset ea, qua dicuntur & sola lectione. Et hoc ante præ-
nuntians Propheta, dicebat: Erunt omnes docti à
Deo, & non dicet quisq. proximo suo, nosce Deum,
quoniam omnes noscent me à minimo usque ad
maximum. Cui non manifesta, quæcunq. in Evan-
gelio scripta sunt?

Respondeo secundo, non posse istos hoc

sophismate probare, talem iudicem de Scri-
pturis statuendum in locis obsecurissimis. Pro-
bat obscuritas, interpretes quidem esse neces-
sarios, non autem iudicem: quia obscura &
profunda Scripturarum trunantur, non per
potestatem aliquam, aut iurisdictionem iudi-
cis alicuius, sed per industriam & scientiam
interpretum. Sic semper fugiunt causæ co-
gnitionem, ut verba manibus incautos fal-
lant. Scriptura interpretatione indiget, Ec-
clesia igitur per omnia secula interpretes ha-
bit, & habitura est, qui obscura loca expo-
nant. Sed quid hoc ad iudicem? Nam neque
interpretes ipsi iudices habentur Scriptura-
rum, quas exponunt; neque Romanus Pon-
tifex interpretum istorum iudex in Ecclesia
ynquam est habitus: multo minus ipsarum
Scripturarum iudex: nemo enim potest esse
iudex earum rerum, quas non recte cognoue-
rit. Itaque per ipsos Pontificios canones distin-
guitur iurdictio à scientia interpretandi; &
iurdictio Rom. Pontificibus; at interpretan-
dis scientia interpretibus deferatur. Quam igitur
longe aliud sit, causas forenses audire, aliud
sacras Scripturas tradere, canones ipsi Ponti-
ficii Romanos Pontifices cum iurisdictione
sua, & dignitate aptos, quam vocant, ad cau-
sas forenses statuunt, ad sacras vero Scriptu-
ras exponendas non Romanos Pontifices, sed
sacros interpretes assignant. De qua re Gracia-
nus sic habet: *« Dilectum Scripturarum tra-
datores, et si scientia Pontificibus eminent, tamen*
quia

quia digni aut certe apicem non sunt adepti, in scripturarum quidem scripturarum expositionibus in preponuntur, in sensu vero definiendo, secundum post eos locum merentur. Hæc Gratianus. Ex quibus verbis constare potest figmentum hoc Iulianum de Papa iudice in controuersis fidei, non fuisse excogitatum. Gratianum seculum quidem causas canonicas ad Romanam Curiam attrahere, magno studio exercebatur, ut in illis causis Romanus Pontifex summus sederet iudex. At de hoc iudice in controuersis de fide tunc repote ne somnabant quidē. Sed quoniam Romanus Pontifex ex una presumptione in aliam subinde transire solet, tandem etiam se iudicem interponere voluit in controuersis fidei. Sed hoc figmentum sero innotuit, & nouitate sua defensores perturbauit. Scriptores affirmant esse obsecratos: et nihil promouent, nam quod nos docemus, ipsi etiam concedunt, Scripturas apertas esse in in omnibus, quæ fidem moresque continent, unde controuersie de fide sunt definiende. Obsecrantes autem Scripturarum, interpretes probant, non iudicem. Misere ergo Pontifici, cum iudicem querunt, interpretes tantum probant, in quo munere Papa est, ipsorum confessione, inuicilis & ineptus. Nos interpretes multos concedimus, iudicem ipsum repudiamus: nec quenquam alium iudicem, præter unum Christum, in Scripturis suis loquentem, in Ecclesie controuersis de fide habitum fuisse affirmamus.

In Concilio Nicæno, Constantinus iudicem controuersie accurate descripsit his uerbis: *a Theodoret. bis: a In disputationibus rerum diuinarum habent (Episcopi) sanctissimi Spiritus doctrinam perscriptam. Euangelici enim, & Apostolici libri, necnon antiquorum Prophetarum oracula plene instrunt nos: proinde sumamus ex dictis diuini Spiritus explanationes questionum.* Hec ille. Constantinus a Catholicis Episcopis edoctus, Ecclesie Catholice fidem ita proposuit, ut Tridentinas fraudes luculenter praeuenterit. 1. In disputationibus rerum diuinarum docet sancti Spiritus doctrinam esse perscriptam. A quo igitur spiritu est doctrina Tridentina, & uerbum hoc non scriptum? 2. Euangelici, & Apostolici libri, & Prophetarum oracula plene nos instrunt: Scriptura igitur Prophetica & Apostolica est regula fidei totalis, non partialis, ut isti inuatores obgannunt. Quod enim plene nos instruit, non tantum ex parte, est regula completa, non partialis. 3. Sumendas esse docet ex dictis diuini Spiritus explanationes questionum; Diuina igitur Scriptura, ut lex Christi dictata a Spiritu sancto, ad omnes fidei controuersias deholendas sufficit: quia error potest esse in dictis omnibus, quæ non sunt dicta sancti Spiritus. Hæc est Catholica Ecclesie sententia, quæ per successiones Episcoporum conseruata est, & retenta in Ecclesia, usque ad Concilium Tridentinū Ecclesia nec aliam regulā, nec alium iudicē in controuersis de fide agnouit præter sacras Scripturas.

Cypria-

Cyprianus sic docet: a Legat hic vnum ver- a lib. de Ba-
bum, & in hoc mandato mediterur Christiana reli- pismo Christi.
gio: & inuenerit ex hac Scriptura omnium doctrina-
rum regulas emanasse, & hinc nasci, & hinc reuerti,
quicquid Ecclesiastica continet disciplina.

Optatus eandem doctrinam retulit: b Ne b lib. 3.
mo vobis credat, nemo nobis; omnes contentiosi ho-
mines sumus. Querendi sunt iudices Si Christiani de
utraque parte dari non possunt, quia studij veritas
impeditur De foro querendum est iudex: Si paganus,
non potest nosse Christiana mysteria: Si Indus, in-
imicus est Christiani baptismati. Ergo in terra de
hac re nullam potest reperiri iudicium: de cælo que-
rendum est iudex. Sed ut quid pulsamus ad cælum,
cum habemus hic in Euangelio? Hæc ille. Testes
nostri hunc sanctum Patrem vel cæcū fuisse
dicunt, vel delirum senem, vel indoctrinū, vel
inuidum Papæ detractorem, qui quum de
iudice controuersiarum ex professo disputa-
rit, tanto sese labore fatigant querendo, nec
tamen hunc iudicem in terra inuenerit. Ac
quam facile Papam controuersiarum iudicem
pronuntiare potuisset, si istum iudicem Eccle-
sia tunc agnouisset? Hac leuitas dolet, quod
Papam penitus excluderit. Excludit omnino,
quum in terris iudicem controuersiarum de
fide inueniri nullum posse profiteatur. Sen-
sum Ecclesiæ illius seculi magna fide refert
Optatus, Papam non habitum fuisse Christi
in terris Vicarium, non iudicem controuer-
siarum, non caput, non os Ecclesiæ. Hæc sunt
recentia fratrum signenta, antiquis Patribus
inaudita monstra.

Augustinus eodem modo, quum de controuersiarum iudice differat, nullum indicem in Ecclesia agnoscat, prater unicum Christum in Scripturis suis loquentem. a *Ista, inquit, controuersia iudicem querit, iudex ergo Christus.* Ermoz: *iudicet ex consilio Apostolorum, quia in Apostolo ipse loquitur Christus.* Idem alibi sic scribit: b *Neg. hinc causam saluari vigilantia canon Ecclesiasticum est constitutum, ad quem certi libri Prophetarum & Apostolorum pertinent, quos omnia iudicare non uideamus, sed solum quos de calumniis, uel fidelium, uel infidelium, libera iudicamus.* c *Non oportet de tam sublimi ceteritate iudicare, neq. de ipso libro tam arduis quibus non licet: quoniam submittimus ei nostram intellectum.* Hæc Augustinus. Notanda sunt quæ de controuersiarum iudice tam discrete habet Augustinus. Discrete affirmat, Christum, & Apostolicas literas, in quibus Christus loquitur, esse controuersiarum iudicem. Discrete affirmat, Ecclesiasticum canonem in Scripturis Prophetis & Apostolicis constitutum, esse regulam illam fidei, secundum quam de omnium scriptis iudicat Ecclesia. Discrete negat, quemuis hominem esse iudicem, quamuis, ut eodem loco scribit, d *spiritalis homo sit, & renouatus in agnitionem Dei, secundum imaginem eius, qui creatum eum.* Quanto magis si hodie inter viuos esset, hunc locum negaturus fuisset carnalibus, & impuris Pontificibus?

Hæc eadem veritas de iudice in contro-
uer

a *lib. 2. ca. 33.*
de nupt. &
concupisc.

b *ad Crisost.*
lib. 2. cap. 31.

c *Confess. lib.*
33. cap. 23.

d *lib. 11. cap.*
23. Confess.

perfic
ne c
mille
tana,
Roma
fia eff
culos
egreg
clesia
rat, v
Nam
orta
hemi
si pri
les?
con
clesia
nuen
prax
cum
racer
te in
tur.
liz F
tur.
lice
uant
lo a
gme
conf
ipia
cepi

per his fidei conseruato fuit in Ecclesia, nemi-
 ne contradicente, usque ad annum Christi
 millesimum. A quo tempore, soluto iam Sa-
 tana, adulatores Romanæ Curie ceperunt
 Romanæ Pontificis auctoritatem hinc mode-
 stia efferre. At contra istos adultores, frater-
 culos dico, & Canonistas, Ecclesia Romana
 egregie in hac se veritatem, & antiquam Ec-
 clesiæ Catholicæ consuetudinem conserua-
 rat, usque ad Concilia Tridentini tempora.
 Nam quum in Concilio Basiliensi questio
 orta fuisset de iudice controuersiarum, & Bo-
 hemi ad disputationem accedere nollant, vi-
 si prius de iudice conveniret. Quid Basilien-
 ses? Num Papam iudicem iudicabant de fidei
 controuersiis? Nusquam: sed antiquam Ec-
 clesiæ Catholicæ sententiam de iudice reti-
 nuerunt. Sic enim statuerunt: *a Sess. 4. cap. 1.*
præxi Christi, Apostolica & primatiua Ecclesia, una
cum Conciliis, doctoribusque, prudentibus se re-
uerant in eadem, pro verissima, & iudicissim-
te iudice in hoc Basiliensi Concilio adhiben-
tur. Hæc Basiliensis. Quibus verbis Eccle-
 siæ Romanæ iudicium, & sententia refer-
 tur. Itaque ad illud tempus Ecclesiæ Catho-
 licæ sententia immutata constituitur. Quo-
 niam origines suas Iehus, & Iehusis pau-
 lo antiquiores fraterculi, & inueniunt, fi-
 gmentum hoc de Papa Iudice, vel ab ipsa
 confectum, vel cum ipsis natum, cum
 ipsis mortuum, in Ecclesia nunquam re-
 ceptum.

Iam

Iam quia Romana Curia controuerſiam hanc contra Eccleſiam Catholicam ſuſcepit (nam quod contra noſtras Eccleſias pugnant, ferendum videretur, niſi & noſtra Eccleſia in hac re cum Catholica communionem haberent: Itaque quicumque contra hos de iis rebus controuerſias inſtituantur, in quibus communionem habemus cum Catholica, non contra nos tantum, ſed contra Catholicam etiam Eccleſiam pugnant.) Quia igitur hanc litem cum Eccleſia Catholica habet Romana Curia, & Pontificis mancipia ſequitur in eo operam ſuam ſtrenue ponunt, ut Papa habeatur Eccleſiaꝝ os, & Caput, & Rector, & Rex, & ſummus Iudex in fidei controuerſiis: illud nobis non obſervatione tantum, ſed & admiratione dignum videtur, quod iſti, dum hoc agunt, non ſentiant, ſe Antichriſtum iſtis Eccleſiaꝝ ceruicibus imponere. Quis enim non videt, hunc eſſe *ἀντιχρίστου*, qui ſe in Eccleſiam, ſupra Eccleſiam, contra Eccleſiam, contra Scripturas ſtatuit? Nam hoc vere eſt, quod dicit Apoſtolus, *ὁ κεν αὐτοὺς εἰς τὸν ναὸν & ἱερὸν, καὶ ἱερὸν καὶ ἱερὸν*. Apoſtolus dicit eum ſeſſurum eis *ναὸν ἱερὸν*, non in templo tantum, ſed in Eccleſiam, contra Eccleſiam, & tanquam Deum ſupra Eccleſiam. Quis enim eſt ſupra Eccleſiam, niſi vnus Deus? Nonne igitur hic, qui ſe ſupra Eccleſiam oſtentat, ſeſe tanquam Deum oſtentat. Quem igitur locum Eccleſia Catholica vni Chriſto ſemper ſeruauit, ut ſit Eccleſia

2. Theſſ. 2. 4.

ſit C
loci h
ſiam
Vt n
mod
cleſia
Pont
ſua v
horre

H
ptam
fici
& an
lectio
magi
ad vi
ducu
ro, di
cepit
Theſſ
i. Cor
Ex q
prur
tradi
bum
pro

sive Caput, & Rector, & Rex, & Iudex. Huius loci honorem Romana Curia contra Ecclesiam Catholicam Romano Pontifici defert. Ut nobis merito mirandum videatur, quomodo lesita contra Scripturas, contra Ecclesie consensum, tam sordide Romano Pontifici adulari possint, ut non conscientie suae vim inferant, & videntes, viuentesque in horrendam se precipitare ruinam intelligant.

CAPVT IX.

*Corollarium de Traditionibus
non scriptis.*

HABEMUS contra Pontificios unanimem Ecclesie vocem, tamque non interruptam, de autoritate Scripturarum. Quid Pontifici contra? Scripturas scilicet, & Patres iudicant. Sed misifica est horum hominum Dialectica: non enim concludunt; neque illud magnopere curant: tantum Scripturas, non ad vincendi spem, sed ad ostentationem adducunt. Sic enim colludunt: *Cetera, tam venero, disponam, 1. Cor. 11. Tenete traditiones, quas accepistis, sive per sermonem, sive per Epistolam, 2. Thessal. 3. Sapientiam loquimur inter perfectos, 1. Corin. 2. O Timothee depositum custodi, 1. Tim. 6.* Ex quibus locis Bellarminus concludit, Scripturas non sufficere ad salutem, sed requiri traditiones non scriptas; hoc est, aliud verbum Dei non scriptum, quæ cum verbo scripto regulam fidei compleat. Alii ex iisdem locis

tiō De Scripturis.

eis Missæ sacrificium, Romani Pontificis pri-
matum, invocationem Sanctorum confir-
mant. Denique quicquid Tridentini vident
se ex Scripturis probare non posse, luculen-
ter confirmatum somniant ex huiusmodi tes-
timoniis; *Cetera, tam vana, & inane.* Et
Hæc Scripturarum testimonia antiqui hære-
tici contra antiquos Patres producere sole-
bant. Nuper vero Romani Curie adulatores
eadem testimonia proferre cœperunt contra
Ecclesiam. Quod offendiculum, inquit Io-
hannes Gerson, posuimus, per multos de-
terminantes ex retribus grosse, & non ad re-
gulam Evangelicam acceptis. *Aneas Sylvius*
de huiusmodi Scripturæ testimoniis ab adula-
toribus Romani Curie productis, sic scribit:

*in Sermon pro
Viagio Reg.
Rom. direct. 1.*

*b. n. C. Concil.
Basil.
c. ibid.*

*b. Hæc hi homines in modo sublimant, & positi-
nihil sanctarum doctrinarum omnino possibilia. c. Nec
considerant, quia qui prædicant tantopere
perit, aut ipsorum summorum Pontificum sunt, sim-
bria sua extenduntur: aut eorum, qui ex adula-
toribus. Hæc igitur artes adulatorias, & in sacris
Scripturis pervertendis imposturas, ab ipsis
Pontificibus, imo vero ab ipsa Pontificibus ex-
positas, nos quoque merito reiecitimus.*

Superius observavimus, istas antiquorum
hæreticorum artes olim dispositas ab Irenæo;
Tertulliano, Athanasio, Augustino, in quibus
tamen strepue pergunt Pontifici. Quia igitur
è Scripturis nihil habent, (nam & cum Ter-
tulliano loquamur, Scriptura negat, quod
non notat: & insignis est impudentia, adeoq;

Ani-

Antichristiane Ecclesie petularis, contra
Scripturarum auctoritatem Scripturas produ-
cere velle. Patrum testimonia concertunt
vndique Pontifici. Nos vero, quanquam
controuerſarum, quæ sunt de fide, Patres ar-
bitros non admittamus, neque eo consilio
hæc agimus, sed ut Pontificiorum manibus
omnia excutamus, non possumus ta-
men admirabilem Dei providentiam non su-
spicere, qui Patrum animos & linguas ita gu-
bernavit, ut in hac controuerſa, sicut & in a-
liis pluribus, ne unum quidem testimonium
antiquorum ad hunc usque diem proculerint
Pontifici, quo probare possint, in Scriptis
non contineri expresse totam doctrinam de
fide & moribus, ac proinde præter verbum
Dei scriptum requiri etiam verbum Dei non
scriptum in traditionibus. Huius sententia ra-
tio constabit, si monstremus, quomodo Pa-
tres de traditionibus disputare soleant.

Traditionis vox varie apud Patres sumit-
tur. 1. Traditionem vocant doctrinam tra-
ditam, quæ eadem semper è Scripturis per o-
mnes Ecclesie successiones servanda est. Sicut
enim perpetuus ille ignis altaris, qui de celo
venerat, per sacerdotum successiones idem
semper ante Dominum lucere debebat: sic vi-
nam tandemque doctrinam semper in Eccle-
sia per omnes successiones permanere opor-
tet, ut nihil extraneum ad sacram Scripturam
addatur, inquit Theodoretus. Hæc doctrina
una eademque in Ecclesia conservata, ab Ec-
clesia

1 Cor. 11. 23.

a lib. 3. c. 1.

ibid. cap. 3.

ibid. cap. 5.

clesiæ Patribus Ecclesiæ filiis tradita, traditio vocatur. Quo sensu Apostolus traditionem vocat doctrinam à Christo acceptam, Ecclesiæ traditam. Ego accepti à Christo, quod et vobis tradidi. Sic Irenæus: a Non per alios dispositionem salutis cognovimus, quam per eos, per quos Evangelium pervenit ad nos, quod quidem tunc præconiauerunt, postea vero per Dei voluntatem in Scripturis tradiderunt. Hic ille. Itaque provocat Irenæus ad Episcoporum Romanorum successionem, qui hanc traditionem integram conservabant. Sic enim ait: Traditione, quæ est ab Apostolis, sic se habente. Et permanens apud nos. Permanebat igitur hæc traditio apud Ecclesiam. Apud quos autem hæc traditio Apostolicæ doctrinæ integra conservata est, apud eos non dubia manebat Ecclesiæ nota, quam notam ponit Irenæus, non in traditione simpliciter, sed in traditione Apostolicæ doctrinæ puræ, ab Episcopis orthodoxis in Ecclesia conservatæ. Atque hinc fraudem eorum exploratam tenemus, quum ea à Patribus pro suis traditionibus proferant, quæ ab illis afferuntur pro doctrina Apostolica per ministeria Episcoporum Ecclesiæ tradita. Hic error animadversus, plurima Patrum testimonia à Pontificiis prave detorta ostender.

b epist. 118.

2. Observandum præterea est, traditiones à Patribus sæpius pro externis Ecclesiæ ritibus usurpari. De qua traditione Augustini sententia celebris est huiusmodi: b *Quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum*

orbe

orbe ob
lu, vel
luberr
neri: j
âscens
tti am
qua pe
Augu
niis, q
Augu
præsc
paci
pe dola
tiones
obstin
rebus
te, nec
genda
nire (c
cogita
aut qu
motio
tigios
nihil
ceren
nupes
olim
dior
firm
noti
obsti
cren

orbe obseruantur, datur intelligi, vel ab ipsis Aposto-
 lis, vel plenarijs Concilijs, quorum est in Ecclesia sa-
 luberrima autoritas, commendata atq; statuta reti-
 neri: sicut quod Domini passio, & resurrectio, &
 ascensio in cælum, & aduentus de cælo Spiritus san-
 cti anniuersaria sollemnitate celebrantur. Alia sunt,
 quæ per loca terrarum regionesq; variantur. Hæc
 Augustinus. De quibus variantibus ceremo-
 nijs, quas ille traditiones vocat, grauissima est
 Augustini sententiâ, quæ contentionis funem
 præscindere poterat apud animos, veritatis &
 pacis cupidos. a Senti, inquit Augustinus, sa- a *ibid.*
 pe dolens, & gemens, multas infirmorum perturba-
 tiones fieri per quorundam fratrum contentiosam
 obstinationem, vel superstitiosam timiditatem, qui in
 rebus huiusmodi, quæ nec Scripturæ sanctæ autorita-
 te, nec vniuersalis Ecclesiæ traditione, neq; vitæ cor-
 rigenda utilitate ad certum possunt terminum perue-
 nire (tantum quia subest qualiscunq; ratiocinatio
 cogitans, aut quia in sua patria sic ipse consuevit,
 aut quia ibi vidit, vbi peregrinationem suam, quo re-
 motiorem à suis, eo doctiorem factam putat,) tam li-
 tigiosas excitant quæstiones, vt, nisi quod ipsi faciunt,
 nihil rectum existiment. Hæc ille. Quæ igitur de
 ceremonijs Ecclesiasticis contra Episcopos
 nuper excitatæ fuerant controuersiæ, easdem
 olim suscitatas testatur Augustinus; qui nu-
 dioribus quidem verbis, non tamen vanis, af-
 firmat hanc de ceremonijs contentionem,
 non à conscientia profecta, sed à contentiosa
 obstinatione, & superstitiosa timiditate. De
 ceremonijs eius generis Ambrosij responsum

a *ibid.*b *Epist. 36.*

(quo profitebatur, se. dum Romæ esset, Romanæ Ecclesiæ consuetudinem observare, quum Mediolani esset, aliter fecisse, ac proinde moneret, in quacunque Ecclesia quis vivat, ut eius Ecclesiæ morem in ceremoniis sequeretur.) Augustinus fatetur, se tanquam ex celesti oraculo profectum suscepisse. *a* Ego, inquit, de hac sententia etiam atque etiam cogitans, ita semper habui, tanquam ex celestio-
 raculo susceperim. Insignem hanc modestiam viri, insigni pietate, acerrimoque iudicio præditi, proposui, ut moneamur, & nostro, & publico bono, pacem Ecclesiis præstare. Sed videte veritatem contentiōibus immerfam, & fere obrutam, velut scopulum inter repugnantes fluctus extantem. Pontificii traditionibus non scriptis eandem auctoritatem tribuunt, quam Scripturis defuerunt. Alij, ut ab hoc errore quam longissime refugiant, nullum prorsus locum traditionibus non scriptis in Ecclesia relinquunt. Errant utrique: neque istorum perniciosior error, contentiosam horum obstinationem excusat. Patres mediā viam ingressi sunt, quam si nobiscum omnes etiam sequerentur, exoptatissima Ecclesiis pax redire potuisset. *b* *In his rebus*, inquit Augustinus, *de quibus nihil certi statuit Scriptura divina, mos populi Dei, vel instituta maiorum pro lege tenenda sunt.*

Sed ne in domesticis nostris contentiōibus latentur inimici, attendite Pontificiorum imposturas. Patres non reiciunt omnes traditiones non scriptas. Nam quæ in externis ritibus

bus sunt, quæ toto terrarum orbe observantur, omnino retinendas iudicant. In his vero, quæ per regiones variantur, cuiusq; Ecclesiæ more pro lege tenendum statuunt: nec vltra lites excitari voluit. Pontificij vero pro traditionibus suis, quæ doctrinam continent non scriptam, quam tamen Scripturis ipsis cœquant, & verbum Dei vocant: testimonia Patrum producunt, quæ de ritibus Ecclesiæ externis intelliguntur. Atque ita frustra collidunt.

3. Obseruandum etiam est, in traditionibus Ecclesiæ discernendis alium fuisse apud Patres Ecclesiæ statum, alium apud nos esse. Patres enim, qui conseruabant Ecclesiæ traditiones, erant fideles, incorrupti, integri à superstitione. Itaque aliquando innocentia suæ fiducia prouocant ad traditiones, nempe contra hæreticos, qui, vt ait Irenæus, quum ex *lib. 3. cap. 2.* Scripturis arguuntur, in accusationem conuertuntur ipsarum Scripturarum. Ad istos hæreticos conuincendos, qui Scripturas sine traditionibus insufficientes fuisse clamitabant (quod hodie etiam faciunt Pontificij) Patres Ecclesiæ primitiua, ex fiducia bonæ conscientia, quod se dogmata Scripturæ necessaria per verbi ministerium tradita, cordibus suis fideliter retinuisse crederent: ita respondent nonnunquam, vt dicant, si Scripturæ nullæ extarent, tamen conuincere se posse hæreticos per traditionem, hoc est, per doctrinam à prædicatione acceptam, tradi-

a lib. 3. c. 4.

ramque. Itaq; Irenæus sic ait: a *Quid autem, si neque Apostoli Scripturas reliquissent nobis, nonne oportet ordinem sequi traditionis, quem tradiderunt ijs, quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiuntur multæ gentes barbarorum, sine charactere, & atramento scriptam habentes per Spiritum in cordibus nostris salutem.* In quam sententiam

b lib. præscrip. cap. 19.

Tertullianus ait: b *Non ad Scripturas provocandum esse, nec in his constituendum certamen cum hæreticis, sed disputandum esse, quibus competat fides, cuius sint Scripturæ, à quo, & per quos, & quando sit tradita disciplina, qua sunt Christiani.* Quibus verbis non contra Scripturas disputat, aut hic, aut ille: sed hæreticos etiam sine Scripturis convinci posse docent: quia si Scripturæ non extarent, tamen doctrina Scripturarum tam firmiter fidelium cordibus infixæ erat, ut per eam hæretici facile convinci possent. Si tamen ab istis duobus quæras, quomodo ipsi solerent refutare hæreticos? nonne per Scripturas? Negari non potest, hoc ab iis diligenter semper per Scripturas agi. Non ergo qui hæc dicunt, Scripturas accusant quasi imperfectas; nam de Scripturarum perfectione nihil addi potest ad ea, quæ ab istis dicuntur: sed hæc dicta primitivi sæculi sanctimoniam fidemque probant. Illa enim tum virginis Ecclesiæ florebat pudicitia, ut hæretica segmenta nullum in Ecclesia locum inuenire possent. At nunc fidelis illa cîvitas ab Antichristo oppressa, violata, & nonnulla ex parte meretrix facta non eandem retinet in traditionibus castimo-

niam,

niam, fidem, & sanctitatem. Huius rei ratio est etiam à veteribus perspecta & prodita. Itaque autor operis imperfecti in Matthæum, obseruat, non eundem futurum Ecclesiæ statum sub Antichristo, qui fuerat viuentibus Patribus. *a* Docet enim, Ecclesiam Christi quondam variis modis distingui solitam à gentilitate: sed regnante Antichristo, nullam aliam viam reliquam futuram cognoscendi Ecclesiam veram, nisi tantummodo per Scripturas. Atque hæc etiam temporum ratio obseruata, ostendet, ex diuersitate temporis traditiones à Patribus receptas, quas propter venerandam ipsorum integritatem non habemus suspectas, longe alio habendas esse loco, quam Pontificias sub Antichristo excogitatas & extrusas, non tantum suspicionis, verum etiam superstitiosæ cæcitatæ atque insanix plenas.

4. Nec vero in traditionibus discernendis omnino negandum est, aliquas traditiones Apostolicas in Ecclesia reservari. Dicam libere, quod sentio, paratus meliora monstranti libenter acquiescere. Sentio, quasdam traditiones Apostolicas conseruatas, semperque conseruandas in Ecclesia. Nec enim frustra Augustinus: *b* Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilij institutum, sed semper retentum est, nisi autoritate Apostolica traditum veltissimo creditur. Hæc ille. Sic probat, baptismum paruulorum esse traditionem Apostolicam. Sicut & ante illum Origenes: Ecclesia, inquit Origenes, ab Apostolis traditionem suscepit, etiam paruum-

a Homil. 49.

b lib. 4. de Baptism. contra Donatist.

in 6 cap. ad Rom. lib. 3.

in baptismum dare. Ab Apostolica etiam traditione suscepimus genuinum Scripturæ canonem, & genuinum canonis sensum, per veram prædicationem, successionibus Ecclesiæ conseruatam. Hinc etiam diem Dominicam Ecclesia celebrat. Addam, quod Ecclesiæ patribus & filiis examinandum propono.

Apostolus 2. Thessal. 2. hæc verba habet: *Nonne meministis, quod iam, quum apud vos essem, hæc dicebam vobis? Et nunc, quid obstat, nostis, ut in suo tempore retegatur. Nam mysterium iam operatur iniquitatem, tantum qui nunc obstat, obstat, donec de medio sublatu fuerit. Ex his verbis Apostoli, Patres magno consensu traditionem Apostolicam retinuerunt. Nam ubi quarunt, quid sit, aut quis sit, qui è medio tollendus est, quod obstat, donec de medio tollatur, ne Antichristus retegatur, quam is de medio prius sublatu fuerit: ad hanc questionem Patres magno consensu respondent, hoc scilicet esse Romanum Imperium. Romanum dicunt Imperium esse, quod prius è medio tollendum est, quam Antichristus conspicuus esse possit.*

Ita sublato Imperio, Antichristum tandem, in eadem Imperii sede, sublimem extollendum, & vacantem Imperii sedem occupaturum. Hæc habent Cyrillus Hierosolymitanus a, Chryllostomus b, Oecumenius, Theophylactus, Tertullianus c, Lactantius d, Ambrosius e, Hieronymus f, Augustinus g, Primasius h. Qui omnes vno consensu exponunt locum illum Apostoli de Antichristo in

Roma-

a *Catech. 15.*
b *in hunc l. c.*
c *Apolo. c. 32.*
d *lib. 7. c. 17.*
e *in 2. Thess. 2.*
f *q. 11. ad Al.*
g *lib. 20. cap. 19. de ciu. Dei.*
h *in 2. Thess. 2.*

Roma
postoli
Apost
derunt
dere n
nunc, qu
tur, qu
primit
aperre
endun
der Hi
set, Non
learur
tem run
Ratio
quare
hoc, q
cuerat
cedan
stram
enim
fitas a
cas: f
strant
deine
ne, &
restin
Pont
ptura
cons
senti
tant

Romana vrbe Imperii loco sessuro. Ita hæc Apostolica traditio videtur, quam proximi ab Apostoli ore susceptam, aliis deinceps tradiderunt. Loquitur enim Apostolus tanquam de re nota: *Nonne meministi?* Iterumque: *Et nunc, quid obstat, nostu.* Ergo de re nota loquitur, quam voce tradiderat, scriptis vero suppressit. Si quis quærat, quare Apostolus non aperte dixerit, Romanum Imperium destruendum, vt Antichristus retegatur: Respondet Hieronymus: *a Si aperte audacterq. dixisset, Non veniet Antichristus, nisi prius Romanum deleatur Imperium, iusta causa persecutionis in orientem tunc Ecclesiam consurgere videretur.* Hæc ille. Ratio igitur euidens & conspicua apparet, quare Apostolus scriptis noluit committi hoc, quod de Antichristi revelatione viua docuerat voce. Neque veremur, si quasdam concedamus traditiones Apostolicas, ne fenestram aperiamus Pontificiis figmentis. Neque enim quaslibet pro libidine hominum impositas agnoscit Ecclesia traditiones Apostolicas: sed quæ originis suæ nobilitatem monstrantes, in ipsis Scripturis radice sua inherentes, deinde indubitata veteris Ecclesiæ confessione, & non interruptis, non litigiosis Patrum testimoniis confirmantur. Ostendant nobis Pontificii traditionem ex tam cõspicuis Scripturæ vestigiis prodeuntem; tanto Patrum consensu exceptam, omnibus in vnum consentientibus, nemine interim contradicente; tanta Ecclesiæ experientia, rerumque euentu

comprobatam; tantis rationibus communitam; & nos Apostolicam fatebimur.

5. Fit etiam aliquando, ut Patres traditiones non scriptas nimium videantur extollere. Ut recte intelligantur, æquissimam rem postulabimus. Ita accipiantur Patrum verba, ne sibi ipsis contradicentia posuisse videantur; & quum diuersa dicere videntur, sententia genuina Patrum ex ipsorum verbis disertis agnoscatur, non ex nostris commentis. Hæc monui propter vnum Basilii locum. Nam quæ ex Epiphanio, Tertulliano, Augustino, alijsve adferunt Pontificii, omnia sunt vel de doctrina Scripturæ tradita, vel de ritibus externis, nec attingunt hanc quæstionem. Locus vero Basilii aliquid videtur in speciem continere, quo incauti possunt falli. Et quia Basilii verba acriter urgent Pontificii, quasi traditionibus suis propensius fauentia, is locus erit nobis accuratius examinandus. Verba sunt huiusmodi: a *Quæ in Ecclesia seruantur, & prædicantur instituta, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione in mysterio ad nos delata recepimus: quæ vitæ, pacem ad pietatem vim habent.* Hæc ille.

Respondemus, hunc locum nihil pro traditionibus Pontificiis facere; quia loquitur Basilius tantum de externis ritibus. Quod quum obseruasset Chemnitius: Respondet Bellarminus, Basilium non solum ritus quosdam, sed etiam quædam essentialia referre; ut confessionem fidei, id est, Symbolum Apostolicum,

a *lib. de Spiritu S. cap. 27*

licum
ynctio
Hæc
stam
& Sac
Basilii
bum
ne in
ipsi P
lent
quæ
num
Quo
bolo
mus
Eccl
nif
to?
doct
larm
doct
quu
tam
qua
quu
ferro
dei,
net
de i
est
loq
quo

muni-
 adicio-
 collere.
 postu-
 ne sibi
 at : &
 tia ge-
 agno-
 nonui
 e ex E-
 ve ad-
 ctrina
 s, nec
 o Basi-
 , quo
 rba a
 nibus
 nobis
 uius-
 dic an-
 habe-
 ysterio
 piete-
 o tra-
 quitur
 Quod
 ndet
 quos-
 e ; vt
 osto-
 cum,

licum, quod ex traditione habemus, & olei
 unctionem in Sacramento Confirmationis.
 Hac Bellarminus. In quibus egregie sophi-
 stam agit. Nam quod de olei unctione habet,
 & Sacramento Confirmationis: Respondeo,
 Basilium de Confirmatione nec vnum ver-
 bum facere: sed de Baptismo, & de vnctio-
 ne in baptismo: Hanc autem unctionem nec
 ipsi Pontificii inter essentialia numerate so-
 lent. Certe Bellarminus ipse hanc vnctionem,
 quæ est in Baptismo, inter externos ritus con-
 numerat lib. 1. de Sacrament. Baptism. cap. 25.
 Quod vero de fidei confessione refert, & Sym-
 bolo Apostolico, quod ex traditione habe-
 mus: Dicimus, conseruationem Symboli in
 Ecclesia esse: ipsum autem Symbolum ex ma-
 nifestis Scripturis. Et quantum hoc à propo-
 sito? Nam in Symbolo non continetur aliqua
 doctrina, quæ in Scripturis non habetur. Bel-
 larmino vero, nisi præuaricari voluisset, aliqua
 doctrina non scripta producenda erat, quæ
 quum in Scripturis non habeatur, suscipienda
 tamen sit, tanquam verbum Dei. Quod nui-
 quam facit. Fallere ergo voluit Sophista,
 quum dicat, Basilium quædam essentialia re-
 ferre, vt confessionem fidei. Nam confessio fi-
 dei, & Symbolum Apostolicum, non conti-
 net doctrinam aliquam non scriptam. Dein-
 de ipsa fidei confessio, & Symbolum ipsum,
 est quidem inter essentialia fidei: At Basilius
 loquitur de Symboli recitatione in Baptismo;
 quod inter externos ritus numerandum esse,

αὐτῶν
 διὰ τὸ ὕδωρ τοῦ
 βαπτισμοῦ,
 καὶ τὸ ἔλαιον
 τῆς χρίσεως, καὶ
 ὡς ἐστὶν αὐτῶν
 τὸ βαπτίζο-
 μενον πρὶν αὐ-
 τῶν τοῦ ἔλαιου
 τῶν χρίσιν,
 ἔσθ. Basilium
 ibidem.

quis nescit? quis negat? Denique quicquid intelligat Basilius per illa verba, *ἡ ἐκδοχή* *ἡ μυστήριος*, Pontificij causa cadunt: nam vel ipsum Symbolum intelligit, vel Symboli recitationem. Si Symbolum, nihil continet non scriptum. Quomodo igitur ex hoc loco probabunt Pontificij, verbum aliud non scriptum? Sin recitationem Symboli intelligat; de externis ritibus agit. Ita ex hoc loco nihil adiuvantur Pontificij.

Quoniam vero de Basilij sententia disputamus, ipse sui interpretes optimus, exponat se, & mentem suam sensumq; aperiat. In Scripturæ autoritate vindicanda nemo constantior Basilio: in traditionibus non scriptis refutandis, quæ doctrinam continet à Scripturis alienam, nemo fidelior. Epistola octogesima docet, hæreticos obicere Catholicis trium hypostaseon doctrinam non esse in Scriptura. Quid Basilius? Num traditionem urget? Minime. Atqui si quis alius, profecto hic locus maxime opportunus erat pro iactandis traditionibus. Sed Basilius traditionem reiicit, & consulendam monet diuinitus inspiratam Scripturam. Et apud quos, inquit, *inuenta fuerint dogmata diuini verbi consonantia, hu accedat veritatis suffragium.* Atq; hoc ipso lib. de Spiritu S. ad eos, qui Patrū traditiones iactabāt, sic respondet: *Sicut dixerunt patres nostri, ita & nos dicimus: sed hoc non sufficit nobis, quod Patrum traditionē habemus, nam & illi Scriptura sensum secuti sunt.* Hæc Basilius. Illustrem ergo regulam hanc de traditione-

nionib
trum
Basiliu
non q
tradu
quoti
quid E
pruras
Æqu
stimo
nemu
quina
bent
ptas
Se
spe &
sed a
terun
scrip
fuit
ercue
perh
Patri
appe
tius
sunt
libri
silio
geni
rans
bet
per

nionibus Basilius fixit; secundum quam de Patrum omnium sententiis iudicandum censuit Basilius: ut agnoscamus Patrum traditiones, non quia ita tradunt illi, sed quia e Scripturis tradunt. Hæc Basiliij regula incōcussa maneat, quoties de fidei controuersis agitur. Ergo si quid Basilius ipse tradat non secundum Scripturas, reiiciendum erit, ipsius Basiliij iudicio. Equum profecto postulamus, ut Patrum testimonia secundum ipsorum regulas examinemus. Itaque quamuis hæc verba Basiliij genuina esse concedamus, nihil tamen ex iis habent Pontificij, quo doctrinas suas non scriptas stabilire possint.

Sed hunc locum Basiliij viri doctissimi suspectum habent, quod non sint Basiliij verba, sed a quodam nebulone inserta. Nam quis veterum nefarias manus adulterantium antiqua scripta, effugere potuit? Neque enim soli leuitæ interpolatrices & expunctrices artes exercuerunt. In hoc libro Basiliij, fraudem ex diuersitate styli, olfecit Erasmus nascentissimus in Patrum scriptis censor. Et profecto quemuis appello lectorem cordatum, qui paulo attentius Basiliij scriptis assueuerit: non ea, quæ sunt in medio huius capituli vicelimi septimi, libri de Spiritu sancto, conueniant vel Basilio, vel presenti disputationi? Basilius ingenii acrimoniam iudicii gravitate temperans, nusquam aberrat à scopo, nihil habet incommodum, aut inconsequens: semper vigilat, semper sui similis decurrit.

Ac

At hoc loco suscepta disputatio omnino perturbatur: aliud proponitur, aliud vero tractatur. Et quæ propositam disputationem sequuntur, nihil ad rem faciunt. Primum medio, medium imo discrepat. Quæ verò initio capitis proponuntur, optime cohererent cum illis, quæ in fine tractantur; media autem, quæ inseruntur *ἡ δὲ ἀγραφὴ*, omnia impediunt, & initio, & fini plane contradicunt. Nam suscepta disputatio erat, ut ostenderet, quam vim habeat hæc vox *οὗ*: quum dicitur; *οὗ τὸ πνεῦμα*. & quomodo congruat cum Scriptura: *πῶς σύμφωνός ἐστι τῇ γραφῇ*: hæc disertis verbis proponuntur. Statim sequitur illa disputatio, de agraphis; cui disputationi nullus erat hic locus. Deinde quum velut ad se rediit Basiliius, probat optime disputationem initio susceptam. Docet enim in fine capitis, quum dicimus, *οὗ τὸ πνεῦμα*, nihil nostrum dicere nos, sed loqui ex canone Christi. Probat etiam rem ipsam, sententiamq; esse Scripturæ: etsi verba non sint; certe verba esse, quæ eandem vim habeant. Probat postremo, verba ipsa esse in Scriptura, idque ex Apostolo. Ergo inutilis erat omnis illa disputatio *ἡ δὲ ἀγραφὴ*: ut, nisi hæc ab alio inserta intelligantur, Basiliius sibi coherere non possit; nec Basiliius Basilio reconciliari. Nam qui gravissimum doctrinæ caput probandum est Scripturis suscepit (quod hoc loco suscepit Basiliius, æqualitatem scilicet Spiritus sancti cum Patre & Filio) quid huic negotii erit cum agra-

agrap
Deine
nis, le
autem
tionib
Quid
Et
Basilii
lonesi
rit abs
veteri
denti
pris.
flagiti
interf
no stu
gendi
antiqu
videri
corum
palam
denti
mus.
cunt:
infer
mend
tecti
Te
Chale
prima
ætu
pram

agraphis? cum traditionibus non scriptis? Deinde disputat Basilius, non de ritibus externis, sed de grauissima fidei controuersia. Hæc autem, quæ inseruntur de non scriptis traditionibus, sunt omnino in ritibus externis: Quid hæc ad controuersiam fidei?

Et ne cui forte mirum videatur, quod in Basilijs scriptis verba quædam ab aliquo nebulo, improbo studio, sint interpolata: non erit abs re, si digressiuncula hoc loco referamus veterum hæreticorum audaciam; & impudentiam, in corrumpeendis antiquorum scriptis. Ita facilius intelligemus Pontificiorum flagitiosas imposturas, artesque ab ipsis inferis inter fimum abyssi euocatas, quæ nunc insano studio à Tridentinis exercentur, in expungendis, refecandis, interpolandis scriptoribus antiquis & recentibus. Incredibile equidem videri poterat, quod de antiquorum hæreticorum improbitate legimus, nisi easdem artes palam à Tridentinis multo maiori cum impudentia atque audacia tractatas hodie videremus. Ita tandem intelligimus, qui sint, qui dicunt: Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum; quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. E/s. 12. 15.

Testatur Cyrillus Alexand. Epistola, quæ in Chalcedonensi Concilio habetur, actione prima, Athanasij Epistolam ad beatum Epictetum, rectam fidem continentem, corruptam tamen ab hæreticis; in eaque quædam esse

esse inserta, atque immutata, ab Achanasii sententia aliena. In Concilio Florentino Græci hunc ipsum Basilii librum, de Spiritu sancto, corruptum queruntur. Latini sic respondent: Ex vetustissimarum vestrarum Synodorum actis apparet, corrumpendorum librorum vitium & malignitatem apud vos, à nostræ religionis hostibus ortum fuisse. Præterea hæreticis studium fuisse corrumpendi Basilii, constare potest ex quattuor actione Concilii Niceni secundi. Nam Patres in illo Concilio hæretici, pro adoratione imaginum pugnantes, Basilium obtorto collo trahere laborabant in eam sententiam, ut scilicet libro de Spiritu sancto, cap. 30. dicat, honorem imagini exhibitum, ad prototypum referri: quum de imaginibus per totum illum librum nihil quiesquam, vel vigilans, vel somnians prorulerit Basilii. Hæc ideo protuli, ut qui dixerint Basilium corruptum alicubi ab hæreticis fuisse, nihil noui dixisse; imo vero cum magnis autoribus sensisse videantur. Et ratione maxima huc adducimur, quum manifestarios suppositores, velut in flagranti plagio deprehensos proferamus; neque nouæ sunt istæ artes apud hæreticos. Narrat Ruffinus in Apologia pro Origene, incredibilem hæreticorum audaciam in istis criminibus deprehensam. Exempla nos quædam ex Ruffino subiciemus. Clementis libro, qui *Recognitio* inscribitur, ea sunt ab Eunomianis inserta, quæ Ecclesiastica regula omnino non recipit. Eadem de Clemen-

tis Al
nylu
pulsu
Dion
rum
tunt;
cum
tem
plena
se vi
rent
iam,
ni Ep
liter
fueru
eti ex
ris, &
Dam
polli
tione
presb
naria
leger
verb
libel
rum.
codi
dice
ba ill
psit,
rece
quæ

tis Alexandrini libris narrat. Eadem de Dionysii libris; propter quod Athanasius compulsum erat, apologeticum pro libris eiusdem Dionysii scribere. Maxime vero ista hæreticorum impostoræ in Origenis libros inualuerunt; vnde & Pamphilus Martyr Apologeticum etiam edidit pro Origene. Origenis autem Epistolam profert Rufinus querimoniam plenam. Conqueritur enim Origenes, quod se viuente, libros suos corruptos edere audent hæretici. Hilarius Pictauensis viuens etiam, vidensque, idem passus est. Inter Cypriani Epistolas librum Tertulliani reprehensibiliter scriptum, inquit Rufinus, hæretici inseruerunt. Adiciam, inquit Rufinus, vnius facti exemplum, quod est memoriam recentioris, & quod omnes veterum fabulas vincat. Damasus Episcopus, quum de recipiendis Apollinarianis deliberatio haberetur, fidei editionem mandabat conscribendam cuidam presbytero, cui editioni subscriberent Apollinariani. Quum in ea hominem Dominicum legerent Apollinariani, offensi, nouitatem verborum accusant. Sed quum in Athanasii libello eadem verba ostenderentur vni eorum, ille, quasi iam persuasus, rogauit sibi dari codicem, quo & aliis ignorantibus, & contradicentibus, satisfaceret. Accepto codice, verba illa rasisit, deinde eadem verba rursus scripsit, quæ raserat. Codex redditus, simpliciter receptus est. Mouetur iterum de iisdem verbis quaestio; ad probationem codex profertur:

inue-

inueniuntur verba, sed super lituram posita: fides Codici derogatur. Sed quoniam hæc viuenti facta sunt, & à viuentē, fraus perspecta & nudata est, & infamia in sceleris autorem redundauit. Quod si tot ac tanta auderent hæretici in veterum scriptis adulterandis, quis Basilium intactum iudicabit? Imo vero, quis potest Patrum scripta tam impudenter ab hæreticis deprauata, sine Basilii regula illa aurea suscipere: *Patrum scilicet traditionem recipiendam, non quia Patres ita tradunt, sed quia & Scripturam tradunt.*

Hæc diximus, vt Tridentinorum immanes imposturas in corrupendis, expungendis, & interpolandis veterum monumentis obseruemus. Nam isti antiquos istos hæreticos, in mendacio magistros, sequuntur; imò Diabolum; mendaciorum patrem. Neque Basilium ideo respondemus corruptum esse, quia putemus, verba illa esse contra sententiam nostram, aut pro Tridentinis; sed quia verba illa Basilij non cohærent cum reliquo Basilio. Vera quidem sunt, quæ eo loco inseruntur; de ritibus externis non scriptis: verà sunt hæc, quis negat? Dicit Basilius, quæ in Ecclesia seruantur, & prædicantur instituta; vel ex doctrina conscripta, vel ex traditione esse. Quæ verba sic resolui possunt, vt quædam dicat esse, quæ seruantur, quædam quæ prædicantur. Quæ prædicantur, esse ex doctrina conscripta: quæ seruantur, ex traditione. Ita ex hoc loco nulla probatur doctrina

non

non
hæc
doc
cont
tem
rum
quæ
num
rium
gilan
doro
do di
Basil
Bezz
Si qu
mnar
quan
profic
terqu
discip
contu
merat
Eli
ab al
quid
nihil
negat
script
Quæ
ptis a
lius, q
vider

non scripta. Si quis putet Basilium (vt demus hæc esse Basilii) non recte de externis ritibus docuisse, quam ritus istos ita cum doctrina contulerit, vt vtraque dicat parem ad pietatem vim habere: Respondeo, non esse mirum, si ea nonnunquam Patribus excidant, quæ aliquando in scriptis nostrorum hominum inveniuntur, quamuis nec male sentientium, & ad doctrinæ puritatem plurimum vigilantium. Quis enim in hoc negotio Theodoro Beza vigilantior? qui tamen eodem modo disciplinam cum doctrina contulerat, quo Basilius hoc loco, vel quicumque hæc scripsit. Bezzæ verba, Basilii verbis parallela, sunt hæc: *a tract. con-*
si quæ (hanc disciplinam) vel per se, vt malam, da-
mnare, vel nobis eripere conetur; illam non minus,
quam ipsius doctrinæ defensionem a nobis deferri posse
profitemur. Hæc ille. Nimio fortasse affectu vterque de traditionibus non scriptis. Nam & disciplinam illam, quam Beza cum doctrina contulerat, inter traditiones non scriptas numerandam esse constat.

Eligant iam Pontificii, vtrum velint; hæc ab alio inserta, vel genuina esse: si inserta sunt, quid vident adulterata scripta? si Basilii sunt, nihil habent, quod nos negamus. Quis enim negat ritus disciplinæ externos non esse conscriptos, aut in Scripturis expresse contineri? Quæcumque autem de traditionibus non scriptis aliquando vel dixerit, vel scripserit Basilii, quæ incommodam sententiam continere videri possunt: ea retractat Basilii, tractatu

de Fide; quo loco sic scribit: *Manifestus est lapsus à fide, & superbia certissimum argumentum, vel rejicere aliquid eorum, quæ scripta sunt, vel quicquam, quod non est scriptum, intrudere; Apostolus vehementissime hoc prohibenti, exemplo humani testamenti, cui nec detrabere, nec quicquam superaddere licet. Itaq; & rosem omnem, & cogitationem alienam à doctrina Domini nostri semper & ubique fugiendam, monet Basilii.* Deinde subiicit hæc verba: *Proposito siquidem, quod nunc tractamus, plurimum discrepante ab his casibus, in quibus aliter aliquando, vel scribendo, vel dicendo pravecti sumus: quia tunc refutatio hæresis, & subversio Diabolice fraudis agebatur, nunc vero scilicet fidei confessio, & simplex ac genuina manifestatio proponitur.* Hæc Basilii verba, siue dicamus continere retractationem superioris sententiæ, siue eiusdem plenior, ac luculentior declaratio; illud certe constat, Basilium, utcumque in Polemicis contra hæreticos traditiones aliquando non scriptas adhibendas putarit, in controuersiis tamen de fide, omnia penitus reiicienda iudicare, quæ non ex manifestis Scripturis sumuntur. Iam vero quomodo tam diserte, tam accurate ipse mentem suam explicet; quis de Basilii sententia dubitare potest, nisi qui veritate reiecta, contentiosam obstinationem vnicui sibi scopum proposuit? In Basilio vindicando longiores fuimus; quia quum Aduersarii, ad ostentationem, & speciem plurima Patrum nomina producant, larvas scilicet, & stramineas imagines antiquo-

quor
lois
tar,
nobis
ri pol
rum
quam
noten
fama
munc
lanta
Script
troue
differ
gine

D
dispu
semp
Patro
patri
iudic
simul
putat
sentu
clera
inder
tam

quorum, ad incutiendum terrorem meticulosis, & imbellibus: non ferendum videbatur, si nostra ignaua, vel vnicum ex antiquis nobis eripere pateremur. Indignum enim videri possit, si dolus & improbitas Aduersariorum in peruerendis Patribus plus valeret, quam iustitia nostra in eo, vt eisdem honoremus, intelligamus, & vindicemus ab infamia errorum illorum, a quibus ipsi se immunes, & inuolatos, maxima sua cura & vigilantia praeferant. Hactenus de auctoritate Scripturarum, de regula fidei, de iudicio controueriarum, de traditionibus non scriptis differimus; restat, vt de erroris huius origine quaeramus.

CAPVT X.

De erroris origine.

DE origine errorum in controuerhiis, quas tractandas suscepimus, eo libentius disputabimus, quia Pontifici contra nos semper obicere solent religionem, sensumque Patrum, & maiorum nostrorum: vt nos a viis patrum nostrorum aberrasse, imo vt nostro iudicio omnes maiores nostros damnatos infimulent. Necessaria igitur videtur haec disputatio, vt postquam Ecclesie Catholice consensum aperuerimus, quum q; nostra cum Ecclesia superiori communio cõsteri cognoscamus inde, quiaam sint, qui ab Ecclesie tam penitus recepta doctrina defecterint, & quando

hic defectus innotuerit. Ita non solum nostra communio cum Ecclesia antiqua, sed & Patrum nostrorum communio cum Romana Ecclesia constabit. Quæ quidem Romana Ecclesia in maximis fidei negotiis, veritatem contra Romanam Curiam egregie confirmauerat, & conseruauerat. Quum igitur constiterit patres maioresque nostros in fide ac religione Romanæ Ecclesiæ, communionem retinuisse cum Ecclesia antiqua: Aduersarii nostri nihil contra nostram, nihil contra patrum nostrorum fidem producere possunt, nisi recentia quædam Romanæ Curie decreta: quæ quia in Ecclesia recepta non sunt, auctoritatem apud nos promereri nullam possunt. Nos igitur, ut & maiores nostri perpetuam Ecclesiæ doctrinam secuti sumus, quæ doctrina ab Ecclesiæ primordiis vsque ad patrum nostrorum memoriam, cum antiqua, tum vero Romanæ Ecclesiæ certissima testimonia habet. Aduersarios denique nostros, ut eunque antiquorum nomina iacent, originem erroris sui non ab Ecclesia, sed à Romana Curia traxisse constabit.

Ut igitur erroris huius origo aperiatur, non est huius mali antiquitas altius querenda. Ignobile monstrum est in ipso Conciliabulo Tridentino nuper narum. Quamuis enim has artes antiquas hæreticorum inueniamus, ut traditiones non scriptas, ex iisdem Scripturæ locis proferre consueuerint, ex quibus hodie Pontificii eas colligunt: quia tamen nobis pro-

propositum hoc loco est, originem eorum, qui in Romanam Ecclesiam subreperunt, errorum obferuare; antiquos hæreticos missos facimus; & erroris huius originem notamus, quum primum in Romana, quæ sic dicitur, Ecclesia, locum intuerent: quod profecto ante Tridentini Concilii tempora frustra querimus. Nam Eccium, Prietum, reliquosque, qui primum contra Lutherum disputarunt, commentum hoc latebat. Nam quæ è Scripturis probare non poterunt illi, ea tum sub Ecclesia titulo iactabant. Quæcumque Ecclesia statuerat, ita tum defendebantur, quasi parem haberent vim atque auctoritatem cum illa, quæ è Scripturis manifestis producta fuerant. At qui in hac acie deinceps successerunt, quum viderent causam suam verbi diuini gladio confossam, illustribus Scripturæ testimoniis obstruat: vt inane Ecclesie nomen contra tam manifestas Scripturas non videretur sufficere: hoc tandem commentum excogitarunt, vt, quia nouas scripturas condere, opus arduum videbatur, magis compendiarie via grassati, verbum Dei verbo Dei opponerent. Itaque duo postulata sumunt: Primum, traditiones Apostolicas esse verbum Dei non scriptum, ac proinde cum verbo scripto paræ reuerentia ac fide suscipiendas. Alterum postulatum, quod sumunt idem, non probant, hoc est, Quicquid Romana Ecclesia tenet, seruatque, quod non potest probari è Scripturis, illud pro Apostolica traditione habendum.

dum esse. Hoc illud est, quod Bellarminus in quinta traditionum regula sic profert: *Idibus dubio credendum est, ex Apostolica traditione descendere, quod prout habetur in ista Ecclesia, ubi est integra, & continuata successio ab Apostolo.* Et subiungit: *Quia desunt certa successio in omnibus alijs Ecclesijs, præterquam in Romana; ideo ex testimonio huius solius Ecclesiæ sumi potest certum argumentum ad probandas Apostolicas traditiones.* Hæc ille. Atque ut sensum istorum hominum certius teneamus, Petrus Soto verba etiam in eandem sententiam audiamus: *Infalibilibus, inquit, est regula, & Catholica. Quæcumque tenet, credit, & servat Romana Ecclesia, & in Scripturis non habentur, illa ab Apostolo esse tradita.* Et enumerat: *Oblationem sacrificij altari, invocationem Sanctarum, merita operum, primatum Romani Pontificis, consecrationem aquæ in Baptismo, elementa verba, & effectum Sacramenti Ordinis, Matrimonij, & Excommunicationis, orationes pro defunctis, enumerationem peccatorum sacerdoti faciendam, necessitatem satisfactionis.* Hæc ille.

Videmus ergo quam necessaria Aduersus hostes sit hæc de traditionibus non scriptis contentio, quæ nullo negotio causam Pontificiam stabiliat; quæ omnes illas cognitiones, omnem illam sublimitatem, quæ extollitur aduersus cognitionem Dei, omnia denique istorum insomnia, tanta cum confidentia ac securitate recipienda docet, ac si in Scripturis exprimerentur omnia. Num quis

magis

magis insignem in Spiritum sanctum contumeliam excogitare potuit, quam ut quæcunque profanis hominibus placuerint, ea omnia tam sancta, tam veneranda auctoritate in Ecclesia valere debere affirmet: ac si Spiritus sancti dogmata ab ore Dei profecta, & in sacris Scripturis deposita forent? Quo impudentius sese in hac re iactat Antichristus, verba & instituta sua verbo Dei conferens: quoq; magis reuelatur homo ille peccati, & filius perditionis, opponens sese, atq; effert: aduersus Deum, adeo ut in templum Dei, supra Ecclesiam, tanquam Deus sedeat (nam qui verba traditionesq; suas ab Ecclesia recipiendas mādāt, tanquā verbum Dei, nonne is supra Ecclesiā tanquam Deus sedet?) quo, inquā, fastidiosius sese effert Antichristus; eo certe maiore nos fidem indubitamq; adferre debemus, viri Arazemici, ne per nostrā locordiam in hoc obbladien- te seculo, veritatē nobis eripi patiamur. De cōtrouerſis Pontificiis aliter fortasse iudicāt alii: Ego vero, ut q; sentio, fatear, nullā existimo, nec in regno Pontificio, nec apud quoscūq; alios hæreticos tā perniciosā sentē iam, vllō seculo inualuisse, quā ea est, q̄ hodie sub traditionū nomine proponitur. In qua Pontifici p̄ traditionibus pugnat, nos p̄ Scripturis, illi pro verbo suo, nos pro verbo Dei; illi de honore Pape solliciti, de eiusdē auctoritate, amplitudine, potestate; nos de diuino honore. Neq; n. nobis cōcedi volum⁹, q̄ illis negam⁹, tantū sacris scripturis honorē suū vindicam⁹. Itaq; vel

apud periticas auditores facile constare potest, quinam sint, in quibus regnet amor veritatis, quinam sint etiam, quos spiritus erroris, & efficacia deceptionis transversos abiciat, ut lud breio habeant sacras Scripturas, cum quibus sua etiam commenta comparanda existimant.

Bellarminus, qui cum magnis antiquorum nominibus hanc aciem turbidus ingreditur, nihil novum attulit: tantum profligatas quasdam cohortes recolligit, quas nostri multo antedissiparunt: ad ea vero, quae nostri poluerunt, nihil omnino respondet. Mart. Chemnicus, quum traditiones in certas quasdam classes distinctas reposerit, quas Andradius, aliq; Pontifici consulto consulas esse voluerunt, ut sub communiori vocis significatione facilius fallerent, sicut sophista solent: lapsus atque accuratius monuit Aduersarios, si yncere agere velint, non debere eos ostendere e Patribus traditiones, quas illi, vel doctrinam e Scripturis traditam intelligunt, vel in externis ritibus esse volunt: sed ostendant id, quod est in controuersia, nempe dogma: quod fidei suscipiendum esse, tanquam verbum Dei, quod non continetur in Scripturis. Agimus Deo gratias, quod post aliquot secula in contentione studio absumpta, post tot volumina, tot clamores strepitusque, tot litigantium successiones, dum vnus contentione suis trahitur, ac retrahitur: Aduersarii non potuerint ad hunc vsque diem vel vnam sententiam, vel

vni-

vnica
probi
vbique
Tride
diuer
piend
non p
secul
script
bus o
iste
gregi
in am
sele a
horro
non
omn
uoca
Clam
iactat
id, qu
aliud
hono
missi
pura
uos e
quan
Quae
ha, q
se Ap
non
Atq

unicam antiquitatis voculam proferre, quæ
probenz semel, quod semper ingerunt, quod
ubique ingeminant, quod ante Concilium
Tridentinum Ecclesia Christi nunquam au-
dierat: esse doctrinam aliquam fidei susci-
piendam in Ecclesia, quæ è Scripturis probari
non possit. Hoc illud est, quod iam per aliquot
secula ab Aduersariis petimus. Prodeunt noui
scriptores Iesuitæ, orbem terrarum volumini-
bus onerant. Clamores suos repetunt tan-
quæ istæ, causam fugiunt. Quid Bellarminus? E-
gregius scilicet sophismatum artifex: semper
in ambigua & communi verbi significac-
tione sese abscondit, de traditionum distinc-
tione horret audire. Ad ea copiosissimus est, quæ
non sunt in controversia. Illud vero, ad quod
omnes Pontificios tam sepe, tam sollicitè re-
uocant nostri, ne leui quidem digito attingit.
Clamoribus agunt. Antiquorum nominum
iactatione, quasi vento omnia complent. Ad
id, quod est in controversia, muti sunt. Quid
aliud facere possunt, qui mercede conducti,
honorariis stipendiis lecti, in præscriptam e-
missi militiam, iussi bellum contra sacras Scri-
pturas conditare, iussi ingenium, literas, ner-
uos omnes in hoc convertere, ut hoc, tan-
quam ex Pythio oraculo profectum, adorent.
Quæcunque Romana tenet, creditque Eccle-
sia, quæ è Scripturis probari non possunt, ea ef-
se Apostolicas traditiones, esse verbum Dei
non scriptum, sed verbo scripto conferendum.
Atque hoc nusquam probant, tantum tan-

quam verbum Dei alii adorant. Isti sunt Di-
tui, ô Roma. Deus hic magnus est: & Deus
necessario. Quis enim negare potest Deum esse,
cuius verbum est verbum Dei? Iesu in
eo mirifice iudant, ut dicant (non enim do-
cent, non probant, dicunt tantum) verba, &
traditiones, quascunque è cathedra probat
Romanus Pontifex, esse indubitatum Dei
verbum. Nonne igitur Papa Deus? Certo,
atque etiam adorandus. Adorandum, asse-
rnat Bellarminus, sed non ut Deum. Atqui
adoratio soli Deo competit. Quum enim
Matth. 4. 10. Diabolus adorati voluit à Christo, reiectus
est, quia solus Deus est adorandus. Solus Deus
est adorandus, non ergo Diabolus. Solus
Deus est adorandus: non ergo Diaboli pri-
mogénitus Antichristus. Et tamen Papa ad-
orandus est, inquit, sed non ut Deus. Re-
cte. Nam non adoratur ut Deus verus, sed
ut Deus vanus, ut Deus alienus. Papa adora-
tur à Pontificibus: ergo Deus est adorantibus
ipsum. Papæ verbum est verbum Dei: Pa-
pa igitur Deus est. Deum esse necesse est,
cuius verbum est verbum Dei. Sed hic Deus
non erat in principio, sicut nec hoc verbum
huius Dei. Nam ante Concilium Tridenti-
num traditiones Ecclesiæ Romanæ non tra-
bant verbum Dei. Nupex igitur factum est
verbum Dei, quod antea non erat. Non-
ne curas animas merito dixeris, & coe-
lestium inanes, quibus universa religio &
fides in istis fictionibus consistit? Ad istos
scio

scopulos traditiones non scriptas insanos homines addegerant.

Ut igitur traditionum abyssum intueamur : Si invocatio Sanctorum , merita operum , Miles sacrificium , Romani Pontificis primatus , reliquaque huius generis , quæ nullo Scripturæ testimonio nituntur , probanda fuerint : hæc probatio elegans , & expedita videtur , si dicant , esse Apostolicas traditiones. Quid queris amplius ?

Atqui hic nobis magnum occurrit mysterium , mirumque videtur , quod , qui negant , hæc e Scripturis probari posse , sed tantum a traditione sumenda esse docent : Scripturas tamen adducunt , ut ea , quæ e Scripturis probari posse negant , e Scripturis tamen probare velint. Verbi gratia : Primatum Romani Pontificis , affirmant , non e Scripturis , sed ex traditione constare. At vero ad hanc rem confirmandam , Scripturas plurimas adducunt , nempe : *Tu es Petrus , & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et : *Pascis oves meas ;* & alias Scripturas eius generis. Si hoc non e verbo scripto , sed e traditionibus , id est , e verbo non scripto petendum sit ; quare verbum scriptum adducunt ? Audite abyssum. Nam ut in mysterio Christi , sic in mysterio Antichristi , abyssus abyssum invocat. Verus sensus , in-

quiritur.

quiunt, horum verborum: *Tu es Petrus*; au-
 eorum, *Pasce oves meas*. Et ex traditione ptece-
 dus est. Traditio autem Romanæ Ecclesiæ
 verba illa ad Romani Pontificis principatum
 stabiliendum conuerit. Atque hoc satis est.

Sed ut in aliam abyllum feramur: sensus
 hic Pontificius eorum verborum primum in-
 uentus est in Decretalibus antiquorum Pon-
 tificum Epistolis, quas confictas fuisse, affir-
 mant plurimi Pontifici scriptores: nec aude-
 Bellarminus negare. Nam Patres, qui plurimi
 ista Scripturæ verba interpretantur, non istum
 verborum sensum, sed longe alium afferunt.
 Quod ergo è Scripturis probari non potest,
 quod à Patribus Scripturæ sensum tradenti-
 bus reuicetur; quod ex Pontificum Epistolis
 primum producit, vel ipsorum Pontificio-
 rum iudicio, confictis fallatisque: illud quia
 sic tenet Romana Ecclesiæ, erit Apostolica
 traditio, verbum Dei non scriptum, non mi-
 nori reuerentia & autoritate suscipiendum,
 quam verbum scriptum. Hic Pontificii viri
 docti & natiui sese expediant. Sensus horum
 verborum, *Pasce oves meas*, aliorumque eius
 generis, sicut hodie est in Romana Ecclesiæ
 receptus, estne traditio Apostolica? Est plane,
 per infallibilem regulam, inquit Soto. Est sine
 dubio, inquit Bellarminus. Atqui hanc Apo-
 stolicam tradiuonem, id est, illum Scripturæ
 sensum, vnde primum habuit Romana Ec-
 clesiæ? Ex Decretalibus Epistolis. At Episto-
 las illas omnino confictas fuisse, restantur
 Pon-

lib. 2. cap. 14.
 de Rom. Pont.

Pontif
 script
 Script
 angus
 nunqu
 tur: v
 traditi
 quicqu
 Scriptu
 non di
 rum n
 compa
 Den
 prius n
 reticon
 inhar
 conuic
 pturar
 derent
 bant.
 Apost
 mone
 tulisse
 stolis
 ste b
 ciam,
 pres.
 Basilid
 opinio
 mens
 superi
 no, At

Pontificū. Ac continent verbum Dei non scriptum, traditiones Ecclesie Romanæ sacris Scripturis conferendas. Vel sese Romanus anguis in omnia convertat, sicut Proteus, nunquam tamen sophistica lubricitate elabatur: vel confiteatur, non esse Apostolicam traditionem verbo scripto conferendam, quicquid Romana tenet Ecclesia, quod ē Scripturis probari non possit: vel concedat, non dico hominum scripta, sed nequissimorum nebulonum figmenta sacris Scripturis comparanda esse.

Denique postremo loco retinemus, quæ prius monuimus, Pontificios antiquorum hæreticorum filios, patrum suorum velligiis inherere. Quum olim à Patribus & Scripturis convincerentur hæretici, nec se posse Scripturarum testimoniis deliria sua probare viderent, ad sacrum illud *ἀποφύλαξ* recurrerant, habere se sua dogmata ex traditione Apostolorum. & Eusebius testatur, Antea *lib. 5. ca. 28.* monem ad hæresis suæ confirmationem attulisse, eam scilicet antiquitus ab ipsis Apostolis traditam fuisse. Basilides hæresis suæ teste *b Clem.* Clemente, magistrum prosterbat Glau- *Strom. lib. 7.* ciam, qui, sicut ipse gloriatur, fuit Petri interpres. Hæreses, quæ à Valentino, Marcione, Basilide appellatae sunt, gloriantur, se Matthiæ opinionem adducere, inquit idem *c Clem.* c *ibid.* mens Alexandrinus. Plura in hanc sententiam superius annotauimus ex Irenæo, Tertulliano, Athanasio, Augustino, qui hanc antiquam hære-

hæreticorum fraudem aperuerunt, ut quæ à Scripturis probare non possent, ex ad Apostolorum traditiones non scriptas reculerint.

At omnes istos hæreticos, quamquam traditiones suas ad Apostolos referentes, se etiam verbum Dei non scriptum, sed traditum habere iactantes, Patres veris Scripturae testimoniis refutabant. Quomodo igitur eundem abyssi puteum aperiat Romanus Pontifex, Angelus ille abyssi, ut locustas suas è traditionum fumo emitat, qui rex est locustarum? Vtunque locustæ istæ de traditionibus gloriantur, utunque os in cælum aperiant, locustæ suas in sanctum sanctorum elecent, traditiones Apostolicas ex confectis & corruptis lacunis hauriant, libros fallaces & supposititios non solum in lucem, sed & in cælum efficiant, Scripturas novas, & Sacramenta nova excudant, Patrum genuina scripta per indices expurgatorios infringant, commutent, corrumpant; utunque tactata cælo, & lucem tenebris immisceant: Nos tamen per viam regiam, quam ante nos sancti Patres tenuerunt, incedentes, Patrum nostrorum inherentes vestigiis, nihil istas larvatas locustas metuemus. Nec illorum hominum aut ferocia, aut insania, aut inanis confidentia impediet nos, imo vero expeditos magis, ac vigilantes acuat, atque exacerbat, ut & Deo suam gloriam, & sacris Scripturis suum honorem, & Patribus suam reuerentiam exhibeamus.

Nec

Nec
qua
ac
nota
sang
que p
ad b
istos
tidie
des,
regio
ficus
troni
ilbri
ipfor
maola
tutn
qm
int

Nec moramur audaculas istas locustas, quamquam fastigio turgentibus, capillis molierutis, accidentibus leonum armatas, quæ est eorum nota iam, & perspecta omnibus lascivia cum sanguinaria crudelitate commota. Vicunque præ se ferant equorum speciem, qui iam ad bellum parantur: quæ omnia furores istos præmonstrant, quos illi in sanctos quotidie excitant, coniurationes, bella, cædes, clades, quas per orbem terrarum, per singulas regiones, per oppida, per domos, armis, veneficiis, pulvere tormentario, secretis conspirationibus meditantur, & concitant: utique illibita palam in furores ferantur, ut furentem ipsorum audaciam nec collibere, nec dissimulare possint: Nos tamen in Christi adventum spe atque expectatione propendentes, omnia pericula, quæ nobis propter veritatem intentantur, vel contemnenda, vel subeundo, magno animo, hoc est,

Christiana tolerantia
vincimus.

SECUNDA CON-
trouersia,
 DE ECCLESIA.

THESES PONTIFI-
 ciorum.

Nostra sententia est, Ecclesiam vnā tantum esse, non duas, & illam vnā, & veram, esse cōtum hominum eiusdem Christiana fidei professione, & eorundem Sacramentorum communionē colligatam, sub regimine legitimorum pastorum. Ac praeipue vniū Christi in terris Vicarij, Romani Pontificis. Bellarm. lib. 3. cap. 2. de Ecclesia.

Vt aliquā absolute dici possit pars vera Ecclesia, de qua Scriptura loquuntur, non putamus requiri vllam internam virilitem; sed tantum externam professionem fidei, & Sacramentorum communionem, quae sensu ipso percipitur. Bellarm. ibid.

CAPVT I.

Via quarendi, ratioq; inueniendi Ecclesiam demonstratur.

QUum Ecclesiae Catholicae nomine, & nudo titulo gloriantur Pontificij, erroresque varios, tanquam sub Ecclesiae velo recondant, vt tenebras istas excutiamus, in primis necessarium erit, ē Scripturis Patribusque exquirere, quid sit Ecclesia Catholica, cum qua ratione cognoscatur. Ita enim fucus
 omnis

Omnia aperietur, quam consliterit, per Ecclesiam Catholicam longe aliud intelligi; quam quod somniant Pontificij.

Duo sunt, quæ Ecclesiam maxime ostendunt, Caput, & Membra: quorum ignorantia facit, ut plurimi hodie Ecclesiam quærentes errēt. Ante ostium subito scotomate percussī, sicut viri Sodomitæ ante ostium Lor errarunt. Qui hæc duo recte nouerit, Ecclesiam ignorare non potest; qui hæc non recte tenuerit, Ecclesiam nunquam inueniet. De his duobus inter Ecclesiam Catholicam, & partem Tridentinam, magna est hodie controuersia. Caput Ecclesiæ ponunt illi, Romanum Pontificem; nos uerum CHRISTVM agnoscimus: Membra Ecclesiæ Catholicæ statuunt illi etiam homines malos, in quibus nulla est interna uirtus; sed tantum externa professio fidei, & Sacramentorum communio, quæ sensu ipso percipitur; at Ecclesia Catholica semper docuit, membra Ecclesiæ Catholicæ non esse alios, quam homines iustificatos, & sanctificatos, in quibus est uera fides, & gratia Christi, quæ sensu non percipitur.

Hanc igitur controuersiam de Ecclesia, omnium grauissimam intelligunt Aduersarij. At in quærenda Ecclesia, præscriptionibus suis imperitos circumducunt, ut nisi Ecclesia Romæ quærat, frustra quæri videatur. At nos Catholicam quærimus Romanæ Ecclesiæ matrem. Hinc enim habuit Romana, ut sit Ecclesia, si modo sit Ecclesia. Ipsam sponsam quæ-

M
rimus,

*Bellarmin. lib. 2.
cap. 31. de
Rom. Pont.*

1. Cor. III.

Iohan. 3. 23.

rimus, non filias sponsæ, non ancillas. Respondent Tridentini, Romanam Ecclesiam esse ipsam sponsam, Papam vero sponsum. Sic Bellarminus. Sed non satisfaciunt. Nam Ecclesia Catholica non est adultera, sed vni tantum viro coniuncta, nempe Christo. Quæ igitur Romano Pontifici, id est, alteri viro coniuncta est, sponsa Christi quomodo potest esse? Neque enim sanctus Apostolus Paulus ausus est se sponsum dicere, sed servitum sponsi, qui Ecclesiam sponso desponsaret, ut vni viro virginem castam sisteret Christo. Iohannes Baptista, quo maior non est ortus inter natos mulierum, nunquam se sponsum nominare ausus fuit, sed amicum sponsi. Et ne quis sit fallaciæ locus in querenda Ecclesia, ille amicus sponsi (qui ad hoc præcurrit, ut ostenderet) ostendit, inquam, Christum per Ecclesiam, & Ecclesiam per Christum. Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi; hoc ergo gaudium meum impletum est. Quibus verbis tria docet: 1. Quis sit sponsus: 2. Quæ sit sponsa: 3. Qui sint amici sponsi, siue membra sponsæ. Sponsus est, qui habet sponsam, hoc est, vnus Christus est, qui habet Ecclesiam suam. Habet autem sponsam, quia peculiarem sibi, & propriam tenet, sicut vir uxorem propriam. Habet, quia diligit, ducit, regit: ita Christus cognoscitur per Ecclesiam. Nec minus Ecclesia per Christi-

Christum. Nam sponsa est, quæ habetur à
 sponso, id est, quæ ab vno viro tenetur, ab
 vno pendet, non se alteri prostituit: ab v-
 no diligitur, ducitur, regitur. Sic Eccle-
 sia cognoscitur per C H R I S T V M. Ami-
 ci etiam sponsi, & membra non minus in-
 honorescent: Amicus sponsi stat, & audit vo-
 cem sponsi, & gaudio magno gaudet pro-
 pter vocem sponsi. Membra enim Eccle-
 siæ cognoscunt, se membra esse ex delecta-
 tione, quam habent in voce C H R I S T I:
 quia oves Christi vocem eius audiunt; ali-
 enum autem fugiunt. Itaque ad regenda ac
 dirigenda Ecclesiæ membra, nulla alia restat
 via aut regula, quam vox & doctrina Chri-
 sti in Scripturis sonans. Quantum hæc sunt
 omnia apud Pontificios mutata? Pro Chri-
 sto substituant Romanum Pontificem. Imò,
 inquit, nos C H R I S T I Vicarium
 agnoscimus in vniuersa Ecclesia Romanum
 Pontificem. At viri isti boni intelligere no-
 lunt, sponsum in lecto suo Vicarium non in-
 stituisse. Pro sponsa ostendunt isti nobis
 Romanam meretricem: pro amicis spon-
 si, homines impuros, in quibus nulla est
 virtus: pro voce sponsi, verbum suum
 non scriptum. Dominus noster I E S V S
 C H R I S T V S peregre profectus, ut
 regnum suum accipiat, reliquit sponsam
 hic iam, quam amicis suis commen-
 dauit. Romanus Pontifex, qui quon-
 dam erat vnus ex amicis sponsi, qui-

a *tract. 13. in
Iohan.*

b *ibid.*

c *ibid.*

d *Homil. 18.
in Iohan.*

e *lib. de bene-
dictionib. Pa-
triarch. cap. 4.*

bus Christus sponsam suam dilectam com-
mendauerat; fidem suam violauit, & non iam
custodem, aut amicum se, sed adulterum o-
stentat. Pulchre Augustinus: a Pontifex, in-
quit, aliquem peregre profectum commendasse ami-
co suo sponsam. Vide, queso, charissime meus, ne for-
te me absente, pro me aliquis ametur. Qualis ergo il-
le, qui custodiens sponsam vel uxorem amici sui, dat
quidem operam, ut nullus alius ametur, sed si se ama-
ri pro amico voluerit, quam detestandus vniuerso
humano generi appareat. Hæc Augustini verba
Romani Pontificis caput demulcent. Itaque
pergit Augustinus: b Quare tibi vix arrogare,
quod tuum non est? Vsq; adeo absens es, qui hic reli-
quit sponsam suam? Nescis, quia ille, qui a mortuis
resurrexit, ad dexteram Patris sedet? Et mox de
gaudio amici, propter vocem sponsi: c Non,
inquit, gaudeo propter vocem meam, sed propter vo-
cem sponsi gaudeo. Ego sum in audiendò, ille in dicen-
do: Ego sum illuminandus, ille lumen: Ego sum in
aure, ille in verbo. Chrysostomus in eandem
sententiam: d Sponsalia hæc fiunt, per vocem
sponsi videlicet, & doctrinam. Ita Ecclesia concilia-
tur Deo. Quamobrem Paulus inquit: Fides ex au-
ditu, auditus autem per vocem Dei. Ambrosius
etiam: e Qui habet sponsam, sponsus est: hoc est,
ipse solus est verus Ecclesia. Hæc ille. Videmus igitur
ex Patrum iudicio, quam se humano generi
detestandum exhibuerit Romanus Pontifex,
qui primus in Ecclesia se sponsum vocari vo-
luit. Iohannes Baptista, & Apostoli, seruos se,
ministros, & amicos sponsi profitentur, & ne-
mo

mo se
num
tionis
iacet
sponsi
in Ecc
mea
vni vi
geban
bant
cula
cum
perbi
ris, ali
orien
riem
a Si
pem m
nisi qu
debes.

Q
lam C
nis Ba
Si eni
poRo
non d
lis, v
Anci
ausus
Prop
tuit
quer

mo se sponſum vocare auſus fuit ante Romanum Pontificem. Num ergo filius iſte perditionis latere poteſt, qui ſe Apoſtoliſ maiorem iactat? Illi ſe tantum miniſtros & amicos ſponſi profeſſi ſunt, iſte autem ſic proclamat in Eccleſia: Ego ſum ſponſus, & Eccleſia eſt mea ſponſa. Illi non ſe habere ſponſam, ſed vni viro, nempe Chriſto, deſponſare eam ſatagebant, & in ſponſi voce ac doctrina exultabant: iſte autem vocem ſuam, tanquam oracula ſponſæ proponit, nec audit vocem ſponſi cum gaudio, ſed ſponſæ dominatur cum ſuperbia & ludibrio. Aliena ſunt hæc à Scripturis, aliena à Patrum iudicio. S. Bernardus quaſi orientem proſpiciens hanc immanem barbariem, & ſuperbiam, Eugenium ſic admonuit: *a Si amicus ſponſes, ne dixeris dilectam eius, principem meam, ſed principem, nil etiam in illa vindicans, niſi quod pro ea, ſi oportuerit, etiam animam dare debes.* Hæc Bernardus. Epist. 237.

Querimus ergo Eccleſiam, hoc eſt, ſponſam Chriſti, non Petri, non Pauli, non Iohannis Baptiſtæ, non Papæ, ſed Chriſti ſponſam. Si enim omnia Papæ tribuamus, quæ vel Apoſtolo Chriſti tribuenda ſunt, hoc certe ei non debemus dare, quod negamus Apoſtoliſ, vt ſic ſponſus Eccleſiæ. Itaque inter alios Antichriſti titulos hunc etiam ſibi arrogare auſus eſt Romanus Pontifex, quem nemo Prophetarum aut Apoſtolorum arrogare potuit. Quomodo igitur inueniemus, quam querimus dilectam illam, pudicam, caſtam,

unicam columbam, hortum conclusum, fontem signatum, puteum aque viue, paradysum cum fructu pomorum. Illis enim uerbis, ad nostros amores excitandos, ad nostram diligentiam obarmandam, in querendo rem tanti pretii, sponsam suam insigniuit sponsus. Si lustramus loca illa, in quibus quondam hospitari solebat hæc sancta Ecclesia, videmus omnia mutata: urbem quondam fidelem, factam nunc meretricem. Nec miramur, si mortalia mutantur. Nam in istis locis non erat hæreditas sponse, in quibus ipsam videmus pressam, pulsatam, delectam, & de immortali sua hæreditate suspicantem.

Sed quis nos melius adiuvare poterit in hoc scrutinio, in quo sponsam scrutamur, quam sanctus ille amicus sponsi, qui hanc nobis lucem præfert: Qui sponsam habet, sponsus est: amicus autem sponsi gaudio magno gaudet propter vocem sponsi. Quæris, quæ sit vera Christi Ecclesia? Respondet eam esse, quam habet Christus sibi uxorem, quæque regitur & delectatur voce sponsi. Vox autem sponsi sunt sacre Scripturæ. Ad hanc vocem Iohannes remittit omnes, qui volunt esse amici sponsi, & membra sponse. Ecclesia igitur optime cognoscitur per Scripturas. At clamant Pontifici, Scripturas cognosci per Ecclesiam. Neque illud negamus. Mutuas enim operas inter se præstant Scripturæ & Ecclesia. Quæris, quænam sint canonicæ Scripturæ, atque ha-

rum

rum Scripturarum quis sit sensus, quæ intelli-
gentia? Ecclesia hoc docet. Alias enim Scri-
pturas suscipere non audeo, nisi quas Ecclesia
demonstravit canonicas esse. Quærimus, quæ-
nam sit Christi vera Ecclesia? ubi querenda?
Scriptura nobis illud demonstrant. Aliam e-
nim Ecclesiam non audeo agnoscere, nisi
quam veram esse sacra probavit Scriptura.
Sed pergunt ultra contentiosi homines, &
quærant ex istis duabus rebus, cuius maior
sit autoritas? Scripturæne, quæ Ecclesiam co-
gnosco? an Ecclesiæ, per quam Scripturas
agnosco? Magnum est, quod queritur; sed
si contentiosis studium ponatur, via quæsi-
tæ veritatis non magno seculo labore osten-
det illis omnibus, qui cum humilitate qua-
runt, quod eam charitate retineant. Vtrum-
que est res Dⁱ i. Ecclesia, & Scriptura. Ec-
clesia est regnum Dⁱ i. Scriptura est ver-
bum Dⁱ i. sed hoc regnum administratur
per illud verbum. Ecclesia parit filios Dⁱ o,
Scriptura sapientiam Dⁱ i continet. isti
filii sunt per hanc sapientiam. Quam verò
sapientia illa auctoritatem habeat in filios sa-
pientia: certe verbum Dⁱ i, quæ est sapien-
tia Ecclesiæ, auctoritatem obtinet in Eccle-
siam, atque in filios Dⁱ i, non autem illis
hanc sapientiam. Motus ergo operas præ-
stant Ecclesia, & Scriptura; sed auctoritas
est Scripturæ, ministerium vero Eccle-
siæ. Ostendit Ecclesia Scripturas, sed mi-
nisterio suo: Ostendit Scriptura Eccle-
siam,

siam, sed autoritate sua. Recte ergo faciunt, qui Scripturas, earumque sententiam in Ecclesia quærunt, quia Ecclesia est columna, & stabilimentum veritatis, nempe quæ ministerio suo custodit, confirmat, & prædicat veritatem. Et recte faciunt, qui Ecclesiam in Scripturis quærunt, quia amici sponsi, vocem sponsi summo gaudio excipiunt: quia oves Christi vocem pastoris sui audiunt.

Quum vero Scripturæ prædicamus auctoritatem, Ecclesiæ autem ministerium: non simpliciter negamus Ecclesiæ auctoritatem. Ecclesia enim ministerio suo exercendo, habet auctoritatem, & in filios suos, & contra omnes inimicos suos. Verum quoties inter Ecclesiam & Scripturas instituitur comparatio: auctoritas est Scripturæ, ministerium tantummodo Ecclesiæ. Nam quæ auctoritatem in suos habet, & contra inimicos, omnes hæreticos, non habet in Scripturas aliquam, sed à Scripturis habet omnem. Itaque quum in sacris Scripturis legimus; Ecclesiam esse domum Dei viventis, columnam & stabilimentum veritatis, ministerium tantummodo intelligitur: quia fidem continet, & predicationem, inquit Chrysostomus. Nam columna dicitur, & firmamentum veritatis, non à natura sua, sed ab officio suo. Ac proinde Apostolus de Ecclesia Israelitica differens, affirmat, illis concredita fuisse eloquia Dei. Atque hinc est, quod Ecclesia columna dicitur, & firmamentum, ab eloquiis Dei, quæ concredita Ecclesiæ esse docet

1. Tim. 3. 15.

Rom. 3. 2.

docet Apostolus. Hæc omnia officium & ministerium demonstrant. Quoties igitur sancti Patres de autoritate Scripturarum loquuntur, solent dicere, *autoritatem mirabilem, summam & celestem autoritatem culmen, autoritatis fastigium.* Hæc passim apud Augustinum aliosq; leguntur. At idem Ecclesie demonstrantes ministerium, Ecclesiam proponere solent, Scripturas legentem, Scripturas docentem, Scripturis credentem, Scripturas tanquam celestes thesauros custodientem. Hæc omnia ministerium probant.

Quia vero in hoc ministerio suo, autoritatem habet in suos filios, & contra hæreticos: secundum autoritatem sacrarum Scripturarum, quæ summum retinent autoritatis fastigium; sanctæ Ecclesie autoritatem maxime veneramus, quæ maiorem in hoc mundo non inuenimus. Siue igitur queramus Ecclesie ministerium ad Scripturas legendas, docendas, tractandas, aperiendas: siue autoritatem in nos, qui in hoc gloriamur, quod sumus filii matris Ecclesie: Vbinam vel vilius queritur, vel certius inuenitur hoc ministerium, hæc autoritas, quam in sacris Prophetis & Apostolicis Scripturis? Deinde post Prophetas & Apostolos, apud sanctos & venerandos Patres: in quorum ministerio, Ecclesie ministerium, in quorum autoritate, Ecclesie autoritatem magna ex parte constitutam videmus. Quid ergo, dicet mihi quispiam, num queris Ecclesiam in Ecclesia? Ego vero hoc ipsum

ago. Et post diuinas Scripturas interrogabo matrem meam, ut sese ostendat: & ubi quaerenda sit Ecclesia, ipsa doceat Ecclesia. Nec meruam fraterculorum clamores, nec me impediunt noui isti turbatores, quo minus Ecclesiam Christi me certo inuenisse sperem, quum & certissima Scripturarum auctoritate, & fidissimo Ecclesiae ministerio, & confessione constiterit, quouam sit illa, quam quaerimus, Ecclesia Dei. Nam indubitatam Ecclesiae de se confessionem, indicabunt nobis Patres illi sancti, & venerandi, quos gloriosos filios super Ecclesia Christi per diuersa secula peperit, atque educauit.

De notis Ecclesiae, quibus cognoscatur, multas turbas concitare solent, qui tenebras quzrunt. Bellarminus quindecim notas seu proprietates posuit. Alii alias. Nos vero, quia de re maxima, de Ecclesiae Catholicae possessione agitur, non sequemur turbulentam disputationem, sed praesidia certa causae nostrae ponemus in illis proprietatibus, quae sunt tam manifestae, tam clariae, tam apud omnes confessae, rem ipsam, quam quaerimus, tam euidenter demonstrantes: ut eas nemo (qui de Ecclesia quicquam audierit) ambigat continere certissimam Ecclesiae descriptionem: quas tamen tam manifestas notas fugit Cardinalis Bellarminus, tanquam latro crucem. Qui igitur nos profiteamur Christianos, credimus in Symbolo Apostolico, Ecclesiam sanctam, catholicam, Sanctorum communio-

nem.

neque. Alias notas, ut cuique placet adijcias.
Nos imprimis istas excutiemus; quæ sine dubio
Ecclesiam demonstrant: neque tam nota
Ecclesie, quam ipsam rei evidentiam se-
quemur. Si ad hanc formam erecta confite-
ritur Ecclesia Romana, dabimus ei honorem re-
rentiamque matris, veram Dei Ecclesiam esse
fatebimur, nos ipsos denique accusabimus,
quod ab hac Ecclesia discessimus: Sin vero
Romana hæc Curia, quam Pontifici quidam
Romanam Ecclesiam vocant, tantum absit ab
hac forma, quam è Symbolo tractam tene-
mus; ut nulla in te conveniat: defectionis &
separationis crimen in illos recidet, qui ab ea
defecerunt Ecclesia, quam in Symbolo profe-
temur omnes Christiani, quam solam veram
esse credimus. Quid si ipsorum Pontificiorum
confessione probauerimus, Ecclesiam nunc
Romanam, nec esse sanctam, nec catholicam,
nec sanctorum in ea esse communionem?
Numquid cause est, quod litem nobis coram
vero & iusto Ecclesie iudice ulterius inten-
tent, qui istas notas, quæ sunt Ecclesie pro-
prietates, prorsus inseparabiles, ita à seipsis re-
nunciant, ut nihil ad se pertinere arbitrentur?
Questio agebatur inter Booz & illum agna-
tum eius, coram senioribus populi, utrex il-
lis vindicaret agrum Elimelech. Agnatus ille,
sibi debere, clamabat, seque vindicantem di-
cebat. Esto, inquit Booz: sed possessio illa
hanc habet legem annexam, ut vna cum agro
illo, Rutham etiam Moabitidem uxorem ac-
cipias.

ciplas: quo audito, agnatus ille renuntiat agro. Quæstio iidem coram senioribus Ecclesiæ hodie agitur, inter nos, & Pontificios, de Ecclesiæ possessione. Clamant Pontificii, possessionem illam ad se pertinere. Respondemus illis, si ius suum ostendere velint, intelligant vna cum hac possessione, sponsam Christi se vindicare debere, sanctam, catholicam, sanctorum communionem. Quod si huic sponsæ renuntiant, profecto Ecclesiæ possessionem tenere non possunt. Nos igitur singulas istas notas Ecclesiæ examinabimus ordine. Prima Ecclesiæ proprietas est, vt sit sancta.

CAPVT II

Credo Ecclesiam sanctam.

Ephes. 5. 26.

Ephes. 4. 16.

SANCTAM credimus Ecclesiam, cuius omnes sordes Christus suo sanguine absterxit: vt sanctificaret eam, & mundaret lauacro aquæ per verbum: vt sifteret eam sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut quicquam huiusmodi, sed vt esset sancta & inculpata. Hæc autem sanctitas est à Capite in membra, vt membra omnia adolescant in eum, qui est caput, nempe Christus: ex quo totum corpus congruenter coagmentatum, per omnes commissuras, ex vi viuis agente, pro mensura vniuscuiusque membri, incrementum capit corpori conueniens, ad ipsius ædificationem per charitatem.

Ex illorum locorum collatione facite constat,

stat,
Prim
tati
que
Eccle
nem
nael
Apo
plen
dem
stir
tisc
Deo
tem
nis,
est
est q
Deo
san
hare
ex D
ctus
per
nob
est
tion
rus
tur i
Hoc
sian
ad i
Ecc

stat, Ecclesiam sanctam esse duobus modis. Primo imputatiue, deinde inchoatiue. Imputatiue, cui sanctificatio Christi imputatur: atque hoc modo Christus sistit sibi gloriosam Ecclesiam, inculpata, sine macula aut ruga; nempe imputatione sanctitatis ipsius, quæ vana est, & sola sine macula & ruga. Itaque docet Apostolus, Christum à Deo nobis factum sapientiam, iustitiam, sanctificationem, & redemptionem. Nam sapientia illa, atque illa iustitia, illa sanctificatio, quæ Deo placeat, & satisfaciatur, perfecta est: nihil enim imperfectum Deo placere aut satisfacere potest. Nostra autem sapientia stultitia est, nempe sapientia carnis, quæ inimica est Deo; Legi enim Dei non est subiecta, nec subiici potest. Nostra iustitia est quasi pannus menstruatus. Vt igitur coram Deo nostro sistamus, sanctificemur oportet sanctificatione perfecta: quod quia nostra inhaerente sanctitate fieri non potest; Idcirco ex Dei concilio & beneplacito; Christus factus est nobis à Deo sanctificatio. Hæc est illa perfecta nostra sanctificatio, sanctitas Christi nobis credentibus imputata. Deinde Ecclesia est etiam sancta inchoatiue, propter renovationem, & nouam obedientiam, quam Spiritus sanctus, qui datus est credentibus, operatur in ipsis, & quotidie auget per charitatem. Hoc est quod docet Apostolus, omnia Ecclesiae membra incrementum accipere à Capite, ad ipsorum ædificationem per charitatem. Ecclesia ergo est corpus Christi: membra ve-

1 Cor. 2. 30.

Rom. 8. 7.

Esa. 64. 6.

Ephes. 4. 16.

Ho Ecclesie, hoc est, membra huius corporis, cuius caput est Christus, accipiunt virtutem & sanctificationem à Capite, & in hoc corpore consistunt per charitatem. Sic nos docuit verbum Dei; vox sponsi, qui nec falli, nec sponsam fallere potest.

Ex hoc initio statim exclusos ab initio videmus omnes Pontificios modernos, & sua quidem confessione exclusos. Nos sanctam Ecclesiam credi nos: negant illi, hanc sanctitatem requiri in Ecclesia sua. Num igitur quicquam proferre possunt, quare non reiecti habeantur ab Ecclesia sancta, qui in Ecclesia, quam vnam profitentur, sanctitatem non requiri contendunt? Neque verò nos hæc dicimus in eorum mores profanos, impudicos, sanguinarios, ne concutiam protulisse nos insimulent: quanquam hæc omnia sine concutit suspitione, ordinem vniuerso cōstent. Verum ipsorum professionem doctrinamque protestimur. Publice enim hoc profitentur, habere se Ecclesiam, in cuius membris non requiritur sanctitas. Bellarminus, postquam docuit Ecclesiam esse ceterum hominum sub regimine Romani Pontificis: ad Capituli formam membra subiungit hoc modo: ut aliquis absolue dicatur pars vera Ecclesie, non requiritur illa interna virtus, sed tantum externa professio fidei, & Sacramentorum communio, quæ sensu ipso percipitur. Videte, quomodo Bellarminus se iungat ac separet Ecclesiam illam, cuius caput est Romanus Pontifex.

lib. 4. cap. 2. de
Eccles.

sex.

sex, ab illa Ecclesia, cuius caput est Christus. Nec immerito. Nam membra illius Ecclesie, cuius caput est Christus, sine interna virtute esse non possunt; quia membra huius Ecclesie incrementum capiunt à Capite, sicut & vniuersum hoc corpus pro mensura vniuscuiusque membri, incrementum capit corpori conueniens, ad edificationem sui per charitatem: quod docet Apostolus. Ac membra illius Ecclesie, cuius caput est Romanus Pontifex, possunt esse, sicut illud caput est, sine omni virtute interna.

Ecclesia Catholica dicitur sancta, & corpus Christi, & mater omnium nostrum, & quæ sursum est Hierusalem, Gal. 4. 16. Sed ea, quæ sursum est, Hierusalem, nihil habet coinquinatum, aut abominandum, sed qui scripti sunt in libro vitæ Agni, Apoc. 12. 27. Ergo Ecclesia Catholica, quæ est sancta, quæ est corpus Christi, & mater omnium nostrum, nihil habet coinquinatum, aut abominandum, sed sanctos tantum, & conscriptos in libro vitæ Agni. Huius syllogismi propositio est Pauli Apostoli assumptio Iohannis Apostoli. Sequitur itaque, Ecclesiam Romanam, quæ Pontificiorum confessione multos habet coinquinatos, abominandos, reprobos, non esse sanctam Ecclesiam Catholicam. Frustra hic adhibebitur distinctio, Ecclesie triumphantis, & militantis: nam Ecclesia vna est, vna in omnibus mundi partibus, vna in omnibus temporum successionibus, vna in celo, & in

terris. Ecclesie status & conditio alia est in militante parte, alia in triumphante: non autem alia Ecclesia, sed una semper, & ubique. Nec est aliqua particularis Ecclesia; in rebus militans, (sit modo vera Ecclesia) quæ non unitatem hanc retineat cum reliquo corpore. At qui nullam habent internam virtutem, non possunt hanc unitatem retinere cum reliquo Ecclesie corpore.

Nam ad memoriam subinde revocandum est, nos hic Ecclesiam querere Catholicam, matrem nostram. Ego vero nego, illam Ecclesiam esse matrem meam; quæ filios parit sine omni interna virtute. Mater mea est illa, quæ ex semine viri sui parit filios Deo: & fratres mei illi sunt, qui sanctificantur a fratre maiore. Nam & qui sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno sunt omnes. Quam ob causam non erubescit eos vocare fratres; dicens: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesie tibi hymnos canam. Itaque Chri-

Heb. 2. 11.

Iohan. 17. 19.

Ephes. 1. 22.

stus Dominus dicit: Eorum causa ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Viderint ergo illi, in qua Ecclesia sint, qui non sunt fratres sanctificati, nec coherent cum eo, qui sanctificat. Si queramus Caput Ecclesie sanctæ, is est, quem Pater gloriæ sedere fecit à dextra sua in coelis, supra omnes principatus, & Potestates, & virtutes, & dominationes, & super omne nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed & in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius, cumq;

enimq; super omnia dedit Caput Ecclesie, quæ est co. pus, & complementum eius, qui omnia in omnibus complet. Sed quis est caput Ecclesie eius, cuius membra non sunt sancta? Certe quorum caput non est Christus, eorum caput Diabolus esse, vel Antichristum, necesse est. Eligant Pontificii, & agnoscant patrem ex istis duobus, quem velint, non enim subterfugere possunt. Sancti omnes & iustificati habent Christum pro capite, reliqui omnes Diabolus, ex Scripturarum Patrumque consensu: id est, ex Dei & Ecclesie sententia. Iam viderint isti, quænam sit illa Ecclesia, quæ non est Ecclesia Christi, sed Satane synagoga. Nam quis negare potest, eam esse Satane synagogam, cuius membra non sanctificantur; quique Christum non habent pro capite. Clamat Bellarminus, in Ecclesie sue membris non requiri internam virtutem & sanctitatem. Clamant Scripturæ Patresque: Qui non habent internam virtutem & sanctitatem à capite Christo, esse membra Diaboli. Num quis firmitus aut euentius probare poterit, Romanam hodiernam Ecclesiam esse Satane synagogam, quam faciunt isti, qui se Ecclesie quidem Romanæ membra esse iactant, ita tamen, ut illis liceat virtutibus eis renuntiare, per quas Ecclesia Christo capiti coniungitur?

Hic mihi audire videor eorum murmura, qui me, velut iniecta manu reuocant. Quid ergo? Num malos bonosque hic in Ecclesia permixtos negas? Num zizania vna cum triti-

co, non vis hic crescere? Ego vero illud libenter concedo. Zizania cum tritico in agro Dominico vna in hoc seculo crescere vsque ad tempus messis; bonos malosq; pisces simul in reticulo Dominico comprehensos: hoc est, in Ecclesia presenti, bonos malosque simul collectos permixtosque; atq; ita permixtos, vt nos lateant saepenumero. Hoc autem discrimen inter bonos malosq; diiudicare, non est meum. Mihi satis est, verbis Capitis mei admonito, vt patienter expectem vsque ad tempus messis. Itaque si mali, auari, raptores, sceneratores, aliq; huiusmodi Ecclesiae preponantur, modo sedeant in cathedra Christi: quaecunq; agunt in Christi & Ecclesiae nomine, sine omni hesitatione suscipio: siue baptizauerint, siue ordinationem contulerint, siue quod aliud Ecclesiae munus peregerint: tam sunt apud me salua, & sana, quaecunq; hac auctoritate effecerint, ac si vel sanctissimi homines, vel ipsi Apostoli, vel Angeli de caelo eadem praestitissent: quia Ecclesiae instituta non à dignitate ministrorum, sed à Christo pendent. Haec omnia, sicut apud Ecclesiam firmata constant, ita sine controuersia suscipimus.

Sed attendite quæso, in quo huius disputationis controuerlia consistat. Contendimus hic de Ecclesiae Catholicae membris. Pontificii docent, Ecclesiam Catholicam vnam esse, nō duas, non plures. Huius autem vnus Ecclesiae Catholicae membra esse clamitant, impios sine fide, sine charitate: nam aliter nullum sibi in Eccle-

Eccle-
tus
mem-
& co-
mal-
huius
Eccle-
men-
Sunt
corpe
in tri-
mnes
sialtic
scrip-
enim
Atq;
certi
agit,
dit C
reliq;
parte
larmi
confi-
admi-
esse al-
clesia
nerep-
clesia
sanct-
de Ec-
cta E-
cor. u

Ecclesia locum relictum verentur. Nos penitus negamus, impios & profanos homines esse membra Ecclesie huius, quæ una est, & sancta, & corpus Christi, & catholica. Non negamus, malos esse permixtos in Ecclesia, sed Ecclesie huius partes aut membra esse negamus: quia Ecclesia est sancta, & corpus Christi, & cōplementum eius, qui omnia in omnibus cōplet. Sunt in Ecclesia, non vt membra, aut partes in corpore, sed vt palea in frumento, vt zizania in tritico. Atq; de hac re prouocabimus ad omnes Patres, imo ad omnes Scriptores Ecclesiasticos, qui ante annum Christi millesimum scripserunt, nec vnum excipiemus. Quicunq; enim de hac re disputant, non aliter docent. Atq; vt de Pontificiorum sententia in hac re ceteri simus: Bellarminus pluribus verbis hoc agit, lib. 3. de Eccles. militante, cap. 2. reprehendit Confessionistas, & Philippum, & Brerium, reliquosque: quod malos doceant non esse partes veræ Ecclesie. Et proinde, inquit Bellarminus, caute Philippus nō dicit, Ecclesiam constare ex bonis malisque: sed dicit, malos admisceri Ecclesie: & Brentius dicit, malos esse aliquo modo in Ecclesia, sed non de Ecclesia. Hæc Bellarminus. Atq; hoc eos nominereprehendit. Deinde docet, malos esse Ecclesie partes. Credimus igitur, Ecclesiam esse sanctam. Num hoc negant Pontificii? Certe de Ecclesia sua ita disputant, quasi non de sancta Ecclesia Dei, sed de profano impiorum cœu loquerentur.

a lib 4. ca. 11.
de Ecclef. mi-
litant.

b in 1. Tim. 5.
Rom. 13.

c in Psal. 15.

Imo, inquit, Ecclesia nostra sancta est. Audiamus ergo. Nam si vel professionem eorum saltem audiremus, aliquid viderentur vel præsuisse, vel tentasse ad hanc inuidiam amolendam: sed ita alte in hac re dormitant, ut caedere videantur, ne nos existimemus, vitæ sanctimoniam quicquam ab istis citari. Bellarminus enim, quum Sanctitatem Ecclesiæ horam posuisset, ita ut omnium expectationem excitasse videretur, aliquid certe hoc loco de Ecclesiæ sanctitate dicturum eum; sic labitur: a Octava nota, inquit, est sanctitas doctrinæ. Vera enim Ecclesia non solum est Catholica, sed etiam sancta, ut habet Symbolum Constantinopolitanum. Constat autem, sanctam dici Ecclesiam, quia professio eius sancta est, nihil continens falsum, quoad fidei doctrinam, nihil iniustum, quoad doctrinam morum. Hæc ille. Quæ verba admiratione digna videbantur: videmus enim, vitæ sanctimoniam, ut rem inutilem, nihil ad Ecclesiam pertinentem, plane repudiatam. Constat, inquit, sanctam dici Ecclesiam, propter doctrinæ sanctitatem. Quomodo hoc constat? Ex qua traditione? Certe apud antiquos Patres constat, Ecclesiam non aliter sanctam dici, quam qua ratione vnumquodque Ecclesiæ membrum sanctum dicitur. b Sancti omnes sunt, inquit Chrysostomus, qui fidem rectam sanctitati vitæ coniunctam habent, etsi signa non faciant illi, neque ejciant demonia, sancti sunt. c Sancti sunt, inquit Augustinus, qui in terra viuentium

etiam spem suam posuerunt ciues Hierusalem celestis, quorum conuersatio spiritalis per anchoram spei in illa patria figitur, qua recte Dei terra nominatur. quamuis adhuc & in his terris carne versentur. Quibus verbis probat, membra omnia Ecclesie militantis, dum in carne versantur, esse ciues celestis Hierusalem. Plura non profero, quia non est necesse. Quis enim ante lesuitas, fraterculosque natos, sanctitatem vitæ ab Ecclesia & Ecclesie membris reiecit? Deinde: Sancta, inquit, est Ecclesia, sicut habet Symbolum Constantinopolitanum. Nonne quis mireretur, quod Symbolum Constantinopolitanum adducat, quum idem habeatur in Symbolo Apostolico? nisi quod sacre literæ, & Symbolum Apostolicum iam dudum sordere cœpissent Pontificiis. Sed illud maxime admiratione dignum videtur, quod, quum Ecclesie sanctitas querenda proponitur, doctrinæ sanctitas concluditur. Ecclesie proprietas est, ut sit sancta. Quæro ex te, Domine Cardinalis, estne Ecclesia illa sancta, cuius caput est Papa, cuius tu es illustrissimum membrum? sanctane est Ecclesia? Quo fugis? quid te ingeris? Dic aliquid certum. Doctrina, inquit, est sancta. Quum de Ecclesie sanctitate quæsierit, & respondeat de sanctitate doctrinæ, nonne profitecur, se nihi habere, quod de vitæ sanctitate proferat? At quum Ecclesia sancta dicitur, non doctrinæ puritas, sicut hic nugatur, sed vitæ nouitas demonstratur. Videmus interea, quales nobis circulos faciunt

circulatores isti. Quum enim de doctrina impugnantur, ad Ecclesiam confugere solent. At quum de Ecclesie sanctimonia contenditur, ad doctrinae sanctitatem se conferunt. Quid enim facere possunt, qui spem nullam certam habere se demonstrant: de meritis gloriantur: de vitæ autem sanctimonia ne cogitant quidem.

*a lib. 13. c. 14.
de Eccl. milit.*

Ad eandem carnalis suæ nuditatis confessionem, imo confusionem pertinet, quod in decima nota dicit: *a* Decima, inquit, nota est, sanctitas vitæ autorum, siue primorum Patrum nostræ religionis. Inter hos autores numerat ordinum religiosorum Institutores, Dominicum & Franciscum. Miseram Ecclesiam narrat, quæ sanctitatem suam mutuatur, non à sancto sanctorum, sed à sanctulis, nescio, quibus, Dominico & Francisco. Hanc igitur sanctimoniam notam, vel ad Romani Pontificis res gerendas incommodam, vel ad fraterculorum ministeria inutilem, vel, ut rem, carnis viribus, & mundi sapientia, qua regitur Romana Curia, maiorem: ab Ecclesia sua, ac proinde se ab Ecclesia sancta reiciunt.

*b lib. 3. c. 9. de
Eccl. milit.*

At alibi *b* etiam sanctam docet Ecclesiam dici propter tria. Primum, propter baptismum, quod sanctum esse, nemo negare potest. Secundo, propter professionem Christianam. Tertio, propter unionem membrorum inter se, & cum Capite, saltem externam. Hæc ille.

Respondeo, primum & secundum nihil esse ad

se ad rem : Quæstionem non esse de Sacramentis, & professione, de quarum rerum sanctitate non dubitamus, sed de membris Ecclesie. Quod autem tertio loco refert, de vnione membrorum inter se, & cum capite; hic rem tenet; sed addit, vnionem hanc esse eternam; quibus verbis omnia conturbat. Nam in vnione externa, Papam intelligit Caput: in cuius capitis membris, ipse Bellarminus docet, sanctitatem non esse querendam. Quod igitur de sanctitate membrorum dixerat, sub hoc Capite, inanis est sine re verborum sonitus; meræ nugæ. Sed addit ibidē, Ecclesiam etiam sanctam dici posse, quia caput eius est Christus, sanctus sanctorum. Hic tandem aliquando profert, quod res est: inuitus quodammodo, & reluctans, quasi Cerberus ad lucem, ad hæc verba protrahitur. At hæc verba vno velut ictu iugulant causam Pontificiam: quia Christus est sanctus sanctorum, ideoque Caput Ecclesie. Hæc verba numero paucissima (Sanctus sanctorum) admirabili nexu coniungunt caput, & membra Ecclesie. Christus igitur habet suos sanctos, quos sanctificat; Sancti habent suum Christum, à quo vitam & sanctitatem accipiunt. Hic sanctus, & illi sancti: sed hic sanctus sanctorum, illi sancti sanctificati: hic sanctum caput, illi sancta Ecclesia, sancta membra: hic sanctus, qui sanctitatem membris suis largitur; illi sancti, qui sanctitatem suam ab eo omnem mutantur, qui propter ipsos sanctificauit seipsum.

Christus ergo est sanctus sanctorum. At qui facetur, Christum Ecclesie suae caput, esse sanctorum sanctorum: quomodo is dicere potuit, in membris huius sancti Capitis sanctitatem non esse quaerendam? Imo vero, quia Christus, qua caput est, Ecclesie suae est sanctus sanctorum; sequitur, non esse membra huius capitis, qui non sunt sancti. Christus igitur non est caput eorum, qui nullam habent internam virtutem.

Deinde unde est Ecclesia vocata? De mundo. Mundus autem quid est, nisi mali in mundo, in quibus nulla est interna virtus. Ecclesia igitur vocata est ex illis, in quibus nulla est interna virtus, ut iidem illi homines ex regno Satanaz in regnum Christi, & sortem sanctorum ducantur. Cardinalis autem in sanctis rebus tractandis, & cum sanctis ludere voluit. Mediam enim viam quaerit, antea incognitam, qua Christum & Belial coniungat, lucem cum tenebris, fideles cum infidelibus societatis & concordiae vinculo colliget. Nam & Ecclesiam retinere voluit, nec tamen mundum dimittere, ex quo vocata est Ecclesia. At Christus de Ecclesia sua, quae est & regnum ipsius, sic respondet: Regnum meum non est ex hoc mundo. Ecclesia Christi, est regnum Christi: non est autem ex hoc mundo, id est, non consistit ex malis illis, in quibus nulla est interna virtus. Ita ut si verba haec resoluas interpretando in suum proprium sensum: quid aliud volunt, quam ut dicat aliis verbis: Ecclesia mea

Johan. 18. 36.

mea non consistit ex hominibus, qui sunt omnino huius mundi, in quibus nulla est interna virtus? Nam alioqui regnum Christi est in hoc mundo, id est, vivit, & versatur in hoc mundo, & inter malos istos tempore militie suae; quia Dominus dicit: Non rogo, vt tol-
Iohan. 17. 15.
 las eos de mundo, sed vt serues eos à Malo. Ecclesia igitur per orationem Christi servatur à Malo. At isti, in quibus nulla est interna virtus, non servantur à malo: non sunt igitur Ecclesia Christi, aut Ecclesiae huius membra. Nam Ecclesiae huius membra servantur à Malo, & Spiritu Dei reguntur. Sicut enim docet Apostolus: Qui Spiritum Christi non ha-
Rom. 8. 9.
 bet, hic non est eius. Membrum igitur Christi esse non potest, qui nullam habet virtutem internam. Apostolus etiam in eandem sententiam alibi docet: In vno Spiritu nos omnes
1. Cor. 12. 13.
 in vnum corpus baptizati sumus. Est ergo Spiritus Christi, qui nos in hoc Ecclesiae corpus incorporauit: ac proinde, qui Spiritum Christi non habent, in quo statu sunt omnes illi, in quibus nulla est interna virtus, Christi membra esse non possunt.

Ange Bellarminum, qui scripserunt Pontificii, communiter concedere solebant (istis forte atque huiusmodi rationibus permoti) impios homines, qui nullam haberent internam virtutem, non fuisse membra Ecclesiae, nisi æquiuoce. Quæ sententia certe catholica est. Qui autem docuerunt, homines malos non esse Ecclesiae membra, nisi æquiuoce, de-

*a lib. 3. cap. 9.
de Ecclef. mi-
litant.*

nitionem membri istis competere posse negabant. Improbi igitur Cardinalis audacia deprehenditur, qui contra communem Ecclesie sententiam, definitionem membri Ecclesie mutare ausus fuit. Hanc autem prius fuisse communem Ecclesie sententiam, fatetur Bellarminus his verbis: *a* A multis solet concedi, malos non esse membra vera, nec simpliciter corporis Ecclesie, sed tantum secundum quid, & æquivoce. Ita Iohannes de Turrecremata, lib. 1. cap. 57. ubi id probat ex Alexandro de Hales, Hugone, & B. Thoma. Idem docent Petrus à Soto, & Melchior Canus, & alii: qui tamen, etsi dicant, malos non esse membra vera, dicunt nihilominus, vere esse in Ecclesia, siue in Corpore Ecclesie. Neque enim sola membra sunt in corpore, sed etiam humores, dentes, pili, & alia, quæ non sunt membra. Hæc ille. Hanc igitur fuisse antiquorum sententiam, fatetur Bellarminus. Itaque de membris Ecclesie sententia nostra est, quam Bellarminus ante ipsum, communem fuisse Ecclesie sententiam concedit. Quare igitur Dominus Cardinalis non sequitur hanc sententiam, quam Ecclesia communiter ante ipsum sequuta est? Quia scilicet Tridentina sapientia antiquam Ecclesie sapientiam contemnit, & noua quotidie monstra ex Satanae profunditatibus exorientia colligit, & amplectitur. Opera pretium videtur, obseruare rationem illam, qua permotus Cardinalis, antiquam Ecclesie doctrinam, de membris Ec-

clesie

clesia commutavit. Nam postquam antiquo-
rum sententiam retulisset, contra eam sic dis-
putat: 4 At si ierem, sequitur, Pontificem ma- ^{a ibid}
lum non esse caput Ecclesie, & alios Episco-
pos, si mali sint, non esse Capita Ecclesiarum
suarum. Hec ille. Deinde respondet, malum
doctorem esse membrum mortuum, & proin-
de non verum, quantum attinet ad rationem
membri, tamē esse verum membrum, ratione
instrumenti. Quibus verbis tacita confessio
contineri videtur, se quidem nō tantum con-
sensu Ecclesie, sed & ratione omnino victum,
pertinacem tamen in opinione, nec Ecclesie
consensui, nec rationibus cessurum. Nam qui
dicit, malum hominē sine interna virtute non
esse membrum Ecclesie, ratione membri, sed
tantum ratione instrumenti: dicit, non esse
membrum, sed instrumentum: quod nemi-
nem existimo negare. Membrum mortuum,
non est membrum, nisi æquivoce. Malum do-
ctorem esse membrum mortuum concedit;
definitio igitur membri in eum competere
nullo modo potest. At quod membrum non
est, potest esse instrumentum: quis negat? E-
go nugacissimus deprehenditur Cardinalis,
qui post longam disputationem de membris
Ecclesie; quæ definiuerat esse membra, tan-
dem aliquando veritate victus, concludit, non
esse membra, sed instrumenta.

Nec valet Bellarmini ratio, quod malus do-
ctor propterea Ecclesie membrum sit; quia
ratione instrumēti potest esse utilis ad Ecclesie

edi-

ædificationem. Nam ad membrum Ecclesiæ constituendum, requiritur charitas, sine qua non possunt consistere in hoc corpore, nec adolescere in eum, qui est caput, nempe Christus; nec incrementum capere corpori conveniens, ad ædificationem sui per charitatem. Quæ quidem omnia in Ecclesiæ membris necessaria esse, docet Apostolus. At qui non est membrum Ecclesiæ, potest esse utilis ad Ecclesiæ ædificationem; sicut qui malus est vir, potest esse utilis architectus; sicut mali illi architecti, qui arcam Noë ædificarunt, etiam si vera fide Deo non serviebant, utiles tamen ad arcam construendam fuerunt. Et sicut in veteri Testamento Prophetica revelatio nonnunquam malis hominibus à Deo concessa fuerat, quemadmodum Prophetæ illi seni, qui habitabat in Bethel; atque etiam Balaamo. Prophetia enim, inquit & Nicolaus Lyra, respicit actum intelligendi; charitas autem, quæ facit hominem bonum, est actus voluntatis; prius potest esse sine posteriori, & ideo revelatio Prophetica potest esse sine charitate: ita etiam in Ecclesia mali homines per doctrinam & intelligentiam possunt esse utiles ad Ecclesiæ ædificationem, qui tamen Ecclesiæ membra non sunt. Nam administratio Ecclesiæ vel est interna per Spiritum, vel externa per disciplinam. Per internam administrationem fiunt homines filii Dei, & membra Ecclesiæ. At hoc non fit per externam administrationem in disciplina. Quamquam enim externa administratio

1 Reg. 13. 21.

Num. 23.

3 in 1. Reg. 13.

strati
sunt
perbi
tur, s
in ex
attin
terna
ab iis
fidel
nistr
mali
ciun
qua
denu
strat
mul
fia, v
nistr
qua
non
tern
ædif
C
mus
fit s
fand
fia. l
se s
men
virt
exe
uc6

stratio ad internam referatur, tanquam ad suum finem: tamen mali homines, auari, superbi, ambitiosi, qui Spiritu Dei non reguntur, subsistunt hic, & omnino commorantur in externa administratione, nec ad internam attingunt. Ea autem, quæ mali faciunt in externa administratione, prorsus nihil differunt ab iis, quæ in externa administratione boni & fideles faciunt: quia sancti in externa administratione nihil plus conferre possunt, quam mali homines in eadem administratione: faciunt utrique, quod serui facere possunt: reliqua ex interna Spiritus administratione pendunt. Itaque sicut in Regni terreni administratione non tantum Regum filii, sed & famuli in regimine statuuntur: ita fit in Ecclesia, ut non tantum filii Dei ad externam administrationem vocentur, sed & serui nonnumquam impii. Externa autem administratio non facit aliquem membrum Ecclesie, sed interna, qua membra coherant cum Capite, ad ædificationem sui per charitatem.

Colligimus iam, quæ hæcenus disputauimus. Ecclesie veræ genuina proprietas est, ut sit sancta: Ecclesia nunc Romana, non est sancta: Ergo Ecclesia illa non est vera Ecclesia. Ecclesiam autem nunc Romanam, non esse sanctam, probant ipsi Pontificii, qui in membris huius Ecclesie nullam internam virtutem querendam docent. Quæ quidem execranda sententia à fraterculis primum inuenta, à Tridentinis nuper publice promulgata,

gata, mutat Ecclesiam sanctam, in Ecclesiam
 sceleratam. Si enim ideo sancta dicitur tan-
 tummodo, quia una pars eius est sancta: certe
 idcirco etiam scelerata dici potest, quia una
 pars, imo & maior pars scelerata esset. Nec vā-
 let responsio, denominationem fieri a melio-
 ri parte: quia nulla ratio reddi potest, quare
 maior pars, quæ septemnumero vincit & domi-
 nat, non etiam aliquando denominet, seu
 nomen tribuat. Restat nunc, ut de sanctitate
 membrorum Ecclesie antiquorum Patrum
 testimonia referamus.

CAPUT III.

*Continet Patrum testimonia, demonstnan-
 tia, Ecclesia membra non esse
 alios, nisi sanctos.*

DE Theologorum sententia habemus Car-
 dinalis confessionem, sicut superius ob-
 servauimus, Alexandrum de Hales, Thomam
 Aquinatem, aliosque docuisse, malos non esse
 membra Ecclesie. Hoc loco antiquorum Pa-
 trum sententiam de hac re proferemus.

a in Genes.
 Homil. 1.

b in Luc.
 Homil. 2.

Origenes sic docet: a *Ipsi, qui non habent
 maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sunt
 vera Ecclesia.* Atque alibi: b *Ecclesia sancta &
 immaculata dicitur, non quod a principio immacu-
 lata fuerit, hoc enim suspicari de beatitudine non potest
 quis: sed quod reputetur pura, atq; sincera.* Hæc il-
 le. Ita Ecclesie sanctitatem a sancto Capito
 mutuatam, atq; imputatam, docuit Origenes.

Basi-

Basilus: a Ecclesia, inquit, una, perfecta co- a in Psal 44.
lumba, quæ in dextrum Christi locum eos accipit, qui
benefaciendo sunt exercitati, ac velut pastor oves ab
hædus: probos separat ab improbis.

Chrysostomus in illa verba: In magna domo
non sunt tantum vasa argentea & aurea, sed lignea
& fictilia, sic scribit: b Non refert tam similitu- b in 2. Epist.
dinem ad Ecclesiam, sed ad mundum vniuersum. ad Tim. 2.
Quippe in Ecclesia nullum est vas fictile, aut li- mil. 3.
gneum, sed argentea omnia, & aurea. Ibi enim est
corpus Christi, casta virgo, non habens maculam aut
rugam. Idem habent Theodoretus, & Theo-
phylactus.

Respondet Bellarminus ad Chrysostomi
locum: c Non negat Chrysostomus, malos c lib 3. cap. 9.
esse in Ecclesia, sed dicit, non esse necessarium, de Ecclef. mi-
ut sint in Ecclesia. Et subiungit Dominus lit. ant.
Cardinalis egregiam rationem, quia Ecclesia
non indiget malis. Hæc ille. Antiquos Patres
sub ferula sua castigandos reuocat Dominus
Cardinalis, atque eos, tanquam puerulos bal-
buerentes instituit, monetque, quid dicere, &
quomodo debuissent: quasi veto Patres elin-
gues essent, nisi hic magister elocutionis co-
rum formator adesset. At Chrysostomus non
dicit, quod eum dicere Cardinalis affixe-
rat. Scribit enim diserte, in Ecclesia nullum
esse vas ligneum. Et rationem reddit: quia
Ecclesia est corpus CHRISTI, casta vir-
go, sine macula. Bellarminus hæc ver-
ba ita sub ferula sua transmutat, quasi di-
ceret, non esse necessarium, ut sint mali

in

in Ecclesia: & Ecclesiam non indigere malis. Quante ineptiæ? quasi vero mundus indigeat malis. Pergamus.

a in Esa lib.
4. erat. 4.

Cyrillus Alexand. a Quam Ecclesiam dicimus, non circuitu murorum vim huius dictionis accommodamus, sed piorum potius in ea sanctissimam multitudinem significamus. Sic docuerunt Græci, audiamus etiam Latinos.

b lib. 4. c. 18.

Irenæus ait: b Ecclesia est semen Abrahe per Christum, cui adoptio redditur, & hereditas, quæ Abrahe promissa est. Idemque: Vbi Ecclesia, ibi Spiritus, & vbi Spiritus Dei, ibi Ecclesia, & omnis gratia. Spiritus autem veritas. Hæc ille. Si adoptio, hereditas, gratia, Spiritus, veritas, sunt proprietates & dotes veræ Ecclesiæ, fallum docent, qui affirmant, nullam hic internam requiri virtutem.

c Epist. 27.
Pamm.

Cyprianus etiam sic docuit: c Ecclesia in Episcopo & Clero, & in omnibus sacris est constituta. Absit enim, nec Domini misericordia & potestas eius inuicta patiatur, vt Ecclesia esse dicatur lapsoꝝ numerus. Hæc ille. Quod si lapsoꝝ numerus non potest dici Ecclesia, profecto nec numerus eorum, qui nullam habent virtutem internam. Idemque Cyprianus sic docet: d Nec

d Epist. 49.

in Ecclesia Dei remanere possunt, qui Deificam & Ecclesiasticam disciplinam, nec actus sui conuersationem, nec morum pacem tenuerunt. Atque iterum: e Ecclesiam, id est, plebem in Ecclesia constitutam, fideliter & firmiter in eo, quod credidit, perseverantem, nulla res separare potest à Christo. Atque alibi: f In Ecclesia non nisi concordēs & vnanimes

f Epist. 76.

habi-

habitu
tente
A
hoc
larm
cunq
schil
uati
prob
schil
R
collig
gusti
prob
enim
nica p
rans u
non n
prian
fia Ch
procu
uis int
rentio
quos i
Paulo
cum il
Dein
mus. l
prian
mini
expo
Bella

habitant, loquente in Psalmis Spiritu sancto, & dicente: Deus, qui habitare fecit vñanimes in domo.

Aliis testimoniis missis, & dissimulatis, ad hoc postremum testimonium respondet Bellarminus, & loqui Cyprianum non de quacunque concordia, sed de illa, quæ opponitur schismati proprie dicto: agit enim ibi de Novatianis schismaticis. Hæc ait Bellarminus, ut probet, malos homines esse membra Ecclesiæ, schismaticos autem non esse.

Respondeo, S. Augustinum longe aliud colligere ex iisdem Cypriani verbis. Nam Augustinus citat hunc ipsum locum Cypriani, ut probet, malos non esse Ecclesiæ membra. Ait enim Cyprianus: *Alienus fiat, & profanus Dominica pacti, ac Dominica unitati inimicus, non habitans in domo Dei, id est, in Ecclesia Christi, in qua non nisi concordēs atq; vñanimes habitant.* Hæc Cyprianus. Subiungit Augustinus: *b* *Sic Ecclesia Christi non nisi concordēs & vñanimes habitant, proculdubio nō habitabant in Ecclesia Christi, quāvis intus esse viderentur illi, qui per inuidiam & contentionem, sine charitate Christum annuntiabant: quos ipse intelligit, non hæreticos aut schismaticos, à Paulo Apostolo commemoratos, sed falsos fratres, cum illo interius commorantes.* Hæc Augustinus. Deinceps ad Augustini sententiam devenimus. Hæc retuli hoc loco ex Augustino, ut Cypriani sententia constare possit contra Bellarmini responsum. Eundem Cypriani locum exponunt Augustinus & Bellarminus. Dicit Bellarminus, Cyprianum non de malis Chri-

*a lib. 3. cap. 9.
de Eccl. milit.*

*b lib. 7. c. 49.
de Baptism.
cont. Donat.*

rianis, sed de schismaticis loqui: Cardinalis egregie refutat ab Augustino. Augustinus sensum Cypriani ex ipsius verbis, ex perpetuo Ecclesie iudicio deducit. Bellarminus ex suo ingenio, ex libidine corrumpendi, torquet eadem verba, ut recentem Tridentinam blasphemiam confirmet. Quod Bellarminus tantum de schismaticis dictum vult, Augustinus probat de falsis fratribus dici.

Bellarminus etiam è Cypriano verba producit, quo prober, malos esse membra Ecclesie. Verba Cypriani sunt lib. 3. Epist. 3. *Impediri non debet, aut fides, aut charitas nostra, ut, quoniam Zizania esse in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus.*

Respondeo, hæc producendo Bellarminus ostendit, se nihil proferre posse. Zizania sunt in Ecclesia, sicut in tritico: non ut partes tritici; ergo nec ut partes aut membra Ecclesie. a Mater viventium Ecclesia est, inquit Ambrosius, quam edificat Deus ipso summo angulari lapide Iesu Christo.

Ambrosius etiam loquens de iis, qui nullam habent internam virtutem, sic ait: *Non talibus decoctoribus ad Ecclesiam Christi pervenitur, ad quam tendebat Iacob. lib. 1. Epist. 4.*

Hieronymus in illa verba: *Ecclesia est subiecta Christo*; sic scribit: *h Ecclesia Christi gloriosa est, non habens maculam, aut rugam, neq. aliquid huiusmodi; Qui ergo peccator est, aut aliqua sorde maculatus, de Ecclesia Christi non potest appellari, nec Christo subiectum dici.*

Respon-

a in Lucam,
lib. 2. cap. 3.

b in Ephes. 5.

Respondet Bellarminus, Hieronymum significari non posse malos de ea parte Ecclesie appellari, quæ solos perfectos continet. Hæc ille. Deinde hoc figmentum suum de his duabus Ecclesie partibus, ex Hieronymo probare contendit: quia Hieronymus in cap. 1. ad Galat. exponens illud, *Ecclesiam Galatiam*: dicit, Ecclesiam dupliciter accipi. Interdum enim tribuit Scriptura toti Ecclesie id, quod est proprium perfectorum, ut carere macula, &c. Interdum id, quod est proprium imperfectorum, ut peccare. Hæc Bellarminus. Atque hinc duas partes observasse se existimat. Respondeo, Hieronymum nusquam dicere, partes esse, aut membra Ecclesie, qui nullam habent virtutem internam: quod huic probandum fuerat. Dicit Hieronymus, *a Ecclesiam dupliciter a in Gal.* posse dici, & eam, quæ non habet maculam, aut rugam, & vere corpus Christi sit, & eam, quæ in Christi nomine, absque plenius perfectis virtutibus, congregatur. Hæc Hieronymus. Deinde explicat se Hieronymus: Minus perfectam Ecclesiam vocat, quæ nondum ad perfectionem pervenit, sed tamen ad eam contendit. Fieri enim potest, sicut idem Hieronymus alibi docet, *b ut pec. b in Ephes. 5.* cator currat ad medicum; qui non habent opus sani medico, sed male habentes, & curentur vulnera ipsius, & fiat de Ecclesia, quæ est corpus Christi. Hæc ille. Loquitur ergo Hieronymus de imperfectis, qui sunt, ut ipsius verba habent, absque plenius & perfectis virtutibus, qui tamen suo tempore ad plenas & perfectas virtutes

accedunt. Cardinalis disputat de illis, in quibus est nulla interna virtus. Quantum hæc sententia ab Hieronymi sententia differat, quis non videt?

Ad Augustinum deuenimus. Augustinus hanc controuersie partem de membris Ecclesie diligentissime atque accuratissime tractauit. Quicumque non sunt sancti, qui sunt sine fide & charitate, non esse Ecclesie membra demonstrat, quamuis in Ecclesia esse videantur. Nos, quæ diuersis locis obseruauit de hac re, vna colligemus. Hæc igitur habet Augustinus: *a* Ecclesia est corpus eius, sicut Apostolica doctrina commendat, quæ etiam conuex eius dicitur. Corpus ergo suum multis membris diuersa officia gerentibus, nodo unitatis & charitatis, tanquam sanitatis astringit. *b* Diabolus est caput impiorum, qui sunt eius quodammodo corpus, ituri cum illo in supplicio æterni ignis: sicut Christus est Caput Ecclesie, quæ est corpus eius futurum cum illo in regno & gloria sempiterna. Ad illam questionem: Vtrum Baptisma hereticorum generet filios Deo? respondet Augustinus: *c* Quasi vero ex hoc generet, vnde separata est, & non ex hoc, vnde coniuncta est. Separata est enim à vinculo charitatis & pacis, sed adiuncta est in vno baptismo. Itaq, est vna Ecclesia, quæ sola Catholica nominatur, & quicquid suum habet in communionibus diuersorum, à sua unitate separatis, per hoc, quod suum in eis habet, ipsa vtique generat, non illa. Neq, enim separatio istarum generat, sed quod secum de ista tenuerunt: quod si & hoc dimittant, omnino non generant. Hac itaq, in omnibus

a lib. i. de
doctr. Christ.
cap. 16.

b ibid. lib. 3:
cap. 37.

c lib. i. de
Bapt. contra
Donatist. c. 10.

huius generat, cuius Sacramenta continentur, unde pos-
 sit tale aliquid vbiq; generari, quamuis non o-
 mnes, quos generat, ad eius pertineant unitatem, quæ
 vsq; in finem perseveranter saluat. Neq; enim ij soli
 ad eam non pertinent, qui separationis aperto sacri-
 legio manifesti sunt, sed etiam illi, qui in eius unitate
 corporaliter mixti, per vitam pessimam separantur.
 Hæc ille. Hæc plenius reruli, vt Augustini sen-
 tentia melius agnoscatur. Quod si ad Eccle-
 siam hanc Catholicam non pertinent, qui per
 vitam pessimam separantur, quomodo pos-
 sunt esse Ecclesiæ membra? Iterumque Au-
 gustinus: a Non sunt in illa Ecclesia, de qua dici-
 tur, vna est columba, vna eius matris sue: ipsa est enim
 sine macula, aut ruga. Aut asserat, qui potest, huius
 columba membra esse, qui seculo verbis, non factis re-
 nuntiant. Asserat, qui potest, inquit Augustinus:
 Potuit Bellarminus, possunt hodie Iesuitæ al-
 lerere, quod Augustinus credidit, neminem
 potuisse. Sed pergat Augustinus in inchoato
 sermone. b Nos, inquit, secundum id, quod in
 presenti est, querimus, vtrum in illis Ecclesiæ mem-
 bris, quæ vna columba dicta est, & sponsa Christi sine
 macula aut ruga, hodie deputandi sint, de quibus di-
 citur Cyprianus, quod viam Domini non teneant.
 Quod si illos in suis membris nec illa columba agno-
 scit, & talibus, si in eadem peruersitate permanse-
 rint, dicturus est Deus: Recedite a me, qui operamini
 iniquitatem. Videntur esse in Ecclesia, sed non sunt:
 imo & contra Ecclesiam faciunt. c Quodenim in
 libro Canticorum Ecclesia sic describitur, Hortus
 conclusus, soror mea, sponsa, fons signatus, puteus
 aquæ

aquavine, paradisu cum fructu pomorum: hoc intelligere non audeo, nisi in sanctis & iustis: non in auaru & fraudatoribus, & raptoribus, & feneratoribus, & ebriosis, & inuidis, quos tamen cum iusto baptismum habuisse communem, cum quibus communem non habebant charitatem.

Hæc disputat Augustinus contra Donatistas, atque hæc est eius communis & vltimatissima responsio, per illos septem libros de baptismo Donatistarum, quibus refutat Cypriani opinionem, de Baptismo hæreticorum: in eoque totus est, vt doceat, eandem prorsus rationem esse hæreticorum extra Ecclesiam, & male viventium in Ecclesia: nec membra Ecclesie esse, vel hos, vel istos, donec conuertantur: tum demum membra fieri, quum vera fide & charitate ita inferantur in Corpus Christi, vt cum Capite connectantur: non tamen iterum esse baptizandos, quia ipsa reconciliatio ac pace præstatur, vt ad remissionem peccatorum, eis in vnitatem iam prodesse incipiat Sacramentum, quod acceptum in schismate prodesse non poterat. a Si verum est, inquit, (quod obijcit Cyprianus) propterea filios Dei generare non potest hæresis per Christum, quia Christi sponsa non est: ne turba illa malorum intus constitutorum potest; quia & ipsa Christi sponsa non est. b Mali Catholici, & hæretici non pertinent ad sanctam Ecclesiam Dei, quamuis intus esse videantur; quia isti sunt auari, raptores, feneratores, immundi, maleuoli: & cetera huiusmodi. Illa autem columba, vnica, pudica, & casta sponsa, sine macula

a lib. 5. c. 25.

b lib. 6. c. 3.

aurum, horti conclusus, fons signatus, paradysus cum fructu pomorum, & cetera, quæ de illa dicta sunt, quod non intelligitur, nisi in bonis & sanctis: id est, non tantum secundum operationes muneris Dei, bonis & malis communes, sed etiam secundum intimam & supereminentem charitatem, Spiritum S. habentibus, quibus Dominus dicit: Si cui dimiseritis peccata, dimittetur ei, & si cui tenebitis, tenebuntur. Hæc Augustinus. Quid plura congeram ex Augustino? vel certe hæc, quæ produximus, eueniunt homines, qui nullam habent internam virtutem, sed tantum externam professionem, & Sacramentorum communionem, quæ sensu ipso percipitur, non esse partes & membra Ecclesie, vel omnis autoritas & fides Augustini est prorsus repudianda.

Atqui ex Augustino etiam sententiam suam probare voluit Cardinalis. Audiamus quomodo. Augustinus, inquit, tract. 6. in Iohannem. Nos, ait, faciemur, in Ecclesia Catholica & bonos, & malos esse, sed tanquam grana, & paleas. Hæc ille. Impudentia excæcavit Cardinalem: quid enim non audet iste affirmare, qui ad tam manifesta Augustini verba, qualia sunt, quæ fufius ex eo superius produximus, nihil omnino respondere voluit; & tamen ex eodem Augustino suam sententiam confirmare speravit: quia in Ecclesia sunt boni & mali, sed sicut grana & paleæ. Quæ verba probant, malos non esse membra Ecclesie; quod & expressius Augustinus eodem tractatu docuit, a tract. 6. in Iohannem, his verbis: a Quæro, yrum ad huius columbae meni-

bra pertineant auari, raptores, subdoli, ebriosi, flagitiosi? Membra sunt columbe huius? Absit, inquit, & reuera, fratres, qui hoc dixerit? Hæc Augustinus. Per Columbam autem, Catholicam intelligit; nam eodem loco hæc habet verba: O Catholica, tibi dictum est, vna est Columba mea, vna est matris tua. Deinde de raptoribus, auariss, ebriosis loquens; sic pungit Iesuitas: a An isti omnes membra columbe sunt? sic dehonestasti columbam vestram, vt ei membra vulturina faciat. Hæc Augustinus. De membris Ecclesiæ questio est. Augustinus docet, malos bonosque esse in Ecclesia, malos autem non esse membra Ecclesiæ, sed tamen in Ecclesia esse, sicut palea inter grana. Dominus Cardinalis, homo duræ auris, hæc ipsa verba Augustini adducit, vt probet, malos esse membra Ecclesiæ. Certe Dominum Cardinalem hæc malo animo tractasse, vel Papaiudice, vincam. Pergamus ad alios.

b in Ps. 106.

c ad Probam,
de Virgin.
Epist. 3.

Prosper sic docet: b Ecclesia Catholica est in electis præcognita à Deo, filijs promissionis, membrum corporis Christi. Fulgentius: c Hæc Ecclesia vna, vera, catholica, sponsa est, quia inhaeret Christo: mater est, quia fecundatur à Christo: virgo est, quia incorrupte perseverat in Christo.

d in Iob. lib.
19. cap. 12.
e ibid. lib. 20.
cap. 15.

Iam Gregorium Magnum audiamus. Sic ille: d Sanctam Ecclesiam ille veraciter videt, cuius testatur vita, quia videt. e Neque enim sancta Electorum Ecclesia solos sibi aduersarios deputat, qui ab eius fide positi extra dissentiant: sed eos quoque, qui vitam illius male viuendo, interim premunt.

a In-

a Intra mensuras Ecclesie sunt omnes electi, extra *a* *ibid* lib. 28.
 has mensuras omnes reprobi, etiamsi intra fidei limi- *cap. 6.*
 tem esse videantur. Hæc Gregorius. Num qua
 arte possit Dominus Cardinalis hæc Episcopi
 Romani verba eludere? Si extra mensuras
 Ecclesie sint omnes reprobi, quamuis intra li-
 mitem fidei esse videantur, profecto externa
 fidei professio, & Sacramentorum commu-
 nio, quæ sensu ipso percipitur, non facit mem-
 brum Ecclesie; quod improbe docent Iesui-
 tæ. Sed pergit Gregorius: *b* Infideles quosque *b* lib. 9. in.
 extra Ecclesiam, peccati sui vnda perimit, & fideles *dia. 4. Epist. 4.*
 suos in fide atque in charitate sancta Ecclesia vnita,
 quasi arca compago custodit. Gregorius his verbis
 satis liquido demonstrat, male viuentes ad
 Ecclesiam Christi non pertinere. Audiamus,
 quomodo Sanctus hic vir Iesuitas nostros
 multis ante seculis, suis coloribus depinxerit,
 quasi prænuntians hæc tempora: *c* Sicut in *c* in lob lib.
 carnata veritas, inquit, in prædicatione sua paupe- *12. cap. 3.*
 res, idiotas, & simplices elegit: sic è contrario, da-
 mnatus ille homo, quem in fine mundi apostata An-
 gelus assumet, ad prædicandam falsitatem suam,
 astutos, ac duplices, atque huius mundi scientiam
 habentes, electurus est. Hæc ille: tanquam pene-
 cillo depingens Papales istos prædicatores,
 qui relicta veteris Ecclesie synceritate, abiecta
 veteris doctrinæ puritate, conculcata Ecclesie
 sanctitate, dum tanquam immundi sues in
 cœno volutantur, dum contempta Dei sapi-
 entia, sapientiam mundi in Ecclesiam se ctan-
 tur, ita palam Deo & Ecclesie illudunt, vt in

suis sordibus sanctam Dei Ecclesiam quarant, Hinc est, quod membra, & partes Ecclesie sanctae, statuunt homines impuros & profanos, qui nullam habent internam virtutem, sed tantum externam professionem, & Sacramentorum communionem, quae sensu ipso percipitur. Non dubito, quin intelligant, se haec mouere contra Scripturas, & vnam Patrum consensum. Neque enim ignorantiae crimen sibi à nobis obliici, & quo patiuntur animo. Quia igitur videntes, & scientes peccant, viderint, quam horrendum bellum susceperint in Deum, & in Christum, & in Ecclesiam. Haec omnia maiorem in nobis vigilantiam, & veritatis amorem accendere debent, ut tanquam filii lucis, in Christi & sanctae Ecclesiae institutis, cum bona conscientia ambulemus, contra istos, quos Spiritus Dei venturos praedixerat, habituros formam pietatis, sed virtutem eius abnegantes.

De membris Ecclesiae sanctae Gregorius sic etiam docet: a Omnes nos, qui in eius fide nati sumus, eius proculdubio Corpus existimus: quia igitur mixta dispensatione pietatis, membrorum suorum dominus caput factus est, repulsa reproborum multitudinis, solus est etiam nobiscum. Haec ille.

Pergamus ad reliquos Scriptores, qui insequentibus seculis docuerunt, qui, quia communem superiorum sententiam secuti sunt, succinctius à nobis sunt commemorandi. Rabanus sic docuit: b Ex omnibus gentibus sancta congregatur Ecclesia, quae electa Christi hereditas est.

a in Iob. lib. 2.
cap. 16.

b in Eccles.
lib. 5. cap. 13.

est. Hec ille. At leuita docent hodie, quod ne-
mo veterum somniavit: impios homines sine
interna virtute esse Christi hereditatem. Sma-
ragdus etiam sic scribit: a *Domus spiritalis* a in 1. Pet.
Ecclesia est iustorum, de lapidibus viuis, & animabus cap. 2.
edificata sanctarum. Rupertus: *Vniuersalis*
Ecclesia sanguine Christi mundata est ab omni deli-
cto. Bernardus etiam hanc doctrinam de Ec-
clesiæ membris à Patribus traditam, magna fi-
de, atque integritate suscepit, posterisque tra-
didit. Sic enim docet: b *Ipsa sponsa est Eccle-* b Serm. 68. in
sia electorum, de quibus Apostolus, Omnia, inquit, Cantic.
propter electos. c *Et, quid sponsa? nisi congregatio* c ibid.
iustorum: quid ipsa? nisi generatio querentium Do-
minum, querentium faciem sponsi. Idemque sic
etiam: d *Non deficit charitas de Ecclesia.* Funda- d Serm. 79. in
ta est Ecclesia super petram: petra autem est Chri- Cant.
stus. Itaque nec verborum, nec Philosophorum, nec cauil-
lationibus hereticorum, nec gladijs persecutorum
potuit ista, aut poterit aliquando separari à charita-
te Christi. Idem docuit Nicolaus de Lyra, in il-
la verba: *Super petram hanc edificabo Ecclesiam*
meam, & porta inferarum non praualebunt aduer-
sus eam. e *Ex quo patet, inquit Lyra, quod Eccle-* e in Matt. 16.
sia non consistit in hominibus ratione potestatis, aut
dignitatis Ecclesiasticae, vel secularis, quia multi
principes & summi Pontifices, & alij inferiores in-
ueniunt apostatasse à fide. Propter quod Ecclesia
consistit in illis personis, in quibus est notitia vera, &
confessio fidei ac veritatis. Hæc Lyra. Quam ap-
posite, quam ingenue inter densas tenebras
lucem secutus est? contra quam illi tenebrio-

nes faciunt, qui in clarissima Evangelii luce
 excutunt. Lyrae igitur iudicio, Ecclesia non
 consistit ex iis, in quibus nulla est interna vir-
 tus. Iohannes Wiclefus Mertonensis noster,
 hanc opinionem, quæ improbos, etiam da-
 mnatos homines, Ecclesiae Catholicae mem-
 bra esse sinxerat, primum inter priuatas opi-
 niones fraterculorum inuectam refert. Refe-
 ram verba eius Anglice, sicut scripta sunt; a
tract. contr.
frat. cap. 39. Friars destroyen this article of Christian mens faith,
 Ibeleine o common or generall Church. For they
 reachen that thomen that shalbe damned be mem-
 bers of holy Church. And thus they vvedden Christ,
 and the deuil together: id est, Fratres hunc articu-
 lum fidei Christiane destruunt: Credo Ecclesiam
 Catholicam. Docent enim, homines damnandos
 membra esse Ecclesia sancta: & sic Diabolum cum
 Christo connubio coniungunt. Ita Wiclefus origi-
 nem erroris huius notat, quam à fraterculis
 primum inuectam demonstrat: quos testatur
 horrendo coniugio Christam cum Diabolo
 copulasse: quam absurditatem nullo modo
 effugere possunt, qui membra Ecclesiae, qui
 sunt & membra Christi, docent esse sine om-
 ni interna virtute: ita enim & membra Dia-
 boli Christo coniungunt. Gratianus in hanc
 sententiam quædam etiam ex veteribus Scri-
 ptoribus colligit, ut probet, impios ab Ecclesia
 separari per vitam malam. Agnoscit Gratia-
 nus, longe aliam fuisse Romanæ Ecclesiae do-
 ctrinam (illo quo scripsit ipse seculo,) quam
 hodie promulgant Iesuitæ, de membris Ec-
 clesiae.

dist. 14. q. 3.

elefia
 te, E
 mer
 Capi
 nulla
 Eufic
 man
 mus
 cam

D
 hos.
 Bella
 Eccl
 gior
 quan
 subit
 a
 plecti
 natio
 quid
 comm
 qui t
 mnib
 Dabo
 tuam
 da,
 mu.
 sap.

eleſiæ. Diximus de prima Eccleſiæ proprietate, Eccleſia ſancta eſt. Sanctitas hæc eſt in membris, qua omnia ſanctificantur à ſancto Capite. At membra Eccleſiæ Romanæ, quæ nullam habent internam virtutem, non ſanctificantur à ſancto Capite. Non eſt ergo Romana Eccleſia illa, quam in Symbolo credimus ſanctam. Reſtat, vt de proxima nota dicamus.

CAPVT IV.

Credo Eccleſiam Catholicam.

DE Catholica Eccleſia controuerſia eſt inter Catholicam Eccleſiam, & Tridentinos. Vt veritas illuſtrius appareat, apponemus Bellarmini verba, quæ catholicam Catholicæ Eccleſiæ deſcriptionem continent Verba longiora ſunt, ſed quia doctrinam Tridentinam, quam ſtabilire volunt, maxime ſubuertunt, ſubiungenda ſunt. Sic enim ſcribit:

a Eccleſia verè Catholica non ſolum debet amplecti omnia tempora, ſed etiam omnia loca, omnes nationes, omnia hominum genera. Sic enim explicat, quid ſit, eſſe Catholicum, Vincentius Lirinensis in ſuo commonitorio: vbi dicit, eos proprie eſſe Catholicos, qui tenent id, quod ſemper, quod vbique, quod ab omnibus creditum eſt. Eſt ſic prædictum erat Pſalm. 2. Dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terra. Sunt autem aliqua obſeruanda, antequam ex hac nota argumentum depromamus. Primum eſt ex Auguſtino, de veritate Eccleſiæ, ſap. 6. & Beda, cap. 6. Cant. V. Eccleſia ſit Catholica,

*a lib. 4. c. 7. de
notis Eccleſiæ.*

I.

impri-

Inprimis requiri, vt non excludat vlla tempora, loca, vel hominum genera. In quo distinguitur a synagoga, quæ erat Ecclesia particularis, non catholica, quia erat alligata vni tempori, id est, vsque ad aduentum Messie: item vni loco, id est, templo Solomonâ, & vni familie, id est, filijs Iacob. Secundo, nota ex Augustino, Epist. 80. vt sit Ecclesia Catholica, non requiri, vt sit in omnibus hominibus totius mundi: sed tantum, vt innotescat omnibus prouincijs, & in omnibus fructificet: ita vt in omnibus prouincijs aliqui sint de Ecclesia. Tertio, ex Bredano, lib. 2. cap. 2. par. 2. Eccles. dogm. nota, non requiri, vt hoc fiat simul, ita vt vno tempore in omnibus prouincijs necessario esse oporteat aliquos fideles; satis est enim, si fiat successiue. Ex quo id sequitur, quod si sola vna prouincia retineret veram fidem, adhuc vere & proprie diceretur Ecclesia Catholica, dum modo clare ostenderetur, eam esse vnâ & eandem cum illa, quæ fuit aliquo tempore, vel diuersis in toto mundo. Quemadmodum nunc quælibet diocesis dicitur catholica, quia est continuata cum alijs, quæ faciunt vnâ Ecclesiam Catholicam. Vltimo nota, quod, etsi Ecclesia non necessario debuit simul esse in omnibus locis, tamen hoc tempore debet necessario vel esse, vel fuisse in maiori parte orbis terræ: quia Ecclesia iam senauit. Hactenus Bellarminus.

Si hanc Catholicæ Ecclesiæ descriptionem recipiamus, Ecclesia nunc Romana nullo modo Catholica erit: quia tenet id, quod nec semper, nec vbiq; nec ab omnibus creditum est: quia non retinet veram fidem: quia deniq;

deniq;
in tot
agnos

De
mus,
vnita
de ho
Ecclesi
spania
Boem
pian
Hæc
band
licam
per o
tur. N
tholi
credi
atq;
qua
Eccle
na, a
Vni
nis h
quæ
que
latit
por
rum
net
om
Et

deniq; non est vna atq; eadem cum illa, quatti
in toto mundo Catholicam fuisse, omnes
agnoscimus.

De Romana antiqua Ecclesia non dubita-
mus, quin cum Catholica consensum atque
vnitatem retinuerit. Omnis controuersia est
de hodierna Romana Ecclesia. a Catholica a *ibid.*
Ecclesia, inquit Bellarminus, *præter Italiam, Hi-*
spaniam, Galliam, Germaniam, Angliam, Poloniam,
Boëmiam, Hungariam, Græciam, Syriam, Æthio-
piam, Egyptum, in ipso nouo orbe habet Ecclesias.
Hæc ille. Putat Bellarminus, sufficere ad pro-
bandum, Ecclesiam nunc Romanam Catho-
licam esse, si Iesuitæ, & Tridentina pars aliqua
per omnes istas prouincias dispersi inuenian-
tur. Nos etiam in omnibus istis prouincijs Ca-
tholicam vel esse, vel fuisse, vel futuram esse
credimus; sed non nisi in illis, qui consensum
atq; vnitatem retinent cum illa Ecclesia anti-
qua, quam Catholicam fuisse constat. Nam
Ecclesia vna est, atq; eadem, quia vna doctri-
na, atque eadem fidei regula perpetuo manet.
Vnitas autem Ecclesiæ non consistit in perso-
nis hominum, qui mutantur, sed id doctrina,
quæ semper vna eademque permanet. Ita-
que Ecclesia Catholica dicitur non tantum à
latitudine sua, quia nec locis certis, nec tem-
poribus alligata est, sicut erat synagoga, ve-
rum etiam, & maxime à doctrina, quia te-
net id, quod semper, quod vbique, quod ab
omnibus creditum est, inquit Vincentius.
Et Tertullianus de Marcione & Valentino
scri-

à lib. de pra-
script. c. 30.

scribens, sic ait: a *Constat, illos Catholicam*
primum doctrinam credidisse apud Ecclesiam Roma-
nensem. Non vocat Tertullianus Romanam
Ecclesiam, Catholicam, sed Ecclesiam qui-
dem Romanensem, doctrinam autem catho-
licam. Quanquam verum sit, Ecclesiam esse,
& dici Catholicam, quæcunque fidem Catho-
licam profitetur: quia singula Ecclesiae ad
Catholicam pertinent, quatenus unitatem fi-
dei cum Catholica tenent. Eligant iam Ponti-
ficii, quocunque velint sensu Catholicam di-
ci, & Ecclesia nunc Romana non erit Ca-
tholica.

Ecclesia igitur vel catholica est, vel particu-
laris. Catholica est, quæ in Symbolo describi-
tur, sancta catholica, sanctorum communio.
Hæc est, quæ ædificatur super petram, Matth.
16. 18. super doctrinam Prophetarum & Apo-
stolorum, Ephes. 2. 20. Est corpus Christi, &
complementum eius, qui omnia implet in o-
mnibus, Ephes. 1. 23. Quæ sursum est Hierusa-
lem, quæ est mater omnium nostrum, Gal. 4.
26. Sancta ciuitas, Hierusalem noua, descen-
dens de cælo, à Deo parata, ut sponsa ornata
viro suo: in qua nihil intrat coinquinatum,
aut abominandum, sed qui scripti sunt in li-
bro vitæ agni: Apocalyp. 21. 2. 27. Ita Catholi-
cam describunt Scripturæ.

Particularis Ecclesiae (siue vnius ciuitatis
siue prouinciæ, siue vnius integræ sit gentis)
descriptio peti potest ex Rom. 2. 2. quo loco
Apostolus Ecclesiam Iudaicam breuiter de-
scri-

scrib
De
Der
rum
Tali
men
Ecc
rum
de d
lum
ritat
sibi,
dita
nes,
sua l
ba p
lis q
irrit
dit,
les fi
ciet
re, c
3. E
mur
diu
xam
lum
qui
qui
hom
in se
min

scribit, ubi docet, illis credita fuisse eloquia Dei. Non dicit, creditum illis fuisse verbum Dei tantum, *το λογιον*: nec Sacramenta tantum, *τα μυστηρια*: sed oracula Dei, *τα λογια θεου*. Tali verbo utitur, quod & verbum & Sacramenta comprehendat. Ita Apostolus docet, Ecclesiam esse celestis thesauri, verbi nimirum, & Sacramentorum custodem. Ac proinde docet idem Apostolus, Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis, quia veritatem in verbo & Sacramentis concreditam sibi, firma fide custodit. Huius igitur fidei credita sunt, non humana dogmata aut traditiones, sed divina oracula. De particulari Ecclesia loqui Apostolum, ac non de catholicis, verba proxime sequentis evincunt: Quid si in illis quidam non crediderunt, num fidem Dei irritam reddiderunt? Quibus verbis ostendit, 1. In omni externo cœtu malos & infideles fidelibus commissos esse. 2. Malorum societatem externam non posse fidelibus nocere, qui in divinis promissionibus recumbunt. 3. Ecclesiam veram, id est, vere credentes in mundo consistere, non humana politia, sed divina virtute, fidei Dei, hoc est, veritati innixam. Fides autem Dei commendatur, non solum, quia Deus fidelis est, qui promisit, sed quia promisit fidem Ecclesie. a *Promisit, in a lib. 1. de* quit Augustinus, *quæ ipse facturum erat, non quod prædestin.* homines erant facturi, quando Abrahæ promiserat, *sanct.* in semine eius fidem Gentium. Quia etsi faciunt homines bona, ipse tamen facit, ut faciant, quæ præ-

pit, alioquin, ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum esset potestate. Hæc Augustinus. Hæc est fides Dei, per quam Ecclesia constituitur: quæ fides Dei irrita esse non potest, quamvis multi homines vani, superbi, avari, fraudulentii inueniantur in coetibus Ecclesiasticis omnibus, quales sunt particulares Ecclesie.

Itaque describi potest Ecclesia particularis, quod sit coetus hominum visibilis, qui per externam verbi prædicationem, & Sacramentorum administrationem, ad internam communionem sanctorum ducitur. Hæc descriptio succincte continet ea omnia, quæ in aliorum descriptionibus fufius ponuntur. Nam commune sanctorum necessaria videtur in

1. Ecclesie descriptione. 1. Quia ponitur in Symbolo: neque enim particularis Ecclesia vera Christi Ecclesia dici, aut esse potest, nisi quatenus cum Catholica unitatem retinet. Unitas autem, quam particulares Ecclesie cum Catholica habent, est unitas Capitis, unitas Corporis, unitas doctrinæ, unitas spiritus: sic ut ostendemus eo loco, quo de unitate Ecclesie Catholice disputabitur. Hæc vero omnia paucissimis verbis collecta, communio sanctorum continet. Ac proinde sine hac communione sanctorum non commode potest particularis Ecclesia ita describi, ut hæc unitas cum Catholica retineatur, sine qua unitate Ecclesia esse non potest. 2. Quia fallax illa Ecclesie descriptio per patrem Tudentis-

nam

nam posita, paucissimis illis verbis facillime, & vere reficitur. Vident enim, in Ecclesie definitione exprimendam esse connexionem membrorum cum Capite, itaque communionem sanctorum rescire, & pro ea novam atque inauditam communionem substituerunt cum Romano Pontifice, tanquam cum Ecclesie Capite. At connexionem hanc, quam habet Ecclesia cum Capite, perfecte continet, atque optime explicat communio sanctorum. 3. Quia hæc duo verba Pontificiorum exceptiones tollunt. Quanquam enim verum sit, quod docent nostri, id est, Catholici veteres ac recentes, Ecclesiam constare ex electis: quia tamen Pontifici exiulant Ecclesiam in terris militantem, esse visibilem cœtum: ut oras obscuramus, & tamen Catholicorum omnium sententiam resicamus, communionem sanctorum in hac descriptione ponamus: ita idem efficitur, ac si electos posuisset, quia non est hæc communio, nisi inter electos. Et Pontificis rixandi ansa præripitur: quia enim fronte ab Ecclesie descriptione rescire possunt ea verba, quæ ad Ecclesie descriptionem illustrandam in Symbolo Apostolorum retinentur: iam vero videamus, quantum errent Pontifici in Ecclesia describenda.

Bellarminiana itaque definitio illa erronea est in plurimis. 1. Quia quum Catholicam definire profiteatur, particularem descripsit. 2. Quia, quam ille describit, vultque unicam

esse affirmat, quæ errare non possit; quum particularis omnis errare possit. 3. Quod Christianæ fidei professionem requirat, & Sacramentorum communionem, inscipimus quidem hanc sententiam, modo recte explicetur. Professionem autem intelligit Bellarminus, quamcunque probat Romanus Pontifex: at vero fidei professionem, & Sacramentorum communionem, ad verbi diuini normam, non ad Romani Pontificis nuntum reuocandam credimus. 4. Quod membra Ecclesiæ externa tantum professione designet, & Sacramentorum communionem, quæ sensu ipso percipitur. Nam docuimus è Scripturis, atque Ecclesiæ consensu, membra Ecclesiæ esse sanctos homines, qui veris virtutibus lucent. 5. Quod in Ecclesia Catholica Romani Pontificis regimen statuatur. Si de particulari Ecclesia Romana loquatur, concedimus in ea regimen Romani Pontificis, quamdiu ille in verbi & Sacramentorum administratione erectus consistit. Catholica autem Romani Pontificis regimen non agnoscit. 6. Quod Romanum Pontificem Christi in terris Vicarium affirmat. Hæc sunt in Ecclesia definienda Pontificiorum postulata, quæ somnando optare solent, disputando probare non possunt.

De particularibus loquitur Scriptura, 1. Cor. 1. 2. Ecclesia, quæ est Corinthi. Sic Ecclesiæ Galatæ memorantur, Gal. 1. 2. & Ecclesia Thessalonicensium, 1. Thess. 1. 1. Huiusmodi erant

erant
1. &
Rom
Eccl
coru
quor
bus d
nanti
omn
Hi
cular
confi
cam
bare.
ad d
lud n
de qu
falsi,
prim
in sy
Hæc
falsi
Patr
bata
diue
rum
Eccl
cant
bim
bris
bro
dic
erant

erant septem illæ Ecclesiæ in Asia, de quibus
1. & 2. Apocal. Tertia erat Ecclesia Romana,
Rom. 1. 6. 7. Quia vero in qualibet particulari
Ecclesia boni sunt malis commixti, huiusmodi
cortex à Christo assimilantur agro, in quem
quum bonum semen iactum fuerat, homini-
bus dormientibus zizania ab inimico semi-
nantur, & verruculo in mare coniecto, atque
omne genus piscium attrahenti, Matth. 13.

Hæc distinctio inter catholicam & parti-
cularem Ecclesiam, è Scripturis manifestis
confirmata, adeo illustrata est, ac necessaria, ut
eam Bellarminus ipse non potuerit non pro-
bare. *Aliud est, inquit, errare, & perire, aliud esse a lib. de norm*
ad discendum, & quum didicern ad obediendum: & Eccles. 2.2.
Aliud nolle discere, & quum audierit veritatem, nolle
acquiescere. Neurrum esse potest in Ecclesia vniver-
sali, in Ecclesia autem particulari potest esse illud
primum, in neutra autem illud secundum sed solum
in synagoga Satane, & Ecclesie malignantium.
Hæc ille. Agnosceamus distinctionem vnuer-
salis & particularis è Scripturis exceptam, à
Patribus traditam, ab ipsis Aduersariis appro-
batam, ac celebratam. Neque vero duas, aut
diuersas Ecclesias ponimus, sed vnicam tan-
tum. Nam omnes particulares Ecclesiæ sunt
Ecclesiæ, quatenus cum Catholica communi-
cant; non aliter. Ad hanc formam examina-
bimus Ecclesiam nunc Romanam. De mem-
bris Ecclesiæ diximus: de communione mem-
brorum cum capite, & inter se, deinceps est
dicendum, in Communione sanctorum. Hoc

autem loco ex Patribus partim Catholicæ Ecclesiæ, partim Romanæ Ecclesiæ descriptionem queremus. Siue enim Catholicam per orbem ubique dispersam, siue Romanam suis limitibus comprehensam describant Patres: illud facile constabit, nec Romanam esse Catholicam, nec Catholicam Romanam. Catholicam igitur sic describere solent Patres.

CAPUT V.

Continet testimonia Græcorum Patrum, de Ecclesiâ Catholica.

a Hom. 23. in
Num.
11. 23.

Cæciliæ docent Origenes, a Sobriusitia Christum esse, huius si Luna, id est, Ecclesiæ suæ, quæ lumine ipsius repletur, iuncta fuerit, & penitus ei adhaeserit; tum festiuitatem Neomeniæ agis. Et mox: Tunc demum est, quando Ecclesiæ neque videri, neque comprehendi humanis aspectibus potest. Sic Origenes Ecclesiâ Catholicam descripsit. Quærant Pontifici ex Origeno, reliquisque Patribus, quare Ecclesiâ Catholicam dicant esse inuisibilem: neque videri, neque comprehendi humanis aspectibus: & vel Patrum iudicia reuciant, vel nobis æquiores sint, qui Patrum doctrinam illibatam custodimus. Eusebius: b Per totum orbem terrarum Christi Ecclesiâ vniuersa domus Dei locum obtinet. Basiliius, qui de Catholica Ecclesiâ nunquam querebatur, grauitè de Romanæ Ecclesiæ conqueritur: c Nullum eorum malis auxilium speran-

b Demon-
strat. Euang.
lib. 4. cap. 19.
c Epist. 10.
proin boni dicitur.
quoniam tunc dicitur.
non oportet.

spem.

perandum ab Occidentali supercilio. Erquem locum Romano Pontifici nusquam concedit Basilius, cum facile S. Ambrosio concedit, ut in primaria Apostolica sede consistat, & *In illud a Epist. 55.* *descriptio vultu domini.* Quæ verba Basilius ad Ambrosium obsecranda, quia probant primariam sedem in Ecclesia Catholica, non iure aliquo, aut prerogativa vni concessam, sed ex mutua charitate honorem hunc aliquando Romanis Episcopis, aliquando etiam aliis collarum.

Cyrillus Hierosolymitanus: b Catholica b Catech. 18. vocatur, quia per uniuersum sit orbem reueratum diffusa, a finibus terra vsq. ad extrema: & quia docet catholicæ, & quia in uniuersum curat omni genus peccatorum. Et mox: Hoc proprium pomani sancti huius, & marie virginis nostrum, quæ est sponsa Domini nostri Iesu Christi.

Chrysostomus multa habet de Catholica, ex quibus constat, Romanam non esse Catholicam. Quædam subnectam ex Homilia de Pentecoste, vbi sic habet: c Multum Deo c Homil. 26. Ecclesia chara est, non marie circumdata, sed fide circumdata, qua est de Pentecost. circumsepta. Propter Ecclesiam namque excensum est cælum, diffusum est mare, extensus per terra fundata est, paradisus plantatus est, non regitur temporum qualitate, sed Spiritus eam sancti gubernat gratia. Et ideo non senescit, non contrahitur, & multis impugnantibus, non opprimitur. Et cum quidem, quum videretur essent Apostoli, nullus eam superare poterat, sed pauci homines totum ceperunt mundum: & nunc, quando terra, & mare, & orbi terra-

rum, & inhabiles regiones, & ciuitates, & omnes
fines terra pietate repleti sunt, putas eam te posse le-
dere? Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam,
& portas inferi non praualebunt aduersus eam. Su-
per hanc petram, non dixit, super Petrum: non enim
super hominem, sed super fidem edificauit Ecclesiam
suam. Quid autem erat fides? Tu es Christus filius
Dei viui: Petram vocauit Ecclesiam, factam susci-
pientem, & non erubantem. Et enim Ecclesia tot
suscepit temptationes, non tamen vincitur. Quid est
super petram? Hoc est, super confessionem, super ser-
mones pietatis. Vbi cumq; eris, ad Indos, ad Mauros,
ad Britannos, ad Hispanos, vsq; ad vltimum finem
terrarum, inuenies Ecclesiam. Hæc Chrysostomus.
Quæ filius transcribenda censui, quia
luculenter probant, Chrysostomi iudicio Ro-
manam Ecclesiam non fuisse Catholicam: Ecclesiam
Catholicam super petram edifica-
tam dicit, non super Petrum, super fidem, su-
per confessionem veritatis fundatam, non su-
per hominem, contra Tridentinos, qui nihil
nisi Petrum & Papam sonare solent.

Sed obiciunt ex Chrysostomo verba quæ-
dam Pontifici, quæ huic Chrysostomi loco
contradicere videntur. Verba, quæ obiciunt,
sunt huiusmodi: a Vt Ecclesia tot tantiq; flu-
tibus impetu irruentibus immobilis maneat, cu-
ius pastor & caput piscator homo, arg. ignobili ter-
rarum orbe reluctantæ, adamanti naturam firmita-
te superet. Et ad Hieremiam dicebat: Sicut colu-
mnæ ferream, & sicut murum æxum posuisse. Sed
ipsum quidem genti vni pater, hunc autem vniuerso

terra.

a in Matth.
cap. 16 Ho-
mil. 55.

terrarum orbi Christus præposuit. Hæc ille. Ex quibus verbis colligunt, Petrum vocari caput Ecclesiæ, & vniuerso orbi præponi. Inde etiam Romani Pontificis prærogatiuam concludunt.

Respondens: Vt concedamus, hæc fuisse genuina Chrysostomi verba, non tamen attingunt Romanum Pontificem. Nam quæ Petro concessa erant à Christo, non solum omnibus æque Apostolis, sed in Petro etiam omnibus æque Episcopis concessa fuisse intelligunt antiqui Patres: sicut eundem constat in testimonio Cypriani omnibus etiam Ecclesiis, sicut habet Chrysostomus. Sed obseruato, quæso, insignem impudentiam istorum hominum, qui in mendacio posuerunt spem suam. Nam in Latina Chrysostomi interpretatione homines nefarii verba illa interpolauerunt [cum pastor & caput, piscator homo] vt præbent, Petrum Ecclesiæ caput dici. Græca Chrysostomi verba nihil habent huiusmodi. Locus hic Græce sic legitur: καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὡς πέτρας καθεστῆναι ἐπὶ τὴν πόλιν τοῦ σώματος τοῦ ἐκκλησίας, καὶ τὰς ἐκκλησίας αὐτῆς οἰκονομῆναι. Hæc Chrysostomus. In quibus verbis, nec caput Ecclesiæ, nec pastorem Ecclesiæ inuenies; nec vniuersum terrarum orbem Petro subiectum, Atque hic est Pontificius candor, vt Patrum scripta nefariis manibus corrumpant, deinde ex corruptis & confictis scriptis simpliciores conturbent.

Theodoretus refert sententiam Constanti-

q Theodor. *hist. lib. 1. c. 10.* tini Magni, in hæc verba: *a* Vnani Sacerdos
 noster vniuersalem voluit esse Ecclesiam, quæ est
 partibus in multa ac diuersa loca distributa sit, vno
 tamen Spiritu, id est, diuino consilio factur. Idem-
 que Theodoretus verba refert Alexandri, E-
 piscopi Alexand. huiusmodi: *b* Confitemur
ibid. cap. 4. vnam & solam Ecclesiam vniuersalem, quam non
 totius mundi oppugnatione possit subverti, perperuo
 victricem seditione impiorum alienorum dogmatum.
 Hæc ille.

Ita igitur docuerunt Græci Patres. Quum
 vero Græci Scriptores Catholicam matrem
 omnium nostrum celebrent, num Romanam
 designant? Nihil minus. Orientales e-
 nim Ecclesia à Romana religionem ac fidem
 non acceperunt, sed Romanæ dedemunt: nec
 quisquam Pontificiorum tantum vnquam
 arrogare potuit, vt Romanam Ecclesiam di-
 ceret matrem Ecclesiarum in Oriente. Si au-
 tem Romana Ecclesia non sit illarum Eccle-
 siarum mater, profecto non est Catholica. Il-
 le enim Catholicam agnoscunt matrem
 suam. Nos vero eandem cum illis matrem
 agnoscimus Catholicam. Hactenus Græci;
 audiamus Latinos.

CAP V T VI.

*Continet testimonia Latinorum Patrum,
 de Ecclesia Catholica, & de Ec-
 clesia Romana.*

*Q*uartus de Ecclesia Catholica sic dispu-
 tata c. Vbi erit proprietas Catholici nominis?

Quum

Quam inde dicta sit Catholica, quia sit rationabilis,
 & ubique diffusa. Hæc ille. Quum Donatistæ re-
 clarent Ecclesiam apud se fuisse, quod hodie
 faciunt Pontificii, interrogat eos Optatus: *a. i. illa.*
Si prouidentate vestra in angustum coarctatu Eccle-
siam si ueneris subducit gentes, ubi erit illud, quod
Psalm. Dei meruit? Tota tibi donata terra, cum gen-
tibus totius terre Christo una possidebit. Hæc ille.
 Probat, Ecclesiam Catholicam Christi hære-
 ditatem esse, non Romani Pontificis. Supra
 docuimus ex Optato, iudicem controuersia-
 rum in terris non esse querendum, sed Chris-
 tum in Scripturis, Iudicem in Ecclesia agno-
 sci. Cyprianus etiam de Catholica sic scri-
 bit: *b. Non pariter, nec Ecclesia unus, aut* *Epist. 14.*
unius prouincia, sed totius orbis hæc causa est. Hæc
 ille. At quicumque antiquius de Romana
 Ecclesia scripserunt, unius prouincie termi-
 nis eam claudere solebant. Alia est ergo Ec-
 clesia Romana unius prouincie, alia totius
 orbis.

E Cypriano etiam adducunt Pontificii
 quædam pro primatu Romani Pontificis, &
 Romanæ Ecclesiæ autoritate. Sed quæ addu-
 cuntur, alio spectant. Negamus prorsus, vel
 primatum Romani Pontificis, vel autorita-
 tem Romanæ Ecclesiæ in alias concessam fu-
 isse a Cypriano. Et quia Pontificii ex illis pu-
 tant se probare, Ecclesiam suam Catholicam
 esse, examinanda sunt, quæ producunt. Affe-
 runt in primis a Cypriano locum illum: *c. Neg. c. Epist. 55.*
nam aliunde hæreses uerba sunt, aut nati sunt.

ta, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus Iudex vice Christi cogitur. Hæc Cyprianus, Quæ quidem verba rapiunt Pontifici ad Romanum Pontificem, quem vnum in Ecclesia Iudicem, vnum sacerdotem intelligi volunt. Sed frustra: quia certissimum est, Cyprianum loqui non de Cornelio, ad quem scribit, sed de seipso, qui contemptus erat à Nonatianis: & per totam Epistolam illam dolorem suum profert, quod erimarentur hæretici: & quod hæreticorum calumniæ etiam apud Cornelium locum habere viderentur. Sic etiam apertissime de seipso scribit Epistola ad Pappianum, vbi eadem etiam verba refert: a *Inde enim schismata & hæreses, inquit, oborta sunt, & oriuntur: dum Episcopus, qui vnus est, & Ecclesia præest, superbia quorundam presumptione contemnitur.* Hæc Cyprianus non de Romano Pontifice, sed de seipso scribit, qui à Pappiano contemnebatur. *Qui nostri sumus, inquit ibidem, longe est ab humilitate? Ego, qui quotidie fratribus inferuis, & venientes ad Ecclesiam, singulos benigne, & cum voto & gaudio suscipio: an tu, qui te Episcopum Episcopi, & Iudicem Iudicis ad tempus à Deo dati constituis? Quæ verba superioribus similitima exponunt locum superiorem, & liquido demonstrant, Cyprianum seipsum vocare Iudicem vice Christi ad tempus in Ecclesia. Quod autem de se in sua provincia sentit, idem etiam de quouis alio Episcopo (non de Romano tantum) in sua provincia indicat. b* Nam

a Epist. 69.

b Epist. 51.

Epi-

Episcopatus unus est, inquit, Episcoporum multo-
rum, concordia numeris ita diffusus. Ecce a Episco- a lib. de unit.
patus unus est, cuius a singulis in solidum pars tene- Eccles.
tur. Itaque eodem libro, de unitate Ecclesie,
Unitatem, inquit, firmiter tenere & iudicare de-
bemus, maxime Episcopi, qui in Ecclesia presidemus,
ut Episcopatum quoque, unum atque indivisum probe-
mus. Ac proinde eodem libro, ubi cathedram
constituit, docet, & unitatem eiusdem originem ab
uno incipientem. Quem locum Pontifici ma-
gno applausu ad Romani Pontificis prima-
tum stabilendum rapere solent: sed frustra.
Nam hoc, inquit, erant ceteri Apostoli, quod fuit
Petrus, pars consortio praeiisti, & honori, & potesta-
ti, sed exordium de unitate proficiscitur. Primatus
Petro datus, ut una Christi Ecclesia, & cathedra una
monstraretur. Ad haec verba exultant Pontifici,
& se primatum Romani Pontificis hinc certo
probasse confidunt.

Respondeo: Cyprianus ex his verbis pro-
bat unitatem Episcoporum omnium; non
primatum unius: neque magis ad Romanum
Episcopum pertinet haec verba, quam ad
quemvis alium Episcopum. Nam quae Petro
dicta sunt à Christo, non ad unum Roma-
num, sed ad omnes aequae Episcopos dicta
contendit Cyprianus: ita ut non plus Roma-
nus Episcopus à Petro habuerit, quam Cy-
prianus, aut quivis alius Episcopus: non hic
commentum meum, sed Cypriani sententiam
explico: & nisi hanc sententiam ex ipsius Cy-
priani verbis euincam, reiiciendam iudicabo.

Cypria.

Epist. 17.

Cyprianus ergo sic scribit: a Dominis nostris
 vniuersa precepta necuere, & obseruare debemus, Epi-
 scopi honorem, & Ecclesie sue rationem disponentes
 in Euangelio loquuntur, & dicit Petrus: Ego tibi dico,
 quia tu es Petrus, & super istam petram edificabo
 Ecclesiam meam, &c. inde per temporum & suc-
 cessionum vices Episcoporum ordinatio, & Ecclesie ra-
 tio decurrit, vt Ecclesia super Episcopos, & omni-
 bus Ecclesie per eisdem prapositiones gubernetur. Hæc
 Cyprianus. Quibus verbis armaturâ omnem
 Pontificiorum manibus valida manu ex-
 torquet, & quem locum Scripturæ istæ addu-
 cere solent, ad Romani Pontificis primatum
 stabilien- dum, Cyprianus discrete ad omnes
 æque Episcopos pertinere probat: omnes æ-
 que Petrus succedere in hoc, nec quicquam
 supra reliquos Romanum Pontificem à Pe-
 tro habere. Non dicit Cyprianus, istis verbis
 Dominum Romani Episcopi honorem, sed
 Episcopi honorem, & Ecclesie rationem dis-
 ponere: neque inde Romani Episcopi ordi-
 nationem, sed Episcoporum omnium ordi-
 nationem, & Ecclesie rationem decurrere:
 nec vt inde super Romanum Episcopum, sed
 super omnes Episcopos actum Ecclesie, &
 prapositionem probat. Est ergo vnus Episco-
 pus, vnus iudex, vnus Episcopatus, vna Ca-
 thedra. Ex verbis autem Christi ad Petrum;
 nihil omnino Cypriani iudicio probati po-
 test, nisi vnitas, & æqualitas Episcoporum o-
 mnium. Hæc Episcoporum vnitas mirifice
 demonstrat communionem sanctorum, quæ
 tunc

hinc in Ecclesia vigile: nunc vero per Romanum Pontificis factum, pro dolor, concutatur. Idem enim egit primatus Pontificis, ut hæc unitas Ecclesie, & communio inter Episcopos, penitus ab Ecclesia exulet.

Primum Petro quidem concedit Cyprianus: at ut inde Romano etiam Episcopo primatum tribuat, nunquam a Cypriano extorquebis. a Nam ait Petrus, inquit, quem primum Dominus elegit, & super quem edificauit Ecclesiam suam, transiitum Paulus de circumcissione postmodum disceptaret, vindicant sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumptis, ut diceret, se primatum tenere, & obtemperare debeat & possit sibi potius oportere. Hæc ille. Quibus verbis Romani Pontificis insolentiam & arrogantiam vellicat, qui primatum sibi tantum affectabat. Itaque innuit, Romanum Pontificem hoc sibi insolenter vindicasse, & arroganter assumptis. Sententiam igitur suam satis accurate explicat Cyprianus. Nam quum primatum concesserat Petro, & videret, Romanos Pontifices primatum inde sibi arroganter assumere, negat prorsus illis primatum, quem sibi supra reliquos vindicabant, quo cogerent alios sibi obtemperare.

Pitropianus ad Cyprianum scribens, sic ait: b Ego in hac parte iuste indignor, ad hanc rem a- b Epist. 75.
pertinet & manifestam Stephani stultitiam, quod se de Episcopatus sui loco gloriatur, & se successionem Petro tenere concedit. Hæc ille. Ipse etiam

Cy-

a Concil.
Carth. apud
Cyprian.

Cyprianus inolentiam Romani Pontificis
granissimis verbis redarguit. a Neg. enim, in-
quit, quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum
constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi ne-
cessitatem, collegas suos adigit, quando habeat unus
Episcopus pro licentia libertas & potestatis sua ar-
bitrium proprium, tamq. iudicari ab aliis non possit,
quam nec ipse potest alterum iudicare. Hæc ille. Di-
cant Pontificii, quem ferunt ista verba? &
quisnam sit, qui tyrannico terrore iamdudum
adegit collegas ad obsequendi necessitatem,
& quisnam ille sit, qui se iam Episcopum Epi-
scoporum constituit? Hæc è Cypriano obser-
uauimus, quia Pontificii per fraudem, locum
vnum aut alterum arripere solent: quem ex-
tra Cypriani sententiam sensumq; torquent,
ad probandum Romani Pontificis prima-
tum. Si quis per inscitiam aut fraudem locum
aliquem luxatum rapiat, & veluti membrum
de suo corpore auulsum ostendet, non nega-
mus, hoc modo simplicioribus imponi posse:
Sed si quis cordatus lector Cyprianum totum
euoluat, negamus, per omnia eius opera ver-
bulum vnum reperiri, quo Romani Pontifi-
cis primatus ex Cypriani sententia stabiliatur.
Ad reliquos pergamus.

b Epist. ad
Euagrium.

Hieronymus: b Nec altera Romana urbs
Ecclesia, altera totius orbis existimanda est. Et Gal-
lia, & Britannia, & Africa, & Persis, & Oriens, &
India, & omnes barbara nationes vnum Christum
adorant, vnâ obseruant regulam veritatis, si auto-
ritas quaritur, orbis maior est urbi. Hæc ille. Quo
loco

locodisputat Hieronymus contra quendam, qui (vt ipsius verbis vtar) in tantam eruperat vecordiam, vt Diaconos Presbyteris anteferreret. Hanc ordinis Ecclesiastici confusionem Romana Ecclesia iam tum fouebat. Quam opinionis nouitatem sic refutat Hieronymus. Primo distinctionem adhibet Ecclesie Catholice, & Romanæ: vt Romana sit Ecclesia vnius provincie aut vrbis: Catholica sit totius orbis Ecclesia. Et quia omnes particulares vnâ catholicam constituunt, si catholicam vnitatem spectes, non est altera Romana, altera totius orbis Ecclesia; quia Ecclesia vna est in omnibus gentibus. Sed si vna aliqua particularis Ecclesia per se consideretur, maior est autoritas Catholice, quam vnius. Qui maiorem autoritatem Catholice Ecclesie affirmat esse, quam Romanæ: Romanam non potuit Catholicam intelligere. Hæc liquidò demonstrant, Romanam Ecclesiam non fuisse Catholicam Hieronymo; quia Romana est vnius vrbis, Catholica totius orbis: Romanæ Ecclesie minor est autoritas, Catholice maior: Romana Ecclesia peruersum istum morem tulit, & confusionem ordinis Ecclesiastici, quem non tulit Catholica. Non ergo Romana erat Catholica.

Augustinus etiam inter Catholicam & Romanam comparisonem instituit, qua quidem ita confirmat, Romanam non esse Catholicam, vt nulla distinctio Iesuitica suffugium præstet, etiam si mare magnum Scotica-

Q

rum

a *Augustin.*
Epist. 86.

rum speculationum euoluant. Urbicus quidam Romanæ Ecclesiæ consuetudinem in Sabbati ieiunio aliis Ecclesiis imponere fatagebat. Huic respondet Augustinus, & variosque errores istius Romani Urbici refutat, nempe istos:

Quod ieiunium errores & peccata abluat.

In ieiunio meritum esse.

Ad peccatum cogi homines, quia prandetur.

Regnum Dei non esse in cibo & potu, sed in ieiunio.

Prandium esse malum & tenebras, &c.

Hæc Romanæ Ecclesiæ mysteria de ieiunio iam tum propalabat Romanus iste Urbicus. Simon Petrus, inquit Romanus iste Urbicus, Apostolorum caput, cæli ianitor, & Ecclesiæ fundamentum, extincto Simone Mago, qui fuerat Diabolus, non nisi ieiunio vincendi figura, id ipsum Romanos edocuit. Hæc Augustinus irridet, & refutat, & diserte ait, Urbicum hunc, b toto terrarum orbe diffusam, exceptis Romanis, & paucis adhuc Occidentalibus, blasphemare Ecclesiam. Hæc Augustinus. Ex quibus verbis constat, Ecclesiam Romanam Augustino non esse Catholicam, quia Urbicus iste, qui Romanam collaudabat, blasphemaret Catholicam.

b Epist. 86.

Ex hoc loco duo sunt diligenter notanda: Primum, de moribus Ecclesiæ Romanæ, ex disputatione Urbici: Alterum, de moribus

bus
gust
Ro
tific
aliis
Et
Nar
prob
ditio
nem
post
vno
mor
studi
licæ
mus.
Augu
sueru
diciu
videb
Eccle
rent.
Afric
ificu
Eten
lias E
gustin
suis ac
runt.
Nicer
Ponti
Carth

bus Ecclesie Catholice, ex responso Augustini. Nam ex Urbici verbis intelligimus Romanæ Ecclesie ingenium. Romani Pontifices affectabant semper ceremonias suas aliis Ecclesiis, tanquam iugum, imponere. Et veteratorias artes prodit iste Urbicus. Nam traditiones, quas nulla alia ratione probare possunt, scilicet ad Apostolicas traditiones referunt. Sic Urbicus iste traditionem Romanam de ieiunio, ad Petrum Apostolum referre ausus est. Itaque in hoc vno facto Romanæ Ecclesie ingenium & mores expressos habemus. Nec minore studio ex Augustini verbis Ecclesie Catholice ingenium moresque observare debemus, contra istas Romanorum artes. Nam Augustinus contra Romanæ Ecclesie consuetudinem opponit Catholice Ecclesie iudicium. Hæc refutatio antiquis sufficiens videbatur, ut contra particularem aliquam Ecclesiam auctoritatem Catholice obicerent. Eodemque modo refutabant Patres Africani impudentiam Romanorum Pontificum, Zozimi, Bonifacii, & Celestini. Etenim Ecclesia Romana potestatem in alias Ecclesias vindicare tentabat, viuo Augustino, & Appellationes ab aliis Ecclesiis ad Romanum Episcopum fieri voluerunt. Ad eam rem conficiendam, confictum Niceni Concilii canonem iactabant Romani Pontifices. Canon ille fictitius extat Concil. Carthag. 6. cap. 3. Augustinus, alique Patres

*Concil. Afri.
can. cap. 101.*

Africani, etsi imposturas Romanas satis intellegebant, satisque fuisse videretur fictionem simpliciter reiecisse: tamen ad posteritatis memoriam publico Ecclesiæ iudicio hanc impudentiam refutari voluerunt. Missa igitur legatione ad Episcopos Alexandriæ, & Constantinopolis, ab illis exemplaria Niceni Concilii authentica recipiunt. Atque ita ex publico Ecclesiæ iudicio vanitatem Romanorum Episcoporum reiciunt.

Quod igitur antiqui Patres facere solebāt, hoc nos etiam sedulo facimus. Romanæ Ecclesiæ mores ex Catholica Ecclesiæ moribus iudicamus: nec Catholicam ad Romanam, sed Romanam ad Catholicam reuocandam, & instituendam censemus. Numquid autem à quoquam dilertius affirmari potuit, quam est ab istis duobus grauissimis Patribus, Hieronymo & Augustino constanter contestatum, Romanam Ecclesiam non esse Catholicam? quum ab utroque Catholica & Romana opponantur, tanquam vniuersalis, & particularis. De primatu, quem tanta ambitione Romanus Episcopus affectabat; grauissima extat Augustini sententia, qua sententiam sensumque Ecclesiæ veteris dilerte declarat: *a* *Primatus, inquit, non est, nisi in sancta conuersatione, & vita bona.* Istis addamus grauissimum Ambrosii iudicium. Exiis, quæ ex Hieronymo atque Augustino adduximus, facile constet, Ecclesiam Romanam iam tum aliis Ecclesiis innovationes quasdam obtrudere voluisse,

*a de baptis-
mo Donatist. lib.
5. cap. 16.*

huisse, quibus isti egregie resisterunt. Huic Romanæ ambitioni, viuo etiam Ambrosio, in Mediolanensi Ecclesia locus non erat. Ambrosius enim disputans de ceremonia illa, quæ erat in lotionem pedum, sic ait: a *In omnibus se-* a lib. 3. de
qui cupio Ecclesiam Romanam, sed tamen & nos ho- Sacram. cap. 1.
mines sensum habemus: ideo quod alibi rectius ser-
uatur, & nos recte custodimus. Hæc Ambrosius. Quum igitur dissentiret à Romana Ecclesia, se sensum habere non dubitabat Ambrosius: quod de Catholica Ecclesia nunquam dixisset, aut cogitasset. Romana igitur Ecclesia non erat Catholica Ambrosio.

Veniamus ad Gregorium. Gregorius sic habet: b *Vniuersa Ecclesia, quæ vnam Catholi-* b in 1ob. lib.
cam faciunt, adulescentula vocantur, non iam veru- 19. cap. 9.
ste per culpam, sed nouella per gratiam. Hæc ille. Non ergo Romana Ecclesia Catholica est Gregorio, quia Catholicam vocat, quæ ex vniuersis particularibus consistit. Particularem Ecclesiam sic describit: c *Præsens Ecclesia bo-* c Hom. 24. in
nos simul malosq; colligit, nec eligit, quos trahit, quia Euang.
quos eligere possit, ignorat. Iterumque: d *Sicut d* in 1ob. lib.
inhonesta membra in corpore, ita quidam sunt in tra- 13. cap. 3.
sanctam Ecclesiam potentes, & proterui. Sic ille de Ecclesia præsentem, quam vocat, siue particulari. De particulari Romana Ecclesia Gregorius, quod res est, fatetur; e *Ex amore quippe* e lib. 4. Epist.
fidelium, inquit, huius sedis rectoribus, mos ultra 44. in dist. 13.
meritum erupit. Sic ille de motibus quibusdam inuerecundis Ecclesiæ Romanæ, quos sanctus ille vir remouere curabat; alii vero post ipsum

a lib. 4. Epist.
38. indict. 13.

retinere, atque augere certarunt. De primatu Romani Pontificis nota est, & celebri Gregorii censura, ex contentione contra Iohannem Constantinopolitanum, & Iohannis successorem Cyriacum: qui œcumenici Episcopi titulum affectabant, quem Gregorii successores deinceps obtinuerunt. a Certe, inquit, Petrus Apostolus primum membrum sanctæ vniuersalæ Ecclesiæ est: Paulus, Andreas, Iohannes, quid aliud quam singularum sunt plebium capita? & tamen sub vno capite omnes membra sunt Ecclesiæ. Et mox: Sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratia, omnes hi perficientes corpus Domini, in membris sunt Ecclesiæ, & nemo se vniuersalem vocari voluit. Hæc Gregorius. Si Petrus, si Paulus, Iohannes, Andreas, sunt tantum singularum plebium capita, membra vero vniuersalis Ecclesiæ: quis est hic, qui se post Gregorium Caput vniuersalis Ecclesiæ vocari vult? Si demus Pontifici quantum vel Petro Gregorius dederat, Caput Ecclesiæ Catholicæ non erit, quia nec Petrus erat. Gregorii humilitas, & sinceritas Antichristi superbiam confodit. Bæda de Catholica sic docuit: b Omnes Ecclesiæ per orbem vnā Catholicam faciunt. Hæc ille. Non ergo vna Romana, sed omnes per orbem hoc præstant. Idem docent c Eucherius, d Rupertus, alique, vsq; ad Bernardum.

b histor. Eccl.
lib. 5. cap. 22.

c lib. 3. comm.
in Reg.
d in Iohan.
lib. 14. c. 20.

Bernardus quædam diuersa à superioribus Patribus docuit: sed tamen egregie de Ecclesiâ sensit; quam cœtum electorum, & congre-

gre-

gregationem iustorum vocat, ut superius ob-
seruauimus. De aliis etiam articulis summa
fide atque integritate docuit contra ea, quæ
nuper statuit pars Tridentina. Gloriantur ta-
men Pontificii, Bernardum Papistam esse.
Refert Bellarminus Caluini censuram de
Bernardo. *a Bellarmin.*
Caluinus, inquit ille, Institut. *lib. de notis*
cap. 10. §. 17. vocat Bernardum pium scripto- *Eccles. c. 16.*
rem. Subiungit Bellarminus: At certe Papista
fuit Bernardus, & nemo est pius sine vera
fide.

Respondemus, utinam tales Papistas mul-
tos, imo vel vnum talem hodie haberemus in
toto regno Pontificio, qualem Bernardum
fuisse constat. Ita sane, ita solide disputat ille de
summæ fidei capitibus, de Scripturis, de Ec-
clesia, de hominis miseria, de gratuita iusti-
ficatione, de gratia, de noua obedientia, cum
Catholica Ecclesia contra Tridentinas fabu-
las, ut nihil solidius quæri possit. Num ergo
Papista fuerat, qui contra Iesuitas, contra Tri-
dentinis, in maximis fidei articulis, Ecclesiam
Catholicam, & Patrum consensum sequitur?
At certe Papista fuit Bernardus, inquit Bellar-
minus.

Dicam aperte, quod res est Bernardus Ro-
mani Pontificis iurisdictionem longe supra
omnes superiores Patres extulit. Atque hinc
est, quod Papista vocetur à Bellarmino. Nam
Cyprianus, Augustinus, Ambrosius, al-
lique superiores, Romani Pontificis iuris-

dictionem cohibuerunt. Bernardus autem in-
 cidit in fatalia illa tempora, vltra annum mil-
 lesum, Satana iam soluto. Itaque quod co-
 hibere non potuit, tulit, vt potuit. Nam post
 annum millesimum multi viri sancti Romani
 Pontificis iurisdictionem in spiritualibus
 quum cohibere non possent, patienter rule-
 runt. Atque in hunc vsque diem forte Eccle-
 sia Dei eandem patientiam prastitisset, si non
 obstitissent res duæ: manifesta doctrinæ mu-
 tatio in Concilio Tridentino, & iurisdictioni
 nouus gradus additus, inauditus antiquis, Pa-
 pæ scilicet principatum in temporalibus. Non
 enim Papistas, aut damnandos homines cen-
 semus, quicumque aliquam Papæ iurisdictionem
 in spiritualibus agnoscere volunt: sed qui
 ita in obsequium Papæ flectuntur, vt cum do-
 ctrinæ immutatione iurisdictionem Papæ in
 temporalibus, vel directe, vel indirecte profi-
 teantur: quique professionem hanc ad perni-
 ciam Principum, & Rerum publicarum rui-
 nam sequuntur: seque Papistas ostendunt,
 hoc est, non per patientiam ferentes spiritua-
 lem Papæ iurisdictionem, sed pro temporali
 iurisdictione digladiantes, seque in eadem
 causa audaces, rebelles, nefarios, sanguina-
 rios, parricidas præstant, vt hanc iurisdictionem
 in temporalibus stabilire possint. Qui
 hæc vel agenda docent, vel acta probant, vel
 agunt ipsi, Papistas vocamus. Talis autem non
 fuit Bernardus. Sententia Patrum de Catho-
 lica Ecclesia à fraterculis primum immutata
 est:

est; at à viris pijs & eruditjs in Romana Ecclesia egregie propugnata est antiqua sententia contra fraterculos. Picus Mirandula, lib. de fide & ordine credendi, Ecclesiæ sententiam longe aliam refert, quam Iesuitæ proponunt. Probat solius Papæ determinationem in ijs, quæ sunt fidei, neminem obligare: ex sententia Gersonis, Scoti, Panormitani, Cardinalis Cameracensis, Theorem. 8. Et quia Ecclesiæ Catholicæ species plurimum erat obscurata à fraterculis quibusdam, qui summum Pontificem pro Ecclesia iactabant, sententiam suam, imo Ecclesiæ subiungit his verbis: *A propria vocabuli significatione recedendum ipse non putarim, ut ea proprie principalissimeq; sancta Ecclesia Catholica diceretur, qua omnes recte & Apostolica fidei, & non fictæ charitatis homines complectatur.* Docet idem, multos Papas errasse. Et sententiam ex Baldo adducit: *Non debet quis dicere, credo id, quod credit Papa, sed illud, quod credit Ecclesia.*

Hactenus Ecclesiæ Catholicæ descriptionem audiuius à Scripturis Patribusque. Certum igitur est ex Ecclesiæ consensu, Romanam non esse Catholicam. Non est sancta, non Catholica. Sequitur, ut dicamus de communione sanctorum.

CAPVT VII.

Credo sanctorum communionem.

Communio sanctorum significat societatem noui populi, qua qui sunt membra

3. Cor. 6. 14.

Ecclesiaz, ministerio Propheticae & Apostolicae doctrinae, & Sacramentorum, in vnum corpus vocati sunt. Continet autem communionem cum capite Christo, & membrorum inter se, & communionem seu participationem omnium Christi beneficiorum. De qua communionem Iohannes ait: *Quod vidimus, & audimus, annuntiamus vobis, ut & vos communionem habeatis nobiscum, & communio nostra sit cum Patre, & cum Filio eius Iesu Christo.* Continet etiam distributionem donorum specialium, & obligationem membrorum, ut conferant omnia sua dona ad gloriam capitis sui Christi, atque ad salutem totius corporis, & quorumlibet inter se membrorum. Nec ultra extenditur hæc communio, quam ut eam sancti habeant, vel cum capite, vel inter se, nec impii hanc communionem inter se habere possunt, nec sancti cum impiis. Nam quod consortium iustitie cum iniustitia? & qua communio luci cum tenebris? Qua concordia Christi cum Belial? aut qua portio fidei cum infidei? & qua consensio templo Dei cum simulacro? Nam vos estis templum Dei viventis, sicut dixit Deus: *Habitabo in eis, & ambula-bo, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus.* Iohannes etiam diserte docet, homines malos & impuros non habere hanc communionem. a *Si dixerimus, nos communionem habere cum eo, & in tenebris incedimus, mentimur, & veritatem non facimus. Quod si in luce incedimus, sicut ipse est in luce, communionem habemus mutuam, & sanguis Iesu Christi filij eius purgat nos ab omni peccato.*

3. I. Ioh. 1. 6.

gato. Hæc communio sanctorum ita est propria, & peculiaris Ecclesiæ, vt sine ea Ecclesia non possit consistere. Siq̃ enim inuisibilem Ecclesiam, siue visibilem quæras, nec breuius, nec certius innotescit, quam ex communione sanctorum. Quamuis enim in Ecclesia visibilibus malos semper habeamus bonis commistos: societas tamen illa, quam habent mali inter se, quamuis in Ecclesia sint, nunquam dicitur sanctorum communio. Sed hoc peculiariter semper refertur ad illam societatem, quæ in Ecclesia est sanctis cum suo capite, & inter se. Nam per vnum Spiritum nos omnes in vnum 1. Cor. 12. 13. corpus baptizati sumus, inquit Apostolus, siue Iudæi, siue Græci, siue serui, siue liberi, & omnes vna portione potati sumus in vnum spiritum. Quia igitur hæc communio facta est per Spiritum sanctum, non potest esse inter impios, in quibus non est Spiritus sanctus. Denique est communio sanctorum, qui ergo non sunt sancti, non habent hanc communionem.

Hanc igitur dirigimus præscriptionem aduersus Pontificios. Omnia membra Ecclesiæ sanctæ Catholicæ habent communionem sanctorum cum Capite, & inter se. Sed nulla membra Ecclesiæ Pontificiæ habent hanc communionem cum Capite, & inter se: ergo nulla membra Ecclesiæ Pontificiæ sunt membra Ecclesiæ sanctæ Catholicæ. Excitasse videor crabrones istos. Imo vero clamabunt, inter aliqua membra Ecclesiæ nostræ potest esse

esse communio sanctorum, quamvis inter malos, qui fidem Christi verbis profitentur, factis vero negant, non sit hæc communio. Atqui non sic effugere possunt. Nam communio hæc est communio sanctorum, quam omnes sancti habent cum Capite, & inter se. Cum Capite, per fidem; inter se per charitatem, per Spiritum sanctum. Omnes sancti habent hanc communionem, soli sancti habent: quia qui in tenebris ambulant, & dicunt, se habere hanc societatem, mentiuntur. Si soli sancti habent, non potest esse inter eos, in quibus nulla est interna virtus: hoc est, non potest esse inter membra Ecclesie Pontificie. Nam per hanc communionem, id est, per Spiritum sancti vinculum, neque mali inter se cohærent, neque mali cum bonis. Soli ergo boni & sancti hoc vinculo Spiritus cohærent cum Capite, & inter se. Cum Capite dico, non cum Diabolo, non cum Antichristo. Nam qui Diabolo aut Antichristo cohærent, quomodo Christo cohære possunt? Nam quæ concordia Christo cum Belial? Inter se autem sancti cohærent, non cum mundo. Quare non cum mundo? Quia Christus dicit: Ego pro eis oro, non pro mundo oro; sed pro eis, quos mihi dedisti, quia tui sunt. Quibus verbis docet Dominus, inter quos sit communio sanctorum, & inter quos non sit. Nam illi omnes, pro quibus Christus non orat, non habent hanc communionem cum Christo: quia hoc est communionis nostræ magnum privilegium,

Iohan. 17. 9.

legium, vt Christum habeamus communem intercessorem pro nobis apud Patrem. Ecclesia igitur in communionem sanctorum non habet communionem cum mundo. Mundus autem quid est, nisi mali homines in mundo, qui nullam habent internam virtutem. Ecclesia igitur, quæ non est ex mundo, sed in mundo, non habet communionem cum malis, qui non sunt ex Ecclesia, sed in Ecclesia. Et mali isti, qui sunt ex mundo, quamuis sint cum bonis in externa societate permisti, non tamen habent communionem cum sanctis in Ecclesia.

Redeamus iam ad membra illa Ecclesiæ Pontificiæ, in quibus docent illi, nullam esse internam virtutem, sed tantum externam fidei professionem, & Sacramentorum communionem, quæ sensu ipso percipitur. Hæc sunt, inquit, partes & membra Ecclesiæ? At cuius Ecclesiæ? Respondent, Ecclesiam vnam esse, non duas: ac proinde loqui eos necesse est de membris Ecclesiæ vnius & veræ. Atqui hæc membra Ecclesiæ Pontificiæ non habent communionem cum Christo: non sunt ergo membra Ecclesiæ Christi. Cuius ergo Ecclesiæ membra sint, respondeant illi, qui suam Ecclesiam in ista præcipitia coniecerunt, vt velint nolint, ex suis ipsorum principiis, licet nobis multum reclamantibus, & cum multa commiseratione, & charitate renitentibus, & verbi lucem præferentibus, & sedulo monentibus, vt ab his sibi caueant præcipi-

capitis: ruunt tamen, tanquam homines surdi, & cæci, neque aliud caput ostendere possunt Ecclesie sue, cum quò communionem habent membra illa, quæ sunt sine interna virtute, quam vel Diabolum, vel Antichristum. Nec alios fratres istius communionis, quam homines profanos ex hoc mundo, pro quibus Christus non interpellat Patrem.

Quid ergo? dicet mihi forte quispiam: negas in Ecclesia Romana esse sanctos? Non nego. Sed illud affirmare ausim, ex Pontificiorum principibus, sanctos, qui sunt in illa Ecclesia, non habere communionem cum illa Ecclesia, ac proinde Ecclesiam illam esse Ecclesiam nomine, non re, Ecclesiam falsam, talem scilicet, qualem vocat Bellarminus, Ecclesiam malignantium, & synagogam Satanæ; quæ est congregatio eorum, qui nolunt discere, & quum audiunt veritatem, nolunt acquiescere. Quis autem negare potest, esse in illa Ecclesia aliquos sanctos, quum exeuntes ex ea sanctos viros quotidie Ecclesia Catholica in suo gremio excipiat? Et quis affirmare potest, sanctos, id est, Christi membra habere communionem cum mundo, cum membris Satanæ, in quibus nulla est interna virtus, sed externa tantum professio, & Sacramentorum communio, quæ sensu ipso percipitur?

Testimonia Patrum de hac re petularia adhibere non est necesse: quia quæcunque testimonia probant, membra Ecclesie non esse, nisi sanctos (de qua re consensum veteris Ecclesie

ele
m
Int
De
Ca
con
cto
men
diri
mie
men
bra
tute
(
fite
bis,
tern
bere
quid
ant
san
in C
respo
trum
expu
Qua
ext

Electis supra adduximus) probant etiam communionem hanc esse inter solos sanctos, non inter eos, in quibus nulla est virtus interna. Deinde, quacunque probant Christum esse Caput Ecclesie, Ecclesiam vero corpus eius, confirmant hanc communionem inter sanctos esse tantum: quia, vtriusque Irenaeus, *dicere, membra Christi non participare salutem, sed in perditionem redigi, quomodo non maxima est blasphemia?* Blasphemi igitur sunt Iesuitae, qui in membris Ecclesie, quae sunt eadem & membra Christi, nullam internam requirunt virtutem:

Quum igitur Ecclesia Pontificia, quae profiteretur, se communionem habere cum improbis, reprobis, cum illis, in quibus nulla est interna virtus, communionem cum Christo habere non possit, inter membra Christi non sit; quid amplius de Ecclesia licet nobis moueant? Pro bent, apud se esse Ecclesiam sanctam; sanctorum communionem: probent, se esse in Corpore Christi, membra Christi: & vel respondeant ad vnam consensus Patrum de sanctitate membrorum: vel nouis expunctionibus expurgent antiquos Patres. Quamdiu enim haec testimonia in Ecclesia extabunt, Ecclesia Pontificia nunquam vel

sancta habebitur, vel Catholica,

vel sanctorum commu-

nionis parti-

ceps.

CAPVT

CAPVT VIII

*De unitate Ecclesie Catholice, quam
non retinet Ecclesia Pon-
tificia.*

I.

Ecclēsię vnitas in factis Scripturis fre-
quenter nobis commendata est, vt sine ea
cognoscamus, nihil nobis confortii esse cum
Christo & Ecclesia: quia Christo & Ecclesię
eius, nihil est confortii cum malis hominibus,
in quibus regnat Diabolus: quales sunt om-
nes, qui nullam habent internam virtutem.
Quarendum ergo est, in quibus hęc Ecclesię
vnitas consistat. Primum est, vt omnis Ecclesia
vnum habeat Caput, nempe Christum. Hanc
vnitatem Pontificii ruperunt, aliud caput po-
nendo: nec diuisionem istorum, & separatio-
nem ab Ecclesia Catholica saluare potest
commentum ipsorum, de Capite ministeriali.
Nam Ecclesia Catholica non habet vnitatem
in aliquo vno capite ministeriali. Nos vnita-
tem quęrimus Ecclesię Catholice; Caput
ministeriale diuisionem probat, non vnita-
tem: quia omnis Ecclesia Catholica nun-
quam habuit hoc Caput. Orientales Ecclesię,
& Australes non agnoscunt Romanum Pon-
tificem Ecclesię Caput. Et si recte Bellarmi-
nus Catholicam Ecclesiam doceat complecti
omnia tempora, omnia loca, omnes nationes:
certe Papam excludit, ne possit esse Caput, ne
quidem ministeriale Ecclesię Catholice: quia
erant quędam tempora, & loca, & nationes,
in

in quibus Ecclesia fuit, antequam Romanus
 quisquam Episcopus constitutus esset. Nam
 Catholica ex duobus populis facta est, Iudæis
 ac gentibus. *Quia ipse est pax nostra, qui utraq, se-* *Ephes. 2. 14.*
cit vnum, & intergerini parietis septum soluit, ini-
micitias in carne sua, legem mandatorum in vitibus
euacuauit, vt ex duobus in semetipso conderet no-
uum hominem, faciens pacem. Ad hanc igitur vni-
 tatem pertinet pars illa, quæ stante adhuc me-
 dio illo pariete in Christum venturum credi-
 dit, & per fidem Christi salutem adæpta est.
 Nam ex duobus in seipso vnum fecit, non in
 alio. Solus ergo Christus est Ecclesiæ Catholi-
 cæ Caput, qui ante omnes erat. Nec erant
 tempora, aut loca, aut nationes, in quibus Ec-
 clesia non agnouerit vnum Christum, Caput,
 ac Dominum. Nec solum Catholica hoc vni-
 cum Caput agnoscit: sed & particulares Ec-
 clesiæ suis locis distinctæ, vnitatem cum Ca-
 tholica retinentes, idem agnoscunt Caput.
 Paulus enim ad Ecclesiam Corinthiacam scri-
 bens, quæ particularis erat: *Respondi, inquit, 2. Cor. 12. 2.*
vos, vni viro, virginem castam exhibere Christo. Sin-
 gulæ igitur Ecclesiæ vnum Caput agnoscunt,
 vnum sponsum: qui aliud Caput, alium spon-
 sum statuunt, vnitatem Catholicæ Ecclesiæ
 rumpunt, sicut faciunt Pontifici).

Secundo vna etiam dicitur Ecclesia Ca- 2.
 tholica ab vnitatem corporis. *Sicut enim corpus 1. Cor. 12. 12.*
vnum est, inquit Apostolus, & membra habet
multa, omnia vero membra corporis vniu, multa
quum sint, vnum sunt corpus, ita & Christus. Hic

R est

est Christus mysticus, non mystica Ecclesia; nam vera est Ecclesia, & propria. Non enim aliam Ecclesiam vspiciam describit nobis Apostolus, quam vnam istam, veram, & propriam, quam vocat Corpus Christi. Ab hac vnitatem, sua confessione, decidunt Pontificii: quia in membris Ecclesie Pontificie non requiritur vlla interna virtus. Membra autem, quae sunt sine fide & charitate, non possunt retinere vnitatem huius corporis, quia totum corpus a capite, secundum mensuram vnus cuiusq; membri, incrementum capiti corpori conueniens, ad aedificationem sui per charitatem. Itaque cuius Ecclesie membra per fidem & charitatem non retinent vnitatem huius corporis: decidunt ab vnitatem corporis: At Ecclesie Pontificie membra sunt huiusmodi: Decidunt igitur ab vnitatem corporis.

34 Deinde vna etiam dicitur Ecclesia, ab vnitatem Spiritus, quo gubernatur & instituitur vniuersa Ecclesia. Apostolus scribens de donis ad aedificationem Ecclesie concessis. *Hec, inquit, omnia efficit vnus idemq; Spiritus.* Eodemq; Spiritu docet omnia Ecclesie membra regi. *1. Cor. 12. 13.* Nam de omnibus Ecclesie membris dicit: *Per vnum Spiritum nos omnes in vnum corpus baptizati sumus.* Quibus verbis manifestum est, Apostolum non haerere in externa communione Sacramentorum, quae sensu ipso percipitur, sed virtutem Sacramenti exponere. Quia enim per baptismatis gratiam regenerantur homines, & fiunt filii Dei; ideo vnitatem hanc, quam

quam habet Ecclesia à Baptismatis Sacramen-
to, non intelligitur externa ab Apostolo, sed
interna & spiritualis, quia per vnum Spiritum
nos omnes baptizati sumus in vnum corpus:
hoc est, regeneramur, & in hoc sancto Eccle-
siae corpore membra efformamur. Itaque A-
postolus tria coniungit, *Vnus Dominus, vna fi-* Ephes. 4. 5.
des, vnum baptisma. Quasi dixisset: Vnum Ca-
put, vna regula, vnum corpus regeneratorum
per baptisma. Ex ipsis Apostoli verbis, Bap-
tisma non de externa communionem, quae sen-
su percipitur, sed de interna virtute regene-
rationis intelligere cogimur, quia Apostolus
quali explicans, quid per baptisma intelligat,
dicit: Nos omnes per vnum Spiritum bap-
tizati sumus in vnum corpus. Ab hac vero vni-
tate Spiritus excusso esse Pontificios, sua con-
fessio probat: quia in membris Ecclesiae suae
internam Spiritus virtutem nullam requi-
runt. Omnia membra Ecclesiae Catholicae re-
tinent hanc unitatem Spiritus, & ab vno Spi-
ritu reguntur: At omnia membra Ecclesiae
Pontificiae non tenent hanc Spiritus unita-
tem, nec ab vno Spiritu reguntur: Ecclesia
igitur Pontificia non tenet hanc unitatem
cum Ecclesia Catholica.

Vna praeterea dicitur Ecclesia Catholica,
ab unitate fidei: de qua unitate dicit Apo-
stolus: *Vnus Dominus, vna fides, vnum*
Baptisma. Fides autem vna dicitur, pro-
pter unitatem regulae fidei, quam vnā es-
se in Ecclesia Catholica, immobilem, inde-

mutabilem ex superioris Ecclesie consensu demonstrauiamus. Ab hac autem vnitatem fidei ceciderunt Pontifici, quia hanc regulam in Concilio Tridentino mutarunt. Alteram enim regulam huius partem nouam, inauditam antea, commentitiam obtrudunt, traditiones scilicet quasunque probat Ecclesia Romana, quae nullam Scripturarum auctoritatem habent. Istas omnes nugae suas in regulam fidei ponunt Pontifici. Regulam igitur mutarunt, imo vero & quotidie mutant. Nam qui semel ab vnicâ Scripturarum regula deciderint, nunquam inuenient, vbi sistere possunt; sed quotidie noua monstra excogitant, quae etiam ad fidem Catholicam referre non erubescunt. Ab vnitatem igitur fidei separauerunt se Pontifici, quum regulam illam vnicam fidei mutarunt, quam ante ipsos Catholica Ecclesia tenuit semper immutatâ, quamq; deinceps etiam, quamuis ipsis furentibus & frementibus, eadem Ecclesia Catholica inuiolatam retinebit vsque ad aduentum Domini.

Vna ergo est Ecclesia Catholica, quia vnum habet Caput, quia vnum est corpus, quia vno Spiritu regitur, quia vna fidei regula dirigitur. Ecclesia nunc Romana nec vnum hoc Caput habet, nec in vno hoc corpore consistit, nec vno hoc Spiritu regitur, nec vnica hac regula dirigitur: non ergo vnitatem retinet cum Ecclesia Catholica. Sed haerent in capite: dicunt, Romanum Pontificem esse Caput ministrante-

nisteriale, & Christi Vicarium in tota Ecclesia. Caput ministeriale duo significat, ministrum, & dominum, quæ duo ita sunt diuersa, vt vni eodem respectu conuenire non possint. Dicant igitur, virum Papa sit Ecclesiæ minister, an dominus. Si ministrum dicant: Respondeo, ministerium datum non vni alicui ad vniuersam Ecclesiam Catholicam, sed singulis pro mensura sua, ad singulas Ecclesiæ partes regendas. Nemo enim ministerium exercet in tota Ecclesia: quia membrum, naturam & mensuram membri excedere non potest. Monstrum igitur ex Ecclesia faciunt, qui Caput ministeriale, hoc est, membrum vnum ad omnia extendunt. Singuli Episcopi portionem suam in Catholicis retinent, nec quisquam mensuram membri excedere debet. Ita tamen isti in singulis partibus exercentur, vt quia partes inter se vinculo pacis & vnitatis coherent, tanquam vnius corporis partes, quicquid agunt in sua parte (quamdium vnitatem hanc retinuerint, de qua diximus) non tantum pro se, verum etiam pro tota Ecclesia agere existimantur. Itaque multi Episcopi vnum Episcopatum constituunt. Pulchre Cyprianus: *Nemo fraternitatem mendacio fallat, ne- Cyprian lib. de*
mo fidei veritatem perfida prauaricatione corrumpat. vnitat. Eccles.
Episcopatus vnus est, cuius a singulis in solidum Cathol.
pars tenetur. Cyprianus Romani Pontificis vnitatem, & mendacii & perfidie prauaricationis nomine grauiter coarguit, qui ausus fuerat hanc Episcoporum vnitatem violare.

Episcopi igitur singuli in suis partibus ministerium exercendo, capita ministerialia quodammodo dici possunt: qui autem ultra partem suam ministerium extendit, non iam ministerium, sed dominatum querit. Atque hinc Romana sese produnt fallacia; quod, dum ministerium prætendunt, dominatus queritur. Dominum autem Ecclesie Catholice verum tantummodo agnoscimus Christum, sicut docet Apostolus: Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Hinc ergo apparet, Tridentinos Ecclesie Caput mutasse, qui Romanum Caput Ecclesie Catholice imponunt. Deinde Rom. Pontifex Caput est eorum, qui nullam habent internam virtutem, teste Bellarmino: At Christus Caput est sanctorum. Duas ergo Ecclesias fingunt Pontificii, una eorum, qui sancti sunt, cuius Ecclesie Caput est Christus: aliam eorum, qui impii sunt, cuius Ecclesie Caput est Rom. Pontifex, si Iesuitæ verum docent. Ita Rom. Pontifex nec potest esse Caput ministeriale sub Christo, nec Vicarius Christi: quia Vicarius est, non qui res alienas, sed qui res domini sui curat, à domino ad hoc constitutus. Papa autem, qui regit Ecclesiam, cuius membra sunt homines impii, Iesuitarum iudicio; nec minister, nec Vicarius Christi esse potest; quia non regit Ecclesiam sanctorum sub Christo, sed aliam, non curat res domini sui, sed alienas. Ecclesia igitur Romana, quæ aliud habet Caput, alium dominum, alium spiritum, alia membra, non potest esse Eccle-

fia Christi, quæ ideo vna dicitur, quia vnum habet Caput, vnum Dominum, vnum Spiritum: Vnum est corpus, vnam habet fidei regulam.

Sed quia externam fidei professionem obtinere se existimant Pontificii, & Sacramentorum communionem, quæ sensu ipso percipitur: examinanda est etiam hæc vnitatis, quæ in externa professione consistit. Nam si ab hoc etiam vnitatis consortio deciderint Pontificii, penitus ab vnitatis excederunt; quia hæc est tantummodo vnitatis illa, quam illi se habere profitentur. Nam in definitione Ecclesiæ, tantummodo externam professionem, & Romani Pontificis regimen agnoscunt. Apostolus dicit, vnum esse dominum, *Ephes. 4.5.* vnam fidem, vnum baptismum. Si vna fides exponitur, vna fidei professio, verba intelligenda erunt de regula fidei; quam vnicam esse, supra docuimus. Ac proinde vnitatem Ecclesiæ Catholice in externa professione retinere non possunt, qui vnicam fidei regulam mutarunt: quia externa professio semper secundum regulam fidei dirigenda est. Regulam autem fidei, vnicam illam & immobilem antiquis, mutarunt Pontificii: & in Romani Pontificis potestate esse iactant, vt quotidie mutetur. Docent enim, a *Ex arbitrio Romani Pontificis* a *Baron. An. pēdere, decreta fidei sancire, & sancita mutare. Renal. an. Christi* gula igitur fidei Tridētinis istis nō est vnica, & 373 n. 21. semper eadem, atq; immobilis: vnde sequitur, Ecclesiā nunc Romanā nō retinere vnitatem

cum Catholica in externa fidei professione. Quid est igitur, quod isti ostendere possunt, quod eos in Catholica retineat Ecclesia? non Capitis vnitas; quia aliud sibi Caput exigitarunt, alium dominum, alium sponsum: non membrorum & corporis vnitas, quia inembra Ecclesie sue homines profanos esse docent: non Spiritus vnitas, quam a se procul reiciunt: non fidei vnitas, quam ipsi sua confessione quotidie mutant. Quis igitur demonstrare potest, Romanam Ecclesiam cum Ecclesia Catholica vnitatem retinere?

CAPVT IX.

Vera Ecclesia optime cognoscitur ex ministerio suo, in conseruanda regula fidei.

QVanquam ex iis, quæ hactenus disputauimus, vera Christi Ecclesia sine errore agnosci possit, quia tamen importuni homines hanc rem vehementius scribendo exagitant, ita vt infirmorum animi perturbentur, & in quaerenda Ecclesia sese multum fatigent: vt horum infirmitati consulamus, alteram quaestionis, quam initio proposuimus, partem hoc loco tractabimus. Quaestio est, quomodo vera Ecclesia cognosci possit? Hoc illud est, quod passim quaeritur. Sic enim dicunt: Si de vera Ecclesia certo constaret, cætera facilius componi possent. Nam Ecclesia est sine dubio audienda. Omnis autem hæsitatio est, vbinam sit Eccle-

Ecclesia. Pontifici affirmant, apud se esse: Protestantes, qui vocantur, ad se pertinere: alia etiam sectæ Ecclesiæ nomine gloriantur. Quomodo igitur in tanta varietate opinionum cognoscetur, vbinam sit vera Ecclesia? Diximus de capite, de membris, de sanctitate, de Catholicorum dispersione, de sanctorum communione, de vnitatem. Restat, vrea tractemus exactius, quæ ad regulam fidei pertinent; quia ex illa regula facile respondebimus ad illam quæstionem, quæ querunt, vbinam querenda, & quomodo cognoscenda sit Ecclesia?

Respondeo igitur, hanc quæstionem excuisse antiquos Patres, in quorum vestigiis si religiose insistamus, non est dubium, quin Ecclesiam teneamus, quam inter varios hæreticorum errores, furor, terrores fortiter & feliciter tenuerant illi. Quoties enim de Ecclesia quæstio erat, probabant Patres Ecclesiam, per regulam charitatis contra schismaticos. Schismatici enim, qui externam fidei professionem tenuerunt, deiectioni tamen ab Ecclesia sunt, quia charitatem atque vnitatem Ecclesiæ violant. Sed dimissis schismaticis, omnis nostra contentio est contra hæreticos, Pontificios intelligo. At illi nobis vicissim impingunt hæreses notam. Verum nec ipsorum, nec nostris verbis credi volumus, quia omnes homines contentiosi sumus. Itaque regula certa est, quæ demonstrare potest, apud quos sit Ecclesia, tum quinam sint habendi hæretici?

Si quæras igitur, quænam sit vera Ecclesia, breuissima est responsio, & verissima: Ecclesia vera est, quæ regulam fidei vnâ, eandem, indemutabilem conseruat. Quum igitur docuerimus, hanc regulam fidei per omnes Ecclesiarum successiones fuisse agnitam, susceptam, celebratam, perpetuoque conseruatam vsque ad Concilii Tridentini tempora: Quumque constet, fuisse eandem regulam susceptam ab Ecclesiis reformatis, per quam regulam nostræ Ecclesie suam communionem probant cum Ecclesiis antiquis, cum Ecclesia denique Catholica: fuisse etiam hanc regulam à Pontificiis mutatam in pseudosynodo Tridentina: Quum hæc, inquam, constiterint, expedita via, ratioque constabit inueniendi Ecclesiam, quam quærimus.

Regula fidei vel summaria est, vel completa, & perfecte explicata. Summaria regula est in Symbolo Apostolico. Itaque nonnulli Patres, quum regulam fidei proponunt, Symbolum explicant. Completa regula est doctrina Prophetica & Apostolica in sacris Scripturis comprehensa; ac proinde multi Patres in regula fidei designanda, vniuersas Scripturas proponunt. Idemque habetur apud Patres, Ecclesiam probari per regulam fidei, & Ecclesiam probari per Scripturas. De qua re deinceps dicitur.

Miseri homines, & Scripturarum lucifuge, ab Ecclesie Catholice societate per vitæ impuritatem deiectioni, ipsam Scripturarum lucem exosam

exo
fra
prin
cras
ta in
Cat
fide
Ecc
fiam
ptur
per S
lecta
Qu
runt
bitri
Papa
impr
tiam
& co
T
prin
ea, &
proc
prop
tesq;
quor
blican
tatem
nefan
rellig
rium
Qu

exosam ipsis, accusant; per quam ipsorum fraudes deteguntur, malitia reuincitur. Ac primo quidem vel inscite, vel fraudulenter sacras Scripturas impugnant: deinde vero aperta improbitate grassantur. Primo enim fidem Catholicam ab Ecclesia pendere volunt, vt ea fides Catholica habeatur, quamcunque docet Ecclesia. Secundo loco Scripturas & Ecclesiam committunt inter se, vbi statuunt, Scripturas per Ecclesiam probandas, non autem per Scripturas Ecclesiam. Tertio loco in proleptam audaciam & blasphemiam erumpunt. Quum enim de Iudice controuersiarum querunt, non dubitant, sacras Scripturas Papæ arbitrio subicere; quamuis ipsorum iudicio, Papa vtiplurimum sit homo vel indoctus, vel improbus. Nos vero tentabimus per Dei gratiam hæc expedire, quæ ab istis fraudulenter & confuse ponuntur.

Tria sunt cognitionis Christianæ tanquam principia: Fides Catholica, Ecclesia Catholica, & sacra Scriptura: quæ in salute hominum procuranda, summi habent singula officium, propriumq; munus, atq; adeo stationem limitesq; suos. Tanta vero est Diaboli malitia, vt quorundam hominum improbitatem in publicam perniciem armatam producat, ad veritatem oppugnandam: ita vt hæc tria inter se nefanda impietate collidant, quæ si recte intelligantur, & sobrie tractentur, salutis mysterium continent, atq; aperiunt.

Quod primo loco docent, fidem Catholi-

cam

Rom. 10. 17.

nam illam esse, quamcunque docet Ecclesia: insciriam, an fraudem appellem? Nam quomodo fides Catholica primum orbi innotuit? quomodo nata, orta, & in fidelibus suscepta est? nonne per Scripturarum prædicationem? Fides ex auditu, inquit Apostolus, auditus autem per verbum Dei. Fides ergo Catholica est ex verbo, & per verbum, non autem verbum per fidem, aut ex fide. At, inquiunt, fides est ab Ecclesia, nec alia est fides vera, nisi quam proponit, imo (ut isti volunt) quam ponit Ecclesia.

Agite, ut veritas hic illustrius appareat, ponamus istos homines, qui fidem ab Ecclesie arbitrio pendere volunt, tum fuisse ubi nunc sunt, tum temporis vixisse, quando Apostoli Ecclesias per orbem terrarum collegerunt. Quando populus in tenebris sedebat, quando lux magna orta est iis, qui sederunt in tenebris, & in umbra mortis. Ecclesia erat colligenda ab Apostolis. Quomodo? Quid erat illud, quod populos ad Christum adduxit? nonne fides prædicata? Unde erat fides illa? ab Ecclesia, an à Deo? ab hominibus, an à cælo? quis negat à Deo fuisse, atque à cælo? Ergo populus ille, qui prius erat in tenebris, factus est Ecclesia Christi per fidem prædicatam. Ecclesia igitur pendet à fide, collecta est per fidem. Lux illa magna, quæ lucebat iis, qui in tenebris sedebant, quid est, nisi fides Catholica? Fides ergo Catholica, quæ populos à tenebris in Ecclesiam eduxit, est lux, & regula Ecclesie, non

nōn autem Ecclesia regula fidei. Clamabunt
 forte tenebriones isti, hæc omnia vera esse in
 in Ecclesiæ initiis. Sed quomodo Ecclesia è
 mundo colligi primum potuit, nisi per fidem
 prædicatam? At aliam dicent rationem esse
 Ecclesiæ colligendæ, & iam collectæ: aliam
 rationem in plantatione Ecclesiarum, aliam in
 perfectione: fide Catholica vocari primum,
 & colligi Ecclesiam: sed quum iam vocata, &
 collecta fuerit, & in fide firmata, tum demum
 Ecclesiam debere fidem proponere, omnes
 homines ab Ecclesia fidem excipere.

Respondeo, nec alia est ratio Ecclesiæ col-
 ligendæ & collectæ: nec si aliam concedamus,
 ex eo causa Pontificis quicquam adiuuari po-
 test. Verum est, Ecclesiam primum per fidem
 Catholicam collectam vocatamque: deinde
 eandem fidem, tanquam ignem illum de cœ-
 lo, in eadem Ecclesia integram conservari,
 proponi, & prædicari.

Sed isti toto aberrant cœlo. Fingunt enim,
 se Ecclesiam esse. Populum autem, qui seder in
 tenebris, à quibus Ecclesia Christi vsque ad fi-
 nem mundi perpetuo est colligenda, prorsus
 negligunt. Tenebras illas ex industria augent,
 verbi lucem sedulo abscondunt, fidem Ca-
 tholicam Ecclesiæ traditam non custodiunt,
 sed prodigiosis hominum commentis & fa-
 bulis contraminatam proponunt, lucem il-
 lam, quæ à Deo est, quæ de cœlo venerat, pe-
 nitus extinguunt, eius loco traditiones suas
 obtrudunt: in sua esse potestate clamitant,
 fidem

fidem dare, imo condere: Et quum lucem
coelestem in tenebras conuerterint, popu-
lumque, qui in Ecclesiam erat colligendus, a
luce arcuerint, tum demum mirifice sibi ap-
plaudunt; & sicut meretrix impura matronæ
speciem mentitur, ita meretrice fronte se iac-
tant Ecclesiam esse, imo vero Ecclesiam ma-
trem, quæ errare non possit. Ad hanc impu-
dentiam retundendam, quædam necessario
dicenda sunt, quæ nos ordine prosequemur:
multa sunt, quæ somniant isti: se Ecclesiam
esse, fidem ab illis sumendam. Primo de fide
dicamus, quod instituimus.

Docuimus, Ecclesiam per fidem Catholi-
cam collectam fuisse atque vocatam. Natu-
ra autem fidei non mutatur, nec natura Ec-
clesiæ. Eodem igitur modo Ecclesia usque ad
finem mundi vocanda est. Apostoli enim
quum Ecclesias collegerunt, non sua com-
menta, aut traditiones, sed fidem veram pro-
posuerunt; non ex ingenio arbitrioque suo
docuerunt, sed à Spiritu Dei acceperunt,
quod Ecclesiis tradiderunt. Fides ergo Ecce-
siæ non erat ab Apostolis, sed ex Deo, per A-
postolorum ministerium Ecclesiæ tradita. Ec-
clesia igitur fidem Catholicam habet, tan-
quam regulam suam.

Sed nisi fides ipsa suam etiam regulam ha-
beat, incerta erit, & semper in periculo, ne vel
mutetur, vel penitus amittatur. Iam vero,
quia fides Ecclesiæ ex Deo est, non ex homini-
bus, necesse est, ut regula fidei ex Deo sit.

Quo-

Quomodo enim potest id, quod ex hominibus est determinare, definire, & potestatem exercere in id, quod à Deo est. Regula igitur fidei ex Deo est. Fides, inquit Apostolus, ex auditu est, auditus per verbum Dei. Verbum ergo illud Dei, ex cuius auditu fides oritur, est fidei regula. At verbum illud Dei in sacra Scriptura continetur. Ecclesia igitur regula est fides Catholica: fidei autem regula sacra Scriptura. Neque vero interesse arbitramur, Scripturamne dicamus regulam fidei; an Symbolum illud Apostolicum, in quo sacre Scripturæ summam atque epitomen traditam suscepit Ecclesia. Quicunque enim Symbolum exposuerunt ex antiquis, omnes articulos ex sacra Scriptura probant & confirmant. Itaque Symbolum etiam ad Scripturas, tanquam ad regulam reuocant.

Ex his, quæ diximus, non erit difficile, hæc tria, Ecclesiam, fidem, Scripturas, ad sua munia reuocare. Nam fides Catholica regit Ecclesiam, Scripturæ fidem. Iam si de autoritate quæstatur, quis nescit maiorem esse auctoritatem eius, quod regit, quam quod regitur? Quum igitur quæstionem instituunt turbatores Tridentini de autoritate Ecclesiæ, & Scripturarum; & Scripturas pendere velint ex auctoritate Ecclesiæ: Ecclesia Catholica contra hunc errorem constanter semper docuit, Ecclesiam, & Ecclesiæ fidem demonstrari auctoritate Scripturarum: Scripturas autem consuetuari, & tanquam celestes thesauros recon-

di, &

Rom. 10. 17

di, & custodiri ab Ecclesia. Autoritas igitur est Scripturarum, ministerium vero Ecclesie. Ecclesia igitur ex autoritate Scripturarum fidem Catholicam custodit, proponit, exponit, confirmat. Atque hoc ministerio maxime probatur ac demonstratur Ecclesia vera. Ita Ecclesia optime cognoscitur per fidei regulam; fidei regula per Scripturas, ac proinde Ecclesia per Scripturas.

Sed priusquam Ecclesie consensum de hac re proferamus; duo sunt in primis obseruanda. Primum, in quo Aduersariorum consensum habemus: Ecclesiam optime cognosci per regulam fidei: in hac re mutuus est consensus. Secundum, in quo est controuersia: non enim conuenit inter nos, quænam sit illa regula fidei. Nam Pontificii nuper circa tempora Concilii Tridentini commentum hoc excogitarunt, quod antiquos omnes lauit, regulam fidei totalem esse Scripturas & traditiones non scriptas: ita ut sacre Scripturæ sint vna pars huius regulæ, altera pars traditiones. Verum Tridentini Patres sero sapiunt. Nam antiqua Ecclesie sapientia commentum hoc respuit. Probant Patres Ecclesie magno consensu, regulam fidei prorsus esse immutabilem, quod supra demonstrauius. Regula igitur illa, quæ per Tridentinos mutata est, non est fidei regula: quia hæc vnica, eadem, immutata per omnes Ecclesie successiones decurrit. Et proinde vnitas etiam Ecclesie pendet ex hac vnitate regulæ fidei. Diuersa & muta-

mutata fides, diuersa & mutata fidei regula, Ecclesiam probant diuersam & mutatam. Vna, & non mutata est Christi Ecclesia: diuersa & mutata Antichristi. Antiqui autem Scriptores vniuersi, vsque ad tempora Concilii Tridentini, regulam fidei docent esse Scripturas canonicas, quum de regula completa disputant, vel Symbolum Apostolicum, quum de regula summaria loquuntur. Præter hanc fidei regulam vel summam in Symbolo, vel fusius in Scripturis canonicis positam, nullam prorsus agnoscunt. Quoties igitur Ecclesiam quærunt, per hanc regulam quærunt, hoc est, per Scripturas canonicas. Qua in re contra Tridentinos ad omnes antiquos Scriptores Ecclesiæ, atque adeo ad Ecclesiæ vniuersæ consensum prouocamus.

CAPVT X.

Testimonia Patrum, demonstrantia Ecclesiam per regulam fidei, siue per Scripturas canonicas.

Clemens Alexandrinus sic docet: a Ec- a lib. 7. Stro-
clesiam antiquam & Catholicam esse dicimus, mat.
in vnitatem vnius fidei, quæ est ex proprijs testamen-
tis, vel potius ex testamento, quod est vnum diuersis
temporibus. Hæc ille. Cuius accurata & distincta
loquendi formula obseruanda est. Ecclesiam
Catholicam, & antiquam, quærere in vnitatem
fidei; fidem autem in duobus testamentis. Ita

S

Eccle

Ecclesiæ regulam docet esse fidem, fidei regulam duo Testamenta.

a Homil. 3. in
Genes.

Origenes: a Qui iniquitatem in excelsis loquuntur, & extendunt in celum et suum, sicut heretici faciunt, in circumcisi, & immundi labijs dicendi sunt. Circumcisi labijs & mundus est, qui semper verbum Dei loquitur, & sanam doctrinam Evangelicam & Apostolicam nuntiam regulam profert. Hæc ille. Qui verbum Dei, & sanam doctrinam Evangelicis & Apostolicis regulis muniendam docuit, certe sicut Ecclesiam per doctrinam, ita doctrinam per Scripturas probadam esse probat: & traditiones non scriptas plane reiecit, quia quæ scripta non sunt, non muniuntur regulis Evangelicis & Apostolicis. Idemque sic habet: b Ecclesia dei sunt Legis & Prophetarum volumina. Hæc ille. Dotem Ecclesiæ Scripturas esse docet. Si Ecclesia Scripturas habet pro dote, unde, aut quo titulo contrahit traditiones non scriptas?

c contra omnes hæreses.

Athanasius: c Orthodoxa Ecclesia recte legens, & exacte sacras Scripturas examinans, se ipsam ædificat super petram. Quibus verbis describit Ecclesiæ ministerium. In hoc ministerio Scripturam sibi regulam proponit, quia ædificatio Ecclesiæ est per Scripturas, non autem per traditiones non scriptas.

d in 1. Tim.
cap. 3.

Chrysostomus in illa verba: Ecclesia domus Dei viventis, columna & firmamentum veritatis. d Ecclesia est, inquit, quæ fidem continet, & prædicationem: quippe veritas Ecclesia & columna est, & firmamentum. Hæc ille. Docet igitur, Ecclesiam optime

Optime cognosci ex ministerio suo in confer-
uanda & predicanda veritatis doctrina.

Illi optime conspirant ea, quæ habet au-
tor operis imperfecti in Matth. a Qui vult, a Homil. 49.
inquit, cognoscere, quæ sit vera Ecclesia Christi, vnde in Matth.
cognoscat, nisi tantummodo per Scripturas? Quo
loco vberimus est in eandem sententiam:
Docet enim, Ecclesiam Christi quondam va-
riis modis distingui potuisse à gentilitate, sed
regnante Antichristo, nullam aliam viam re-
liquam futuram cognoscendi Ecclesiam ve-
ram, inquit, nisi tantummodo per Scripturas:
quia omnia ea, quæ sunt proprie Christi in ve-
ritate, habet Antichristus in schismate. Simi-
liter Ecclesias, similiter ipsas Scripturas diui-
nas, similiter Episcopos, ceterosque ordines
clericorum, & Sacramenta. Ergo volens co-
gnoscere, quæ sit vera Ecclesia Christi, vnde
cognoscat in tanta confusione similitudinis,
nisi tantummodo per Scripturas? Hæc ille.

Ad hoc testimonium Pontificii responde-
re non possunt, itaq; eleuant auctoritatem eius.
Respondet Bellarminus, librum illum non es-
se Chrysostomi. Fatilis responsio. At non re-
fert, cuius sit, neq; in eo contendimus. Querimus,
quænam fuerit doctrina illa, quæ in anti-
qua Ecclesia conseruata fuit à Patribus. Hunc
autem vnum ex antiquis fuisse, non negant
Pontificii. Quum de antiquitate conueniat
inter nos, de auctore non moramur. Sed Bel-
larminus obicit etiam, autorem huius libri
fuisse Ariarium.

Respondeo, neq; hoc testimonii huius auctoritatem minuit. Nam hinc sequetur, (vt de-
mus hunc fuisse Arrianum) nihil tunc in Ec-
clesia auditum fuisse contra hanc sententiam
(qua veteris Ecclesie antistites Ecclesiam per
Scripturas probare solebant) contra hanc, in-
quam, sententiam nihil tum temporis audi-
tum, nihil scriptum, nihil fictum erat, quia
cum orthodoxis Patribus ipsi etiam hæretici
in hac re consentiebant. Deinde respondeo, si
omnes Patres reiiciendi sunt, qui in aliquibus
videntur Arrianismum sapere, actum erit de
Origene, & de magna parte Græcorum Pa-
trum. Postremo frustra obicitur, non fuisse
Chrysostomi sententia. Paulo enim supra ad-
duximus e Chrysostomo, Ecclesiam ministe-
rio suo fidem continere, & prædicationem
veritatis. Quod si veritatem e sacris Scripturis
prædicatam continet Ecclesia, certe Ecclesia
optime cognoscetur ex hoc ministerio. Docet
etiam Chrysostomus, a *Scripturas esse exactis-*
simam trutinam, gnomonem, & regulam. Hæc igitur
regula exactissima, Ecclesiam nobis, & Ec-
clesie dogmata demonstrabit. Itaque idem af-
firmat, *Scripturas esse ostium illud, quod du-*
cit nos ad Deum, & oues Christi facit. b *Ec-*
ce, inquit, latronis signa. Primum palam non ingre-
diur, neq; audet: inde non per Scripturarum testi-
monium, quod per ostium significatur. Hic, & qui
fuerunt, & qui futuri sunt, norat, & Antichristum,
& falsos Christos. Merito autem ostium Scripturas
appellat, quoniam nos ad Deum ducunt, & eum no-
bis

a in 2. Corin.
Homil. 13.

b in Iohan.
Homil. 58.

hæc cognitionem aperiunt, ipsæ oues faciunt, & custodiunt. Hæc ille. Quod si Scripturæ sint ostium, quo ducimur ad Deum, si Scripturæ oues Christi faciunt, & custodiunt: Ecclesia certe optime ex iisdem Scripturis cognoscitur: quia Ecclesiam Scripturæ faciunt, & custodiunt, ex Chrysostomi sententia. Dicant autem nobis Pontificii, quisnam sit Antichristus ille, qui (sicut Chrysostomus docet) aliunde in Ecclesiam ingressurus est non per Scripturas? qui Scripturas horret, sicut latro crucem?

Hactenus Græcos Patres audiuius, sequuntur Latini.

Irenæus: a *Prædicatio Ecclesiæ constans & a-* a lib. 3. c. 4.
qualiter perseverans, testimonium habet à Prophetis & Apostolo. Hæc ille. Ecclesia igitur non debet prædicare traditiones non scriptas, quæ non habent testimonium à Prophetis & Apostolis. Ita Ecclesia cognoscitur per prædicationem doctrinæ Propheticæ & Apostolicæ.

Tertullianus: b *Apostoli in orbem profecti,* b lib. de præ-
eandem doctrinam eiusdem fidei nationibus promul- script. c. 20.
garunt, & proinde Ecclesias apud unamquamque ciuitatem condiderunt, à quibus traducem fidei, & semina doctrinæ, cetera exinde Ecclesiæ mutuata sunt, & quotidie mutantur, ut Ecclesiæ fiant. Hæc ille. Quibus verbis docet, Ecclesias fieri quotidie per prædicationem eiusdem doctrinæ. Fides igitur Ecclesiam constituit, non autem Ecclesia fidem. Idemque sic docet: c *Constat, omnem* c ibid. cap. 21.
doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis, matricibus, & originalibus fidei conspirat, veritati depu-

randam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo susceperit. Reliquam vero omnem doctrinam de mendacio praesumendam, qua sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei, à ad hanc igitur formam provocantur ab illa Ecclesia, quae licet nullum ex Apostolis, vel Apostolicum auctorem suum proferant, ut multis posteriores, quae denique quotidie instituuntur: tamen in eadem fide conspirantes, non minus Apostolica deputantur, propter consanguinitatem doctrinae. Hæc Tertullianus. Huius ergo iudicio, Ecclesia habet à doctrina Apostolica, ut Apostolica fiat, imo ut sit Ecclesia.

b in Psal. 133.

c in Psal. 5.

Hieronymus. b Ecclesia non in parietibus consistit, sed in dogmatum veritate. Ecclesia ibi est, ubi est vera fides. c Ego intrare cupio in domum tuam, id est, in Ecclesiam, & volo intrare per viam tuam rectam. Quæ est ista via? Lectio Scripturarum.

d Epist. 60.

e lib. de gemit. Eccles. cap. 2.

Augustinus Ecclesiam è Scripturis demonstrandam sic docet: d In Scripturis didicimus Christum, in Scripturis didicimus Ecclesiam. e Quæstio inter nos versatur, ubi sit Ecclesia? Quid ergo facturi sumus? In verbis nostræ eam quaesiri, an in verbis Capiti sui? Puto, quod potius in illius verbis eam quaerere debemus, qui veritas est, & optime novit corpus suum. Hæc ille. Augustinus igitur Ecclesiam in Christi verbis, id est, in Scripturis quaerendam iudicat. Sed num quis veterum produci poterit, qui docuerit, Ecclesiam in Papæ verbis, vel in traditionibus non scriptis quaerendam? Idem Augustinus sic habet:

bet: a. Nolo humani documentis, sed diuini oculis Ecclesiam demonstrari. a. ibid.

Cardinalis Bellarminus, qui diutius in hoc argumento obmutuit, tandem ita respondet ad illa Augustini loca: b. Ex Scriptura probari, vbi sit Ecclesia, non tanquam ex nota Ecclesie, sed quia Scriptura docet, quæ sint notæ, dum docet, qualis illa sit, vbi coeperit, quando creuerit. Hæc ille. Subtilis esse voluit Dominus Cardinalis: Ecclesia demonstratur ex Scriptura, non tanquam ex nota Ecclesie, sed quia docet notas Ecclesie. At hoc illud est, quod affirmat Augustinus, quod nos urgeamus, quod vbique ingeminamus: ad quod lesuitæ nihil habent, quod respondeant: Ecclesie notas doceri in Scripturis. Si hoc concedant lesuitæ, quid vltra litigamus? Scriptura, inquit Bellarminus, docet Ecclesie notas. At Scriptura notas illas non docet, quas nobis obtrudunt Pontificii: neque enim agnoscit Scriptura Ecclesiam illam, cuius Caput sit Romanus Pontifex, cuius membra sint homines impii, sine omni interna virtute, cuius regula vnica non sint Scripturæ, sed & traditiones non scriptæ. Si Ecclesie notas Scriptura docet, Ecclesia certe apud Pontificios non est, quia Scriptura notas Ecclesie Pontificie non docet.

Sed quid est, quod Iesuita ad pauca responderet? (quanquam non respondeat: hæc enim eius verba non continent responsionem, sed tacitam confessionem veritatis, ad quam

respondere non potuit) in reliquis mutus sit? Probant Patres, Ecclesiam Catholicam esse in unitate fidei, fidem vero esse in duobus testamentis: Doctrinam Ecclesiae esse munendam regulis Euangelicis, & Apostolicis: Legis & Prophetarum volumina fuisse Ecclesiae doctem: Ecclesiam seipsam aedificare, legendo, & examinando Scripturas: Ecclesiam veram cognosci non posse, nisi tantummodo per Scripturas: Scripturas oues Christi facere, & custodire, hoc est, Ecclesiam facere, & custodire. Ad hæc muti sunt Pontificij. Ad pauca vero Augustini loca, dum responsionem parat leuita, sic sudat, sic frangitur, vt facile prodar, bonitatem caulæ, pudoremque defuisse. Plura ex Augustino proferamus, ad quæ obmutescit Bellarminus.

a lib. de unitat. Eccles. c. 3.

a Si Christi Ecclesia canonicarum Scripturarum diuinis & certissimis testimonijs in omnibus gentibus designata est, quicquid attulerint, qui dicunt, ecce hic est Christus, ecce illic. Audiamus potius, si oues eius sumus, vocem pastoris nostri, dicentis: Nolite credere. b Habeo manifestissimam vocem pastoris mei, commendantis mihi, & sine ulla ambagibus exprimentis Ecclesiam. Mihi imputabo, si ab eius grege, quod est Ecclesia, per verba hominum seduci, atque aberrare voluero, quum me presertim admonuerit, dicens: Quæ sunt oues meæ, vocem meam audiunt, & sequuntur me. Ecce vox eius clara & aperta. Hac audita, qui eum non sequitur, quomodo se ouem eius dicere audebit? Nemo mihi dicat, o quid dixit Donatus, aut quid dixit Parmenianus, aut Pontius, aut qui-

b ibid. cap. II.

quilibet illorum: quia nec Catholicus Episcopus consentiendum, sicubi forte fallantur, ut contra canonicas Dei Scripturas aliquid sentiant. Hæc ille. Si nec Catholicis Episcopis, profecto nec Romano Episcopo consentiendum est contra Scripturas. Itaque nos etiam istis respondemus, quod Augustinus Donatistis: a Ecce sunt a *ibid. cap. II.* Scriptura Dei, ecce sunt in eâ Ecclesia, & vniuersali totius orbis nomine, & nominatim designata, & expressa. Si aliunde clamas, vel recitas, non potest vocem pastorem nostri, per ora Prophetarum, per os proprium, per ora Euangelistarum nobis apertissime declaratam, voces vestras non admittimus, non credimus, non accipimus. b Credit Ecclesia Scripturis b *lib. 19. cap. 18. de ciuit. Dei.* sanctis, & veteribus, & nouis, quas canonicas appellamus, vnde fides ipsa concepta est, ex qua iustus viuit, per quam sine dubitatione ambulamus, quamdiu peregrinamur à Domino. Ita docuit Augustinus, Ecclesiam fidem concipere ex Scripturis. Fides igitur est Ecclesiæ regula Augustino, fidei autem regula Scripturæ.

Vincentius Lirinensis eandem antiquorum sententiam retinuit. c Christi, inquit, c *lib. contra hæreses, c. 32.* Ecclesia sedula & cauta, depositorum apud se dogmatum custos, nihil in his vnquam permutat, nihil minuit, nihil addit, non amputat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non usurpat aliena. Hæc ille. Ad quod testimonium muti sunt omnes Pontificii. Sæpius diximus, auctoritatem esse Scripturarum, ministerium vero Ecclesiæ: quod quidem Ecclesiæ ministerium accuratissime descripsit hic Lirinensis. In hoc ergo

ministerio vigilat Ecclesia, non vt nouam fidei regulam procudat, sed vt vnicam illam, eandem, immutatam perpetuo conseruet. Intelligite interim, qualis sit Tridentinorum in re certissima, vel cecitas, vel obstinatio affectata. Clamant Patres, fidem Ecclesie esse ex propriis testamentis: Ecclesias traducem fidei habere ab Apostolica doctrina, Ecclesiam esse oues, quæ vnicam pastoris sui vocem audiunt, non vocem alieni: in Ecclesiam intrari non posse, nisi per Scripturas: Ecclesiam fidem suam concipere è Scripturis: Ecclesiam, regnante Antichristo, cognosci tantummodo per Scripturas: Ecclesiam esse sacrorum dogmatum custodem, in quibus nihil permutat, nihil immittit, nihil addit, nihil amputat, nihil suum amittit, nihil alienum usurpat. Et tamen post tam mirificum Patrum consensum, de Ecclesie ministerio, rante istæ Pontificiæ, ad raucedinem cantilenam suam recinunt, de fide innouanda, mutanda, & ex arbitrio Romani Pontificis componenda.

a lib. de Con. cil. 2. cap. 4. Nam ait Cardinalis Bellarminus: *a Concilia* condere posse, seu condidisse, vel edidisse nouas sententias, quas voluerunt haberi tanquam articulos fidei. Cardinalis vero Baronius apertius: *b* *Annual. an. 173. num. 21.* Ex arbitrio Romani Pontificis pendisse, decreta fidei sancire, & sancita mutare. Hæc est noua Cardinalium doctrina, contra Ecclesie antiquæ consensum. Ecclesia enim antiqua constanter docuit, Ecclesie CHRISTI hoc esse munus, & ministerium, ex quo optime

me cognoscatur, ut sit sacrorum dogmatum
 sedula & cauta custos, nihil permutans, ni-
 hil nouum, aut non suum vsutrans. At-
 que ut idem Vincentius habet: Ecclesia ni- *Vincent. ibid.*
 hil aliud Consiliorum decretis emisa est, nisi ut,
 quod antea simpliciter credebatur, hoc idem post-
 ea diligentius crederetur, instantius predica-
 tur, &c. Nihil ergo nouum sancit Eccle-
 sia CHRISTI, nihil de fide mutat: quæ
 vero noua fidei dogmata & decreta san-
 cit, & sancita mutat, non est Ecclesia
 CHRISTI.

Gregorius in hanc sententiam multa ha-
 bet: a *Vna, inquit, fides est præcedentium & in- a in Ezech.*
 sequentium populorum. Hæc ille. Qui vnā o- *Homil. 12.*
 mnium fidem docet esse, certe noua de fide
 dogmata tollit. Quomodo enim vna Eccle-
 siæ fides potest esse, si noua nobis condatur,
 quæ antiquos latuit? Idemque sic docet: b *ibid. Ho-*
 vniuersa nostra munio in sacro eloquio contine- *mil. 15.*
 tur. Hæc ille. Qui vniuersam munitionem no-
 stram in Scripturis posuit, Scripturas certe re-
 gulam fidei totalem, non partialem affirmat.
 Idem sic habet in illa verba Iob: *Habet argen-*
tum venarum suarum principia. c Quia heretici c in Iob. lib.
 sic de eloquii sui uisore superbiunt, ut nulla sacrorum *12. cap. 14.*
 librorum auctoritate solidentur, qui libri ad loquen-
 dum nobis quasi quedam argenti vana sunt; quia
 ex ipsis locutionis nostræ originem trahimus: eos
 ad sacra auctoritatis paginam vocat Iob, ut si ve-
 ro loqui desiderent, inde sumere debeant, quod
 loquantur, & ait: *Habet argentum venarum*
suarum

suarum principia: ac si aperte dicat, qui ad veram predicationis verba se preparat, necesse est, ut causarum origines à sacris paginis sumas: ut omne, quod loquitur, ad diuinam auctoritatem fundamentum reuocet, atq; in eo ædificium locutionis sue firmet. Sic

a in Iohan.
lib. I. cap. 12.

Beda etiam: a Fundamentum Ecclesia est in soliditate fidei Apostolorum, & Prophetarum. Hæc ille. Beda noster non ponit Ecclesiam fundamentum fidei, sicut faciunt hesterni Theologi: sed contra, Ecclesiæ fundamentum, fidem. Fidemque hanc non reuocat cum Iesuitis ad Ecclesiæ placita, vel ut apertius Baronius sese suosque explicat, ad arbitrium Romani Pontificis: sed ad doctrinam Propheticam & Apostolicam. Bernardus etiam: b Vbinam queso est vera prudentia, nisi in Christi doctrina? c Vnusquisque, quod à magistro suo didicit, hoc in medium profert. Num in Euangelio legisti has differentias, aut in Prophetis, aut in literis Apostolorum? Caro & sanguis reuelauit hanc sapientiam, non Spiritus Patris. Hæc ille. Si quicquid in Euangelio, aut scriptis Prophetis & Apostolicis non legitur, est carnis sapientia, non Spiritus: quomodo dicunt isti, Ecclesiam quædam docere posse, quæ non sunt in Scripturis?

b in Cantic.
Serm. 22.

c ibid. Serm.
30.

Denique hæc doctrina conseruata est in Ecclesia, vsque ad tempora Concilii Tridentini. Quamuis enim fraterculi Romanæ Curiaæ asseclæ, profanas subinde vocum, rerumq; nouitates induxerant, Ecclesia tamen Romana (illam intelligo, quæ in occiduis istis orbis partibus in variis nationibus collecta cum

Roma.

Romana Ecclesia, tanquam cum originali, & matrice Ecclesia, sicut nonnullis fuerat, communionem habebant; qua quidem ratione Ecclesia ex istis nationibus collecta, Romana dici potest) hæc, inquam, Romana Ecclesia contra istos tenebriones veritatem hanc propugnauit. Ita ut ipsi etiam fraterculi, qui ad arbitrium Romanæ Curia, & Romani Pontificis, antiqua mutare, & nouitates inducere solebant, in hac tamen re cohibiti videantur, ne possent venenum suum latius spargere ante Concilii Tridentini tempora. Multi igitur ex his antiquam doctrinam cum Romana Ecclesia retinebant. Quicunque enim regulam fidei iradunt esse Scripturas canonicas, sicut docent Petrus Lombardus, Thomas Aquinas, Iohannes Scotus, alique, iidem etiam indicant, ministerium Ecclesiæ in hoc vigilasse, ut hanc fidei regulam custodiret immutatam, prædicaret, & vnice conseruaret. Hanc Ecclesiæ sententiam retulerunt Lyra, Gerson, alique. Gerson sic habet: *a Non sumitur Ecclesia a do potest. pro templo materiali, quod edificare melius potest Eccl. consid. 13. Latomus, quam Theologus: nec pro solis prouentibus, & iurisdictionibus, &c. Sic enim posset secularis vnus expertus æconomus iudicari vtilior in Ecclesiæ regimine, quam Theologus, aut Iurista. Sed consideratur Ecclesia, ut instituta est à Christo super firmam petram fidei, ad finem supernaturalem, secundum Legem Euangelicam, & Scriptura diuinitus reuelata, secundum quam debet regulari iudicium de fide, & moribus. Hæc ille. Nihil hic dicit, nisi quod*
supe-

superius à Parribus dictum fuisse ostendimus. Sed illud obseruandum imprimis est; quod in mediis tenebris antiquam doctrinam integram immutataque conseruari videamus. 1. Docet, Ecclesiam esse institutam à Christo, super petram fidei: Fides ergo est Ecclesie regula, & fundamentum. 2. Iudicium Ecclesie regulari debere secundum Legem Euangelicam, & Scripturas: Non igitur erat in potestate, vel vnus hominis, vel totius Ecclesie, noua decreta fidei sancire, & sancta mutare. 3. Secundum hanc Legem regulari debere iudicium de fide: Fides igitur regula est sacra Scriptura. 4. Secundum eandem hanc Legem regulari debere iudicium de fide ac moribus.

Obseruandum est, hunc librum Gersonis; de Potestate Ecclesiastica, in Concilio Constantiensi fuisse recitatum, & ab vniuerso Concilio approbatum. Ex quo constat, hanc tum fuisse Ecclesie Romanæ sententiam. Ita ad illum vsque diem antiqua Ecclesie doctrina remanserat immutata.

Euicimus igitur contra Tridentinos, hanc fuisse communem Ecclesie doctrinam; per omnes Ecclesie successiones conseruatam, vsque ad tempora

Concilii
Tridentini

CAPVT

CAPVT XI,

De Successione.

HAECenus de Ecclesia disputauimus, sancta, catholica, de sanctorum communionem, de unitate; denique docuimus, Ecclesiam demonstrari per canonicas Scripturas, siue per regulam fidei. In qua regula integra & incorrupta conseruanda, Ecclesiae ministerium cernitur. Proximo loco de successione ageretur. Quia enim de successione Romanae Ecclesiae tantum gloriantur Pontifici, vt hinc sumi argumentum euidentissimum, adeoque plane insolubile affirmet Bellarminus: non erit inutile successione succinctorum pertractationem hoc loco interponere.

Concedimus 1. apud Patres Ecclesiam aliquando demonstrari per successionem Romanorum Episcoporum in fide vera: quia illis temporibus constabat, non fuisse mutatam fidem in Ecclesia Romana: at nunc contrarium constat. Neque est haec nostra tantum responsio, est antiquorum traditio. Sic olim docebant: *a. Inter ipsos*
Antea multis modis ostendebatur, quae esset vera
Christi Ecclesia, quae gentilitas. At regnante Anti-
christo, nullo modo cognoscetur, quae sit vera Ecclesia,
nisi tantummodo per Scripturas. Ita Patrum sententia iudicioque successio, quae quondam potuit esse Ecclesiae nota, nunc non erit.

Dicimus 2. successionem illam a Patribus commemoratam, non fuisse localem, quam nuntiabant Pontifici, sed doctrinam. Veteres enim

in imperf. in
Matth. 16.
cap. 19.

2. lib. 4. c. 43.

b lib. praef.
cap. 21.

enim successionem distinguunt, in doctrina³ & localem. Localis illa nullius vnquam momenti fuit apud veteres. Doctrinae successionem maxime vrgent in veritate positam, & gratia docendi veritatem, quam vocat Irenaeus charisma veritatis. Nam Romanorum Episcoporum successionem contra haereticos profert, sed quam intelligat ille successionem, demonstrat his verbis: a *Iu, qui in Ecclesia sunt, presbyteris, obaudire oportet, his, qui successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatus successionem charisma veritatis certum, secundum placitum Patri acceperunt. Reliquos vero, qui abstant à principali successionem, quocumq, loco colliguntur, suspectos habere, vel quasi haereticos, &c.* Addit Irenaeus: *Omnes enim decidunt à veritate.* Quibus verbis docet Irenaeus, duplicem esse successionem: alteram in doctrina principalem; localem alteram: qui localem habent sine principali successionem, à veritate eos decidere, quocumque loco colliguntur. In eandem sententiam Tertullianus Ecclesiam aliquam demonstrat Apostolicam esse, & haberi, non ex successionem hominum ab Apostolis: sed, sicut ille loquitur, ex doctrinae consanguinitate cum Apostolica. b *Licet, inquit, Ecclesia nullum ex Apostolis, vel Apostolicis autorem suum proferant, vt multo posteriores, quae deniq, quotidie instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minus Apostolica deputantur, propter consanguinitatem doctrinae.* Successio igitur personarum ab Apostolis non est semper verae Ecclesiae nota, quum vera &

ra & Apostolica Ecclesia esse possit, quæ in doctrina cum Apostolicis consentiat, quamuis personarum successionem non possit demonstrare. Ita Ecclesie fiunt, non à successione hominum, sed à doctrina Apostolica. Idemque sic habet: *a Communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, quod nulla doctrina diuersa: hoc est testimonium veritatis.* Hæc Tertullianus. At si hinc communionem nostram probamus cum Ecclesiis Apostolicis, quia nulla nobis est doctrina diuersa, conspirante nempe doctrina Ecclesie nostræ cum Apostolicis, vt id sine dubio teneamus, quod Ecclesie ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit: si hoc est vnicum veritatis testimonium, certe successio personalis nō est veritatis testimonium, nec communionem inde probare possunt Pontificii cum Apostolicis Ecclesiis, quum doctrina eorum diuersa sit ab Apostolica. Diuersam esse doctrinam suam, diuersam fidem, fatentur ipsi, qui affirmant, apud se auctoritatem esse, qua noua fidei dogmata sanciant, & sancita mutant. Myrata fides est diuersa fides, diuersa non potest communionem habere cum Apostolicis Ecclesiis.

Pontificiis forte occasionem gloriandi præbuit Cathedræ Petri nomen, apud veteres nonnunquam vsurpatum. Nam vbicunque legunt isti Cathedram, aut Petri Cathedram, localem successionem in Ecclesia Romana somniant. Quod vt istis excutiamus somnium, ostendemus, veteres, quoties de Cathedra, vel

T

Petri

Petri Cathedra loquuntur, semper intelligere successionem doctrinæ. Loquendi formula sumpta est ab iis Scripturæ verbis. Matth. 23. 2. In Cathedra Moſis ſedent Scribæ & Phariſæi. Vbi per Cathedram Moſis, doctrinam Legis intelligit Chriſtus. Itaque Origenes ſic habet: *a* Ante Chriſti aduentum ſuper Cathedram Moſis ſederunt, qui bene, & ſecundum rationem dicta Moſis interpretabancur, poſt aduentum Chriſti ſedent ſuper Cathedram Eccleſiæ, qua eſt Cathedra Chriſti, & thronus. Hæc Origenes. Quibus verbis demonſtrat, per Cathedram intelligi doctrinam. In more enim poſitum fuit apud antiquos, vt in Eccleſiis locus excelsior erigeretur, vnde docebat Epiſcopus: iſ locus dicebatur Cathedra. De qua te Euſebius ſic narrat: *b* Iacobi Cathedra in Hieroſolymis vſque in hodiernum diem conſeruatur, atque in ea ſedent omnes, qui vſque ad præſens tempus ſedis illius ſacerdotium ſortiuntur.

c Epiſt. 11.

Cyprianus monet: *c* Epiſcopo conſervandum honorem ſacerdotij ſui, & Cathedra. Atque alibi Cornelii Romani Epiſcopi facilitatem perſtringens, qui ad ſe transfugientes ſchiſmaticos, & profanos homines nimia leuitate exceperat, ſic ait: *d* Nauigare audent, & ad Petri Cathedram, atq; ad Eccleſiam principalem, vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt, & à ſchiſmaticis & profanis literas ferre, nec cogitare, eos eſſe Romanos, quorum fides, Apoſtolo predicante, laudata eſt, ad quos perſidia non poſſit habere acceſſum.

d Epiſt. 55.

Ad

Ad hunc locum, & parca huiusmodi, tri-
 pudare solent Pontificii, sed frustra. Quid e-
 nim dicit Cyprianus, quod nos negamus?
 Hæc omnia nos etiam antiquæ Romanæ Ec-
 clesiæ tribuimus, quæ concedit Cyprianus. Sic
 sane, si velint, Romana Ecclesia Petri Cathe-
 dra, sed hac conditione, quam adscribit Cy-
 prianus, quamdiu persisterit talis, qualem ille
 describit: Quorum fides ab Apostolo laudata
 est, & ad quos perfidia non possit habere ac-
 cessum. Basilus Ambrosium, Mediolanensem
 Episcopum constitutum, ait, fuisse a *Domitio a Epist. 59.*
Gregorio *consecratum.* Augustinus ait: b v b lib. 4. de
 vtiliter audiuntur, qui etiam vtiliter non agunt, sua *doctr. Christi.*
 enim quæres student, sed sua docere non audent: de *cap. 27.*
 loco scilicet superiori sedis Ecclesiasticæ, quem sana
 doctrina constituit. Ambrosius: c Non habent c lib. de poe-
 Petri hereditatem, qui Petri fidem non habent. Hie- *nis. cap. 6.*
 ronymus: d Per Cathedram doctrinam Legis in- d in Matth.
 telligit. Chrysostomus: e Super Cathedram *cap. 23.*
 Christi sederunt sacerdotes, cum enim doctrinam ac- *e Homil. 86.*
 ceperunt. Cyrillus Hierolol. f Super Cathe- *in Iohan.*
 dra Moysi sederunt Scriba & Pharisei, nō hic ligneam *f Catechis. 12.*
 Cathedram, sed doctrina significat potestatem.

Ex quibus testimoniis concludimus, Pa-
 pam non tenere Cathedram Petri. Qui enim
 vel non laborat in verbo, & doctrina, vel do-
 ctrinæ integritatem non seruat, non sedet in
 Cathedra Ecclesiastica, ex Patrum sententia.
 Papa, qui neutrum præstat, Petri Cathe-
 dra deserta, excelsus erigitur, & regnat in
 Cathedra pestilentie. Per successionem

igitur, & Cathedram, constat, veteres non privilegium alicuius loci, sed doctrinæ Apostolicæ integritatem in Ecclesia traditam, ab Episcopis conservatam, intelligi voluisse.

Redeamus iam ad illud insolubile argumentum Bellarmini. *a lib. de notis* Hinc argumentum, *Eccles. cap. 8.* inquit ille, insolubile sumitur, hoc modo: *Ecclesia non potest esse sine Episcopis: Apud Lutheranos non sunt Episcopi: nam non habent ordinationem, & successionem ab Apostolis. Ergo apud eos non est Ecclesia.*

Respondeo, satis est, ad demonstrandam Ecclesiam, ex Patrum iudicio & consensu, ut successio sit in doctrina. Nam per illam successionem probant Patres, Ecclesiam v. re Apostolicam dici, & esse, quamvis localem successionem non possit ostendere. Quum igitur apud Ecclesias nostras sit doctrinæ consanguinitas, & conspiratio cum doctrina Apostolica, hoc sufficit ad demonstrandam Ecclesiam veram. Bellarminus producit etiam Brentii responsum. Respondet Brentius: Nos legitime vocati sumus à populo & Magistratu, & ab iis Episcopatum accepimus, & non nos intrusimus. At contra Bellarminus sic disputat: Hic non disputamus de electione Episcopi, quam scimus varie variis temporibus celebratam, &c. Caterum quomocunque fuerit electio, semper fuit necessaria ordinatio, quam non populus, sed soli Episcopi, & quidem tres ut minimum, regulariter conferrebant.

Respon-

Respondeo 1. Hoc argumentum non at-
 tingit Ecclesias nostras, & Episcopos nostros,
 qui canonicè ordinantur. Nam vt de succeſ-
 ſione Episcoporum noſtrorum pauca dica-
 mus, facile probabimus, Episcopos nostros
 multo magis regulariter inſtitutos, quam Ro-
 manos. De ſucceſſione Episcoporum noſtræ
 Eccleſiæ nihil certum proferri poteſt ante
 Gregorij tempora, qui huc Auguſtinum Mo-
 nachum miſit. Auguſtinus ille Monachus
 Romæ profectus eſt, ordinatus autem Episco-
 pus eſt, non à Gregorio, ſed à Virgilio, Arela-
 tenſi Archiepiſcopo, ad quem ſcripſit Grego-
 rius. ^a Beda etiam reſtat, Auguſtinum ^{a hiſtor. lib. 1.}
 hunc ab Arelatenſi Archiepiſcopo ordina- ^{cap. 27.}
 tum fuiſſe, & reuerſum in Britanniā, miſiſſe
 continuo Romam Laurētiū Presbyterum,
 & Petrum Monachum, qui Gregorio refer-
 rent, gentem Anglorum fidem Chriſti acce-
 piſſe, ac ſe Episcopum factum fuiſſe. Succeſſio
 igitur Cantuarienſium Archiepiſcoporum, ac
 proinde reliquorum omnium Episcoporum
 huius gentis, non erat ab Eccleſia Romana,
 ſed ab Arelatenſi. Erat Arelatenſis Eccleſia
 mater omnium Eccleſiarum Gallicarum, &
 Episcopuſ Arelatenſis Primas omnium Epi-
 ſcoporum Galliarum, ſicut ex pluribus Gregorii
 Epistoſis conſtat, maxime Epistoſa 52. lib. 4.
 indiſt. 13. Arelati autem Trophymum Pauli
 diſcipulum, Chriſtum docuiſſe narrant multi.
 Inter quos Petrus Cluniacenſis probat hoc
 teſtimonio Papa Zozimi. Cluniacenſis verba

a Pet. Clu-
niac Epist.
lib. 1. fol. 15.
Paris. 1522.

funthæc: a Numquid apud Arelatem, quam nec-
dū per Dei gratiā vester sordidus error infecti, Pauli
Apostoli discipulus Trophymus, de cuius fonte, vt Pa-
pa Zozimus scribit, omnes Gallia Ecclesia fidei vi-
tulos acceperunt, semper in campo, aut in foro predi-
cauit, baptizauit, orauit, & nunquam domum ora-
tionis vel ipse habuit, vel alios habere instituit. Hæc
ille. Legimus etiam in romis Conciliorum,
Concilio Arelatensi 2. cap. 18. hæc verba: Ad
Arelatensis Episcopi arbitrium synodum congregan-
dam, ad quam vrbeus, ex omnibus mundi partibus,
precipue Gallisanti, sub sancti Marini tempore,
legimus celebratum fuisse Concilium, atque conuen-
tum, si quis communis infirmitatis causa deseruit,
personam vice sua dirigat. Hactenus verba Con-
cilii. In hoc Concilio, Restitutus, Episcopus
Londinensis, subseripxit inter Episcopos. Vn-
de constare potest, etiam ante Archiepiscopi
Canuariensis institutionem, quam antiqua,
quam concors fuerit animorum conspiratio,
inter Arelatenses, & Britannos Episcopos.

Hæc acta sunt
An. Dom. 326.

† Nostræ igitur Ecclesiæ, vt & omnes Galli-
cæ, successionem suam ab Arelatensi sumunt.
Iam si quis a præsentis Archiepiscopo Cantua-
riensi, Georgio, Reuerendissimo ac vigilan-
tissimo Ecclesiæ Christi pastore, vsque ad Vir-
gilium illum, qui Augustinum ordinauerat,
deinde a Virgilio, vsque ad Trophymum, vel
quemcunque alium virum Apostolicum, qui
primus Ecclesiam illam plantauerat, vniuer-
sam successionem, & singulas propagines per-
currat, non inueniet in tota hac successionem
nostro-

noſtrorum Episcoporum, vel ſceminam, ſicut Romana Eccleſia habuit Iohannem VIII. vel puerum, ſicut erat Benedictus IX. vel alium quempiam, per quem formale ſucceſſionis impedimentum fiat, ſicut in Romana Eccleſia ſæpius fit. Ita de noſtra ſucceſſione ratio conſtat, quæ de Romanorum Episcoporum ſucceſſione conſtare non poteſt. Miſeri ergo Pontifici de ſucceſſione, neſcio quid, obicere nobis audent, & in angulis contra vocationem Episcoporum noſtrorum, & preſbyterorum iuſurant, eaque tela in nos conii-ciunt, quæ nec noſtros lædunt, & retorta in autores ipſos, oſſibus ipſorum, & præcordiis penitus infixæ hærent. Quod vero Niceni Concilii canonem 4. iactant, de Episcopo à tribus Episcopis ordinando, fruſtra noſtris obicitur Episcopis, qui ſemper canonicè à tribus Episcopis, vt minimum ordinati ſunt. Nihil igitur contra noſtros Episcopos ab Aduerſariis proferri poteſt.

Quod ſi obiciant, ſe non Eccleſias illas accuſare, in quibus certa Episcoporum ſucceſſio conſtat: ſed in quibuſdam reformatis Eccleſiis non eſſe Episcoporum ſucceſſionem.

Reſpondeo 2. Vt omittam de meo iudicio aliquid dicere, certe non poſſunt Pontificii Pontificios authores relicere. Solent ipſi Pontificii locum Ambroſii frequenter adducere, quem ex Gratiano citant: a Episcopi & Presbyteri vnæ eſſe ordinatione, quia vterq;

a Comment.
in 1. Tim. c. 3.

T 4 sacer-

sacerdos est, sed Episcopum Primum esse. Habet igitur Episcopus ordinandi potestatem, quam non habet presbyter, ordinationem aliam non habet. Itaque Bellarminus de hac re sic habet: Et si Episcopus & Presbyter distinguuntur, tamen quantum ad sacrificium, idem omnino ministerium exhibent, proinde vnum ordinem, non duos faciunt. Hæc Bellarmin. lib. 1. cap. 11. de Clericis. Quod ex communi Scholasticorum sententia desumptum videtur. Capreolus in 4. sent. dist. 2. q. 1. concludit, Episcopatum non esse alium ordinem distinctum à sacerdotio. Quo loco inducit argumentum Aureoli, in quo acquiescit. Quia, inquit, omnis forma, quæ est in actu, videtur, quod possit se communicare in eadem specie. Ergo quicumque sacerdos poterit ordines celebrare. Ergo si potestas illa non sit impedita, sicut est de facto, & impedimentum remoueatur per hoc, quod sit Episcopus, non datur ei noua potestas, sed tantummodo pristina potestas prius impedita expeditur, impedimento remoto. Et reductio illius potestatis ad vsum, dicitur ampliatio potestatis. Hanc sententiam sequuntur Cameracens. in 4. sent. dist. 44. Armaean. lib. 10. q. Arm. cap. 7. Contrarenus lib. de Sacram.

3. Respondeo 3. Nouum hoc esse, atque inauditum in Ecclesia, si quis dicat, Ecclesiam omnino periisse, nullamque esse, si forte canon quispiam Ecclesiasticus non seruetur. Ecclesia enim non est, nec vnquam fuit sine
Epi-

Episcopis, vel iis, qui locum suppleant Episcoporum: sed Episcopi vere esse possunt, quamuis non seruetur Ecclesiasticus ille canon. Faterentur, antiquum esse canonem illum, in Concil. Nicen. can. 4. Sed ante Concilium Nicenum Episcopi constituti sunt, qui Ecclesias gubernabant. Neque vero idcirco Ecclesia nulla erat antea, quia hæc res originem à Concilio Niceno traxit. Euagrius Episcopus Antiochie ab antiquis habebatur, à Socra-
 te *a*, ab Hieronymo *b*: & tamen Theodo-
 rerus *c* scribit, eum Episcopum factum fuisse contra hunc canonem: quia à Paulino solo, non adhibitis aliis Episcopis, creatus erat. Quod si Bellarminus de sententia cedere nolit, nisi Romani Pontificis autoritate reprimatur: en producimus Romani Episcopi sententiam. Nam Gregorius Primus Augustino Cantuariensi sic scribit: *d* In Anglorum Ecclesia, in qua tu solus adhuc Episcopus inueniris, ordinare Episcopum non aliter potes, nisi sine Episcopis. Hæc Gregorius ad quæstionem Augustini. Quærebat enim Augustinus, vtrum debeat Episcopus ordinari sine aliorum Episcoporum præsentia, quum longinquitas itineris magni interiaceret, vt Episcopi non facile possent conuenire: Respondet Gregorius, Episcopos illos, qui primi ordinandi erant in Anglia, non potuisse aliter ordinari, nisi sine Episcopis. Probat igitur Gregorius, ordinationem sine tribus Episcopis legitime fieri posse. At quod hoc idem ad Apostolorum canones re-

a lib. 5. c. 15.

b in Cata-
logo.

c lib. 5. c. 23.

d lib. 12. E-
pist. 31. indict.
7. & Bed. lib.
1. cap. 17.

dist. I. c. 16.

fert Bellarminus, prorsus inane est, quum do illis apud Gratianum sic legamus: a *Canones, qui dicuntur Apostolorum, nec sedes Apostolica recipit, nec sancti Patres illis assensum praeberunt, pro eo, quod ab haeticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscuntur.* Hæc ille. Atqui sine illis falsariorum figmentis non possunt Iesuitæ progredi.

4. Si importunius in hoc nodo hæcant Pontificii, apud quasdam reformatas Ecclesias non esse Episcopos. Respondeo: Si non sint Episcopi, ex necessitate erat: quia Episcopi, qui Ecclesias Pontificias tenebant, ordinare noluerunt; recedendum erat ab Antichristo, & per consequens, à Romana illa Curia, quæ nunc à Iesuitis Romana Ecclesia dicitur. Illud enim nos per Dei gratiam facile probaturos speramus, non posse eos cum Ecclesia Catholica communicare, qui per orania cum Romana ista Ecclesia communicant. Ergo necessitas erat recedendi à Romana Curia, si cum Ecclesia Catholica communicare vellent. Et quia in quibusdam locis aliter fieri non potuit, presbyteris suis contenti erant. Minus enim malum videbatur, non habere Episcopos, quam veritatem, & Ecclesiæ Catholicæ communionem amittere.

Atqui hic ulterius obijciunt Pontificii rixatores, simplices presbyteros non posse ordinare, quia munus ordinandi, semper ad Episcopos spectauit.

Scio,

Sentio, quam lubrico loco versetur hæc disputatio. Nam quum semotis personis, de rebus ipsis disputamus, sunt, qui rapiunt orationem nostram, ad nescio quorum hominum contumeliam. Sed conscientia bonæ testimonio fretus, inter Aduersariorum minas, & amicorum querelas non impediior, à querenda veritate, quia inquisitionis huius finis est veritas, regula charitas. Qui se lædi sentiunt, quia forte ad opinionem ipsorum non omnia reuoco, intelligant non hominum placita, non partium studia, sed veritatem quæri. Non omnis, qui parcat, amicus; nec omnis, qui verberat, inimicus est. Meliora sunt vulnera amici, quam oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere. Itaque non metuum, ne viri boni in suam contumeliam rapiant hæc, quæ dicam, quum DEVM habeam conscientia testem, scopum disputationis huius esse veritatem, regulam, quam maxime tenere cupimus, esse charitatem.

Post sacrarum Scripturarum autoritatem, Ecclesie Catholice consensus tantum apud me semper valuit, vt quæcunque ab hoc consensu confirmata videam, mihi sacrosancta & immutabilia videantur. At in eo habemus Ecclesie antiquæ consensum, Episcopos ordinare, & Presbyteros ab Episcopis ordinationem suam habere: Apostolos in hunc usum Ecclesias commisisse Episcopis: Apostolos successores suos

suos statuiffe Episcopos: ac proinde extraordi-
nariam Apostolorum potestatem cum ipsis
finem habuisse, nec in Ecclesia locum deinceps
reperisse: ordinariam vero Apostolorum
potestatem Episcopis commendatam fuisse,
atque in illis permanuisse: ex hoc fundamen-
to Episcopos semper ordinasse: non fas, aut li-
citur fuisse, vt inferior maiorem ordinaret,
quia nemo tribuit, quod non accepit: Presby-
teros quidem posse facere, quæcunq; faciunt
Episcopi, excepta ordinatione: itaque presby-
teros ordinare non potuisse. Hæc apud anti-
quam Ecclesiam magno consensu firma & fi-
xa fuerunt.

*Comment. ad
Tit. cap. I.*

Obiiciunt quidam Hieronymi sententiam,
eundem esse Presbyterum & Episcopum:
Nos, vt Hieronymi sententiam examinemus,
locum integrum subiiciemus. Idem est, inquit,
Presbyter, qui Episcopus, & antequam Diaboli in-
stinctu studia in religionem fierent, & diceretur in po-
pulo: Ego sum Pauli, ego autem Cepha, communi
presbyterorum Concilio Ecclesia gubernabantur.
Postquam vero vnusquisq; eos, quos baptizauerat,
suos putauerat esse, non Christi, in toto orbe depre-
tum est, vt vnus de presbyteris electus, superpone-
tur ceteris, ad quem omnis Ecclesia cura pertineret,
& schismatum semina tollerentur. Concludit
tandem: Sicut ergo presbyteri sciunt, se ex Ecclesia
consuetudine ei, qui sibi prapositus fuerit, esse subie-
ctos, ita Episcopi nouerint, se magis consuetudine,
quam dispositionis Dominica veritate presbyteris esse
maiores, & in commune debere Ecclesiam regere.

Hæc

Hæc Hieronymus. Ex quo loco colligunt,
hanc Episcopi dignitatem super presbyteros,
fuisse in generali aliquo Concilio concessam.
Deinde adiciunt Augustini locum, quæst. ex
viroque testam. q. 101. *In Alexandria, & per to-
tam Ægyptum, si desit Episcopus, consecrat presby-
ter.* Ex his verbis Hieronymi & Augustini lic
interrogat vir quidam doctus: Quis credat, si
ante illud tempus vniuersali Concilio res fuis-
set definita, hæc fuisse Alexandrinos, & Ægy-
ptios illo tempore futuros?

Respondeo: Primum nego, hanc rem ex
vniuersali aliquo Concilio definitam. Hiero-
nymi verba hoc non probant. Dicit Hierony-
mus, decretum toto orbe. Hoc non fuit ex
Concilio generali, sed ex ordinatione Apo-
stolica. Nam certum est, Hieronymum loqui
de regesta, viuentibus Apostolis, quum iam
diceretur, Ego sum Pauli, ego autem Cephæ;
quod certum est fuisse viuentibus Apostolis.
Certe Hieronymi verba vltius extendi non
possunt. Hoc igitur institutum ex Apostolis
fluxit, ex eorum vsu & consuetudine. Verum
est, Presbyterum & Episcopum quondam
eundem fuisse in primis Ecclesiarum planta-
tionibus, vt constat ex locis ab Hieronymo
adductis. Sed postea (viuentibus adhuc Apo-
stolis) quum Ecclesiæ perpetuo duraturæ v-
sus postularet, vt vnus aliquis ex presbyteris
supra reliquos constitueretur ad hæc officia,
sine quibus Ecclesia nec bene esse, nec esse o-
mnino potuit: nempe ad schismata tollenda;
1. Tim.

1. Tim. 1. 4. Et ad ordinandos presbyteros, Tit. 1. Dico Episcopos ab Apostolis constitutos supra presbyteros ad hæc officia. Hoc Apostolorum factum Hieronymus vocat consuetudinem Ecclesie, non autem Dominicam dispositionem. Nisi hæc ita intelligantur, nec Hieronymus sibi ipse constare potest, nec superiora Scripturæ loca componi possunt.

- At, inquit, nisi hæc res definita fuisset
- post illa tempora, de quibus loquitur Augustinus, non est credibile, Alexandrinos ordinare voluisse sine Episcopis. Quibus verbis probare contendunt, hoc institutum fuisse in generali Concilio, & hoc Concilium fuisse post Augustini tempora.

Respondeo : Loquitur Augustinus de re, quæ apud Alexandrinos in usu fuerat, vivente iam Augustino. (Si tamen liber ille sit Augustini, quod ne Pontificii quidem censors agnoscunt.) Sed ut demus fuisse. Loquitur de re, quæ in usu fuerat Augustino vivente. At Hieronymus Augustino antiquior, loquitur de antiqua Ecclesie consuetudine, quæ multis ante ipsum seculis duraverat. Et ante Hieronymum Cyprianus & Irenæus testantur, Episcopos ab Apostolis institutos, & in Ecclesia regenda, esse Apostolorum successores. Videte, in quantas angustias viri docti se coniciant ? Nam si hæc res definita fuerat in Concilio generali post Augustini tempora, quomodo potuit esse antiqua Ecclesie consuetudo ante Hieronymi tempora ? Si interrogent,

rogent, quare ergo Alexandrini hoc fecerint? Respondeo: Hæc verba (*si desit Episcopus, presbyter consecrat,*) non necessario intelligenda esse de ordinatione, quia frequenter etiam usurpantur apud veteres in consecratione Sacramentali. Deinde, vt concedamus, de ordinatione dicta fuisse: dicimus, Alexandrinos fecisse hoc ex necessitate, quum Episcopus adesse non poterat. Nam melius est ordinare sine Episcopis, quam vt Ecclesia omnino careat presbyteris: Atque hanc fuisse Augustini mentem, vt, quando Ecclesie vsus necessarium presbyterorum ministerium postulasset, & Episcopus adesse non poterat, crearentur presbyteri sine Episcopis: nunquam autem hoc fiebat extra hanc necessitatem. Sic enim ait Augustinus, Si desit Episcopus, consecrat presbyter. Hic certe mos antiquus excusare potest factum earum Ecclesiarum, qui presbyteros ex necessitate consecrarunt, vbi Episcopi adesse vel noluerunt, vel non potuerunt.

Si omnia Ecclesie secula lustremus ab Apostolicis temporibus, vsq; ad Patrum nostrorum memoriam, nõ alia ordinandi ratio inuenietur, nisi per Episcopos. Quam igitur sacramentariam Ecclesia ab Apostolis accepit, & per tot secula constanter cõseruauit: quis potest reiicere, qui Ecclesie Catholice auctoritatem nõ reiiciat? Neq; hæc in cõtumeliam aliarum Ecclesiarum accipi velim, sed potius in admonitionẽ. Quid enim magis decet Ecclesias Christi, quã charitas, & vnitas? quia vna est

Ec-

Ecclesia omnes ad vnitatem contendere debemus; charitas autem est vnitatis vinculum. Itaque Episcoporum officium ex sacris literis, & Ecclesie consensu, probatur esse huiusmodi. Vt Episcopi inseruiant primo, ad ordinandos presbyteros: quod constat ex Tit. 1. 5. quae quidem ordinatio, quamvis praesentibus aliis presbyteris fieri solebat, manus suas vna etiam cum Episcopo imponentibus; sicut haec traditio optime declaratur Concil. Carthag. 4. cap. 3. nunquam tamen sine Episcopo facta est in Ecclesia: quia potestas ipsa ordinandi in Episcopo fuisse semper intelligebatur. Simplex enim presbyter nunquam solebat ordinare. 2. Deinde inseruiunt etiam in hoc ministerium Episcopi, vt haereses, & alienas omnes doctrinas autoritate sua atque industria extirpari curent, quod constat ex 1. Tim. 1. 3. quo loco iubet Apostolus, vt Timotheus mansionem suam Ephesifigat, vt denuntiare possit quibusdam, ne alienam doctrinam doceant. Ad haec ministeria Episcopos in Ecclesia constituerunt Apostoli, sicut partim ex Scripturis, partim ex Patrum consensu probatur. Quum igitur ex sacris literis, & Ecclesiae consensu Episcoporum officium probeatur, debent omnes Ecclesiae reformatae ad hanc Ecclesiae vnitatem accedere, & spes est, accessuras omnes, quum posito contentionis studio, & pertinaci obstinatione, veritas, & Ecclesiae vnitas quaeritur. Spes est, inquam, quod ex necessitate pro tempore constitutum fuerat,

rat, maturo consilio, & deliberatione, ex charitate, ad pristinam Ecclesiæ Catholicæ consuetudinem reducendum fore.

Quod si obstrepant Pontificii turbatores, atque ex nostra hac disputatione colligant, Ecclesiam non esse apud eos, apud quos non sunt Episcopi. Respondeo: Ecclesiæ quidem Catholicæ consuetudinem esse, ut Episcopi legitime ordinent: sed si quis à presbytero ordinatus fuerit, ordinatio illa etiam vera est, ex eiusdem Ecclesiæ Catholicæ iudicio. Nam quod in Baptismo hæreticorum iudicare solebat Ecclesiæ, Baptismum male ab illis dari, male ab istis accipi, quamdiu in hæresi perstiterint, ipsum tamen Baptismum verum esse, nec iterandum esse, quum illi ad Ecclesiam Catholicam accesserint: idem iudicandum est de ordinatione; etiamsi non legitime data fuerit, veram tamen esse, nec iterandam in Ecclesia Catholica. Itaque quum Parmenianus Donarista docuisset, Baptismum non quidem amittere, qui recedit ab Ecclesia, sed ius dandi amittere; sic Augustinus respondet: *Hoc multis modis frustra dicitur, quia nulla ostenditur causa, cur ille, qui ipsum Baptismum amittere non potest, ius dandi amittere possit. Vtrumq; enim Sacramentum est, & quadam consecratione homini datur; illud quum baptizatur; istud, quum ordinatur: ideoq; in Catholica vtrumq; non licet iterari.* Hæc Augustinus. Quo loco multa habet in eandem sententiam. Deinde hæc verba subiecit: *Sicut autem habent in Baptismo, quod per eos*

*à lib. 1. contr.
Epist. Parm.
cap. 13.*

dari possit, sic in ordinatione ius dandi. Vtrumq; quidem ad perniciem suam, quamdiu charitatem non habent unitatis. Sed tamen aliud est, prorsus non habere, aliud perniciosè habere, aliud salubriter habere. Hæc ille.

Iohannes Episcopus Rauennæ dubitabat, an reordinandi essent, qui ita ordinati fuerant; ad eum Gregorius sic scribit: *Illud autem, quod dicitis, ut is, qui ordinatus est, iterum ordinetur, valde ridiculum est. Absit autem à fraternitate vestra, sic sapere. Sicut enim baptizatus semel, iterum baptizari non debes, ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non debet consecrari.*

• Gregor. lib. 2. indict. 10. Epist. 32.

Si vero Aduersarii ulterius urgeant, ex Augustini ergo sententia Ecclesias illas, quæ non habent ordinationem ab Episcopis, habere ordinationem, sed ad perniciem suam: negamus hanc consequentiam: quia aliud est, recedere ab Ecclesia Romana: aliud vero, recedere ab Ecclesia Catholica. Recesserunt ab ordinatione Ecclesiæ Romanæ ex necessitate; quia post publicata Tridentina decreta, non potuerunt cum Catholica communicare, nisi recessissent ab illo conciliabulo. Recesserunt igitur ex necessitate. Quum vero ad Ecclesiæ Catholicæ consuetudinem in hac re redierint, sicut in aliis redierunt, facile inuenient Episcopos Catholicos, qui ex charitate supplebunt id, quod ex necessitate defuerat.

Illud vero nobis ridiculum videtur, quod
illi

Illi successionem nostram, maxime scilicet accusare audeant, qui nec successionem, nec vero vocationem suam in Ecclesia DEI ostendere possunt. Nam si venerabiles Episcopi & Presbyteri, quorum successionem ab Apostolis, & septuaginta discipulis Christi deuenientem agnoscimus, hoc nobis obiecissent, ferendum videretur. At quis Iesuitas, de successione disputantes tulerit? Iesuitæ sunt, qui successionis impedimentum nostris acerrime obiciunt: quos, si Tertulliani verbis interrogemus; Quid agitis in meo, non mei? Quid vobis cum Ecclesia DEI? Quid possunt respondere? Certe Iesuitæ nullam omnino vocationem habent in Ecclesia: Non sunt à CHRISTO missi, non ab Apostolis instituti, & tamen audent se in Ecclesia CHRISTI operarios iactare, confessiones audire, Sacramenta administrare, imo & Pastores à CHRISTO institutos, officiis muneribusque suis extrudere, & in eorum locum seiplos introducere. Qui ad Ecclesie ædificationem, & Ecclesie ministerium à Christo instituti sunt, enumerantur ab Apostolo, Apostoli, Prophetæ, Euangelistæ, Pastores, doctores: quos dedit ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis Filii Dei. Hos igitur Christus instituit ad Ecclesie ædificationem, vsq; ad consummationem sanctorum, adeoq; vsq; ad finem mundi: quicunq;

Ephes. 4. 11.

præter istos sese in Ecclesiæ ministerio intru-
serint, vocationem in Ecclesia nullam proba-
re possunt. Ac proinde Iesuitæ, omnesque re-
liqui regularium ordines, non dico successio-
nem ab Apostolis, sed ne vocationem quidem
suam demonstrare possunt.

Itaque Episcopos, & presbyteros, quamvis
in nonnullis religionis capitibus à nobis dis-
sentiant, tamen non solum ferendos, verum
propter loci, quem occupant, dignitatem, &
successionem ab Apostolis, venerabiles æsti-
mamus: de quibus spes est, ipsos propter eru-
ditionem & iudicium, quo inter eos plurimi
excellunt, præstigias Iesuiticas tandem ali-
quando perspectas atque exploratas abomi-
natos, veritatemque nobiscum amplexatu-
ros. Maxime vero venerabilibus Episcopis, &
clero Gallicano hanc mentis sanitatem ex-
optamus, & precibus à Deo Opt. Max. exopta-
mus, apud quos Concilii Tridentini decreta
authoritatem obtinere nunquam potuerunt.
Et profecto, qui inter eos eruditione & vitæ
sanctimonia præstant, facile perspiciunt, quo
tendat Iesuitarum furiosus in Ecclesia impe-
tus: nempe non ad ædificationem, sed ad fidei
destructionem, ad Ecclesiæ horrendam con-
turbationem, ad Regum perniciem, & Re-
rum publicarum ruinam. Si in Galliis, Germa-
nia, Hispania, Italia, eum Ecclesiæ statum vi-
dere liceret, qui ante fratriculorum exortos
Ordines in istis nationibus florere solebat,
Ecclesiam omnino perditam non possemus
deplo-

deplorare. Et quid est, quod Ecclesiis Britan-
nicis hanc, qua Dei misericordia & benigni-
tate fruimur, felicitatem præstiterit, nisi quod
omnes fraterculorum Ordines radicitus ex
Ecclesia nostra extirpatos videamus? Fratres
enim primi induxerunt noua illa dogmata,
Reges non esse Reges Clericorum, nec Cleri-
cos Regibus suis, sed Papæ tantummodo esse
subditos. Fratres commenta illa excogita-
runt, de accidentibus sine subiecto in Sacra-
mento altaris, & quod nulla substantia panis
aut vini remaneat post consecrationem: pri-
mi obedientiam cæcæ intulerunt; primi
multas pecuniarias in Ecclesia induxerunt, &
ex ipsis peccatis populi questû sibi sordidum
consecerunt: & humilitate antiquorum con-
culcata, superbiam, auaritiam, simoniam, &
hypocrisin in Ecclesiam intulerunt, bella pro-
curarunt: primi articulum illum fidei, *Credo
sanctam Ecclesiam Catholicam*, destruxerunt;
dum profanos atque impios homines sanctæ
Ecclesiæ membra esse docuerunt, Christumq;
cum Diabolo coniunxerunt. Hæc, & plura à
fraterculis inuecta fuisse, obseruat Iohannes
Wiclefus. Sed hæc olim. Iesuitæ vero noua
monstra quotidie addunt Patrum suorum in-
uentionibus, quibus Ecclesiam & Regna dis-
sipent. Ex hoc venenato fonte doctrina illa
profluit, de Regibus deponendis, interficien-
dis, de subditis à fide suorum Principum re-
uocandis. Quod si venerabiles Episcopi æquis
oculis prospicere nolint Ecclesiæ, & Regno-

rum omnium ruinam, non possunt certe non videre, ad suum officium hoc pertinere, ut leuitarum furores, quantum in se est, cohibeant, & prospiciant, ne quid Ecclesia detrimēti capiat. Hæc multis antea seculis præuiderat Iohannes Wiclefus, & prædixerat euentura. Verba eius referam: a. Olim Episcopi nostri dicuntur pseudofrateres, tanquam Diabolos adiuisse, & in tempore Domini Armachani, dicuntur ipsum in sumptibus contra hos pseudoordines defendisse, sed modo facti sunt amici, Herodes & Pilatus, qui prius intra se fuerant inimici. Duo igitur prognostico in hac parte. Primum, quum ista consideratio non sit fundata in Lege Domini nostri Iesu Christi, quod non stabit, sed cessabit ad damnum utriusque partis, siue alterius, cum non sit bona societas Christiani cum Belial. Secundum est, quod vel oportet nostros Episcopos, & Regni Proceres opiniones istorum pseudofraterum deferere in hac parte, vel quod cum illis sint in hæresi inuoluti. Hæc ille. Atque hæc est illa hæresis decantata Wiclefi, quod Episcopis & presbyteris, contra fraterculorum nouitates adhereret, & quod antiquam Ecclesiam Romanæ doctrinam, contra istorum figmenta propugnaret. Reddite nobis, Venerabiles Episcopi, imo reddite Christo Ecclesiam, qualem inuenerunt Ordines isti pseudofraterum, nec amplius optabimus. Eiciate Iesuitas, regularesque reliquos, quorum vocatio nulla est in Ecclesia Christi: eiciate una cum istis noua dogmata, & figmenta ab istis excogitata, ab istis inuenta: quod profecto facietis sedulo, si Christo

Christo vestram operam in Ecclesia probare velitis. Hæc nisi vos præstiteritis, fieri non potest, quin eueniat, quod futurum prædixit Wiclefus, vt vos vna cum illis in eorum hæresi inuoluatis.

CAPVT XII.

De Erroris origine.

HActenus disputauimus de Ecclesiæ sanctitate, amplitudine, communione cum Capite, & inter se, de ratione cognoscendi Ecclesiam certissimâ per regulam fidei, de successione & ordinatione. Nunc ad originem erroris aperiendam accedimus. Obseruandū igitur est, varios de Ecclesia errores apud Pontificios receptos esse, qui tamen omnes ad duo capita reduci posse videtur, nempe ad Caput, & membra Ecclesiæ. De illis erroribus, qui sunt de membris Ecclesiæ, superius ea diximus, ex quibus constare potest, ante annum Christi millesimum, id est, ante Satanz solutionem, inauditum fuisse in Ecclesia, membra Ecclesiæ esse homines non sanctos. Post annū millesimum communis sententia Ecclesiæ Romanæ, Bellarmino teste, vsque ad Concilium Tridentinum, imo vsq; ad ipsum Bellarminū, veritatem constanter retinuit, sicut superius demonstrauimus. At fratres, ad Papæ arbitrium, & Romanæ Curie placita doctrinam hanc antiquam mutarunt, atq; ita mutarunt, vt alia iam significatio affingeretur huic verbo, Ecclesiæ, quam superioribus seculis

intelligi solebat. Tandem enim per Ecclesiam nihil aliud intelligi voluerunt corruptores isti, quam Papam, & Cardinales Romæ. Ita ut iam Ecclesia, quæ prius ubique sparsa fuerat, Romæ tandem alligata videretur, & à cœtu fidelium, ad cœtum Cardinalium contracta. Sed hic sensus est modernus, sicut monet Marsilius Patavinus. Sic enim de hac re scribit: a *Apud modernos maxime importat hoc nomen, Ecclesia, omnes Presbyteros, seu Episcopos, atq, Diaconos, qui ministrant, & præsunt in Metropolitana, seu principali omnium Ecclesiarum, quemadmodum hoc Ecclesia Romana vrbis dudum obtinuit, cuius ministri & præsidentes sunt Papa, & Cardinales ipsius, qui iam ex usu quodam obtinuerunt dici Ecclesia.* Hæc ille. Sed hæc est moderna Ecclesiæ significatio, neque Scripturis, neque Patribus probata.

Hæc mutatio significationis antiquæ occasio fuit omnium errorum, qui postea dormientibus hominibus, tanquam zizania, ab inimico homine introducta fuerunt: quæ zizania hodie pro Romano tritico ventilantur. Constat igitur, Ecclesiam mutatam esse apud Pontificios ab ea, quæ fuerat. Originem huius mutationis notamus post annum millesimum inchoatam à fraterculis, quæ tamen mutatio confirmationem suam auctoritatemque nuper obtinuit. Adeoque omnia iam mutata constant, quæ Ecclesiam constituunt, Caput, membra, regula, ut & ipsa denique vis & significatio nominis mutetur: qua quidem in re insi-

a defens. pa-
tis, part. 2. c. 2.

insig-
mus.
clesi-
inge-
grau-
torit-
non-
clesi-
enda-
ficio-
lica
in ist-
mus
thol-
Qui
reut-
tate
Cat-
tum
clesi-
ver-
tur,
tius
sus,
lis
piss-
qui
nob-
ma-
in
qu-
tan-

insignem Pontificiorum fraudem obseruamus. Nam vt facilius imperitis imponant Ecclesiæ nomen, Ecclesiæ auctoritatem vbique ingeminant, nos vero apud vulgus hoc odio grauare volunt, quasi Ecclesiæ Catholicæ auctoritas apud nos minus valeret. At quæstio non est de Ecclesiæ auctoritate, sed de ipsa Ecclesia, quænam sit, vbi quærenda, vbi inuenienda? Dicimus igitur, Ecclesiam apud Pontificios omnino mutatam esse. Ecclesia Catholica vna est, non mutatur. Atque hoc est, quod in istis præuicatoribus maxime reprehendimus, quod intelligere nolunt, Ecclesiam Catholicam à fide Catholica separari non posse: Qui fidem & veritatem deserunt, Ecclesiam se retinere putant; plane frustra, & sine auctoritate, sine promissione, sine ratione. De fide Catholica non sunt solliciti, de Ecclesia multum sibi applaudunt. Confiungunt se esse Ecclesiam, deinde seipsum sensumque suum, imo vero vniuersam Ecclesiam, sicut isti arbitrantur, ita Romano Pontifici subiiciunt, vel potius prostituunt, vt is sit os, & Caput, & sponsus, & Rector, & Rex, & Monarcha vniuersalis Ecclesiæ: hoc in Ecclesia Christi longe turpissimum est, veteribus prorsus inauditum. Et quia hæc est Ecclesia illa, quam proponunt nobis multiplici sophismatum fraude deformatam: hanc Ecclesiam mutatam in Capite, in membris, in Regula, in significatione, antiquis incognitam; nos merito reiicimus. Mutam enim, & sophisticam, Ecclesiam, scimus

non esse Christi Ecclesiam, quæ vna est in patribus, filiisque, in præcedentibus, præsentibus, & futuris. Quæ vero tam diuersa est ab antiqua, non est vna, ac proinde nec Ecclesia.

Post annum igitur millesimum deformari cœperat Ecclesia in membris per fraterculos, deinde deformari in significatione, adeoque mutari in aliud, quam quod prius fuerat: maxime vero deformari in Capite. Errori de Capite primus, quod sciam, Aquinas ingenium suum accommodauit, quum noua quædam de Ecclesiæ Capite inuenerit. Inde grassare cœpit hic error in Ecclesia Romana: quia de Ecclesiæ Capite antiqua traditio innouata est, & penitus immutata. Antiqui Patres vnum Christum Ecclesiæ Caput agnoscunt, idque ex Apostoli verbis: *Ipsam dedit Caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Aquinas autem à Scripturis Patribusque secessit. Sic enim scribit: *a Papa est totius Ecclesiæ Caput.* Atque alio item loco: *b Summus Pontifex gerit plenarie vicem Christi in tota Ecclesia.*

Quamuis ergo Bonifacius III. pluribus ante Aquinatem seculis, hunc titulum sibi suisque successoribus arripuerat, vt Oicumenicus diceretur, siue vniuersalis Episcopus, qui tamen proxime Bonifacium secuti sunt tractatores, offensi, vt videtur tam superbo, & blasphemio titulo, & grauissimo Gregorii iudicio, (vt credi par est) permoti, nusquam Romano Pontifici hunc titulum concedunt.

Furtim

Ephes. 1. 22.

a 3. q. 8. ar. 6.

b 2. 2. q. 88.

art. 6.

Furtim tamen, & surreptitiis artibus patientiam Ecclesiæ tentauit Rom. Pontifex, vt primo sibi titulum oicumenici, deinde Capitis Ecclesiæ arriperet. Nobis mirandum videtur, esse aliquos homines in Ecclesia doctos, qui salua conscientia titulos istos vel defendere, vel Rom. Pontifici concedere possit. Neque enim, inquit Apostolus, sibi ipsi quisquam sumit hunc honorem, sed qui vocatur à Deo, sicut & Aaron. At Rom. Pontifices hunc sibi honorem sumpserunt, non à Deo vocati, testis est orbis terrarum, testis historia, testis Ecclesia, testis Romanus Pontifex Gregorius Primus, hostitulos esse profanos, vanos, nomina vanitatis, vocabula peruersa, vocabula elationis, nomen scelestum, superstitiosum, superbum, appellationem nefandi nominis, profani nominis superbiam, appellationem friuoli nominis, vanitatem stulti nominis, nomen pompaticum. Hæc est Gregorii censura de titulo vniuersalis Episcopi, quum iam nomen illud Capitis Ecclesiæ nondum erat excogitatum, Romano Pontifici nondum delatum. Præuidebat tamen vir sanctus, ex oicumenici titulo, alterum necessario sequi. Itaque sic scribit: *a Sub vno Capite omnes membra sunt Ecclesiæ, sancti ante Legem, sub Lege, sancti sub gratia: & nemo se vnquam vniuersalem vocari voluit.* Quibus verbis vtrumque titulum æque damnat Gregorius. Ratio Gregorii obseruanda est: quia Episcopus, quicumque sit, membrum est Ecclesiæ Catholicæ; nemo

Hob. 5. 4.

lib. 4. in
di. 13. Epist.
sol. 38.

a ibid. Epist. 36.

nemo autem potest esse & membrum, & Caput Ecclesiæ Catholicæ. Itaque Gregorius sic scribit: *a* Vniuersa sibi tentat ascribere, & omnia, quæ soli vni Capiti coherent, videlicet Christo, per elationem pompatici sermonis, eiusdem Christi sibi studet membra subiicere. Hæc Gregorius. Quibus verbis friuolum illud effugium de Capite ministeriali penitus disperdit. Nam si quis opponat, Romanum Pontificem esse Vicarium Christi, & Caput ministeriale: Respondet Gregorius, soli vni Capiti tribuendum esse hunc honorem, non ergo Vicario: esse solum vnum Caput Ecclesiæ Catholicæ, non igitur locum esse Capiti ministeriali in Ecclesia vniuersa; neminem debere membra sibi eiusdem Christi subiicere: neminem igitur esse Vicarium Christi, aut Caput ministeriale in Ecclesia vniuersa.

b in Cant.

c in Cant.

d Epist ad Constantinop. Imperat.

e cap 4.

f in Gen. c. 2.

g sapius.

h lib. 10. c. 9.

i ecclesiast.

h in 2 cap.

lib. 1. Reg.

i in Epist ad Ephes cap. 5.

k in Euang.

Iohan. cap 13.

Itaque qui Gregorium sequuti sunt ante Aquinatem Scriptores Ecclesiastici, quum ex industria de Ecclesiæ Capite disputent, vnumque Christum vnius Ecclesiæ Caput esse confirmant, non est dubium, quin Romani Pontificis profanam arrogantiam irriserint, quandoquidem nusquam ei concedunt hunc honorem, quem ipse sibi tam infano studio quaesuerat. Christum Ecclesiæ Caput vnicum, constanter docent post Gregorii Primi, & Bonifacii Tertii tempora, Cassiodorus *b*, Iustus Orgelitanus *c*, Leo II. *d* Toletan. Concilium VIII. *e* Beda *f*, Alcuinus *g*, Angelomus *h*, Theophylactus *i*, Smaragdus *k*, Bernardus

Bernardus
natem
plane
optime
Christi
definiri
stolo
Quis a
pus Pa
Pol
pæ au
lastice
factu
modu
stare
Scho
pæ es
cent
tion
mar
cem
esse
tem
sen
lio
cer
be
di
lm
p
P
fi

Bernardus *a*. Denique quicumq; ante Aquinatem de Capite Ecclesiæ disputarunt, idem plane tradunt. In eoque cum antiqua Ecclesia optime istis convenit, Ecclesiam esse corpus Christi. Nec brevius aut lucidius se Ecclesiam definire posse existimant, quam si cum Apostolo Ecclesiam dicant esse corpus Christi. Quis autem unquam Ecclesiam dixit esse corpus Papæ?

*a in Cant.
serm. 68. & in
fest. B. Maria
Magdalen. &
sapius.*

Postquam Thomæ Aquinatis ingenio Papæ autoritas magis invaluisset, tandem Scholasticorum insequentium improba industria factum est, adiuvantibus Canonistis; ut nec modus, nec limites immoderatam istam potestatem coercere possent. Atque hinc est illa Scholasticorum nonnullorum sententia, Papæ est Ecclesia virtualiter: quod profecto à recentioribus istis Iesuitis non minore contentione proponitur. Quum enim docent, Romanum Pontificem esse os Ecclesiæ, Pontificem etiam malum, esse Caput verum, nullam esse Ecclesiæ, aut generalis Concilii auctoritatem sine Romani Pontificis consensu, Papæ sententiam, vel cum Concilio, vel sine Concilio, certissimam esse, nec posse errare, Pontificem à nullo mortalium iudicari vel puniri debere, aut posse, Episcopos omnes à Papa iurisdictionem accipere; Quid aliud agunt tam importuna contentione, quam ut sese plane prodant, quum Ecclesiæ nomen prætendunt, Papæ vnus auctoritatem extollere, atque hoc sibi intus canere; Papam esse Ecclesiam virtual-

*a in Thom.
rom 3. pag 24.
Vener.*

tualiter. Quicquid de Ecclesia iactant, illud manet apud eos fixum, & certum, vnum Papam esse Ecclesiam illam, pro qua digladiantur. Itaque nonnulli eorum aperte hoc ipsum profitentur. Sic enim scribit Gregorius de Valentia: *a* Nomine Ecclesie intelligimus eius Caput, id est, Romanum Pontificem.

Hoc est igitur diligenter observandum, *a* nobis vero iterum atque iterum monendum, Tridentinos, quum de Ecclesia disputant, longe aliud intelligere per Ecclesie nomen, quam quod a Scripturis Patribusque traditum sit: proinde omnia confundunt. Nam priusquam de Ecclesie autoritate quicquam pronuntiant, oportuit de definitione convenire: quod quia non faciunt, nunquam ad idem disputant, sed sophismatis complent omnia: & quod est hominum indoctissimorum maxime proprium, ut confuse & caliginose ea tractent, quæ distinctionibus splendere debuerant, quæ autem simpliciter, & sine fuco tradenda sunt, ea distinctionibus insensatis obruant; in eo ita accurate laborant Iesuitæ nostri, ut his ipsis artibus, quæ homines indoctos maxime produnt, isti doctissimorum virorum famam nomenque veniantur.

Non putamus quenquam reperiri posse hominem doctum, & pium, qui credat verum esse, quæ scribunt Iesuitæ de Romanæ Ecclesie Capite, Ecclesie sponso, Ecclesie domino, & monarcha. Nam quod hanc scilicet autori-

tatem

tatem
leand
bunt
sum S
confe
noru
prim
scrip
fuisse
prola
temp
per a
lisse
bus
anci
non
gun
den
nis
fam
duc
ces
fict
tori
ris
Ecc
gen
den
cup
fici
pri
qu

tatem in vniuersam Ecclesiam ostendere soleant è Scripturis quibusdam: qui hæc scribunt, intelligunt, sese hoc mouere contra sensum Scripturarum, & antiquitatis vnanimem consensum. Intelligunt arte confictas Romanorum Pontificum Epistolas decretales, quæ primum auctoritatem Romani Pontificis ex iis scripturis probandam susceperunt, nullam fuisse antiquitatis vocem in eam sententiam prolatam: Intelligunt, Romanos Pontifices tempore S. Augustini, quum auctoritatem super alias Ecclesias affectauerant, non protulisse Scripturas, quales è confictis decretalibus hodie proferunt Iesuitæ; sed quia nihil ex antiquitate producere potuerunt, idcirco canonem Niceni Concilii confinxisse: Intelligunt, hanc Romanorum Pontificum impudentiam ab Augustino, pluribusque Africanis Conciliis conuictam, reiectam, & repressam fuisse. Num quis vero animum suum inducere poterit, vt credat, Romanos Pontifices Niceni Concilii canonem à seipsis confectum proferre voluisse, si tum temporis auctoritatem hanc Romani Pontificis è Scripturis probari potuisse putassent? Et quis est de Ecclesie iudicio, Patrumq; antiquorum diligentia tam abiecte sentiens, vt existimet tandem post mille annos, quum iam tenebræ occuparent Ecclesiam, auctoritatem Rom. Pontificis in Scripturis primum inuentam, quam prioribus & purioribus seculis Ecclesia antiqua, Patresque omnes ignorauerant. Non potest

a lib. 1. de go-
stis Basil.
Concil.

b ibid.

c lib. 3. de
confid. cap. 8.

potest igitur fieri, ut hæc à Iesuitis serio scri-
bantur. Malam causam malo animo agunt,
ambitione occæcati, quemadmodum de hu-
iusmodi fraterculis grauiter iudicat Aeneas
Syluius. Cuius verba sunt hæc: a *Sunt aliqui,
siue auidi gloria; siue quod adulando præmia expe-
ctent, qui peregrinas quasdam sententias, & omnino
nouas predicare doctrinâs cœperunt; ipsumq; sum-
mum Pontificem ex iurisdictione sacri Concilij de-
inere non verentur: excacauit eos ambitio.* Hæc il-
le. De eadem etiam hominûm facie sic scri-
bit: b *Nec considerant miseri, quia quæ predi-
cant tantopere verba; aut ipsorum summorum Pon-
tificum sunt, suas fimbrias extendentium, aut eo-
rum, qui eis adulabantur.* Hæc igitur Romani
Capitis auctoritas in Ecclesiam, quam non à
Deo delatam, sibi sumpsit Romanus Ponti-
fex, antiquos Ecclesiæ Patres latuit.

Ante Aquinatem Bernardus nimium ma-
gnifice de Romano Pontifice locutus vide-
tur, quem vocat c *Principem Episcoporum, hæ-
redem Apostolorum, Patriarchatu Abraham, Pri-
matu Abel, Ordine Melchisedech, dignitate Aaron;
auctoritate Moysen, iudicatu Samuelem, potestate Pe-
trum, vñctione Christum.* Hæc quidem magnifi-
ca sunt, & maiora, quam ante illum apud
quenquam alium reperiuntur: quædam et-
iam impia, quamuis forte non impie dicta.
Nam si in commodum interpretem incide-
rint, videri possunt à Bernardo posita tantum
ad ostendendum spirituales primatum, non
temporalem. Nam Bernardus (ut multi et-
iam

iam alii viri boni) noluit pertinaci studio cum Papa ligare de spirituali potestate, quia hanc potestatem Papa sibi iam tum conciliaſſe videbatur. Affectauerat eam antea, ſed depulſus erat ab hac affectatione, ab antiquis Patribus, Episcopis, Conciliis. Sed poſt annum milieſimum, ſoluro tandem Sarana, poteſtatem hanc ſpiritualem, quam vocat, ſuper Episcopos Occidentis ſepius affectatam, tandem aliquando, tanquam victor euadens obtinuit: verum nullo alio iure, quam per Pontificios canones. Illud enim eodem loco diſcrete notat Bernardus, his verbis: *a* Iuxta canones tuos, alii in partem ſollicitudinis, tu in plenitudinem poteſtatis vocatus es. Recte obſeruat Bernardus, hanc nouam Romani Pontificis poteſtatem, habitam ſecundum canones ipſius, non ſecundum Scripturas, nec ſecundum decreta Eccleſiæ Catholicæ, non ex iudicio Patrum; ſed tantum, inquit, iuxta canones tuos. *à Bernard.* *ibid.*

Incidit Bernardus, ſicut ſupra admonui, in fatalia illa tempora, poſt annum milieſimum, quum iam Papa poteſtatem illam diu quaſitam, in Episcopos obtinuerat. Itaque Bernardus poteſtatem hanc ſpiritualem, quam à tam multis conſeſſam, viderat, ipſe quoque tolerauit: quid enim facere portuit? Sed tamen de Capite & membris Eccleſiæ ſanam doctrinam retinuit. Nunquam Papam vocat Eccleſiæ vniuerſalis Caput, nec reprobos Eccleſiæ membra.

Quæ igitur è Bernardo obseruamus, ostendunt nobis, quibus gradibus ascenderit Papa ad hanc sublimitatem, & per consequens, quibus gradibus in præceps deiecta sit Ecclesia per Papæ fastum, ad hanc miseriam. Primus gradus erat potestas super Episcopos, quam Cypriani & Augustini seculo affectatam, non potuit obtinere; Bernardi ætate obtinuerat. Secundus gradus est, vt haberetur Caput Ecclesiæ vniuersæ; quæ potestas Thomæ Aquinatis ingenio quaesita atque aucta videbatur. Ex istis Papa ascendere, Ecclesia vero rueri coepit.

Si Thomæ Aquinatis doctrinam de Ecclesiæ Capite, cum Bonifacii VIII. facinore contulerimus, artes quædam Ecclesiæ Romanæ in lucem prodire videbuntur, quæ sunt nobis obseruandæ. Nam doctrinæ immutatio in Ecclesiâ Romanâ sero inuenta videtur, disciplinæ vero corruptelæ longius præcessisse. Postquam enim de facto Ecclesia Romana, Caput omnium Ecclesiarum, & Episcopus Romanus vniuersalis à Phoca declaratus est, disciplina Ecclesiæ Romanæ statim mutata, ab ea, quam Gregorius, magna integritatis laude retinuerat, deflexit, & collapsa penitus corruit. At vero doctrina de Ecclesiæ Capite non statim cum disciplinæ deprauatione, sed longo post tempore corrumpi coeperat. Sicut enim quæ virgo quondam insigni pudicitie laude floruerat, non statim à virginitatis amore in impudentiam prorumpere solet, sed pau-

paulatim ad mala assuescere, deinde præcipitari per flagitia: sic Rom. Ecclesia quondam virgo morituræ virginittatis signa quædam in disciplina immutata dederat, postea vero præcepti furoris adulterari cepit. Itaq; postquam Anno Christi 606. à Bonifacio III. subuersa est Ecclesiæ Rom. disciplina, tandem aliquando post aliquot sæcula reperti sunt, qui hoc Pontificis factum (quod Gregorius vocat profanum, superbum, impium, flagitiosum) tanquam legitimum defenderent. Ita doctrina hæc noua de Capite Ecclesiæ, ad facti defensionem excogitata, ab Aquinas quidem ingenio, sed à Rom. Pontificum mandato, atque præscripto prodisse videtur. Et certe frequenter vsitata est hæc ars, & celebrata. Nam & decimæ prius de facto ab Ecclesiis susceptæ sunt, deinde factum hoc à Theologorum ingeniis velut, ex Pontificum præscripto defensitatum est. Itaque nihil nouum faciunt Iesuitæ, quum sententias nouas, insolentes, inuiditas, ex Pontificum præscripto Ecclesiæ obtrudunt.

Quamquam autem videatur Aquinas ea ex præscripto docuisse, sicut alios etiam fecisse comperimus: ne tamen omnia Pontificum libidini reliquisset videretur, limites quosdam huic potestati adhibuit. *Potestas, inquit, Prælati spiritus, qui non est dominus, sed dispensator, in adificationem data est, & non in destructionem.* a. 1. 1. q. 88. art. 12. ad 2.
 Aquinas ergo Papam Caput esse docuit, non dominans, sed dispensans, & ministrans. Verum isti limites ad Papæ dominatum co-

hibendum inutiles fuerunt. Ita limitata quodammodo erat Aquinatis sententia. Iesuitæ vero huic potestati, nec modum, nec metas rerum, nec tempora ponunt.

Sequitur, ad demonstrandam Ecclesiæ Pontificiæ antiquitatem, ut ostendamus, recentia ista, & nuperrime nata Iesuitarum figmenta: *Papam esse supra Ecclesiam; nullam esse Ecclesiam auctoritatem sine Papæ consensu: Papam errare non posse: Papam à nemine indicandum: Episcopos omnes à Papâ iurisdictionem accipere.* Et quia Ecclesia Pontificia hodierna, in istis figmentis vniuersa consistit, Ecclesia hæc Pontificia, ex istis dogmatibus publice receptis, antiquitatem suam, atque originem demonstrabit. Fuerunt hæc figmenta primo inter priuatas opiniones iactata; priuatas opiniones dico, non antiquorum Patrum, sed eorum, quos Iohannes Gerson, Aeneas Syluius, & alii viri docti, vocare solent Pontificum adulatorum. Nam fraterculi quidam, & Canonistæ, cōtra Ecclesiam Romanam, hanc Pontificis potestatem mendaciis & adulationibus introductam, per ambitionem & impudentiam extulerunt. Ita ut quæ priuatæ nuper fraterculorum & Canonistarum opiniones fuerunt, tandem Ecclesiæ dogmata publice recepta habebantur, sed non ante Concilii Tridentini tempora.

Atque ut facilius Ecclesiæ Pontificiæ mutatio intelligatur, hoc loco obseruabimus distinctionem illam inter Ecclesiam & Curiam

Roma;

Roma
sia c
profite
diens
dum l
mine
ut nec
Cath
Fides
sto in
bet T
manib
Eccle
mus i
mus
Perso
re at
quale
fione
di;
cam
tem
lo,
cipit
mut
tem
mel
rint
incu
ritat
& n
den

Romanam, de qua sæpius monuimus. Ecclesia consistit ex personis fidem Catholicam profitentibus, Fides Catholica à Christo prodiens, illuminat Ecclesiam, sicut hunc mundum lumen Solis. Nec enim mundus sine lumine agere, nec lumen sine Sole esse potest: ut nec Ecclesia sine fide Catholica, nec fides Catholica sine suo Sole Christo esse potest. Fides igitur Catholica transmissa est à Christo in Ecclesiam per comites ipsius, sicut habet Tertullianus. Mutatio ergo fidei probat manifestam mutationem Ecclesiæ. Fidem in Ecclesia Pontificia mutatam, supra probauimus in regula fidei mutata. Hoc loco quarimus de personis, hanc fidem profitentibus. Personæ sunt homines, qui vel ex suo munere atque officio tradunt fidem Catholicam, quales sunt Episcopi & Pastores, qui successionem habent ab Apostolis, & ius prædicandi; vel qui suscipiunt doctrinam Catholicam, sicut populus credentium. Mutatio autem fidei non est multum metuenda à populo, quia populus non tradit, sed tantum suscipit fidem. Verum à perversis doctoribus mutatio omnis metuenda est. Quoniam autem populus pertinacius in hæreticis, quæ semel penitus susceperit, siue vera, siue falsa fuerint: idcirco pastoribus & doctoribus maior incumbit cura, ut summa cum fide ac sinceritate non suas opiniones, sed Christi fidem & mandata tradant. Fides ergo Christi tradenda est, non hominum placita. Neque

vero tradenda est passim ab omnibus sine discrimine : Deus enim non est author confusionis, sed ordinis ; sed ab iis tradenda, qui legitimam habent vocationem ad munus prædicandi, & successionem ab Apostolis. Ecclesia igitur mutata probabitur, si vel fides Catholica à Christo excepta non tradatur, vel si tradatur ab iis, qui non habent ius prædicandi.

Quod si fides huiusmodi proponatur, quæ nec à Christo transmissa est, nec tradita ab iis, qui ius habent prædicandi, sicut sunt illi, qui ad prædicandi munus sese in Ecclesia obtundunt, quum legitimam vocationem non habeant, nec successionem ab Apostolis : num quis existimare poterit, talem Ecclesiam esse Ecclesiam Christi, in qua huiusmodi confusio regnat?

Talis autem est Ecclesia hodierna Pontificia, in qua nec fides Catholica traditur, nec qui tradunt, ius habent prædicandi, aut successionem ab Apostolis. Nam qui fidem hanc, quam nunc Pontificiam dicimus, primo prædicarunt, fraterculierant, qui non fidem Catholicam, sed sua commenta tradiderunt, quique in Ecclesia nullam habent legitimam vocationem, non ius prædicandi, non successionem ab Apostolis.

Qui Ecclesie formam accuratius contemplantur, ab Anno Christi millesimo ducentesimo, videbunt duas veluti facies huius Occidentalis Ecclesie ; Vnam antiquæ Ecclesie

fiz po
Alt
& C
nulla
cand
tur p
gnat
ne al
foli
con
f
mio
fimo
log
can
del
ne
mar
ab
rat
Ira
qu
gio
ran
ba
&
fia
M
pa
m
in

sic perdurant in successione Apostolorum; Alteram, nouæ exorientis, in fraterculorum & Canonistarum nouis institutionibus, qui nullam habent vocationem, nec ius prædicandi, nec successionem, sed subito videntur post tempus solutionis Satanz ex terra prognati, vel ex puro abyssi exorti, sine successione ab Apostolis, sine authoritate ab Ecclesia, solius Romani Pontificis arbitrio instituti & confirmati.

Hæc autem fides, quamuis in Ecclesiæ gremio exoriens, non Ecclesia, sed, sicut doctissimus vir Iohannes Feildius noster, S. Theologiæ Doctor, quem honoris & dignitatis causa nomino, obseruauit; Romanæ Ecclesiæ factio tantummodo habenda est, siue Romana Curia. Interea Ecclesia Romana vixit, durauitque, donec paulatim ab hac factione, siue Romana Curia superata, ac tandem velut absorpta videretur. Itaque plurimos videmus viros doctos, piosque, nonnunquam etiam Principes religiosos, quoties se à Romani Pontificis tyrannide oppressos sentiebant, vel metuebant, prouocasse à Romano Pontifice, & Romana hac Curia, ad Romanam Ecclesiam.

Legimus in scriptis Guilielmi Occham, Michaelis Cezenam, quem Iohannes Papa XXI. Anno Christi millesimo trecentesimo trigésimo octauo deposuit, appellasse ab iniusta papæ tyrannide, & à Romana Curia,

a Litera reci-
tatoria gesto-
rum fratris
Michaelis Ce-
zena. Inter o-
pera Guiliel-
mi Occham.

ad Ecclesiam Romanam : quo loco de Ro-
mana Curia grauissime conqueritur Ceze-
nas. Verba Appellationis hæc sunt: a Ha-
bito prius magno & maturo consilio ab ipso Domi-
no Iohannis, & dicta eius assertione, & arrestatione
infra tempus legitimum, meo nomine, & fratrum,
mibi adherentium, & adherere volentium, iam
dicti Ordinis, secundum quod tradunt canonice
sanctiones, ad sanctam Romanam Ecclesiam Ca-
tholicam & Apostolicam appello. Hæc ille. Te-
statur idem Cezena, hæc se egisse consensu &
approbatione Magistrorum & Baccalanreor-
um in sacra pagina de Parisiis, & de Anglia.
Sensum igitur, & iudicium Ecclesie huius se-
culi obseruamus fuisse huiusmodi, vt iudi-
carent, Papam non esse Caput Ecclesie, non
fuisse super Ecclesiam: Ecclesiam Catholi-
cam potuisse consistere sine regimine Papæ
Romani. Nam qui à Romano Pontifice ad
Ecclesiam Catholicam appellant, Ecclesiam
probant sine Romano Pontifice consistere
potuisse; Papam cum sua Curia reiciunt, vt
Ecclesie Romanæ Catholicæ iudicio ab iniu-
ria Pontificis vindicarentur. Quid nos am-
plius dicimus, aut docemus? Testatur Ce-
zenas, hanc Appellationem à Romano Pon-
tifice, fuisse secundum canonicas sanctiones.
Canones igitur Ecclesie illo seculo huiusmo-
di Appellationem probabant. Sed Romanus
Pontifex per tyrannidem antiquis & æquissi-
mis Ecclesie canonibus velut antiquatis, suas
decretales Epistolas pro canonibus, quan-
quam

quam resistentibus Episcopis, vt testis est Nicolaus Papa, distin. 19. cap. si Romanorum. Ecclesia obruit.

Natrat etiam Crantzius, Iohannem Seme-
cam, autorem glossæ ordinariæ, in decretum
Gratiani iniuste excommunicatum à Cle-
mente Papa IV. & ab officio ac munere de-
iectum, appellasse à Papa ad Concilium. Eo-
demque modo Ludouicus Barbarus Im-
perator iniuste excommunicatus à Iohan-
ne XXII. ab eius iniusta sententia appella-
uit ad generale Concilium, & ad sanctam
Catholicam Ecclesiam; sicut narrat a Nau- a generat. 45.
clerus. Philippus etiam Rex Franciæ, ab in- Ann 1338.
iuria Bonifacii VIII. sicut idem b author b Nauclos.
habet, appellauit ad Concilium. Ita rem vbi gener. 44.
tatum videmus, vt oppressi à Papa, appella-
rent à sententia Papæ ad Concilium, & Ec-
clesiam Romanam. Quod certe fieri non po-
test, nisi Ecclesia à Romano Pontifice separa-
ta, auctoritatem intelligatur habere in ipsum
Romanum Pontificem. Ex qua quidem con-
suetudine Ecclesiæ constat, aliam apud ma-
iores nostros habitam fuisse Romanam Cu-
riam, cum suo Capite, Romano Pontifice,
quæ sine hoc Capite non esse, non consistere
potuit: aliam vero Romanam Ecclesiam,
quæ auctoritatem in Romanum Pontificem
exercere consueuerat, & sine Romano Ponti-
fice consistere potuit.

Quærimus ab Aduersariis; vbinam gen-
tium iam sit Romana hæc Ecclesia, quæ esse

*a Littera reci-
tatoria gesto-
rum fratris
Michaelis Ce-
zena. Inter o-
pera Guiliel-
mi Occham.*

ad Ecclesiam Romanam : quo loco de Ro-
mana Curia grauissime conqueritur Ceze-
nas. Verba Appellationis hæc sunt: a Ha-
bito prius magno & maturo consilio ab ipso Domi-
no Iohannis, & dicta eius assertionem, & arrestationem
infra tempus legitimum, meo nomine, & fratrum,
mibi adherentium, & adherere valentium, iam
dicti Ordinis, secundum quod tradunt canonica
sanctiones, ad sanctam Romanam Ecclesiam Ca-
tholicam & Apostolicam appello. Hæc ille. Te-
statur idem Cezena, hæc se egisse consensu &
approbatione Magistrorum & Baccalanreo-
rum in sacra pagina de Parisiis, & de Anglia.
Sensum igitur, & iudicium Ecclesie huius se-
culi obseruamus fuisse huiusmodi, vt iudi-
carent, Papam non esse Caput Ecclesie, non
fuisse super Ecclesiam : Ecclesiam Catholi-
cam potuisse consistere sine regimine Papæ
Romani. Nam qui à Romano Pontifice ad
Ecclesiam Catholicam appellant, Ecclesiam
probant sine Romano Pontifice consistere
potuisse; Papam cum sua Curia reiciunt, vt
Ecclesie Romanæ Catholicæ iudicio ab iniu-
ria Pontificis vindicarentur. Quid nos am-
plius dicimus, aut docemus? Testatur Ce-
zenas, hanc Appellationem à Romano Pon-
tifice, fuisse secundum canonicas sanctiones.
Canones igitur Ecclesie illo seculo huiusmo-
di Appellationem probabant. Sed Romanus
Pontifex per tyrannidem antiquis & æquissi-
mis Ecclesie canonibus velut antiquatis, suas
decretales Epistolas pro canonibus, quan-
quam

quam resistentibus Episcopis, vt testis est Nicolaus Papa, distin. 19. cap. si Romanorum. Ecclesia obruitur.

Narrat etiam Crantzius, Iohannem Semecam, autorem glossæ ordinariæ, in decretum Gratiani iniuste excommunicatum à Clemente Papa IV. & ab officio ac munere deiectum, appellasse à Papa ad Concilium. Eodemque modo Ludouicus Bavarus Imperator iniuste excommunicatus à Iohanne XXII. ab eius iniusta sententia appellauit ad generale Concilium, & ad sanctam Catholicam Ecclesiam; sicut narrat a Nauclerus. Philippus etiam Rex Franciæ, ab iniuria Bonifacii VIII. sicut idem b author b Naucley. habet, appellauit ad Concilium. Ita rem videntur videmus, vt oppressi à Papa, appellarent à sententia Papæ ad Concilium, & Ecclesiam Romanam. Quod certe fieri non potest, nisi Ecclesia à Romano Pontifice separata, authoritatem intelligatur habere in ipsum Romanum Pontificem. Ex qua quidem consuetudine Ecclesiæ constat, aliam apud maiores nostros habitam fuisse Romanam Curiam, cum suo Capite, Romano Pontifice, quæ sine hoc Capite non esse, non consistere potuit: aliam vero Romanam Ecclesiam, quæ authoritatem in Romanum Pontificem exercere consueuerat, & sine Romano Pontifice consistere potuit.

Querimus ab Aduersariis; vbinam gentium iam sit Romana hæc Ecclesia, quæ esse

potuit sine Romano Pontifice, quæ autoritatem in Romanum Pontificem exercere solebat, quæ Romanos Pontifices examinare, iudicare, coërcere, deponere potuit? Quid possunt respondere, quam vel hanc Ecclesiam omnino perisse, nec esse iam in rerum natura; vel apud eos esse, qui reformatas Ecclesias obtinent? Perire Ecclesia Christi non potest; sequitur ergo, ut apud nos esse, quamquam inuiti, fateamur. Nam quæ hodie apud Pontificios Ecclesia esse videtur, quid aliud est, quam Romana illa Curia, ex Papa & adulatoribus constata, à qua maiores nostri semper appellare ad Romanam Catholicam Ecclesiam consueverunt. In his rebus confirmandis eorum testimonia contra hodiernos Pontificios proferimus, qui apud ipsos omni exceptione maiores esse debent.

Tria Concilia, Pisatum, Constantiense, Basiliense, ostendunt nobis consensum iudiciumque Ecclesie Romanæ, & doctissimorum virorum, qui in illis Ecclesiis seculis vixerunt. Pisatum Concilium autoritate sua deposuit Gregorium XII. & Benedictum XIII. Constantiensis Synodus autoritatem Concilii generalis super Papam sic declarat: *a Sancta hæc Synodus declarat, quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata, Concilium generale faciens, & Ecclesiam Catholicam representans, potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet, cuiuscunque status & conditionis, etiamsi Papalis existat, obedire tenetur in his, quæ*

per-

pertinent ad fidem, & reformationem in Capite,
& membris. Quibus verbis recentia illa Ie-
suitarum figmenta reiciuntur.

Docent Iesuitæ, Papam esse super Con-
cilium, & Ecclesiam: Constantienses affir-
mant, Ecclesiam esse super Papam. Clamant
illi, Episcopos potestatem accipere à Papa:
Constantienses vero, Episcopos immediate
à CHRISTO potestatem habere, statuunt.
Quibus etiam consensanea in Concilio Ba-
siliensi habentur, sic enim docent: a *Veri a Sess. 32.*
tas de potestate Concilii generalis vniuersam Ec-
clesiam representantem, super Papam, & quemli-
bet alterum, declarata per Constantiense, & hoc
Basiliense, generalia Concilia, esse veram fidei Ca-
tholica. Idemque sæpius repetunt in eadem
sessione. Sic etiam docent iidem Patres: b b *Epist.*
Certum est, Papam errare posse: experientia etiam synodal:
demonstrat, quia sæpe experti sumus, & legimus,
Papam errasse. c *Vniuersalis Ecclesia sæpe obedi-*
entiam Romanis Pontificibus subtraxit, Marcelli-
no, Anastasio, Liberio, Iohanni XII. Benedicto IX.
Benedicto XIII. Iohanni XXIII. c *ibid.*

Exclamet hic Bellarminus, quantum vo-
let, exclament Iesuitæ omnes, hæc Conci-
lia partim esse approbata, partim reproba-
ta: hæc autem, quæ de potestate Ecclesiæ su-
per Papam statuuntur, reprobata esse: num
possunt tam frigidis commentis persuade-
re hominibus cordatis, Papam cum sua
Curia habere authoritatem reprobandi ea,
quæ in Conciliis statuuntur? Facetos
hom-

homines, qui pro libidine sua, quæ placent, accipiunt, quæ non placent, expungunt. Vt cunque se in omnes colores immutent, nunquam eripient nobis veritatem.

Nos ex Romanæ Ecclesiæ Conciliis testimonia producimus. Negant Iesuitæ, approbata esse hæc Concilia in iis, quæ contra auctoritatem Papæ statuuntur; quanquam impudenter negent; tamen esto. At quod nos affirmamus, negare non possunt. Producimus doctissimorum eius sæculi hominum iudicia in illis Conciliis. Non Canones Conciliorum virgemus, sed eorum iudicia, sententiasque exquirimus, qui tunc in Romanâ Ecclesiâ celeberrimi habebantur. Vt inde, quæ fuerat maiorum nostrorum religio, quis sensus, quodnam iudicium, intelligamus; imo ut quæ tunc temporis fuerit Ecclesiæ Romanæ sententia, sensusque constare possit. Qui enim in illis Conciliis congregati erant, Ecclesiam Romanam repræsentare putabantur: sicut Romana Ecclesia intelligitur, Ecclesiarum in occidentis orbis Christiani partibus collectio. Si enim istos auferas, ubi tandem erat Romana Ecclesia? Ex horum igitur sententiis, hoc est, ex Ecclesiæ Romanæ sententia, qualis aorum nostrorum memoria Romanæ Ecclesiæ religio fuerit, constat. Nondum enim recepti in Ecclesia fuerunt errores isti, quos nunc Iesuitæ maximis clamoribus ingeminant. Atque hæc nobis huius mali originem aperient, quod est instituti nostri investigare.

Cogno-

Cognoscant igitur Ecclesie sue antiquitatem, qui de Ecclesia tanto hiatu iactare solent. Ecclesia ista Iesuitica mutata est in omnibus illis, quibus Ecclesia Christi demonstrari solebat. Ecclesia enim demonstrari solebat, vel per Caput suum, vel per membra sua, vel per regulam suam. Caput Ecclesie Christus est; membra Ecclesie, Sancti sunt: regula Ecclesie, est regula fidei è sacris Scripturis petita, in sacris Scripturis comprehensa. Hæc omnia mutantur à Iesuitis. Pro Christo Capite substituent Romanum Pontificem; ita Christum excludunt. At dicent Iesuitæ, non se Christum excludere: sed quum Vicarium Christi agnoscant, Christum etiam agnoscerent. Respondeo: Hæc verba sunt inania, & meræ nugæ, quibus simplicibus se illudere posse sperant. At num & Christum, & Christi Ecclesiam suis fallaciis se decepturos sperant? Papa, inquit, est vice Christi in Ecclesia. At Christus est Caput sanctorum, non autem Caput eorum, in quibus nulla est interna virtus. Papa vero Caput est impiorum, in quibus nulla est interna virtus, ex doctrina Iesuitarum. Quomodo ergo potest Papa esse Christi Vicarius? Regit Christus Ecclesiam suam, id est, sanctos: At regit Papa Ecclesiam aliam, id est, profanos, in quibus fides non requiritur. Non potest igitur Papa esse Vicarius Christi in Ecclesia; quia non regit eandem sub Christo Ecclesiam. Christus igitur plane excluditur ab Ecclesia Pontificia, & pro Christo

sto Romanum Pontificem substituunt Iesuitæ: pro sanctis Ecclesiæ membris obtrudunt improbos, & reprobos: pro regula fidei in Scripturis, supponunt Romani Pontificis placita in traditionibus.

Atque hæc est Ecclesiæ illa nuper exorta, quam pro Ecclesiæ Christi proponunt Iesuitæ. Ecclesiæ scilicet, in cuius regimine sedet Romanus Pontifex, qui sit Caput Ecclesiæ, super Ecclesiæ, qui solus errare non possit, sine quo Ecclesiæ potest errare, quique a nemine iudicari debeat: cuius membra sint homines sine ulla interna virtute, externa tantum professione coniuncti, & Sacramentorum communione, quæ sensu ipso percipitur: cuius regula sint traditiones non scriptæ, vel os Romani Pontificis. Hanc Ecclesiæ cum hoc Rege, cum his membris, cum hac regula, unicam, veram, Apostolicam, Romanam scilicet, & sanctam, etiam agnoscunt Iesuitæ. Nos vero diserte pronuntiamus, hanc Ecclesiæ, cum hoc Rege, cum his membris, cum hac regula, post Constantiensis, & Basilienfis Conciliorum tempora inualuisse. Num quid causæ erit, quod de antiquitate gloriantur, qui Ecclesiæ suæ incunabula prima, non ante Concilium Tridentinum, hoc est, vix ante quadraginta annos reperiunt?

Ante Aquinatensem de Ecclesiæ, de Capite, de membris, de regula, integra sunt omnia. Qui de Ecclesiæ disputarunt, Catholicam describunt, esse cœtum sanctorum, esse corpus Christi,

Christi
non e
nem
mem
que in
Rom
velut
na Ec
venit
ror:
tra a
sunt
man
clesi
luita
que
men
scri
Ecc
cili
add
re
in
me
ho
Ca
au
fu
u
to

Christi, in quo impijs & profanis hominibus non est locus. Si de Romana Ecclesia mentio nem faciant, honorifice Ecclesie Christi membrum, & quidem illustre admittunt: atque inter visibiles, & particulares Ecclesias, Romanam fuisse, in occidentis orbis partibus, veluti Principem. Neque aliter nos de Romana Ecclesia loquimur, aut sentimus, quam diu veritas apud eam valuit. Postea subrepsit error: & priuata fraterculorum opinioniones contra antiquam Ecclesie doctrinam inuectæ sunt: tandem omnis Ecclesie potestas in Romano Pontifice statuitur. Atque hæc est Ecclesia illa, & Ecclesie potestas, pro qua sola Iesuitæ pugnant. Nos, quia hanc Ecclesiam neque in Scripturis, neque in Patrum monumentis, ne quidem in veterum Pontificiorum scriptis inuenire possumus; quia contra hanc Ecclesiam, Scripturarum, Patrum, atque Conciliorum recentium testimonia grauissima adducimus, quibus luculentissime constare possit, errores fraterculorum, iam tum in Ecclesiam Romanam non fuisse receptos: merito concludimus, hanc Ecclesiam, quam hodie solam probant Pontificii, non esse Catholicam, sed à Catholica mutaram, nec aut Concilii Tridentini tempora extructam fuisse.

Summa controuersie huius est in definitione Ecclesie.

Dicimus, aliam esse huius verbi mentem, alium hodie sensum à Iesuitis inus-

inuectum, quam fuerat olim. Ecclesia perpetuo vna est; fundamentum habet doctrinam Apostolorum, & Prophetarum, cuius angularis lapis est Iesus Christus. Hodierna vero Pontificia Ecclesia nuper è fraterculorum lacunis exorta, fundamentum habet, Tridentina decreta, cuius angularis lapis est Romanus Pontifex. Ecclesia Christi vnica est, semperque eadem. Sed Pontificia alia est, atque alia. Aliud fundamentum, aliud Caput, alius angularis lapis, alia membra, alia regula fidei probant mutatam Ecclesiam. Quia ergo essentialia mutantur in hac, quam Iesuitæ nobis proponunt, Ecclesia, dicimus ex Ecclesia Christi, factam esse Ecclesiam Antichristi.

Postremo ipsam Ecclesiam Romanam vocem gemitumque querimoniam plenam audiamus. Nam ante reformationem à Luthero partim inchoatam, Ecclesia sub Antichristi tyrannide oppressa ingemuit. Dum enim superba tyrannidi reluctatur, dum dominatum improbum exhorret, dum liberationem expectat, captiuitatis suæ consciū emisit gemitum. Non hic Waldensium, aut Wiclefistarum testimonia, sed ipsius Romanæ Ecclesiæ gemitum, sub Antichristi tyrannide captæ, atque oppressæ, subiungam. Nam qui in Basiliensi Concilio conuenerunt, eos ex Romana Ecclesia fuisse, fatentur Adversarii: horum querimoniam grauissimam, quanquam longiorem, subnectam tamen; ut Babylonica ista captiuitas, ipsorum captiuorum testimonio, luculen-

culent
lem re
An
oculos
tum r
quisq
sit, q
bu ha
scanda
it a vi
vende
expell
ac ini
nicijs
erude
funde
ralia
Eccle
mera
ret, a
vnan
passi
rupr
perst
qui
mel
uer
tue
tem
uer
hui
stia

culentius constare possit. Sic ergo miserabilem ruentis Ecclesiæ statum deplorant illi:

Animaduertere imprimis, o Christicola, & ante Concil. Basil.
oculos vestros ponite miserandum & flebilem sta- ^{Epist. synodal.}
tum religionis Christiana, si eo redacta fuerit, ut ^{ad uniuers.}
quisq; in summa Pontificis positus, iam affectus ^{Christi fideles,}
sit, quod nullam correctionem à Concilio generali ^{ad obediendo}
habeat pertimescere, quantumcunq; Ecclesiam ^{Concilium ge-}
scandalizet, & eius statum perturbet, ac decoloret: ut
ita ut si omnes dignitates Ecclesiasticas, & beneficia
venderet, si Prælatos quosq; inuitos transferret, &
expelleret iniuste pro libito voluntatis, etiam notoris, ut
ac iniuste Reges ac Principes deiceret, moribus per-
niciosis animas hominum passim perire laboraret, ut
crudelitates perpetraret horrendas, Legem Dei con-
funderet, quaq; salubria instituta euerteret, tempo-
ralia Ecclesiæ Romana, & cæterarum particularium
Ecclesiarum dissiparet, atq; alienaret; aliaq; inu-
mera flagitia, scelera, & crimina notoria perpetra-
ret, ac se incorrigibilem redderet: Omnis Ecclesiæ in
vnam congregata, nullatenus eum à talibus coercere
possit: quinimo liberaret, quamlibet Synodum, eum
reprimere valentem, illico transferre, vel dissolvere
persistentes in Synodo contra voluntatem eius perse-
qui, excommunicare, priuare, inhabilitare, contra
melius & iniuriis afficere, inuisiones corporales ad-
uersus eos excitare; deinde quicquid Synodus sta-
tueret, præciperet, dictaret, ordinaret, penitus con-
temnere, ablicere, reprobare. Conspectis pro Dei re-
uerentia, qualis ex hac re daretur intrinsecus in
humani generis, ad subuertendam religionem Chri-
stianam, dum seducendo vnum hominem; posses

„ Christianitatem in maximam desolationem deiice-
 „ re, mores pervertere canones, & regulas quasque dis-
 „ sipare Ecclesiasticas, Regna, & prouincias conturba-
 „ re, ac bonis spiritualibus, & temporalibus spoliare,
 „ vitiorumque immanitatem introducere. Aperire o-
 „ culos, & videre, qualiter ex hoc daretur ingressus An-
 „ tichristo. Sed & considerate quomodo ea res fidem
 „ catholicam confunderet, atque violaret, quae est pri-
 „ mum fundamentum Ecclesiastici aedificii, quo ceteris
 „ omnia corruunt. Haec illi, & plura etiam in hanc
 „ sententiam.

Iam mihi tempora supputate, & ab hac que-
 rimonia intra octoginta annos, Mart. Luth-
 erus declaratus est haereticus, quum in doctri-
 na nihil iam tentasset, tantummodo Papae ty-
 rannidem & fratriculorum auariciam ambi-
 tionemque vel pari libertate, vel non maiore
 a terbitate taxasset.

Ex Basiliensium querela obseruamus 1. Ec-
 clesiam sub Rom. Pontificis tyrannide oppres-
 sam grauiter ingemuisse, & liberationem o-
 mnibus votis expetiisse. 2. Patres in hoc concilio
 numerasse Romanam inter particulares
 Ecclesias, atque eo nomine à catholica sepa-
 rasse Romanam, neque enim Romana vi-
 quam catholica dicta est, nisi quatenus cum
 catholica consentiret, qua ratione quævis par-
 ticularis Ecclesia Catholica dici potest. 3. Ec-
 clesiam illam in Basiliensi Concilio colle-
 ctam, fidem catholicam posuisse funda-
 mentum Ecclesiae. 4. Ecclesiae illius iudicio
 fidem catholicam violatam, & subuersam iri,

si ta-

si talis dominatus Papæ detur, vt Reges, ac Principes iniuste deiciat, vt sit super Ecclesiam, vt non possit errare, vt Ecclesiæ, & Concilio generali Ecclesiam representanti, non subiiciatur: si nouæ istæ & peregrinæ sententiæ in Ecclesiam recipiantur, tum demum fides catholicæ rûmæ denuntiant, tum demum Antichristo ingressum in Ecclesiam patres eam testantur.

Quum igitur ex eo tempore in Ecclesiam Pontificiam inuaserint ista noua dogmata, nos ex Basiliensium, id est, ex auctorum nostrorum sententia concludimus, fidem ex Pontificia Ecclesia pulsam, Antichristum vero in ea, non tam primum ingressum, sed ex eo tempore multo magis manifestatum. Ex eo enim tempore regnum Antichristi in superbia, blasphemis equiuocationis mendacis, & periuriis, clandestinis regum ruinis, homicidiis, veneficiis, leuiticis adulteriis multo apertius, atque impudentius grassari coepit: adeo, vt Basilienses illi si hodiernum Ecclesiæ statum viderent non dubitarent affirmare, fidem catholicam ex Ecclesia Pontificia penitus profligatam, Antichristum in eam ingressum, & receptum, iam sublimem regnare: ac proinde recte, atque ex officio reformatas Ecclesias ex Antichristi iugo se subduxisse.

Quod si obijciant Pontificii, non Basilienses istos fuisse Ecclesiam, sed partem illam, quæcum Epigenio Papæ Florentiæ secesserat

Respondeo: Hoc illud est, quod iam docui-
 mus, aliam scilicet esse Romanam Ecclesiam,
 aliam Romanam Curiam. Romana Ecclesia
 sæpius sese Papæ Curique Romanæ oppo-
 suit. Et quanquam Romana ista Curia cum
 Papa tandem victrix, conculcata Ecclesia, e-
 ualuisse videatur: tamen originem suam co-
 gnoscant, genus hoc hominum humile atque
 ignobile ex antiquis fraterculis, recentibusque
 Iesuitis, qui vocationem nullam legitimam o-
 stendere possunt in Ecclesia Christi, aliis deni-
 que adulatoribus conflatum, non ita pridem
 orbi innotuit, ab Ecclesia semper reiectum
 fuit, damnatumque ab iis, qui in Romana Ec-
 clesia, doctrinæ, pietatis, atque integritatis laude
 floruerunt. Quæ quidem Romana Curia ab
 istis adulatoribus composita, quamuis hodie
 regnare videatur, nunquam tamen regni sui
 vires ante Concilium Tridentinum stabilire
 potuit. Isti sunt, qui ex nobis querere solent,
 ubi fuerat Ecclesia nostra ante Martinum Lu-
 therum? Respondemus, nos esse in Ecclesia
 illa, quæ sancta est, quæ vna est in patribus fi-
 liisque, cuius Caput est Christus, cuius mem-
 bra sunt sancti, cuius regula est regula fidei in
 sacris Scripturis tradita. Possumus etiam istos
 interrogare, ubi fuerat Ecclesia ipsorum ante
 Concilium Tridentinum? Et quis est ex omni
 adulatorum & fraterculorum colluvie, qui ad
 hanc interrogationem respondere possit?
 Nos enim confidenter asserimus, & per Dei
 gratiam veritatem querentibus probaturos
 nos,

nos, imolam probasse confidimus, Ecclesiam istam, quam vnicam Iesuitæ probant, & venerantur, cuius Caput est Romanus Pontifex, cuius membra sunt homines sine vlla interna virtute, cuius regula non sit regula fidei in solis Scripturis tradita, sed Romanæ traditiones non scriptæ: non esse Ecclesiam illam vnicam, quam suo sanguine redemit Christus, quam instituerunt Apostoli, quam retinuerunt Patres, quæ victrix contra mundum, & Antichristum, contra vitia & hæreses ad finem vsque mundi est duratura, & in æternum cum Christo regnatura: sed esse synagogam ab Ecclesia diuersam, quæ nec antiquitatem ante exortos fraterculorum ordines, nec auctoritatem ante Concilii Tridentini tempora ostendere possit.

*TERTIA CON-
trouersia.*

DE FIDE IUSTI-
FICANTE.

THESES PONTIFICIÆ.

Si quis dixerit, sola fide impium iustificari, ut intelligat nihil aliud requiri quod ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse, cum sua voluntariu moru preparari, atq; disponi, anathema sit. Concil. Trident. sessio. 6. can. 9.

Si quis dixerit, homines iustificari, vel sola imputatione iustitie Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, qua in cordibus eorum per Spiritum S. diffundatur, atq. illis inhercat, aut etiam gratuito qua iustificamur esse tantummodo fauorem Dei, anathema sit. Concil. Trident. session. 6. can. 11.

CAPUT I.

Quaestiones status exponitur.

POST sacramentum scripturarum, & Ecclesie catholicae traditionem sequitur, ut queramus de fide iustificante, quae est ecclesiae vita. Quaestio non est, an opera sint necessaria: in eo mutui consensus agnoscitur. Sed de iustificatione impij in conspectu Dei, siue de remissione peccatorum, & imputatione iustitiae Christi controversia soluitur. Quam enim docemus, iustificari hominem coram Deo sola fide, sine operibus, vel ex congruo, per preparationes, & dispositiones (de quibus prior canon loquitur) vel ex condigno, per modum habitus meritis: modum iustificationis declaramus in imputatione iustitiae Christi, & non imputationis peccatis nostris. Hae iusticia non est nobis inherens, sed donata a Deo, receptam autem sola fide, quia quam Deus iustificat impium, nulla opera in impio videri potest, nisi impia. Itaque sic testatur Apostolus: *com-
mandat suam ergo nos charitatem Dei, eo quod qui
adhuc essetis peccatores, Christus pro nobis mor-*

Rom. 5. 8.

tuus

tuus est, iustificati igitur nunc eius sanguine servabimur multo magis per illum ab ira, nam si quum inimici essemus reconciliati fuimus Deo per mortem filii eius, multo magis reconciliati servabimur per vitam ipsius. Christus enim, sicut idem Apostolus Rom. 5. 6. docet, quum nullus adhuc viribus essemus, suo tempore pro impiis mortuus est. hæc Apostolus.

Vbi iam sunt præparationes, & dispositiones nostræ à Tridentinis actum? Si enim reconciliati sumus Deo, atque iustificati, quum nullis iam viribus essemus ad promerendum Deum, imo verò quum peccatores essemus, quum impii, quum inimici (quæ omnia disertis Apostoli verbis continentur) profecto sola Dei charitas, sola gratia eamè datur nobis, solus faor ille, cui Concil. Trid. anathema dicit.

Præparationes ad iustificationem non negamus quidem, sed dicimus esse præparationes istas, non à nobis, sed in nobis à Deo. Et sophistas Tridentinos in eo maxime errare, quæ Scotistarum lacunis doceant, istas præparationes esse ex motu voluntatis, vel, ut loquitur Scotus, ex putis naturalibus, per quas mereri potest homo gratiam primam, quam vocant. Quid hoc aliud est, quàm quod docuit Pelagius: gratiam dari secundum merita nostra, quæ sententia in Pelagio demonstrata, ab Augustino atque ab Ecclesia uniuersa reiecta, tandem per Scotistas reuixit, & in Concilio Tridentino promulgata, & tanquam Christianæ fidei fundamentum firmata fuit. Nos cum Augustino docemus, istas etiam præparationes à Deo esse, atque ex gratia.

*a Enchirid.
cap. 32.*

a Quomodo, inquit ille, non volentis neq. currentis, sed miserentis Dei, nisi quia & ipsa voluntas, sius scriptum est, a Deo praparatatur? Alioquin si propterea dicitur: non volentis neque currentis, sed miserentis Dei, quia ex utroque fit, id est, ex voluntate hominis, & misericordia Dei, tanquam diceretur, non sufficit sola voluntas hominis, si non sit etiam misericordia Dei: ergo non sufficit sola misericordia Dei, si non sit etiam voluntas hominis. Hæc quum Augustinus varie, ut solet, verset & pertractet, ut veritas ex luculenti tractatione magis eluceat, tandem sic concludit: restat ut propterea dictum intelligatur: non volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, ut totum Deo datur, qui hominis voluntatem bonam, & praparat adiuuando, & adiuvans praparatam. Hæc ille, quibus verbis manifeste probat, omnes istas prapARATIONES ex gratia esse, ut totum Deo derur, qui hominis voluntatem bonam, & praparat adiuuando, & adiuvat praparatam. Ergo Tidentini, qui hominem ex se suæ voluntatis motu prapari, atque disponi docent, totum Deo dare non possunt, cum Ecclesiæ patribus: sed cum Pelagio, partem Deo, partem sibi.

Qui negant, ad iustificationem impij satis esse peccatorum remissionem, & imputationem iustitiæ Christi, propterea obtrudunt opera, quod intelligere nolunt, quomodo iustitia Christi facta sit nostra. Quum igitur de totius fidei iustificatione disputamus, consilium est, iustitiam Dei, qua sola iustificatur impius, aperire, non propriam: imputatione misericorditer

corditer concessam & donatam, non per modum habitus inhaerentem; sola fide prestatam, non operibus nostris partam, vt Tridentina prauitas, & haereticis reuincatur, quae dispositiones nostras & preparationes, meritorias contra Apostolum statuit, & charitatem Dei, fauoremque tantum, tã opere nobis in scripturis commendatum pernegat: vt Bellarmino blasphemantios obturetur, qui cum de formali causa iustificationis disputet, coneturque confirmare iusticiam inhaerentem, ira insultat iustitiae Christi, vt eam penitus, tamquam inutilem reiicere videatur. sic enim scribit: *a Si a lib. 2. de iustitia inhaerens sit formali causa iustificationis* *Siste. cap. 2.*
(quod docet Pontificus) non requiritur imputatio iusticiae Christi, quae iustificationem alioquin inchoatam, & imperfectam absoluat. Haec ille. Verissimum est, quod alicubi Nazianzenus habet, neminem de Spiritu sancto recte loqui posse, sine Spiritu sancto. Itaque non miramur, si lesuitae, tamquam hospites, & peregrini de mysteriis fidei nostrae loquantur, nemo enim de gratia iustificationis & sanctificationis recte disputare potest, nisi qui gratiam illam habeat, vt igitur blasphemiae istae veritatis luce dissipetur, è scripturis patribusque imputationis, & solius fidei doctrinam confirmabimus.

CAPVT II

Iustificationis doctrina ex sola fide, probatur è scripturis.

Duo iustitiae genera proponuntur in scripturis: iustitia Dei, & iustitia operum,
 Y s prima

prima dicitur Iustitia Dei Rom. 1. 17. *Iustitia Dei per illud (Euangelium) reuelatur ex fide in fidem.* Sic passim. Hęc eadem dicitur etiam iustitia fidei Rom. 4. 11. Et signum accepti circumcisionis, signaculum iustitię fidei, & Rom. 11. 6. quę ex fide est iustitia. Nonnunquam appellationes istę connectuntur, & dicitur iustitia Dei per fidem. *Iustitia Dei per fidem in omnes, & super omnes credentes.*

Rom. 3. 22.

Rom. 10. 5.

Philip. 3. 9.

Rom. 10. 3.

Alia est iustitia operum, eademq; vocatur iustitia legis; quia Lex opera requirit. Moyses describit iustitiam quę ex lege est. Hęc eadem etiam propria iustitia appellatur, de qua sic Apostolus: *non habetur iustitia mea, quę est ex lege, sed eam, quę est per fidem Christi, id est, iustitiam quę ex Deo est per fidem.* Hęc Apostolus, atque alio loco, virum iudros an Pontificios rectius describat. *Iudices Lector: Ignorantes, inquit, iustitiam Dei, & propriam iustitiam studentes constituere, iustitia Dei non fuerunt subiecti.*

Rom. 3. 13.

Gal. 2. 16.

Rom. 3. 21.

Ephes. 3. 8.

Phil. 3. 9.

Rom. 10. 3.

Hęc ita tractat sacra scriptura, ut à iustificatione nostri semper excludatur iustitia operum, quę est eadem iustitia legis, eademq; iustitia nostra propria. *Fide iustificati absque operibus, ut iustificemur ex fide, non ex operibus legis. Iustitia Dei sine lege; non ex voluntatibus, Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur, non habens iustitiam meam, quę ex lege est, ignorant et iustitiam Dei, & propriam iustitiam studentes constituere, iustitia Dei non fuerunt subiecti.*

Quibus locis, quum videamus iustificationem

nem in fide statui, vt nullus locus operibus
 possit, aut iustitiæ nostræ propriæ, inhzrenti
 nobis relinquitur: fidem esse donum Dei: nec
 tamen quod ius Donum Dei ad iustitiam Dei
 excipienda in donum esse, sed illud donum,
 quod omnem gloriationem excludat: fidem
 omnem gloriationem nostram excludere: o-
 pera igitur, quæuis sint etiam ipsa donum
 Dei, idcirco tamen à iustificando reiecta, quia
 non excludunt omnem gloriationem: non ex
 vobis ipsius, non ex operibus, ne quis gloriatur
 itemque *est glorietur ex vobis est, per quam le-*
gent operum vest, sed per legem fidei: Quid hæc
 aliud voluit, nisi, vt omnibus operibus ex-
 clusis, non in nobis sed in donum gloriamur,
 ad impium iustificandum. Sed fides relinquitur
 tur. Nullam igitur aliam iustificationem im-
 piis facere tradunt licet, præter vancam illam,
 quæ opera excluduntur. Dicitur enim iustitia
 Dei. Hæc nostra, et Christus à Deo factus
 nobis iustitia, modus quo fit, dicitur im-
 putatio, manus qua excipitur, fides, fides
 autem sola excipere dicitur hanc iustifica-
 tionem, quia nihil est in homine, præ-
 ter fidem, quod vel conspectum Dei ferre
 possit, vel gloriationem omnem abicere. Fi-
 des enim reiecta omni gloriatione nostrâ, v-
 nicum Deum in Christo pacatum nobis, nec
 quicquam propriæ, tanquam necessarium
 ad iustificationem, respicit. Hæc veritas ita fir-
 ma, solida, adroque tutæ est, vt etiam ex ore
 inimicorum suorum testimonium extorqueat.

Ephes. 1. 3.

Rom. 3. 27.

Cardi.

326 DE FIDE IUSTIFICANTE.

a lib. 5. de iu-
stific. cap. 7.

Cardinalis Bellarminus, postquam eam multis verbis oppugnaverit, tandem tamen testatur, id ab eo agi, quodammodo reclamante conscientia. sic enim scribit: *a Propter incertitudinem propriæ iusticiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum est, fidem totam in sola Dei misericordia, & benignitate reponere.* hæc ille. Quod ergo Apostolus Paulus docuit, non ex operibus, ne quis gloriatur, Bellarminus illud quidem tutissimum esse fateretur, propter inanis gloriæ periculum. Apage cum illis tepidis commentis, si tutissimum sit, quod de fide tradit Apostolus, profecto verissimum etiam erit, nihil enim tutum de fide esse potest, nisi quia verum est. Miseri ergo Tridentini omnes, miseri lesuitæ sua confessione inveniuntur, qui ex præscripto Tridentino tutissimam fidei doctrinam relinquunt, ut reiecta iusticia Dei, propriam iusticiam consilientur.

Quod obiciunt pontificii verba Iacobi Apostoli: Respondemus, Iacobum nullo modo Paulo contradicere. Paulus docet, hominem non operibus, sed fide iustificari, Iacobus non fide sola, sed operibus; uterque Apostolus Abrahami factum producit in exemplum, nonne igitur est contradictio? aliquid minus, nam contradictio nulla esse potest, nisi omnes termini accipiatur *eiusdemque*. In hac autem propositione, fide homo iustificatur, duplex est homonymia, una in verbo, *iustificari*; altera in verbo, *fide*, iustificari enim aliquis dicitur coram Deo, sicut impius iustificatur, de qua significat.

gnificatione iustificationis Paulus loquitur,
 non autem Iacobus, nam sanctus Paulus do-
 ceret, nos iustificatos Christi sanguine, quū iam
 essemus nullis viribus, quūque essemus pec-
 catores, impii, atque inimici. Loquitur ergo
 de iustificatione impii coram Deo, quū pec-
 cata nobis propter Christum condonantur:
 non propter nostra merita, nam quale meritū
 esse potest in iis qui sunt peccatores, impii, ini-
 mici Deo, ac proinde nullis viribus, ad fauo-
 rem Dei promerendum ex seipſis. At sanctus
 Iacobus loquitur de ostensione iustitiæ, & fi-
 dei coram Ecclesiâ, nam sic ait ostende mihi
 fidem tuam. Non ergo loquuntur ad idem. *Iac. 2. 18.*
 Deinde fides etiam varie sumitur: nam vel fi-
 des est vera, vna, iustificans, de qua Paulus a-
 git: vel est historica fides, quæ est & demo-
 num, de qua Iacobus, de fide historica Iaco-
 bum loqui est extra controuersiam, ex illis
 verbis: fides, si opera non habeat mortua est, *Iac. 2. 17. 19.*
 & demones credunt, & horrescunt. Quam
 ergo constet, Iacobum loqui de fide quæ po-
 test esse mortua, quæ potest esse sine operibus,
 quæ potest esse Dæmonum; certum est, Pau-
 lum, Iacobumque non de eadem fide locutos
 esse, ac proinde non inter se contradicentia
 dixisse. Sic solebant antiqui Apostolorum scri-
 pta conciliare. Pontificis vero lepidus vide-
 tur ludus scripturas inter se committere, lu-
 cemque tollere, ut ipsi interim per tenebras
 effugere possint. Ipse etiam Thom. Aquinas
 in hanc fere sententiam de his duobus Apo-
 stolis

*in epist. Ia.
vobis. cap. 2.*

Rom. 4. 7.

Itolis disputat. Sic enim scribit: *1. Iacobus lo-
quitur de operibus sequentibus fidem, quæ dicuntur
iustificare, non secundum quod iustificare dicitur in-
fuso, sed secundum quod dicitur infusa et certifi-
catio, vel ostensio, vel consummatio, rationem perinde ac-
tur, quando per se dicitur, & innoscitur.* Hinc Aquinas.
Videmus igitur apud Paulum, & Iaco-
bum, in hac propositione *per bonam iustificationem fidei*,
terminos non alios quæ accipi, uterque quod
verum est dicit, sed non loquuntur ad idem, nos
vero de iustificatione hoc loco disputamus,
non ut est iustitie ostensio coram hominibus,
sed ut ex S. Pauli doctrina, coniecti remissio-
nem peccatorum, atque impurificationem ius-
titiæ Christi, quam Christi iustitiæ imputatio-
nem relictæ sentit, tanquam non necessa-
riam, de remissione peccatorum, vel de non
imputatione nobis credentibus, peccata nostra,
plena sunt sacre literæ. Apostolus ex Psalmis
profert, *beati quorum remissio est, id est, ius-
tificationem nostram esse in remissione pec-
catorum. Beati quorum remissio sunt iniquitates,
& quorum tecta sunt peccata.* Et quia fides no-
stra, quæ remissionem peccatorum, & recon-
ciliationem excipit, sine omni merito con-
sistere omnino nequit, iudicio Apostolus
fidem, & meritum illud cum fide innititur
frequentius coniungit, meritum credentium
est, sanguis Christi, idem ergo valet apud
Apostolum fide iustificari, & per sangui-
nem Christi iustificari, nam qui sola fide se
iustificari coram Deo credit, meritum pro-
prium

prium negat, qui autem per sanguinem Christi
 se iustificari credit, meritum verum ex-
 plicat, quo Deus reconciliatur, cui fides in-
 nititur. Hæc ergo pulcherrime coniungit
 Apostolus, quem proposuit Deus propitiationem *Rom. 3. 25.*
 per fidem in sanguine ipsius, ad declarandam iusti-
 tiam suam per remissionem præcedentium peccato-
 rum, & iustificati gratia per gratiam ipsius, per re- *ibid. 24.*
 demptionem, quæ est in Christo Iesu iterumque, in *Ephes. 1. 7.*
 qua habemus redemptionem per sanguinem ipsius,
 remissionem peccatorum ex donis ipsius gratia.
 Hæc passim apud Apostolos, fides ergo
 nostra, remissionem peccatorum à Deo re-
 conciliatio accipit, reconciliatur autem Deus
 non propter nostrum opus, aut meritum, sed
 propter meritum Christi. Hinc etiam altera
 illa, velut pars iustificationis nostræ, consurgit,
 nempe imputatio iustitiæ Christi. Probat enim *Rom. 4. 5.*
 Apostolus ex Davide, in eo consistere beatitudi-
 nem hominibus, cui Deus imputat iustitiam absque o-
 peribus. Hæc autem iustitia, quam Deus impu-
 tat credentibus, est iustitia Christi, itaq; Apo-
 stolus docet, Christum factum nobis à Deo
 iustitiam, sicut & sapientiam, & sanctificatio-
 nem, & redemptionem, sic enim scribit *1. Cor. 1. 30.*
 riam illam carere solummodo, sed ex eo vos esse in Christo
 Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia &
 sanctificatio, & redemptio. Ergo sine ipso sapien-
 tia nostra est sollicitudo, iustitia nostra iniqui-
 tas, sanctificatio nostra impunitas, qui cre-
 dit, sapit per sapientiam filii imputatam,
 iustificatur per iustitiam filii imputatam,
 sancti-

Job. 17. 19.

sanctificatur per sanctificationē Christi imputatam, sicut enim veritas loquitur de credentibus in se: *Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate.*

CAPUT III.

De obedientia Christi actiua.

SED quia nouam litem: atque inauditam ante in Ecclesia suscitauit nonnulli, de obedientia Christi actiua, quam negant imputatam nobis esse, aut ad iustificationem nostrā esse necessariam: hanc nouitatem hoc loco succincte examinabimus, ut facilius deinceps progrediamur. Quod igitur de obedientia Christi actiua, & passiva comminiscuntur, ut à iustificatione excludant obedientiam actiuam, passivam autem, quam vocant, tantummodo retineant: ut scilicet cornicum oculos effigere, & acutius ipsi perspicere videantur, quam hactenus Ecclesia Christi perspexerit: mirādum nobis videtur, de rebus sacris aliquos ea proferre audere, quæ ante ipsos nemo protulit. Quæ scriptura? quibus antiquorum patrum est scriptum? hæc docuit? Certe Apostolus docet, non solum redemptionem Christi, id est, passivam obedientiam factam esse nostrā: verum etiam sapientiam Christi, & iustitiam Christi, & sanctificationem Christi, hoc est, obedientiam actiuam, etiam nostram factam esse à Deo, & pluribus verbis utitur Apostolus ad hanc obedientiæ imputationem demonstrandam.

strandam. Deinde quum Apostolus suam iustitiam propriam reiiciat, ut iustitia Dei iustificetur: non habens inquit iustitiam meam, qua Phil. 3. 9. ex lege est, sed iustitiam, qua ex Deo est: Et; iustitia Dei per fidem in omnes credentes: quærimus quænam sit hæc iustitia Dei nobis imputata? num dicent iustitiam esse Christi tantum passivam? ergo Christus iustus, dicitur tantummodo, quia mortuus est, non autem quia iuste vixit. Num ferendus videbitur, qui ita docuerit? Iustitia igitur Dei donata nobis, est, Iustitia Christi facta nostra, vel Christus à Deo factus nobis est iustitia. Quid est quod hic hærent in morte Christi? nam mora Christi redemptio nostra dicitur. Iustitia nostra non dicitur. Necessè igitur est ut præter redemptionem nostram per mortem Christi, aliud etiam proferant in Christo, quod nobis factum sit à Deo iustitia, & sanctificatio. Et quid proferre possunt, nisi obedientiam Christi, quam isti vocant ætiam?

Porro Iohannes sic docet: de plenitudine eius Ioh. 1. 16. omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Nobis igitur communicabilis est Christi gratia. Sed quæ gratia? certe gratia vocationis nostræ ex ipsius plenitudine nobis provenit. Et ut divitias gratiæ suæ, & velut reconditos thesauros Ecclesiæ suæ aperiat, qui est bonorum omnium munificus largitor, pro gratia vocationis confert etiam gratiam iustificationis, id est, gratiam pro gratia. Pro gratia iustificationis accipimus etiam ex eius plenitudine gratiam

tiam sanctificationis, id est, gratiam pro gratia. Quod si ex Christi plenitudine accipimus vocationem, iustificationem, sanctificationem: num quis est, qui hæc omnia ad passivam obedientiam referet? iustificatio, & sanctificatio ex eius plenitudine, quid est nisi id ipsum, quod docuit Apostolus, Christum à Deo factum nobis iustitiam, & sanctificationem. Ita iustitia, & sanctificatio imputantur nobis, non tantum obedientia passiva. Deinde qui iustificationem in remissione peccatorum ita statuunt, ut iustitiam Christi imputatam negent, sponsam Christi nudam relinquunt sine ornamentis, & sponsalibus gemmis. Nam peccatorum remissio turpitudinem quidem aufert, sed non pulchritudinem illam, utroqueque præstat nobis qui divinum favorem deducat nobis, & conciliat. Propter peccata mea dimissa, non iam habet Deus in me quod iram eius, & odium provocet, sed nec habet inde, quod diligat. Et quid mihi proderit peccatorum meorum remissio, nisi & Dei favorem ac dilectionem obtimeam? ut ergo in sanguine Christi, atque in morte eius peccatorum remissionem habemus, sic in iustitia Christi, & sanctificatione, sponsa Christi sua habet ornamenta & monilia quibus & favor Dei, & amor sponsi conciliatur. De quibus sponsalibus ornamentis legimus apud Hoseam Prophetam: *Et sponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia, & in iudicio, & in misericordia, & in miserationibus, & sponsabo te mihi in fide, & scies quia ego Domini.*

Hos. 2. 19.

Non

Non igitur omnis iustificatio sponse in ^{missio-}ne peccatorum ponitur, habet n. & alia ornamenta, & alba vestimenta, & datum est ei ut cooperiet se byssino splendenti, & cadido. Byssinum n. iustificationes sunt sanctorum. Quis hæc ornamenta, & iustificationes sanctorum ad passivam obedientiam tantummodo retulerit? Apostolus etiam sic docet: *sicut per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi, ita per obedientiam unius, multi constituentur iusti.* Certe Ecclesiam Christi magno bono fraudare conatur, qui docent Adæ inobedientiam activam nobis imputari, Christi obedientiam non imputari. Iam vero obedientia nostra, nisi aliquo modo legi satisfaciatur, non potest esse Deo accepta. Obedientia nostra in nobis non posuit, sed obedientia nostra in Christo poterit satisfacere. Itaque Apostolus sic docet. *Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut iustitia legis impleveretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.* Apostolus, qui testatur ex operibus legis nullam carnem iustificari coram Deo, ac proinde iustitiam Dei super omnes credentes manifestatam esse: hic tamen iusticiam legis in nobis implere docet. Quomodo a. iustitia legis impletur in nobis, nisi quia activa Christi obedientia nostra est? aut ut doctissimi interpretis verbis utar, quia dum nobis accepta fertur Christi obedientia, legi satisfactum est, ut per iustis censeamur.

Sed dicunt isti, qui hanc novitatem inducunt; iustificationem legis a nobis impleri: hoc est, ut iustificemur præditi ea iustitia, quam lex à

„ nobis postulat, lex n. à nobis postulat aut per-
 „ fectā obedientiā, aut pœnā nosa. perfectā obe-
 „ dientiā non præstitimus, at pœnam luimus in
 „ Christo; is n. pro nobis luit; ergo legi satisfacimus
 „ in Christo: hæc dicunt illi, qui excludere
 „ volunt iusticiam & sanctificationem Christi
 ab ecclesia; nec intelligunt quam dissolutas
 scopas adferant. Si quis intelligat sensum su-
 perioris sententiæ is hic erit. Prædicti ea iusti-
 tia q̄ lex postulat, tantummodo luunt pœnam
 illam quam minatur lex. At, o bone vir, hoc
 non est prædictum esse iusticiā quam postulat
 lex, ut pœnam tantummodo luas. Nam iusti-
 tia, est legis obedientia, non pœna legis. Pœ-
 na iniustus ponitur, nō autem iustus. Pœna igitur
 est iniustitiæ argumentum non autem ius-
 titiæ. Apostolus docet nos legis iusticiam im-
 plere: tu exponis ea verba, nos præditos esse
 legis iusticiā. Iusticiam implere, & iusticiā præ-
 dictam esse, non significat iniustum esse, aut
 reputari: at pœnam legis luere, significat ini-
 ustum reputari: hæc non coherent.

Deinde, q̄ Christus pœnam luerit pro no-
 bis, quis potest negare, nisi qui Christum ne-
 gat? nos igitur virtutem mortis Christi non
 negamus, at quare tu virtutem iustitiæ Christi
 negas? Nam sicut Christus p nobis pœnā luit,
 sic p nobis etiam obedientiā perfectā præ-
 stitit. Nos inquit, obedientiam perfectā, q̄
 lex postulat, non præstitimus, at pœnam lui-
 mus in Christo, quia ille p nobis luit. Respon-
 deo: ille etiam pro nobis perfectā obedi-
 tiam

tiam præstitit: quare poenam obseruas, obedientiam non obseruas? Quæro à te, quicumque es, qui hæc doces (nomini n. parco, ne in hominis contumeliâ, non in veritatis necessarii testimonium hæc dicta videantur) quæro igitur ex te utrû existimes, Christû perfectâ obedientiam æternâ præstitisse? Responde aliquid certû. Quis Christianus negare potest, Christum perfectam obedientiâ præstitisse? præstitit ergo. Quæro deinde, cui bono, in quẽ finẽ, p quib⁹ pstitit? p seipso, an p Ecclesia sua? Nû dicēs Christû pstitisse quidẽ, at non nobis pstitisse? Ecclesia Christi non feret istas vocas, si dicas, Christi obedientiâ frustra fuisse. Certû est, Christum perfectam obedientiam præstitisse: æque certum est, Ecclesiam non præstitisse; Ecclesiâ igitur tanto ornamento prorsus spoliatâ esse, nûi è plenitudine Christi sumat, id q ex se habere non potuit. Quia igitur non erat necesse, vt Christus obediret pro se, sequitur vt dicamus, p nobis eũ hoc præstitisse. Pro nobis, credẽtibus in ipsum, p quibus à Deo factus est iustitia, p quibus & sanctificauit seipsum, vt nos sanctificati simus in veritate. Vide quãto bono Ecclesiâ spolianeris, si negas pfectam Christi obedientiâ nostrâ esse? At si nostrâ esse concedas: quomodo nostra esse potest, nisi q a nobis credentibus imputata est. E. vt sapiẽtia Dei facta est nostra, q a nobis est imputata, iustitia Dei nostra facta, q a nobis imputata, sanctificatio Dei nostri nostra facta, q a nobis imputata; sic obedientia Dei nostri nostra facta est, quia nobis imputata.

Postremo, patres è scripturis cōstanter tradiderunt, sicut deinceps demonstrabimus, Christum nos sua, non nostra iustitia, iustos fecisse: & assignatam esse homini iustitiā alienam, quicquid sua. Hæc a. quomodo vera esse possunt, nisi vt dicamus, obedientia Christi, iustitiam, & sanctificationē, esse nostrā, & nobis credentibus imputatam. Sufficiant hæc ad hanc nouitatem coercendam, quæ nuper sine autoritate, sine ratione excogitata est, q̄ sacre scripturæ, q̄ patres è scripturis vbiq; conuellunt, q̄ Ecclesia magno consensu vsq; ad Mart. Lutheri tempora ignorā habuit. Nec quisquā acius, aut illustri⁹ in hac re verita ē ppugnat, quam Lutherus ipse, & magni illi è Germania viri, qui in Euangelio ppagando Luthero successerunt. Vt mirum videatur, Germano cuiquam hanc nouitatem placere potuisse. Hæc de obedientia Christi imputata. Nunc ad institutam controuersiam redeamus.

CAPVT IV.

Veritas de sola fide iustificante probatur testimonio Græcorum.

Hanc de fide iustificante doctrinā ex sacris lit. exceptā vnanimi cōsensu purā cōseruari & tradide; vt patres, Græci sic docuerūt.

Clemens Alexandrin⁹: *Per fidem solummodo efficitur fidelis perfectus.* Origenes: *b* Apostolus dicit sufficere solum fidei iustificationem, vt credēs quis tantummodo iustificetur. Atq; iterum: *c* Ex nullo legio opere, sed pro sola fide ait ad illam mulierem, re-

missum.

a Strom. lib. 7.

b In Rom.

cap. 3. lib. 3.

c Ibid.

mittuntur tibi peccata. Idemq; iterum : a nec a Histor. ut
 quicquam describitur boni operis eius in Evangelio, *cl. lib. 3. c. 17.*
 sed pro hac fide sola ait Iesus, &c. Eusebius inter
 errores Hebionitarum hunc etiam comme-
 morat : b Legi cultum seruandum, quasi non suffi-
 ceret sola in Christum fides. Athanasius ait : c Offen-
 dis Apostolum legem execrabiles reddi homines, & ma-
 ledictioni subesse, fide vero benedictio accumulari.
 Nunc plane demonstrat fidem ipsam etiam solam,
 iustificando in se habere virtutem. Basilii sic do-
 cet : d Apostolum dicit, qui gloriatur, in domino glo-
 riatur, nam ea denique perfecta & omnimoda gla-
 riatio est in Deo, quando neq; propter suam quia iusti-
 tiam extollitur, sed agnoscit se quidem vera destitui
 iustitia, verum solam in Christum fide iustificatum esse.

Gregorius Nazianzenus requiri docet ad iustifi-
 cationem e tantummodo credere. Epiphanius sic
 habet : f Ex fide est iustitia contra opera legis.

Chrysostomus sic docuit : g fides per seipsam
 plena est bonis operibus. Ante opera fides primo indu-
 cenda est. Idemq; : h Secredis, cur fides alia inferat, fide,
 quasi fides non sufficiat iustificare sola? Atq; alibi :
 h ex sola fide nos saluauit, atq; iterum i sola fide opus
 est. Theodoretus in hanc sententiam sic habet :
 k Non nostra sponte credimus, sed vocati accessimus, &
 qui accessissemus, non exegit visa puritate, & inno-
 centia, sed sola fide suscepta, condonauit peccata. Idemq;
 in illa verba : iustificati gratia per gratiam ipsius, sic
 ait : l sola n. fide allata peccatorum remissione accepi-
 mus, quoniam velut redemptionis quoddam pretium dominus
 corpus suum obrulit, m Fides dedit vobis peccatorum re-
 missionem, vas ab omni reprehensione alienos, iustosq; &

b In Gal. c. 3.
 c Homil. de
 humilitate.

nisi per
 d in m. d. l. c. 17.
 p. 17. lib.

q. d. m. d. l. c. 17.
 e Ancoras :

f Homil. de
 g In Tit.
 Hom. 3.

h In Eph. c. 2.
 i In 1. cor. c. 13.

k In Eph. c. 2.

l In Rom. c. 3.

m Ibid. c. 4.

laua.

338 DE FIDE IUSTIFICANTE

a Ibid.

b lib. diuinor.
decret.

c In Rom. c. 1.

d in Cantic.

e In Rom. c. 3.

f In Rom. c. 9.

lauacri regenerationem effecit. a Bonorum operum implementum eos quidem qui operantur coronas, sed Dei benignitatem, & humanitatem non ostendit. b Iustitia a. ex fide est donum Dei vniversorum. De iustitia vero Christi imputata sic docet: c Diuina misericordia cum omnes homines essent sub malitia, & peccati laqueis essent implicati, per vnus iustitiam dedit omnibus salutem. & mox Ostendit apostolus vnus iustitiam fuisse communis peccati salutem medicamentum. Deinde siceriam docet: d Iustitia Dei non reuelatur omnibus, sed iis, qui habent oculos fidei. Illum sola fide comprehendit, vox Ecclesia quarentis & inuenientis Christum.

Oicumenius: e Grati, hoc est, absq. tuis rebus operibus saluatus ac rursus ita, vt nihil conferas aliud, prater fidem. Theophylactus: f Demonstrato quod lex maledictos faciat, fides vero benedicat. ostendit iam nunc, & quod sola fides iustificat. Et paulo post: Lex enim non solum fidem postulat, verum etiam opera. Pulchre autem dixit apud Deum. Apud homines enim iusti fortasse videri queant lege decenti, vt Pharisei, iustificantes seipso coram hominibus.

C A P V T V.

Continet testimonia Latinorum

Patrum.

a lib. 4. c. 13.

b Epist. 63.
pam.

HAecenus Græcos audiuius. Sequuntur Latini. Irenæus sic docet: a Omnes oportet credere, sicut Abraham credidit & imputatum est ei ad iustitiam. Et subiunxit Irenæus: fides qua est ad Deum iustificat hominem. Cyprianus idem habet: b Si Abraham Deo credidit, & deputatum est

ei ad

ei ad iustitiam, vtiq; quisquis Deo credit, & fide
 viuet iustus inuenitur, & iam pridem in Abraham
 fidei benedictus, & iustificatus ostenditur, sicut bea-
 tus Apostolus Paulus probat. a Fide autem stare ius-
 titiam, & illis esse vitam, prädicitum est apud Aba-
 cul, iustus ex fide viuit. b Fidem in totum prodesse,
 & tantum nos posse quantum credimus. In quā sen-
 tentiam sic habuit etiam alibi. c Quantum il-
 luc fidei capacis asserimus, tantum gratia habuimus.
 Hæc Cyprian. Arnobius sic docuit: d Nemo sine
 operibus, siue precibus commendaturus, aut sacrificiis
 saluus sit, sed solo auxilio Christi. Hilarius etiam
 sic ait: e Mouet scribas remissum ab homine pecca-
 tum, hominem enim tantum in Iesu intuebantur: &
 remissum ab eo, quod lex laxare non poterat: sola e-
 nim fides iustificat. Idem quæ in parabolam duo-
 rum filiorum sic docet: f Iunior scilicet obediens
 professioni, licet non efficiens in tempore, quia sola fi-
 des iustificat.

Ambrosius autem eandem retinuit doctri-
 nam, sic enim scribit: g Beati quorum remissæ
 sunt iniquitates &c. manifeste beati sunt quibus si-
 ne labore vel opere aliquo remittuntur iniquitates
 & peccata teguntur, nulla ab his requisita pœnitent-
 iis opera, nisi tantum, vt credant. h Hoc consequi-
 mur quod credimus, credentes enim Christum esse
 Dei filium, à Deo adaptamur in filios, nihil vltra po-
 tuit donare credentibus, quam vt filii Dei dicantur,
 perfidii abdicatis. & mox: Pro infinita enim magni-
 ficentia sua Deus hoc donauit diligentibus se, quod
 sua dignum est maiestate, non quod homines mere-
 antur, quia in dono plus dantis, quam accipientis

a lib. testimo-
nior. aduers.

b ibid.

c Epist. 2.

d lib. 2. contr.
gentes.e in Mat.
can. 8.f ibid. can.
11.g Rom. cap. 3.
h in 1. cor. 1.

h in Rom. 4.

- a In Rom. 8. consideratur sublimitas. a Fides data est, quae iustificat confugientes ad se, ut remittat eis quos lex tenet reos, ut agentes sub fide, liberi sint a peccato & de
 b In Apolog. Dauid. 2. Dauidis peccato scribens, sic ait: b Arbitramur secundum Apostolum, iustificari hominem per fidem sine operibus legis, iustificatur ergo ex fide Dauid, qui per legem peccatum agnouit, sed peccati veniam ex fide credidit. c Iustitia Dei dicta est, quae videtur esse misericordia, quia de promissione originem habet. & mox. Iustificati grati, quia nihil operantes, neque vicem reddentes, sola fide iustificati sunt dono Dei.

- De iustitia Christi imputata sic docet Ambrosius: d Iustitiam hanc dicit Apostolus, quae apud Deum imputatur iustitia, id est, fidei, quia & lex habuit iustitiam, sed ad praesens, non quae iustificaret apud Deum, remittere enim peccata non potuit, ut de peccatoribus faceret iustos, & mox: Manifestati sunt peccati sui conclusi sunt, ut se excusare non possint, sed quaerent misericordiam, ut veniens, qui promissus erat Abrahae, fidem solam ab eis posceret, quam habuit Abraham, ut malorum suorum veniam, & iustificationem mererentur. Et in eandem sententiam alibi sic habet: e Ideo nemo gloriatur in operibus, quia nemo factus suus iustificatur, sed qui iustus est, donatum habet, quia per lauacrum iustificatus est, fides ergo est, quae liberat per sanguinem Christi, quia beatus ille, cui peccatum remittitur, & venia datur. Hieronymus idem docet: f Ignorantes quod Deus ex sola fide iustificat, & iustos se ex operibus legis quare

non custodierunt, esse putantes, noluerunt seremissioni subicere peccatorum. Idemque: non ex operibus legi, sed sola fide, sicut gentes, vitam in Christo inuenisse se nosti.

Augustinus autem diligentius, atque accuratius hæc tractat, sic enim scribit. a Quum ^{a Lib. de sp. s. et l. ad Marc. c. 25.} dicat Apostolus, gratis iustificari hominem sine operibus legi per fidem, non hoc agit, ut percepta & professa fide opera iustitia contemnantur: sed ut sciat se quisque per fidem posse iustificari, etiam si legi opera non praeceperunt: sequuntur enim iustificatum, non precedunt iustificandum. b Eol. b ^{Ibid. ca. 13.} Igitur non iustificari hominem præceptis bonæ vitæ, nisi per fidem Iesu Christi, hoc est, non legi operum sed legi fides, non littera sed spiritus, non factorum meritum, sed gratuita gratia, quolibet cap. 14. docet Augustinus, opera illa reiecta à iustificatione non solum esse ceremonias, sed & decalogi præcepta, idque fufius. c Hæc ^{Ibid. ca. 32.} est (inquit idem) ex qua iustus vivit, hæc est fides, qua creditur in eum, qui iustificat impium, hæc est fides, per quam excluditur gloriatio siue ut abscedat qua in nobis inflamur, siue ut emineat qua in domino gloriamur, hæc est fides qua impetratur largitas spiritus, de quo dicitur, nos enim spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus, hæc est fides, qua salui sumus, quibus dicitur, gratia salui facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, postremo hæc est fides, qua per dilectionem operatur, non per timorem, non formidando penam, sed amando iustitiam. d Si non gratis mortuus est Christus in ^{d Lib. de nat. & grat. edera illo Pelag. cap. 1.}

342 DE FIDE IUSTIFICANTE

illo solo iustificatur impius, cui credenti in eum, qui iustificat impium, deputatur fides ad iustitiam.

De iustitia vero imputata, & nobis donata,

a Lib. de spir.
& lib. cap. 9.

sic disputat Augustinus. a Iustitia Dei manifestata est, hanc ignorant qui suam volunt constitutere, & huic nolunt esse subiecti, iustitia, inquit, Dei manifestata est, non dixit iustitia hominum, vel iustitia propria voluntatis, sed iustitia Dei, non qua Deus iustus est, sed qua induit hominem, quem iustificat impium.

b Ibid. c. 10.

b Hec est iustitia Dei, qua in testamento veteri velata, in nouo reuelatur, qua ideo iustitia Dei dicitur, quod impartiendo eam, iustos facit, quo libro, cap. 18. vocat indumentum iustitia fidei, qua induti non nudi inueniamur. & : Hec est illa iustitia fidei, non qua ipse iustus est, sed qua nos ab eo iusti facti, nemo ergo Christianorum aberrat ab hac fide, qua sola Christiana est.

Quod si illud quencquam forte moueat, quod Augustinus saepius de hac iustitia disputans, vocat eam iustitiam Dei, non qua Deus iustus est, sed qua nos iustos facit, ut inde colligat, Christi iustitiam non esse nobis imputatam, opinione Augustini; quia videri potest Augustinum negare, iustitiam Christi nostram esse, quem negat iustitiam Dei, qua Deus iustus est, nostram esse: Respondeo, ex Augustini verbis manifestis Augustini sensum deduco, certum est ex Augustini sententia gratiam iustificationis in imputatione iustitiae CHRISTI, oblatam nobis, & donatam quam saluberrimam doctrinam tradit Augustinus his verbis. c Gra-

c Cōtr. Pelag.
& Cōst. de
gratia Christi
lib. 1. cap. 47.

tia.

ria per dominum nostrum Iesum Christum, in qua nos sua, non nostra, iustitia iustos facit, vt easit vera nostra iustitia, qua nobis ab illo est. Hæc Augustini verba sine dubio ostendunt, quid senserit de iustitia Christi nobis imputata, disputat eo loco contra Pelagium, qui verbis quidem gratiam concessit, sicut hodie Scotistæ: sed vim, virtutemque eius penitus extinctam voluit; docebat enim, gratiam esse adiutorium Dei, quo adiuvamur, ad non peccandum, in natura, & libero arbitrio positam. Ad hunc pestilentem errorem ab Ecclesia profligandum, confugit Augustinus ad fontem gratiæ, in imputationis doctrina aperiendum, nam propter Christum non imputatur nobis peccata nostra, & Christi iustitia imputatur, hæc vna imputationis doctrina Pelagianos, & Scotistas Tridentinos ex Ecclesia profligabit.

Quum igitur Augustinus doceat, nos iustos esse iustitia Dei, non qua ipse iustus est, refutare voluit opinionem illam, quæ tum forte apud aliquos hæreticos locum habuerat nuper vero ab Osiandro ex inferis excitata est, de essentiali iustitia Dei, insani homines hæc verba rapiebant, ad iustitiam, qua Deus ipse iustus est, hoc opinionis monstrum est ab Augustino reiectum, quia iustitia illa, quæ imputatur credentibus, non est iustitia essentialis Dei, qua Deus ipse iustus est, sed est iustitia, quam IESVS CHRISTVS dominus noster præstitit, dum perfectam legis

344 DE FIDE IUSTIFICANTE

legis obedientiam implevit, dicitur autem iustitia Dei, quamvis Christus homo præsiterit hanc iustitiam, sicut sanguis Christi dicitur sanguis Dei, quamvis Christus homo effuderit illum sanguinem, propter unionem personalem.

Gratianus etiam quædam ex Augustino, pro sola fide, collegit quæ sunt huiusmodi: *a* Quod si charitas a fide Christianorum seungi nequit, cui scilicet soli venia promittitur, quomodo qui charitatem non habuerit, fidem Christianorum habuit, id est, in Christum credidit? Et mox: Hoc est enim manducare panem vinum, quod credere in Christum, id est, amando tendere in ipsum, cum ergo reprobis in eum non credit, quem non manducavit, & ita fidem Christianorum, qua sola peccata relaxantur, non habuit, quomodo si vivit dominus cui omne iudicium dedit pater, iudicium perpetuæ damnationis effugit?

Prosper eandem post Augustinum doctrinam retinuit, sic enim ille: *b* Iustificati sumus gratis, quia nihil operantes, neque vicem reddentes, *c* sola fide iustificati sunt dono Dei: Idemque: *c* Fides qua iustificatur impius, nisi ex Dei munere non habetur, eaque nullis præcedentibus meritis tribuitur, sed ad hoc donatur, ut principium possit esse meritum: ut quum ipsa data fuerit, non petita ipsius *d* iam petitionibus bona cetera consequantur. *d* Vilescebat enim redemptio sanguinis Christi, nec misericordia Dei humanorum operum prerogativa succumberet, si iustificatio qua fit per gratiam, meritum præcedentibus deberetur, ut non munus largien-

a De penit. dist. 2. c. 14.

b Lib. de vocat. gentium.

c Ibid. cap. 9.

d Ibid. cap. 5.

rd, se
sic h
stifica
fidem
ex ope
Iteru
Sedu
stifica
prim
hoc d
Chri
Quon
fidem
salua
eaton
grati
coron
grati
dem
ipse
opor
post
cup
psis
fide
mer
sola
ris
vis
fide
ibi

tid, sed merces esset operanti. Hæc Prosper. Leo r.
 sic habet. a Sola fides catholica viuificat, & san- a Epist. 70.
 ctificat. Primalius autem sic: b Impium per solam b In Rom. 3.
 fidem iustificat Deus, non opera. Idemque: c Non c In Rom. 2.
 ex operibus, sed sola fide per gratiam habere te nosti.
 Iterumque: d nobis sola fides sufficit ad iustitiam. d Ibid.
 Sedulius, e Conuersum impium per solam fidem iu- e In Rom. 4.
 stificat Deus, non per bona opera, qua non habuit
 prius, alioqui per impietatis opera fuerat puniendus,
 hoc dicit, quia sine operibus legis credenti impio in
 Christum, reputatur fides eius in iustitiam. Et mox:
 Quomodo Abraham credens ex Gentibus per solam
 fidem iustificatus est, ita ceteri, fidem eius imitantes
 saluantur. Cassiodorus: f Constat pro nihilo pec- f In psal. 31.
 catores saluos fieri, quando certum est, conuersionem
 gratuita largitate largiri. Fulgentius: g In sanctu. g Lib. 1. ad
 coronat Deus iustitiam, quam vti ipse gratis tribuit, Momim. 2. 13.
 gratis seruauit, gratis perfecit, iniquis autem con-
 demnabit pro impietate & iniustitia, quam in eis
 ipse non facit, in illis enim opera sua iustificat, in istis
 opera non sua condemnat. Iterumque: h Posset A- h Ibid. c. 27.
 postolus quos dixit vasa misericordie, vasa iustitien-
 cupare, sed si vasa iustitia vocarentur, forsitan ex sei-
 psis iustitiam habere putarentur.

Gregorius Magnus hanc doctrinam summa
 fide retinuit, & tradidit: sic t. docet: i No de meis i In peniten-
 meritis confidens, vt me saluum facias supplico, sed de tial. psal. 1.
 sola misericordia tua presumens impetrare, g. no de meri- k Ibid. peni-
 tis spero. k Misericordia est qua sine vllis predrib. me- tent. psal. 4.
 ritu, penitrib. veniam tribuit. l iustitia Dei, fides est, l Ibid.
 sicut scriptum est: credidit Abraham Deo, & reputatum est m In 3. cap.
 illi, &c. quia iustus ex fide viuus. n Ipsa iustitia nostra lob. lib. 5. ca. 8.
 ad

346 DE FIDE IUSTIFICANTE

ad examen diuina iustitia deducta iniustitia est, & sordet in districtione Iudicii quod in estimatione
 a In Ezech. li. fulget operantis. a non charitas fidem, sed fides
 2. cap. 16. charitatem precedit, nemo enim potest amare quod non crediderit.

De iustitia Christi credentibus imputata, egregie Gregorius: sic enim scribit: b Iustitia nostra dicitur, non quæ ex nostro nostra est, sed qua diuina largitate fit nostra. c Iustitia vestimento comparatur, cum per Prophetam dicitur, sacerdotes tui induantur iustitia. d Omnes superna patria electi, sancti quidem, & iusti sunt, sed participatione sapientie, non comparatione. Lumen sapientia, lumen, & serui sapientia vocari solent, sed illa lumen illuminans, isti lumen illuminatum, sicut scriptum est, erat lux vera, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: isti autem tantummodo dicitur, vos estis lux mundi. Iustitia quidem, sapientia, iustitia, & serui sapientia nuncupantur, sed illa iustitia iustificans, isti iustitia iustificata, de Deo quippe, qui est sapientia, dicitur; ut sit ipse iustus & iustificans: isti vero dicunt, ut nos efficeremur iustitia. De in ipso, aliter ergo venerandum est lumen illuminans aliter lumen illuminatum: aliter iustitia iustificans, aliter iustitia iustificata. Sic Gregorius. Beda etiam idem docuit: e Iustruit Dauid, ut nemo vel libertatem arbitrii, vel merita sua sufficere sibi ad beatitudinem credat, sed sola gratia Dei se saluari posse intelligat. Iterumque: f Per iustitiam factorum nemo iustificabitur, sed per solam iustitiam fidei. Alkuinus: g Fides catholica humanum genus sola sanctificat. h Constat neminem ad veram pertinere,

e In Psal. 24.

f In Psal. 77.
 g In prafat.
 ad Carolum.
 h Lib. 1. de S.

dem docuit: e Iustruit Dauid, ut nemo vel libertatem arbitrii, vel merita sua sufficere sibi ad beatitudinem credat, sed sola gratia Dei se saluari posse intelligat. Iterumque: f Per iustitiam factorum nemo iustificabitur, sed per solam iustitiam fidei. Alkuinus: g Fides catholica humanum genus sola sanctificat. h Constat neminem ad veram pertinere,

uenire

uenire
 nemin
 glori
 arbit
 ribus,
 ctione
 immo
 non p
 bus p
 pisto
 do si
 verb
 dicit
 quia
 Rab
 ab an

Sequ
 su

R
 ius.
 soli
 can
 est
 Sec
 lega

uenire posse beatitudinem, nisi Deo placeat, & Deo neminem placere posse, nisi per fidem. Strabus Anglosaxo, autor glossæ ordinariæ, in illa verba; arbitramur hominem iustificari per fidem sine operibus, sic scribit: *a* Non quin credens post per dilectionem debeat operari, vt Abraham filium suum immolare voluit, sequuntur enim opera iustificatum, non precedunt iustificandum: sed sola fide sine operibus precedentibus homo fit iustus. Idem etiam in Epistolam Iacobi scribens, demonstrat quomodo sint inter se concilianda Pauli, & Iacobi verba. *b* Abraham per fidem sine operibus iustificatus dicitur, de operibus quæ precedebant intelligitur, quia per opera quæ fecit, iustus non fuit, sed sola fide. Rabanus Maurus, *d* per solam Christi gratiam ab omni scandalo liberantur electi.

a In Rom. 3.

b Lib. 7. in Eccles. cap. 2.

CAPVT VI.

Sequuntur testimonia eorum, quos Pontificii suos vocant, vt vna vniuersa Ecclesia vox ubique agnoscatur.

Remigius Episcopus Antisiodorens. *c* *Vi* *c* In Psal. 29. *ta* aeterna non est de merito, sed ex voluntate eius, id est, sola misericordia. Idemque *d* Reuera isti *d* In Psal. 33. soli beati, isti soli salui sunt, qui per gratiam iustificantur, & non ex meritis. Smaragdus. *e* *Necess* *e* In Gal. 3. est sola fide Christi saluari credentes. Idemque. *f* *f* In Rom. 3. Secundum quod proposuit, non ex operibus legum, nec legalibus sacrificiis, sed sola fide, & sanguine

a In altercat. *rificauit operantes. Gislebertus: a Credendum synag. & eccl. est, quia sola fide saluari sumus, siue propria, qui credere potuere, siue aliena, qui credere non potuere. cap. 1.*

b Ibid. ca. 13. *Atque iterum. b Manifestum est, Abraham patrem nostrum prius placuisse per fidem, quam per circumcisionem: dum videmus infinitum numerum perisse circumcissum, & alios absque hoc signo etiam ante aduentum Christi, sola fide gratiam Christi promeruisse. Anselmus. c In gratia Dei, que data est in Christo Iesu, non Petro, vel Paulo, gratia enim data est in Christo, quia hoc constitutum est à Deo, ut qui credit in Christo saluus sit sine opere, sola fide, & gratis accipiat remissionem peccatorum. Atque iterum,*

d In Rom. 5. *d Iustificatio quæ ex fide est, pacem cum Deo facit, quia inimicas presumptiones humanorum meritum expellit, & animam Deo humiliter subiicit, dum de sola gratia saluari cognoscit: & mox:*

e Ibid. *e Ab Ada virgo sola Christi gratia liberat, quo non secundum merita hominum, sed gratis datur, quoniam Deum misericors est. Anselmus f*

f In Apocal. lib. 8. cap. 9. *In illo autem ei damus gloriam, quo nullus precedentibus meritis bonorum operum, sed sola nos eius misericordia ad tantam dignitatem peruenisse faciemur.*

g Epist. 77. *Bernardus hanc doctrinam magna fide à patribus exceptam Ecclesiæ tradidit. Postquam enim Augustini, atque Ambrosii sententiam de iustificatione exposuisset, sic ait:*

g ab his duobus columnis credere mihi difficile auior. Cum his, inquam, me aut errare, aut sapere facior,

fateor, credens, & ipse, sola fide hominem posse saluari. a Quomodo huiusmodi qui alieno debito se teneri forte a *ibid.* in extremis possum recolit, si desit unde persoluat, sola nihilominus poenitentia, & cordis contritione obtinere veniam creditur; nec iam pro eo damnetur: sic sola fides, & mentis ad Deum conuersio, sine effusione sanguinis, sine perfusione aqua, salutem sine dubio operatur volenti, sed non valenti prohibente articulo baptismi. De fidei certitudine Bernardus sic docet, b Petrus Abailardus haeticus in b *Epist. 190.* primo limine theologiae suae, vel potius stultilogiae, fidem desinit estimationem, stulti ergo martyres nostri sustinentes tam acerba propter incerta. & mox. Sed absit ut putemus in fide vel spe nostra aliquid, ut i putat, dubia estimatione pendulum, & non magis totum, quod in eo est, certa ac solida veritate subnixum. haec, & plura habet in hanc sententiam Bernardus.

De iusticia Christi imputata sic docet, c & *ibid.* Quid ex se agere potuerit, ut semel amissam iustitiam recuperaret homo seruum peccati, vinculum diaboli? assignata est ei proinde aliena iustitia, qui caruit sua. Et mox. Cur non aliunde iustitia, cum aliunde reatus? alium qui peccatorem constituit, alium qui iustificat a peccato, nec versor sic errorum de potestate tenebrarum, repelli a patre Luminum, iustificationis gratia in sanguine filii eius; non condemnabit iustum, qui misericors est peccatori, iustum me dixerim, sed illi iustum: & sane mihi iustior donata, quam innata, cum ista quidem gloriam habet, sed non apud Deum, illa autem quum sit saluus efficax, materiam non habet gloriam.

a In cantic.
serm. 14.

b Ibid. serm.
22.

c Ibid.

d Ibid. ser. 61

e Lib. de con-
scient.

f In reg. lib. 2.
cap. 39.

nisi in Domino. a Est & iudicium, ut qui contem-
nunt Dei misericordiam & iustitiam, & suam vo-
lunt constitutere (qua profecto non iustificat sed ac-
cusat) eidem suae iustitiae relinquantur opprimendi
magis, quam iustificandi. b Christus factus est à
Deo nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, redem-
ptio, sapientia in predicatione, iustitia in absolutio-
ne peccatorum, sanctificatio in conuersatione quam
habuit cum peccatoribus, redemptio in passione,
quam sustinuit pro peccatoribus. c At vero iusti-
tia tua tanta ubique fragrantia spargitur, ut non
solum iustus, sed etiam ipsa dicatur iustitia, & iu-
stitia iustificans, quam obrem quisquis pro pecca-
tis compunctus esurit ac sitit iustitiam, credat in
te, qui iustificas impium, & solam iustificatus per
fidem, pacem habebit apud Deum d Ego utique
misericordias domini in ceterum cantabo, num-
quid iustitias meas? domine memerabo iustitiae
tuae solius, ipsa est enim & mea, nemp factus es
mibi tu iustitia à Deo, numquid mihi verendum
ne non vna ambobus sufficiat? e Beatus vir, cui non
imputabit Dominus peccatum, ait sanctus, non
dixit, qui non fecit peccatum, non est enim hic ali-
quis, nisi vnus, & hic est filius Dei, qui peccatum
non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, omne
ergo, quod ipse mihi non imputare decreuerit, sic
est quasi non fuerit. Haec tenus Bernardus, de so-
la fide, de certitudine fidei, de peccatis non
imputatis, de iustitia Christi imputata antiquae
Ecclesiae integritatem retinet, à qua longe ab-
sunt Tridentini.

Rupertus f Sola fides Iesu Christi iustificare
potest,

potest
dit,
bile es
rum.
pertin
bus,
ne do
stod
ingen
se sal
Vid
tur,
perib
tia si
salut
ficiet
iustij
operi
bona
P
dere
dere
ire,
vari
ipsa
Aq
tes
do f
g
non
Ni
net

potest, atque iterum: a Iustitia hac in fidem tendit, quia non propter opera, sed propter fidem possibile est quengquam coram illo iustificari. atque iterum. b Sperare in nomine domini est deponere pertinaciam, qua se iustificari arbitrantur ex operibus, & omnem iustificationem credere in solo nomine domini, in fide Iesu Christi. Honorius Augustodun. c Hi qui se miseros, & a iustitia nudos ingemiscunt, pauperes domini sunt, quia se non posse saluari, nisi sola Dei gratia norunt. Hugo de S. Victore: d Lex scripta, lex factorum appellatur, quia homines legis totam iustitiam suam in operibus legis constituiebant, lex autem fidei vel gratia sic dicitur, quia homines gratia totam summam salutis suae, in sola gratia constituunt: scientes quod sicut nemo saluabitur ex iustitia operum, sic nemo iustificabitur ex operibus iustitiae, non enim ex bonis operibus iustitia, sed ex iustitia, hoc est, iustificatione, bona opera.

Petrus Lombardus e Credere Deum, est credere quod ipse sit Deus, quod etiam mali faciunt, credere in Deum, est credendo amare credendo in eum ire, credendo ei adherere, & eum membris incorporari, per hanc fidem iustificatur impius, ut deinde ipsa fides incipiat per dilectionem operari. Thomas Aquinas: f Ostendit Apostolus hic Iudeos, & Gentiles esse aequales, quantum ad statum gratiae, ostendendo sola fide Christi fieri iustificationem. Iterumque g Data est lex, ut cognoscat peccatum, Rom. 7. non est ergo in eiu iustificationis sps, sed in sola fide. Nicolaus Gottham h Sufficit ad iustificationem, quod aliquis credat nec exigitur, quod operetur

a Lib. de victor. veris. 4. cap. 21.

b In Sophon. lib. 2. cap. 3.

c In specul. Eccles. serm. de natiuit. dom.

d In Rom. 3.

e Lib. 3. dest. 23. D.

f In Rom. ca. 3. lect. 4.

g In 1. Tim. lect. 3.

h In Rom. 4.

* *Ibid.*

ad hoc. atque iterum. a Si solum credit in Christum, licet non operetur, reputatur ideo eius fides sola ad iustitiam sufficientem. Eandem doctrinam alii deinceps retinuerunt usque ad tempora Concilii Tridentini: Qui igitur Mart. Lutherum huius doctrinæ autorem ferunt, sicut plurimi inter Pontificios effatiunt, insignis mendacii arguuntur, quoniam ab Ecclesiæ exordio, non interruptam Ecclesiæ vocem audiunt, in hanc sententiam, usque ad Lutheri tempora, ac deinceps etiam, erat enim hæc doctrina, de sola fide iustificante, recepta communi consensu in Ecclesia Romana, ante Concilium Tridentinum.

Scriptis librum de iustificatione, Gaspar Contarenus Cardinalis vir doctus, & pius, postquam iam Lutherus, alique suam sententiā de hac re declarassent. Quo libro testatur, Protestantes & Catholicos in hac re convenire. Recte Contarenus, qui, quum ex industria Protestantium doctrinam examinasset, nihil in ea invenire se profitetur, quod à Catholicorum sententia dissentiret. At in sententia de iustificatione non convenit Protestantibus cum Concilio Tridentino, non igitur erat illud Concilium conventus Catholicorum. Et quia Catholicorum sententiam de iustificatione Contarenus eo libro explicandam susceperat, non erit alienum, si verba eius etiam fufius de hac re observemus, ut constare possit, quinam sint, qui cum Ecclesia Catholica consentiant, quinam etiam sint Tridentini isti,

isti, qui cōtra Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, ipsorum Cardinalium iudicio figmētum suū posuerūt. Scripsit hæc Cōtarenus Anno dom. 1541. quadriennio fere ante primam sessionē eius Concilii, à Paulo 3. inchoatam. Ita, vt in hac questione, quæ est grauissima, Cardinalis eo consilio laborasse videatur, vt lucem Tridentinis præferret, admoneretque de vera, & antiqua iustificationis tractatione, quam animaduertenter ipse in Ecclesia, ad eum vsque diem fuisse conseruatam, vtcunque aliter fraterculi quidam Scotistæ docuerant. Hanc vero Catholicorum sententiam sic exponit Cardinalis,

a Atringimus, inquit, ad duplicem iustitiam, a Lib. de iust. alteram nobis inhaerentem, qua incipimus esse iusti, *sificat.* & efficiamur consortes diuina natura, & habemus charitatem diffusam in cordibus nostris; alteram vero non inhaerentem, sed nobis donatam cum Christo, iustitiam, inquam, Christi, & omne eius meritum, quod autem Deus donauerit nobis Christum, & omnia cum eo, est textus Apostoli, ad Rom. His rebus nullum posse contradicere. Restat inquirere, vtrā debeamus nisi, & existimari nos iustificari coram Deo. Ego prorsus existimo pie, & Christiane dici, quod debeamus nisi, nisi, inquam, tanquam re stabili, qua certa nos sustentat, iustitia Christi nobis donata, non autem sanctitate, & gratia nobis inherente. Hæc ille. sed peigat Cardinalis.

b Hæc sola, inquit, certa, stabili nobis nitendum est, & ob eam solam credere nos iustificari

b Ibid.

coram Deo, id est, iustos haberi. Hic est pretiosus ille Christianorum thesaurus, quem qui inuenit, vendit omnia quæ habet, ut emat illum. Et post: Inde est, quod experimento videmus viros sanctos, qui quanto magis in sanctitate proficiunt, tanto minus sibi placent, ac propterea tanto magis intelligunt se indigere Christo, & iustitia Christi sibi donata, ideoque se relinquunt, & soli Christo incumbunt, hoc non ob eam accidit causam, quod facti sanctiores minus videant, quam prius, neque quoniam facti sunt animo demissiori & viliori, imo quanto magis in sanctitate proficiunt, tanto maiori sunt animo, tanto sunt perspicaciores. Quamobrem facti perspicaciores magis inveniuntur sanctitatis & iustitiæ inherentis tenuitatem, cum quæ perspiciunt multas maculas, quæ eorum oculos, factos perspicaciores magis offendunt: ac propterea agnoscunt, non sibi vitendum esse sanctitatem, charitatem, & gratiam sibi inbarentem, sed confugiendum sibi esse ad Christum, & gloriam Christi ipsis donatam, quæ mirantur, & incumbunt. Hæc ille, & plura etiam in hanc sententiam.

Probat etiam Côtarenius hanc esse doctrinam Thomæ Aquinatis, deinde ad Scotistarum obiectiones respondet. Nam Scotistæ erant, qui hanc lucem absconderunt. Denique quum ad omnes obiectiones respondisset, locosque ex scripturis adductos explicasset, sic tandem infert. a Mihi videntur hi loci adducti esse adeo perspicui, quod nullam dubitationem facere possunt in sententia hac, in qua

a Ibid.

qua Catholici, & Protestantes conuenerunt. Et quod non satis recte intelligantur ab iis, qui eis nituntur. Hæc Cardinalis Contarenus, paulo ante Concilium Tridentinum inchoatum. Ita intelligimus ex confessione huius viri, quænam fuerit Catholicorum sententia ante Concilium Tridentinum, de iustificatione: quod si alia, & plane contraria sententia ex eo tempore inualuerit, viderint nouatores, nobis satis est Originem huius mutationis indicasse. Catholicorum sententiam sic explicat Cardinalis: Hac sola iustitia Christi, certa stabili nobis nitendum est, & ob eam solam credere nos iustificari coram Deo. At contra hæc Ecclesiæ doctrinam, catholicam habitam ante Concilium Tridentinum, perpetuis Ecclesiæ testimoniis: Concilium illud anathema denuntiat, Session. 6. Can. 11. Vicerunt in illo Concilio Scotistæ. Concilium enim illud, nec generale erat, contra quod multi Reges, & Principes protestati sunt. Quidam etiam in in ipso Concilio, in medio Patrum, non publicum Concilium, sed priuatum conuenticulum habendum esse censuerunt. Sicut Abbas Bellofani Galliæ Regis legatus Regis sui nomine denuntiabat. Nec liberum erat Concilium illud, in quo nemo suffragium ferre potuit, quin non prius iuramento obligatus esset Rom. Pontifici. Nec legitimum Concilium esse potuit, quia non legitima autoritate conuocatum fuerat. Pontifici enim vnius Romani Pontificis auctoritatem sufficere prædicant,

*Concilium
Tridentinum
quale fueris,
& qua artes
& fraudes in
eo peracta.*

ad generalia Concilia cōuocanda, quātamen
 autōritate generalia Concilia nunquam fue-
 runt conuocata, nec erunt in posterum. Mitto
 fraudem, artes, stratagemata in eodem Con-
 cilio dolo malo peracta: quod quum quosdā
 sensissent paulo liberiores in dicendo, iuuen-
 ta ratio fuit, vt iis reuocatis, atq; summotis,
 alii summitterentur nequiores: quod maxi-
 mus Episcoporum numerus esset ex Italia: q
 ad extremum euentum, decem & tres Cardi-
 nales subito crearentur, Itali omnes, qui ad
 Concilium missi, suffragiorum numero, atq;
 auxilio, rem Tridentinam, alioqui ruituram,
 restituerunt: Quod deniq; beneficiis grassa-
 rentur. Nam qui virtute, & sanctitate ceteris
 praeferre videbantur, ē medio sublati sunt, in-
 ter quos erat Cardinalis Contarenus, qui ve-
 neno extinctus est, ne insignis eruditio, & pie-
 tas huius viri Scotisticum illud Conciliabu-
 lum conturbasse videretur.

CAPVT VII

*Obiectiones, & aduersariorum responsiones
 ad patrum testimonia, diluuntur.*

HActenus vnā Ecclesiae vocem per di-
 uersa secula in scripturibus in patri-
 bus, ac recentioribus scriptoribus sonan-
 sonantem audiuius, & in Ecclesia conserua-
 tam, vsque ad Concilium Tridentinum. Hac
 est illa Ecclesia vera, visibilis, in qua per suc-
 cessiones, vera fides semper eadem tradita est.
 Pontificia siue Iesuitica ista Ecclesia, quae ho-
 die fidē hanc oppugnat, nup̄ nata, nouam fidē
 exhibet

exhibet. Est ergo pontificia ista ecclesia (quam Romanam Ecclesiam non dicimus, sed Romanam curiam) prorsus alia ab antiqua fide. Alia autem, & posterior fides, quid est, nisi error? Iam priusquam erroris huius originem aperiamus, videamus, quid ad hæc Cardinalis Bellarminus respondeat. Ex tanta nube testimoniū, paucissimos perfert Bellarminus quibus sic respondet. Opera à patribus reiecta à iustificatione, vel esse opera externa, ita eludit testimonium Origenis: vel opera legis, sicut respondet Hilario: vel opera naturæ viribus facta sine fide, atque ita enervat Basilium: vel opera ceremonialia, atque hac arte Ambrosii testimoniū suspendit. Sæpius illud velut vnicum refugium inculcat; opera hæc esse naturæ viribus facta sine gratia. Ergo ad solam fidem toties à patribus repetitam, ad doctrinam de imputatione iustitiæ Christi, tanta fide à patribus conservatā, plane nihil habet quod dicat. Vbi sunt ergo, qui solam fidem ante Lutherum inauditā clamitant? Hæc sunt effugia hominum ad lucem caligantium. De opere interno, & externo, quod cōminiscitur, ut à patribus reiecta esse doceat opera externa, non a. interna: nec omnino falsum est, nec causam hanc pontificiam omnino iuvat. Nam si cōcedamus, omnia opera interna non esse reiecta à iustificando, quod ex eo colligēt pontificii doctrinā & fides ipsa, est opus internū, Ioh. 6. 28. Quid faciemus, ut operemur opera Dei Respondet Iesus; *hæc est opus Dei, ut credat in illū, quē misit ille.* De operibus ceremonialibus quod nugatur, ex eadem est.

est officina Sophistica. Neque enim opus erat patribus ad populum Christianum loquentibus, tam enixe ceremonialia reicere, vnde periculum nullum metuebatur. Quod ipsum quoties monere voluerunt, non operum, sed ceremonialium aut sacrificiorum appellatione vtuntur. Postremo diserta patrum verba euincunt, eos non de ceremonialibus, sed de moralibus scripsisse. Nam opera illa excludunt à iustificatione, quæ sequuntur iustificationem. Hæc autem non sunt ceremonialia, sed moralia. Quod addit de operibus legis, & de operibus sine fide, vel factis naturæ viribus sine gratia, ex eadem prodit vanitate.

Ephes. 2. 9.

Vt igitur omnes istas officinas paucis regamus: hoc esto nobis demonstrandū, opera ipsa legis facta per gratiam exclusa esse à iustificatione. Hoc si è scripturis, patribusq; confirmemus, os Phariseis obrutabitur. Quandoquidem fidei iustificationem ita diserte exponat Apostolus, vt opera legis excludat, interrogabimus beatum Apostolum, vt exponat imple mentē suā, & dicat, quæ nā opera intelligat? Respondet Apostolus Ephes. 2. 9. 10. quo loco, quum fidē, vt solet, astruat, reiectis operibus; *non ex operibus, ne quī gloriētur*: statim hæc verba subiungit: *Nam ipse opus sumus conditi in Christo Iesu ad opera bona, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus*. Querimus quæ nā sint opera illa, de quibus hic loquitur Apostolus? pfecto opera, quæ Deus præparauit, vt in illis ambulemus. Apostolus igitur excludens opera à

ra à iustificatione, deinde optimus ipse sui interpres exponit, opera illa esse ad quæ à Deo conditi sumus, vt in illis ambulemus: profecto infallibiliter probat, opera per gratiâ facta reijci à iustificatione: opera a. esse ad quæ, non ex quibus, aut per quæ iustificamur: ac proinde non esse formam iustificationis, qua vt loquuntur sophistæ Tridentini, formaliter iustificamur, sed finem esse, ad quem, & effectum iustificationis.

Apostolus etiam docet: Ex operibus legis *Rom. 3. 20.*
non iustificabitur omnis caro corâ illo, p legē n. agnitio peccati. Quū ostēdisset iustificationē ex lege non esse: exponit q̄ legē intelligat, nēpe morālē: quia lex illa, q̄ deducit homines in agnitioē peccatorū suorū, moralis est. Certū n. est, nullā al. ā esse legē quæ, quū nō posset iustificare, homines ppter infirmitatē carnis nostrę, potest tamē ostēdere nobis peccata nostra, & omnes homines convincere peccati, reosq; corâ Deo cōstitoere, q̄ legē morālē. Lex igitur moralis est, q̄ à iustificatione nostri excluditur. Idemq; demōstratur ex natura iustificationis, atq; imputationis. Quia peccatū nō imputatur credētib⁹ in Christū. Hinc beatitudinē nostrā exponit Apostolus: Quēadmodū *Rom. 4. 6.*
etiā David definit beatitudinē hominis, cui Deus imputat iustitiam absq; operibus. Beati quorū remissæ sunt iniquitates, & quorū recta sunt peccata, beatus vir cui nō imputauit Dominus peccatū. Peccatū tollitur imputatione, iustitia a. donatur imputatione, Hæc est virtus
supra

380 DE FIDE IUSTIFICANTE

supra virtutem legis moralis, quæ nec peccatorum remissionem, nec imputationem nouit. Ex hac iustitiæ imputatæ cognitione, tanquæ ex regula, intelligimus multos scripturæ locos, qui de iustitia operum loquuntur. Quos n. Dominus semel in beatitudinis seu iustificationis confortium recepit, ita ut peccata illis sua non imputet, iustitiam a. filii sui imputet: illi non modo sibi propitium habent Deum, sed & operibus suis, quorum maculæ & navi Christi puritate obteguntur, hinc est, quod opera hominis iustificati iusta reputantur, & iustificatus iustus.

Hæc igitur opera gratiæ, ad quæ faciendâ creati sumus in Christo Iesu, ex noua creatione, hoc est, ex iustificatione, sunt eadem opera legis. Lex iubet, sed vires non ministrat, gratia dat ut faciamus, quæ lex iubet. At lex perfectam obedientiam postulat; obedientia nostra imperfecta est. Christus igitur interponit obedientiam suam perfectam; quæ quia nostra est, imperfectum illud nostrum in rationem non venit totâ Deo: quia propter Christum, nec imperfectio operum nostrorum, nec peccata nobis imputantur. Itaque nos etiam legem implere dicimur, quum sincerum obedientiæ amorem præstamus. In hanc sententiam illud à patribus sæpius laetatur; quod lex imperat, fides impetrat, August.

à Lib. de spir. Ergo: a per legem agnitio peccati, per fidem impetratio gratia contra peccatū, per gratiam sanatio animæ à vitio peccati, per animæ sanitatem. Libere arbitrii, per liberum arbitrium iustitia dilectio, per iustitiæ dilectio-

dilectio
gustini
mus
opera
obiecti
p fidem
lex. Re
excuti
explic
opera
lex pe
ta ani
obedi
minas
tia, q
remo
Sunt o
ta, ea
iustiti
obedi
Dei i
mū o
ferico
dinis
nos, a
tuus
tuus
ei, qu
Apo
gēs n
los, q
cōm
exce

discutionem legis operatio. Quibus verbis Augustinus à transgressione nostra, qua excidimus à lege, circumducit nos quasi in circulo ad opera gratiæ, quæ sunt opera legis. Quod si quis obiciat, opera legis à scholasticis intelligi, non quæ p̄ fidē, & dilectionē fiunt, sed q̄ p̄ minas extorquet lex. Respōdeo, scholasticorū speculationes hic non excutio, q̄ nec opera gratiæ nec opera legis recte explicarūt. Nā opera p̄ minas extorta quomodo opera legis dici possint non video; quandoquidē lex perfectā obediētiā postulat ex toto corde, tota anima, & tota mente. Minatur q̄dem lex non obedientibus pœnas, sed obediētia extorta per minas non est legis obediētia. Deinde pati ū sentētia, q̄ nos exquirimus, ab huiusmodi argutis sōge remota est. Patres n. ita opera intelligūt, vt eadē sint opera, & à lege imperata, & à gratia impetrata, eadēq; à iustificatione omnino exclusa. Lex ex iustitia requirit hæc opera, fides a. ea præstat ex obediētia. Iustificatus n. quū semel misericordiā Dei in se agnouerit, ingratiissimū se, atq; miserrimū omniū hominū iudicat, nisi p̄tā infinita misericordia in bonis operib⁹, obediētiā, & gratitudinis testimoniū exhibeat. Caritas n. Christi urget 2. Cor. 5. 14. nos, æstimātes hoc quoniā si vnus p̄ omnib⁹ mortuus est, e. omnes mortui fuerūt. Et p̄ omnib⁹ mortuus est Christus, vt q̄ viuunt, iā non sibi viuant, sed ei, qui p̄ ipsis mortuus est & resurrexit sicut docet Apostolus. Hæc est illa charitas, urgēs & cōstringēs nos, q̄ iustificatos homines non pati esse otiosos, qn̄ vt semp̄ bonis operib⁹ studeāt, mouet, imo cōmouet, cōstringit excitat. Itaq; fides illa Iesuitica Bellarm. execranda sēp̄ in Eccl. Christi habita est qua docēt: lib. 1. de fidem iustif. c. 15.

fidem veram posse reipsa à dilectione ceterisque virtutibus separari.

Nam si per fidem veram intelligant fidem iustificantem, certum est, non posse fidem & charitatem cōiunctā semel, separari. Sin fidei professionem intelligāt, dicimus, hanc fidem separari posse à charitate, atq; à iustificatione. Nec esse, q̄ nos quærimus fidem iustificantē.

Iohan. 12. 24. Ioh. 12. dicitur: *multi ex principibus crediderūt in eum, sed non confitebantur, dilexerunt enim magis gloriam hominū, quam gloriam Dei.* a Ex quibus verbis concludit Bellarminus, atque ex similibus locis: fidem fuisse absque charitate.

a Bellarm.
lib. 1. de iu-
stif. cap. 15.

Respondeo: hic scripturæ locus, aliq; similes: sunt de fidei externa professione, non a. de fide iustificante. Fides a. hæc iustificans lesuitis est penitus ignota, qui externam fidei professionem, & sacramentorū communionem, quæ sensu ipso percipitur, sufficere sibi arbitrantur. Fides ergo non potest esse sola, si effectus, & fructus iustificationis consideretur, quæ charitas Christi cōstringit nos: quia finis præcepti est charitas, de corde puro, & cōscientia bona, & fide non ficta: quia conditi sumus in Christo Iesu ad bona opera: quia fides per charitatem operatur. Quibus verbis describit Apostolus fructū fidei iustificantis, q̄ nō est ficta, q̄ si fidei iustificantis natura consideretur in suis principis fides sola, iustificat sine charitate, & bonis operib;: quia fides præcedit charitatē, & bona opera. Nā quia credim; ideo operamur; nō a. ideo credim; quia operamur: quia charitas & opera

se-

sequuntur iustificatum, non præcedunt iustificandum: quia gloriatio exclusa est.

Opera igitur, quæ excluduntur à iustificatione, non sunt tantum opera naturæ viribus facta, quæ præcedunt iustificationem; verum opera per gratiam facta; opera quæ sequuntur iustificatum, Augustino: opera omnia nostra, quia nullam opus nostrum gloriationem excludit Basilio: opera omnia præter vnam fidem, quia ipsa per se plena est bonis operibus Chrysostomo: opera omnia apud Deum, non autem apud homines Theophylacto: opera, quia opera imputationem iustitiæ non admittunt, Irenæo: opera quæ meritum ostentant, quia fides meritum nullum querit Cypriano: opera quæ auxilium Christi admittunt quidem, sed non solum Arnobio: opera, quæ iustificationem non sinunt esse gratis Ambrosio: opera quibus qui se iustos esse putant, sic ut nolint se subicere remissioni peccatorum Hieronymo: opera, quæ in iustificatione impii nulla esse potuerunt, præter impietatis opera Sedulio: opera, quæ impedirent, ne iustificati dicerentur vasa misericordiæ Fulgentio: opera omnia nostra, quia ipsa iustitia nostra, quæ est ex operibus, iniustitia est, & sordet Gregorio: opera, in quibus est iustitia factorum venerabili Bedæ: opera ipsa, quæ debemus post iustificationem operari Glossæ ordinariæ: opera, quæ Christus in gratiam non permittunt solam, Rabano: opera nostra omnia, quia opera nostra inimicas

præsumptiones non possunt expellere, & animam DE o humiliter subiicere, Anselmo: opera nostra, quia aliena iustitia iustificati sumus, non propria nostra Bernardo: opera, quæ non permittunt homines sperare in solo nomine Domini, & deponere pertinaciam, quæ se operibus iustificatos arbitrantur, Ruperto: opera, quæ iustificatus debet deinceps per dilectionem operari Lumbardo: opera, quia in eis nulla est iustificationis spes, Aquinati.

Quæ profecto omnia facile euincunt, patres cum Apostolo opera ipsa per gratiam facta reiecit iustificando. Patres igitur solam fidem prædicant, quam etiam nonnunquam solam misericordiam appellant, & solam gratiam, & solum verbum, & solum DE i nomen, & solam Christi auxilium, non quod fides sit aut misericordia, aut gratia, aut verbum, aut auxilium Christi: sed quod ex istis & per hæc sit fides. Atque istis omnibus opera excludantur, ut stabilietur suus ille DE tantum, qui Tridentino percutitur anathemate.

CAPVT VIII.

De erroris origine.

Iam de origine erroris huius dicamus. Solius fidei iustificationem ex Romana Ecclesia nemo disertis verbis negauit, antequam Martin. Lutherus eandem & scripturis docuisset

set. Itaque quum inepti atque impudentes homines ex ignorantia nobis obicere soleant, doctrinam de sola fide iustificante nunquam fuisse sote Lutherum audiam (sic enim complures Pontifici effutire solent) quis non istorum vel ignorantiam, vel impudentiam miretur. Nos enim plane contrarium confirmare possumus, & omnibus antiquioribus scriptores verisimilibus constat, hanc doctrinam usque ad Lutheri, & Tridentini Concilii tempora à Patribus, & recentioribus Theologis continenter predicatam, contrarium autem errorem tam primum ex contradicendi studio natum.

Sparsa sunt apud Scholasticos erroris huius semina, sed quæ in vixatorum perniciosam segetem multo pestilentius in recentioribus Iesuitis excreverunt. Occasio erroris erat à distinctione fidei in formatam, & informem, de qua se quærere solent Scholastici theologi 3. sententiar. distinctione 11. & 12. & Aquinas 2. 2. questione 4. artic. 1. quo loco quærit Aquinas, an charitas sit forma fidei, & respondet affirmando. Quod si argutias Scholarum sectari placuerit, multo expeditius, probare possemus, fidem esse formam charitatis. Verum ex eo pronuntiarî cepit in Scholis charitatem esse formam fidei. Ex quo inferunt illi, formatam fidem iustificare. Iesuitæ tandem concludunt, fidem solam non iustificare, quia non fides informat, sed formata iustificat. Sed illi

non videntur sensum Theologorum suorum accipere, non enim sunt hæc contradicentia Theologis, fides formata iustificat, & sola fides iustificat, quandoquidem sunt in eis, qui utrumque tenent. Quod autem dicitur à Theologis, fidem illam iustificare quæ formata est, si probe intelligatur, non reiecit, & recte informem reiecit illi, quandoquidem de fidei forma crassius loquuntur Scholæ. Aquinas ipse, non tam male, quam confuso, & crasso more, id est, non suo more agit, verum formam intelligit Aquinas vñ internam illam, quæ naturam constituit, sic enim ipse

§ 2.2. qu. 4.
artic. 3.

se explicat. *a. Charitas, inquit, est forma fidei, in quantum per charitatem actus fidei perficitur.* Deinde concedit Aquinas, propriè loquendo, charitatem non esse formam, sed finem fidei, verum contendit ille, in voluntaria finem esse pro forma statuendum, sic enim ait :

b. *Ibid.*

b. Alius voluntarij finem recipiunt à fine, qui est voluntatis obiectum. Id autem à quo aliquid speciem sortitur, se habet ad modum forme in rebus naturalibus, ex ideo cuiuslibet actus voluntarij forma quodammodo est finis, ad quem ordinatur. Hæc Thomas, valde quidem confuse, atque improprie. Nam Thomæ ipsius confessione, finis in voluntariis habet rationem obiecti. Sed quis voquam dixit, charitatem esse fidei obiectum? hoc nec Iesuitæ dixerint, quod si obiecti rationem non habet, certè nec finis rationem habere potest, si finis intelligatur habere rationem obiecti. *Chari-*

tas

tas effectum fidei dici potest, obiectum non potest.

Verissimum est, quod Augustinus habet contra Iulianum Pelagianum, qui virtutes infidelium inestabat: virtutes non officiis, sed finibus à vitiis discernendas esse. Finis autem ille, qui virtutem efformat, & fecerit à vitiis, obiecti rationem habere potest, quia mouet & excitat: hac ratione fides potest esse finis charitatis quia fides mouet & excitat charitatē, charitas autem non sic se habet ad fidem, non enim ideo credimus, quia bene operamur, sed ideo bene operamur, quia credimus. Fides ergo est quodammodo finis charitatis, vt & omnium aliarum virtutum, non enim sunt virtutes, quae non referantur quodammodo ad fidem. Itaq; vera virtus est tantummodo in fidelibus, quoniam enim illi in officiis ipsis versentur, quia tamen ad verum finem non pergunt, non habent virtutes veras. Atque hoc est, quod Augustinus asseruit contra Iulianum, qui virtutes infidelium inestabat: virtutem non officiis, sed finibus distinguit à vitiis. Itaque sententia Aquinatis de forma fidei non est falsa, quia fides charitatem distinguit, efformat, regulat: charitas autem fidem non efformat, sed tantum ostendit, tanquam effectum suam causam.

Deinde sententia Aquinatis nihil adinuicem Iustificat. Isti enim colligunt, ab operum inherenti iusticia homines iustificari, quia charitas, vt supponunt illi, est forma fidei. At Tho-

mas, qui charitatem docuit esse formam fidei, diserte tamen affirmat, in operibus nullam esse spem iustificationis, sed in sola fide. Solius igitur fidei iustificationem tradit Aquinas, quam isti negant. Præterea Aquinas charitatem formam fidei docet esse, quia fides perficitur per charitatem: hoc est, sicut se exponit Aquinas, fides in potest, exortetur, & ostenditur per charitatem. Hæc enim sunt Aquinatis verba: *¶ Iacobus sequitur de operibus sequentibus fidem, quæ dicuntur iustificare, non secundum quod iustificare dicitur infuso, sed secundum quod dicitur iustificare universitatem, vel scriptis, vel confessione, vel elemosinatio: res enim fieri dicitur, quando perfectior & purior fit. Hæc ille. Plurimum igitur à sententia Aquinatis dissentit Iesura. Nam quum sententiam nostram oppugnat Iesura, quæ profecto in hoc negotio eadem est omnino cum sententia Aquinatis: nonne in nostræ sententia oppugnanda, Aquinas manifeste oppugnat? Ex Aquinatis igitur sententia non bene intellecta de forma fidei, falso, sine per colligunt Iesuræ contra mentem Aquinatis, fidem solam non iustificare. Non erit inutile aut alienum, corruptelaram, non zizaniorum inter fruges excrecentium incrementa, quum succinctor fieri possit, aperire, atque ostendere. Aquinas primò illud intulisse videtur, fidei formam esse charitatem, cuius sententiæ vestigia quedam ex Lombardo hauserat, reliqua addidit. Non quidè pessime sentiens (si mentè eius comode accipimus) neque præsentiens quæ*

*¶ In epist.
Iacobicæ.*

ex ea retragere erant deinceps excitandæ.
 Postea Iob. Secundo doctrinā meriti ex congruo
 multum amplificauit. Quæ doctrina quatinus
 ad aliam questionem proprie pertineat, ita ta-
 men cū hac questione arcte coheret, vt meriti
 doctrina semel susceperit, multiplicationis doctri-
 nā penitus opprimeret: sic ergo est meriti do-
 ctrina paulatim introducta. Aquinas funda-
 menti lecti meriti, tam de congruo, quam de
 condigno sic scribit: *a. Si consideretur opus* a. 14. q. 114.
virium, secundū quod procedit ex libero arbitrio,
non potest esse condignum, propter maximā in-
equalitatem, sed est ibi congruitas, propter quandam
equalitatem. Videtur congruitas, vt homini opo-
ranti secundum suam virtutem, Deum recompen-
setur de opere meritorio, secundum quod procedit ex
gratia spiritus s. hoc est meritorium vite æternæ
condignum. Hec Thomas. Secundo autem, quod
attinet ad meritum de condigno, dissentit
Thomas, Sed doctrinam meriti de congruo,
vel ad iustitiam vltimè extulit.

Scoti placita de hac re sunt hæc: *b. Peccator b. Lib. 4. d.*
potest ex naturalibus, cum cōmuni influentia, comp. 14. q. 2.
derare peccatum, vt offensum Dei. & mor: Pe-
cator voluntas peccatum sic consideratum deestitit,
& illi motui potest reuocari, & intendi ad in-
fusum gratia. Ex postea: Iste motus dicitur at-
tritus, & est dispositio sine meritis ex congruo ad
deletionem peccati mortali. Et paulo post:
Quod si attritus sit perfecte circumstantia in ge-
nerali modo, videtur omnis dispositio sufficiens
Bb. 4 ad

ad iusticiam in termino illius attritionis acquirendam & deinceps; Si manet idem motus contra peccatū in esse natura, & moris, qui prius fuit attritus, in illo instanti sic contritio. Idemq; fere docet lib. 2. dist. 28. Quem sequuntur recentiores Scholastici plerique, traduntque actum illum, quo homo ultimum quod potest, facit, ut illi gratia communicetur, esse, secundum Scotum, ex puris naturalibus, & meritorium ex congruo.

Hæc est sententia Concilii Tridentini, sicut ex superioribus canonibus constare potest, & ex Bellarmini verbis, huiusmodi Concilii mē-

a Lib. 5. de
gratia &
lib. arbit.
cap. 22.

tem aperientibus: a potest homo nondum reconciliatus per opera penitentia impetrare & mereri ex congruo gratiam iustificationis. Hec ille. Sequuntur ergo Tridentini Scoti placita, quanquam reclamantibus viris docti ssimis, qui hæc sententia plane nihil differt ab errore Pelagianorum, quod multi viri docti ex Rom. Ecclesia testantur, maxime vero Franciscus Victoria, cuius verba subiungam. b Homines alioqui acriter docti, hi in hac disputatione peccant, & errant, ex eo quod non bene sentiant de contritione: putantes primo, quod contritio est ita sufficiens ad remissionem peccatorum, ut quasi ex iusticia debeat remissio, & gratia opposita contritione. Unde etiam putant, ut meriti ponant congruum ad primam gratiam, contra Apostolum Paulum, non considerantes, quod quatenus dispositione posita in peccatore, est omnia iura liberata in collatione gratia, & ita gratia remittuntur peccata, sicut data sunt gratia ada in primo statu: imo magis, nec oportet imaginari aliud meritum, nisi puram,

b Relat. 1.
de potestas.
Eccles.

per eius misericordiam diuinam. Nec plus contriti-
tio est meritum ad gratiam, vel remissionem pec-
catorum, quam bona opera sunt meritum ad prae-
destinationem. Hoc enim erat bona pars erroris Pelagia-
norum, si ego quicquam intelliga. Hec Victoria di-
serte, & libere disputat contra Scotistarum
errorem, in concilio Tridentino iam tandem
receptum.

Alterum est Scholasticorum commen-
tum, quod puriori doctrinae de iustificatione
scripturae exceptae, atque patribus traditae
mirabilem attulit confusionem. Nam Petrus
Lumbardus quaerit, *an gratia sit virtus?* Il-
lam conclusionem in summam veritatis per-
tinentem Theologi subsequentes arripuerunt. I-
taque sic habet Scotus: *b. Gratia formaliter est*
virtus, quia est charitas. Et paulo post: *Illud, pro-*
pter quod Deus acceptat habens, et dignum beatus-
dine dignitate quia est in correspondencia meriti ad
premium, illud dicitur gratia, & ita aliquam im-
perfectiorem includit illud quod est gratia. Hic
Scotus. Hoc est venenum Babylonicum quod
Tridentinus propinquit Scotus.

Libet hic audire serpentis versutias co-
templari. Pelagium in lucem primo protulit,
qui graui Dei negari, liberum arbitrium ex-
tolleret. Pelagius luculento Ecclesiae iudicio
damnatus est. Reuocatus tamen Pelagius in Sco-
tistas, qui ad Pelagianismum illum, de merito
congrui, aliam etiam fraudem excogitarunt,
vt sub gratiae explicatione, ac definitione, gra-
tia Dei penitus euerteretur. Hoc agunt Scoti-

fit, atq; exinde Tridentini. Nam quoniam nullam aliam gratiæ cognitionem tradant, quæ ut sit virtus nostra, & qualitas nobis inherens, quid aliud egit serpens ille, qui hanc formam exhibuit, quam ut gratiæ diuinæ cognitionem vniuersam extingueret. Gratiæ prædictæ non est qualitas nobis inherens, sed est diuini in Christo propriæ existentie, hoc est, sicut Victoria est patribus scripturæq; habet, puræ misericordiae diuinæ, vel fauor ille Dei, cui concilium Tridentinum maledixit. Nam quæ est iustificationis, eadem est seruationis nostræ, & prædestinationis gratia. Si quis autem gratiam vocationis, aut prædestinationis dicat esse non fauorem Dei tantum, sed formaliter virtutem nostram, quæ est Charitas, non ille de sacris literis, sed de mystico illo Babylonis poculo haurit.

Necessarium videtur hoc loco admonere, de profunditatibus Satana in canone illo Concilii Tridentini, quoniam initio huius disputationis proposui, quæ canone mathematica dicuntur, qui homines iustificari docent, vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusis gratia, & charitate quæ diffunditur in cordibus eorum per Spiritum sanctum qui illis inheret: aut etiam gratiam quæ iustificamur, esse tantum fauorem Dei. Hactenus canon Tridentinus.

Quis non mireretur insulsum fore decretum huius? ex vno discite omnia. Nam quomodo

potest homo iustificari sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, ex sola gratia? Num qui gratiam solam predicat, id gratiam excludere possit? Nos qui iustificationem fieri imputatione iustitiæ Christi agnoscimus, cum Apostolo, cum Patribus gratiam solam predicamus. Hæc enim est gratia illa quam totam semper agnouit Ecclesia Christi, ut credentibus in Christum peccata non imputentur, iustitia vero Christi imputetur. Concilio Tridentinum dicit, eos excludere gratiam, qui iustificationem affirmant esse in imputatione, hoc est, in sola gratia. Hæc quidem verba patres vertigine raptos impellit huiusmodi de deum cor. Sed profecto in ista scopulos abici necesse erat eos, qui gratiam Dei, non tantum tantum, & misericordiam esse volunt, sed virtutem nostram.

Itaque in ista verborum confusione per-
gunt Tridentini Patres, in eodem canone,
& fumum abyssi circulantur. *Ex sola gratia,*
loquuntur, & obliuiscuntur quod de his coram deo
judicatur etc. Quomodo modum gratiam negat
esse fauorem Dei tantum, in eodem fumo
charitatem Dei ex oculis & conspectu legiti-
mum obsecundunt. Nam Apostolus affirmat, *Rom. 5. 5.*
charitatem Dei effusam esse in cordibus
nostris per Spiritum S. qui datus est nobis. Tri-
dentini veteratorem expungunt vocem illam
(Dei) ut ex industria fauorem Dei obscuro-
rent. Et quod Apostolus de charitate Dei
dixit,

dixit, qua nos Deus prosequitur: id illi immani sacrilegio immutando, & omitiendo. Apostoli verba ad charitatem nostram rapiunt, sicut est virtus Theologica. Apostolus de charitate Dei disputat eo loco.

Rom. 5.

Postquam enim charitatem Dei in cordibus nostris effusam esse docuisset: charitatem illam verbis proxime sequentibus explicat: *Christus enim pro impiis mortuus est. Et statim: Commendat suam erga nos charitatem Deus, eo quod quam assensum peccatores, Christus pro nobis mortuus sit.* Num quis affirmabit, Apostolum hic agere de charitate nostra, qua nos diligimus Deum? affirmant Tridentini, & contra Apostolum insurgunt. Commendat suam erga nos charitatem Deus: inquit Apostolus. At illi dicunt se commendare suam erga Deum charitatem. Quod ergo Iohannes docet.

1. Ioh. 3.

In hoc est charitas, nequaquam quod nos dilexerimus Deum, sed quod ipse Deus dilexerit nos, & miseris filium suum propitiatorem pro peccatis nostris: id Tridentini patres, scilicet catholici, non verebuntur imitare hoc modo: imo in hoc est charitas, nequaquam quod Deus dilexerit nos, sed quod nos dilexerimus Deum. Quam absurditatem, & obgambendi infirmitatem vitare non possent, qui gratiam Dei in virtutem nostram, & charitatem divinam, in charitatem nostram convertunt. Charitas autem illa Dei, de qua tam discrete loquuntur Paulus, & Iohannes

Apo-

Apostolus
fuit
latum
Con-

gredia
Ponti
vassu
gnam
deder
que in
ta eno
trum
vero
intact
mne
Secun
polia
cam
o in
in ip
do po
à Th
dent
ex in
mun
iam
bitat
dum
miste
inter
bita

Apostoli, quid est nisi pura misericordia, & favor ille Dei tantum, quem de Ecclesia sublatum, & anathemate extinctum esse voluit Concilium Tridentinum.

Aquinas igitur, & Scotus Ecclesiam ingrediuntur tanquam duo fulmina belli Pontificii, tremendi ac robusti duces cum vastaribus exercitibus. Et quanquam magnam Thomam cum suis Thomistis cladem dederat, in multatamen ab illo intacta atque inviolata, imo & ab eodem propugnata antiqua doctrina perfluerat: genuina patrum traditio in multis valuit. Quicquid vero à superioribus Thomistarum iniuriis intactum integroque remansit, id omne Scotus cum horrendo Locustarum, Scotistarum inquam agmine subsecutus expoliavit, atque in captivitatem Babylonicam abduxit. Istorum enim summo *ironista* *Apoc. 9. 2.* *o. in. 6.* inquit Iohannes: ut Scoti nomen in ipso Locustarum exitu quodammodo prodigium esse videatur. Quare vero à Thoma puriores fontes sectante, dissident Scotiste, Tridentini patres *enoti* *con. 1.* ex industria relicto Aquinate, ut plerimum Scoti sequuntur placita. Interdum etiam deteriora secuti, Scotum ipsum improbitate & corruptelis superant. Observandum est interim, opiniones istas siue Thomistarum, siue Scotistarum, fuisse tantum inter privatas opiniones fratricolorum habitas, non autem inter Ecclesie Romanæ decreta.

creta, antequam in Concilio Tridentino pro
decretis sancirentur.

Reliquum est, ut dissensiones inter
Theologos, & Iesuitas in hac re observe-
mus. Ut facilius constare possit, quantum à
patrum sententiis Theologorum consensu dis-
ster, quantum etiam à Theologis discrepent
Iesuitæ. Nam de fide formata, & informi, mi-
ribus sese produnt inter Scholasticos & Ie-
suitas, vel contradictiones, vel absurditates.
Fidem enim informem Theologi eam in-
telligunt, quæ est sine charitate. At Iesuitæ
pro fide catholica declamantes, nullam
nobis aliam fidem relinquunt, quam infor-
mem. De informi fide Lombardus sic scri-
bit: a *Fides quam demoni & falsi Christiani*

habent, qualis mens est, sed informis, quia
sine charitate est. Hæc ille. At Cardinalis
Beellarminus novam, & admirabilem tra-
ditionem à Tridentino concilio habet inue-
nam promulgat his verbis: b Fides impro-
borum & demonum est vera, & recta fides ex
parte obiecti. Deinde probat etiam hanc fi-
dem esse, catholicam, & iustificantem.
Quod autem huius acquiræ patronum ad-
ducit Augustinum, facit ut solet frustra, &
falso. Quod igitur Scholasticus est fides
informata, hoc Iesuita est fides catho-
lica. Iure quidem; nam se catholicos Iesui-
tæ, Ecclesiam suam catholicam, fidem su-
am catholicam, nullo modo probare se
posse confidunt, nisi quomodo (horrenda

in Ecclesiam Dei blasphemia) fidem demonum, & improborum catholicam statu-
ant. Hoc Bellarmino, ceterisque Iesuitis fa-
miliare est, vt quum catholicam fidem de-
scribant, alium nobis nullam ostendant,
quam informem illam demonum, & repro-
borum.

Historici de fide apud Pontificios inde
orti auctique videntur, vt quod nullam ad-
hibeant distinctionem fidei. Hæc res ma-
gnam, vt solet confusionem parit. Necessa-
ria igitur videtur fidei distinctio. Fides autem *fidei signi-*
in scripturis varie sumitur: vel est enim fi- *fidei ma-*
des historica, quæ ista dicitur, quia fidem *ria in scri-*
habere possumus rei, nihil incertum commo- *poru.*
di aut utilitatis expectantes ex ea re, quam *1. Cor. 13.*
credimus. De hac fide Iacobus loquitur, *1. Cor. 13.*
vbi ait, demones credere, & contemisce-
re: vel fides est professio fidei, adeoque le-
pta religio. Sic dicitur obedientia fidei *Rom. 1. 5.*
Roman. prim. quo loco fides pro fidei pro-
fessione, atque vniuersa religione ponitur.
Fides autem, sicut notat fidei professio-
nem, potest esse vel vera, vel temporaria
qualis describitur Matth. decim. tertio, vi-
gesimo prim. vel dubia, & subdola, qualis
describitur Iohan. secundo 24. vbi Dominus
credentibus in se non credit: & Iohannis
duodecim. 44. vbi qui in eum credebant ho-
minum gloriam anteposuerant gloriæ Dei.
De fide miraculosa non est necesse vt di-
cam. Hæc quæ breuiter dicta sunt,
osten-

ostendere possant occasionem eorum errorum qui apud Pontificios inuoluerunt. Nam nihil aliud de fide sentiunt, quam ut fidem describant quæ est vel historica, vel quæ est fidei, & religionis externa professio. At præter istas fidei acceptiones alia est etiam in Sacris scripturis, fides iustificans, quæ certa fiducia recumbit in promissionem Dei, & remissionem peccatorum promissam sine hesitatione recipit. Ignorantis distinctionis huius ex manifestis scriptura excerpta, Pontificios in errorum Labyrinthos deducit, ita, ut tanquam cæci ambulent, & andabatarum more in tenebris dimicent. Sic enim de fide, de obiecto fidei, de gratia, de iustificatione disputant, ita confuse, & tenebrosæ, ut mirum non sit si veritas istos fugiat, qui lucem ex industria fugere videntur, & de illis rebus disputare audent, quæ non intelligunt. Nam fidem, gratiam, iustificationem quomodo possunt, aut qui non habent intelligere, aut qui non intelligunt docere.

Quum igitur dicat Bellarminus, improborum, & demonum fidem, veram, rectam, catholicam esse ex parte obiecti: non est silencio prætereundum, quod de obiecto fidei iustificantis tradit. *a Obiectum fidei iustificantis*, inquit, *non est specialis misericordia, sed amica quæ reuelatur Deus in scripturis*. Hæc ille. Si de fide loqueretur, sicut est professio fidei, recte dixisse videretur, sed distinctiones,

a Lib. 1. de iustif. cap. 8.

net, quæ lucem rebus afferre possunt, exhorrent lesitate. Bellarminus hæc de fide Iustificante intelligi vult. Sic enim idem repetit: *a Obiectum fidei iustificantis, quod heretici restringunt ad solam promissionem misericordiae specialis, catholici tam late patere volunt, quam late patet verbum Dei. Quia potius certam promissionem misericordiae specialis, non tam ad fidem, quam ad presumptionem pertinere consentiunt.* Hæc ille. Loquitur semper de fide iustificante. Superius ex Lombardo ostendimus, fidem quam Bellarminus iustificantem vocat, eandemque de demonum fidem esse affirmari esse fidem informem. Ita fides informis Bellarmino iustificans est. Iam vero ostendimus de Scotto, hanc fidem quam lesitate iustificantem vocant, nihil esse aliud quam fidem ex puris naturalibus acquisitam.

Quum de obiecto fidei disputant Theologi, distinctionem illam tractare solent, de fide acquisita, & infusa. De quare hæc sunt Iohannis Scoti placita. *b Certum est, quod in nobis est fides reuelatorum credibilium acquisita.* Plura ex eodem adiciam. *c Propter credulitatem articulorum reuelatorum, ut hanc firmiter credat omnibus articulis reuelatis, et determinetur ad alteram partem sine oppositi formidine, non oportet penitus fidem infusam, nec necessitas eum potest ea hoc amittit.* Hæc Scotus. Quicquid ergo de fide iustificante docet

a Ibid. ca. 4.

b Ibid. disp. 1.

c Ibid.

Cc

Bel.

Bellarminus, illud Scotus fatetur verum esse, de fide acquisita. Quia fides acquisita apprehendit credibile revelatum in scriptura. Sed plura (si placet) proferat Scotus, ut fides hæc Tridentina certius teneatur.

a *ibid.*

a Fide, inquit, acquisita ex parte naturalibus, potest homo assensum omnibus revelatis à Deo. Ex mox : Hoc igitur tenendum est tamquam verum, quod revelatum in scriptura est nihil acquisita fide, generata ex auditu & ex assensibus nostris, quæ ex firmis adheremus. Hæc ille. Denique differentiam fidei acquiritæ, & infusæ ostendit non esse ex parte habituum, sed ex parte obiectorum (sic est Scoti sententiam retulit Velliosillus in aduersariis suis. Sic enim observavit ille. Quanquam hoc non habet Scotus in eo quem is annotavit loco) quod si ex parte obiectorum nulla sit differentia inter fidem iustificantem, & acquiritam (sicut contendit Scotus, & e Scoto Bellarminus) sequeretur profecto fidem iustificantem esse acquiritam, non infusam.

Quanquam igitur cum primariis Theologis non consentiant recentiores, optime tamen lesatis cum Scotis convenit. Magister fidem formatam requiri docet, quia informis, quæ est sine charitate, est demonum, & improborum: At Bellarminus hanc informem fidem sine charitate, quæ est demonum, & improborum, docere esse catholicam, & iustificantem. Formata fides ergo non

non requiritur, quandoquidem apud Scotistas & Iesuitas, nullus est fidei formatae usus. Magister charitatem requiri docet in fide formata, qua homo diligat Deum super omnia, & proximum sicut seipsum. Ad hoc veteres Theologi fidem infusam necessariam esse docuerunt. At Iohannes Duns noster diserte affirmat: & posse hominem ex puris naturalibus diligere Deum super omnia, & proximum sicut seipsum. Hæc Scotus. Vel ergo Caritas est ex puris naturalibus, vel non est necessaria, quandoquidem id agere possunt Scotiste ex puris naturalibus, quod charitas iubet. Maxima pars Scholasticorum recentium hæc sententiam sequitur, & in Pelagianorum castra transiit. Hæc placita Scotus fidei, & Iesuitis, qui nunc a Roman. Pontifice ad aciem prodigantur, ac plane deploratam restituendam Scotistis succenturiati molles submituntur. Scotus enim fidei acquire obiectum contendit esse credibile revelatum in scripturis, hoc est, quæcumque Deus revelavit in scripturis, ut loquitur Bellarminus. Hoc autem affirmat idem Bellarminus esse obiectum fidei iustificantis. Fides ergo iustificans, & acquisita non differunt ex parte obiecti. Atque hæc est fides horribilis Bellarmi, eadem iustificans, catholica, recta; eademque informis improborum, eademque demoniorum.

*De obiecto
fidei iustifi-
cantis.*

Cum famosas istas speculationes de obiecto fidei ex puteo abyssi in Ecclesiam insulerint Scotistæ, à Scotistis exceperunt Iesuitæ: necessarium videtur de obiecto fidei iustificantis succincte dicere, ut inter variantia hominum commenta aliquid certum è verbo Dei teneamus. Qui obiectum fidei iustificantis ponunt omnia in scripturis reuelata, in eo errant quod non distinguunt inter externam fidei professionem, & fidem iustificantem. Scitur, cum de obiecto fidei agitur, fidem intelligit, ut continet fidei professionem. Hæc à Iesuitis ad fidem iustificantem rapiuntur. Nos, missis contentiōibus, aliisque fidei acceptionibus, de obiecto fidei iustificantis hoc loco queremus.

Rom. 4. 6.

De obiecto fidei iustificantis agit Apostolus 4. c. ad Rom. *Propterea*, inquit, *ex fide est, ut sit per gratiam, quo firma sit promissio universo semini.* Quatuor inter se diuino vinculo concatenata aperit Apostolus hoc loco: gratiam, fidem, promissionem, & promissionis firmitudinem, vel certitudinem salutis. Propterea ex fide, ut sit per gratiam. Ergo fides est per gratiam excitatur à gratia. In quem finem excitatur fides à gratia? ut firma sit promissio. Fides ergo à gratia excitatur, ut in promissionem firmius recumbat. Promissio igitur est obiectum fidei iustificantis proprium. Quia fides à gratia excitatur, ut apprehendat obiectum suum, apprehendit autem promissionem. Quan-

tam

ram lucem afferunt pauca Apostoli verba?
quantam confusionem Scortis & Iesuitis?

1. *Propterea ex fide, vt sit per gratiam.* Et

go fides est per gratiam, & ex gratia, ac pro-

inde falsum est, atque impium quod docuit

Bellarminus; 2. Eidem & conuersionem no-

stram esse in potestate liberi arbitrii. 2. *Est*

per gratiam, vt firma sit promissio: ergo est

firma promissionis certitudo omni creden-

ti, & falsum est atque impium, quod garru-

unt Iesuitae: 3. Firmam promissionem fide-

tiam non ad fidem, sed ad presumptio-

nem pertinere. 3. *Propterea ex fide vt sit per*

gratiam, quae firma sit promissio. Firmum igitur

promissionis, & fiducia nostra, non

ex meritis nostris, sed ex sola fide nasci-

tur. Contra Bellarmini errorem quem

his verbis ponit: 4. *Fiducia sanctorum*

quam de Deo constituunt, non ex sola fi-

de, sed ex bonis meritis nascitur. 4. *Vt*

firma sit promissio cuiusque semini. Firmum igitur

promissionis, & fiducia certa miseri-

cordiae est gratis concessa omni semini,

hoc est, omnibus vere credentibus: ac pro-

inde falsum est atque impium, hanc fide-

ciam non omnibus vere credentibus con-

cessam esse, sed tantum Prophetis, Aposto-

lis, & paucis aliis per extraordinariam Spi-

ritus S. reuelationem. Quod docent Iesui-

tae. 5. *Propterea ex fide, vt sit per gratiam, vt*

firma sit promissio: Fides igitur per gratiam

a Lib. de
grat. & lib.
arb. 6. cap.
15.

b. Bellarm.
lib. 1. de in-
stif. cap. 2.

c. Lib. 5. en.
1. de instif.

384 DE FIDE IUSTIFICANTE

recumbit in promissionem, & proinde promissio est proprium obiectum fidei iustificantis.

Heb. 11. 1.

Idem constat ex fidei definitione. Fides, inquit Apostolus, est sperandum substantiam, & argumentum non apparentium. Quae enim in promissione gratiae contingunt, sperantur, & non apparent. Quum ergo fidem definiat Apostolus per ea, quae sperantur, & non apparent, quia haec misericordiae promissionem declarant, idem profusum est, ac si diceret, fidem esse substantiam, & argumentum promissionis Dei. Quia fides iustificans recumbit in promissionem, hoc est in ea quae sperantur, & non apparent, tanquam in verum & proprium obiectum.

Rom. 4. 20.

Deinde Apostolus sic docet: aduersus promissionem Dei non disceptant infidelitatem, sed robustam fidem est fide, dans gloriam Deo. Quibus verbis docet Apostolus, quid inter sit inter fidem, & infidelitatem. Fidem enim fiduciam promissionis describit. Qui ergo fiduciam promissionis a fide iustificante excludunt, (quod faciunt Iesuitae, maxime vero Cardinalis Bellarminus) quid reliquum faciunt, nisi haec, quod Apostolus hoc loco vocat *infidelitatem*, haec autem de promissione, seu infidelitatem. Apostolus etiam eodem loco ait, Abraham roboratus est fide, dans gloriam Deo, certo persuasus, quod ubi quid promissum, possit etiam perficere. Ideo

Rom. 4. 20.

idem loco ait, Abraham roboratus est fide, dans gloriam Deo, certo persuasus, quod ubi quid promissum, possit etiam perficere. Ideo

impu-

Imputatum est illi in iustitiam. Non autem scriptum est, propter ipsum tantum, imputatum fuisse illi, sed etiam propter nos, quibus imputabitur: quo loco Apostolus agit de fide qua iustificatus est Abraham. Vnde iste Theles certo firmanatur. Prima: *Fides iustificans est fides imputata in iustitiam*. Secunda: *Fides iustificans est fides, qua fideles carum persuasus est de promissione Dei*. Tertia: *Fides iustificans est, quod credunt de multis imputationibus*. Hec omnia in diversis Apostoli verbis inherrent.

Sic ergo contra Iesuitarum *amicia* confirmat nos Apostolus. Fides est, qua promissio firma est, et firma sit promissio. Firmitas hanc promissionis ex fidei promissione, adducta hanc est sine hesitantia. Apostolus hesitantiam excludit in aduerbum promissionem Dei disceptamus infidelitate, ut roborum sumus fide, dantes gloriam Deo. Remouet et hanc scholam Iesuitarum Iesuitas, qui pugna pro hesitantia docent; omnes in errorem de salute debere, promissionem non esse certa fiducia excipendam, fiduciam promissionis esse presumptionem. Ita Iesuitae. Hesitantiam legitur, & *amicia* indicunt, fidem positum tollunt. Jam si quis fidem definiat infidelitatem, & hesitantiam, *amicia*, *amicia*, quomodo videtur? At hoc docent Iesuitae. Immo Ecclesiam Christi inuidia clamoribus exagitant, ut hanc suam *amicia* inferre possint.

Apostolus Christi insanos istorum clamores compescat. Sicenim proponit Apostolus: Fides quæ in promissione Dei hæsit, est æmilia: hoc est manifestis Apostoli verbis certo constat. At assuntur Iesuitæ, fides catholica hæsit in promissione Dei. Non enim est fides, inquit, sed præsumptio, si quis apprehendat certam, & firmam promissionem misericordiarum. Concludimus nos fidem, quam ipsi vocant catholicam, esse omnino æmiliam. Eodemq; modo probamus fidem istarum non dare gloriam Deo; quia quæ hæsit in promissione non dat gloriam Deo, ex eodem Apostolo. Atque hæc est fides Iesuitarum catholica, scilicet æmilia quæ Deo gloriam dare non potest. Nunquis salutem illa spondere possit, qui fidem catholicam ita mutarunt, ut eius loco horrendam confusionem de æmilia intulerint? Non dubito quin inter Pontifices plurimi sint, qui ab hac Tridentinæ fide traditione penitus abhorreant. Illud tamen non dubitanter affirmaveris, neminem ex verbo Dei salutem istorum probare posse, qui hanc sequuntur traditionem: sicut faciunt Iesuitæ omnes.

Hæc est fides illa, quam contra scripturam, contra antiquos patres, imo contra Ecclesiam Romanam Scotisti hauserunt Concilium Tridentinum. Nam ante tempora huius Concilii vixit, viguitque etiam in Romanæ Ecclesiæ fides catholica. Videsne illi quam spem salutis habere possint, qui

anti-

antiquam fidem Catholicam immutarunt. Nos quum promissioni Dei adhæremus firma fide, Deum habemus authorem, cuius spiritu credentes ducuntur: Apostolum habemus Doctorem, cuius doctrina Ecclesia instituitur: Abrahamum habemus patrem, quem sequimur; cuius fides ab Apostolo eo nomine laudatur, quod in promissione Dei non hesitauerit *in domino*, sed roboratus fide dederit gloriam Dei. Exemplum patris credentium ab Apostolo credentibus omnibus proponitur. Dicant iam Iesuite, quem neminem patrem, quem authorem sequantur ipsi, qui *in domino*, hesitantiam, & infidelitatem in promissione tantopere inculcant? & firmam in promissione fiduciam, non ad fidem, sed ad presumptionem pertinere docent. In hanc exaltatem iusto Dei iudicio abiiciuntur, qui veritatem cum flagitiola vita se retinere posse sperant. Contendunt Iesuite, homines impios, in quibus nulla est interna virtus, esse vera sanctæ Ecclesiæ membra. Contendit Cardinalis Bellarminus, & Romanorum Pontificum scelera, & flagitia non impedire, quin idem Pontifex sit lapis probatus, angularis, pretiosus, in fundamento fundatus ab Esaiâ propheta predictus, quam horrendam hæc in CHRISTVM blasphemiam continent? sed ita oportuit eos excusari, qui veritatem cum sceleribus, & flagitiis coniungere volunt. CHRISTVM do-

Iob. 7. 17.

minus Ecclesiam suam longe aliter influat. Si quis, inquit, voluerit voluntatem suam facere, cognosces de doctrina, verum a D^{no} sit, an ex a seipso loquar. Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam querit: qui a deo querit gloriam suam, qui misit eum, hic verax est, & multum a deo non est. Iesuite igitur, qui ut impius vult, sanctitatem in Ecclesie membris non esse necessariam arbitrantur; qui voluntatem Papae facere volunt, qui ex semetipsis loquuntur; veritatem Dⁱ & quomodo retinere possunt rectè, & sancte sanctus Augustinus. a. In rationibus sanctorum sit error, in alio ne requiritur. Errat autem quisque parat veritatem se posse cognoscere, quam adhuc nequit videri, facile.

a. Lib. de
per. Mo.
nach. c. 13.

Hic nobis necessaria videbantur admonuisse, ut constare possit, ex quo fonte Iesuita hodie solius fidei iustificationem impugnet: ex doctrina scilicet Scoti, antiquis ignota. Ibi quidem sophismata sua quid aliud agunt, quam ut fidem iustificantem & fidelium oculis abscondant, & convertant in fidem historicam, in acquisitam, in informem, denique in demonum fidem, nihil est enim in fide Scottistarum, & Iesuitarum, quod non sit etiam in fide demonum.

Quanto ratio est fides nostra, quæ verbo Dⁱ innitur, testimonium habens a lege, & Prophetis, ab Apostolis, ab univ^{er}sa Ecclesia, ab ipsis denique adversariis. Ut igitur iusti-

inuita
& vi
quod
mus.
& per
siam
pote
ceret;
meno
fide
fiduc
doctr
eller
esse p
probu
cont
ma

innictæ veritatis vis appareat, à coactō illo,
 & vi veritatis extorto Bellarmini testimonio,
 quod superius posuimus, tandem concluda-
 mus: a *Propriæ incertitudinem propria iustitia*, a *Lib. 5. de*
et periculum magis gloriæ, certissimum est fidei iustif. c. 7.
 etiam in sola DEI misericordia, & benignitate re-
 ponere. Hæc ille. Quod perinde est, ac si di-
 ceret: quanquam ego ad scribendum à Ro-
 mano Pontifice conductus hæc contra solius
 fidei infancionem, & solius misericordie
 fiducia scripserim: propterea tamen hanc
 doctrinam, quam oppugnari, certissimam
 esse. Et quia nulli sententiæ de fide tutissima
 esse potest, nisi quæ est verissima, eandem
 profiteri cogor verissimam esse: & proinde
 contrarium sententiam, quæ de operum
 meritis & congruo hominum nondum
 censorum confirmare vo-
 lui, esse falsissi-
 mam.

QUARTAE CON- TROVERSIAE

PARS PRIMA:

Contra Pontifices.

DE GRATIA INHÆ- RENTE

THESIS PONTIFICIAE.

Si quis dixerit homines iustificari vel solâ impu-
tatione iustitia Christi, vel solâ peccatorum remissio-
ne, exclusâ gratiâ, & charitate, quæ in cordibus ex-
amper spiritum S. diffundatur, atq. illi inheret:
que etiam gratiam quæ iustificatur, esse tantum-
modo favorem Dei, anathema sit. Concil. Trid.
sess. 6. can. 12.

Est gratia (quemadmodum Tridentina Synodus
ab omnibus credendum una anathematu proposita,
decrevit) non solùm per quam peccatorum sit remis-
sio, sed diuina qualitas in anima inherens, ac veluti
splendor quidam, & lux, quæ animarum nostrarum
maculas omnes delet, ipsasq. animas pulchriores, &
splendidiore reddat. Catechismus Concil. Trid.
tractat. de sacram. baptismi.

Theologorum communis sententia est, gratiam
esse habitum supernæ moralis, à Deo nobis infusum,
quo anima exornatur, & perfectitur, adeoque iusta,
Deoque grata & accepta redditur. Bellarm. lib. 1.
de grat. & lib. arbit. cap. 2.

Certe si gratia iustificans à virtutum Theologica-
rum habitibus distinguatur, iuxta Concilium Triden-

tinum

tinum reprehendi posset: gratia ergo iustificans non
distinguitur ab habitu charitatis. Bell. ibid. c. 6.

Potest homo nondum reconciliatus per opera po-
nitentia impetrare, & mereri ex congruo gratiam
iustificationis. Bellar. de iustific. lib. 3. c. 22.

CAPVT L

Status questionis explicatur.

IN questione de gratia Dei, Pontificii vari-
tatem, per incoherentiam suam conturbant,
contra quam nobis hoc loco certandum est.

Quæstio hæc de gratia iustificationis, vt gra-
uissimæ est, ita cognitioque nostræ dignissimæ;
vnde maximam tractatio hæc seorsum adferet
utilitatem, & fructum. Ex ea enim constabit
ipsos fontes religionis apud Pontificios vene-
no infectos esse, atque ex hoc purissimo fonte
corrupto, alios errores facile profluxisse.

Pelagiani veteres, & quicumque errores de
gratia, vel excogitarunt, vel ab aliis inuentos
inscripserunt, in eo maxime peccarunt, quod
reiectis scripturis, aliam huius verbi acceptio-
nem amplectuntur, quam sacræ literæ pro-
didit. Nam Pelagius gratiam quidem præ-
dicabat, sed intelligebat liberum arbitrium,
& gratiam illam, quam hominem accepisse
putabat, in creatione. Eodemque modo Tri-
dentini gratiam Dei prædicant, sed gra-
tiam ab ipsis consistam, quam è scriptura
ostendere non possunt. Nam Tridentini sen-
tentiam suam ita exponunt, vt gratiam di-
stinguant in eam, quæ gratis data est, & quæ

*Distinctio
gratia, in
gratis data
& gratum,
facientem.*

gratum facit, gratis datam docent esse donum
supernaturale, absque villo debito collatum,
præcipue ad aliorum salutem: de hac gratia
nō est quæstio inter nos. Gratiam autem gra-
tum facientem dicunt esse, vel permanentem,
siue habitualem, vel auxilii specialis: gratiam
illam permanentem, habitum esse, vel quali-
tatem, per modū habitus nobis inherenterem,
qua quidem qualitate nos Deo gratos esse, at-
que iustificatos contendunt: hanc autem ha-
bitualem qualitatem nihil aliud esse quam
charitatem. Sic illi gratiam explicant.

Nos de gratia Dei, verbum Dei consulen-
dam iudicamus, quia nisi scripturarum locum
sequamur ducem, ab errore liberari non pos-
sumus; distinctionem superiorem gratiæ in
gratis datam, & gratum facientem, non repu-
diamus, quia in scripturis continetur, vā quæ
Apostolo *gratia* vocatur gratia à Scho-
lastici gratia dant, et aliquid. Sed nos hic gra-
tiam illam querimus, qua saluamur, non iam
de aliis gratiæ acceptionibus solliciti, in hac
potissimum insistimus. Gratia apud Latinos
scriptores, vt & *χρη* apud Græcos, deco-
rem significat, & venustatem. At in vna lin-
gua Hebræica hanc verbū habet vim non re-
peries, vltima locutio est apud Hebræos: in-
uenit gratiam in oculis eius. De Nos dicitur,
quod inuenerit gratiam in oculis Domini, in
Heb. est *וַיִּנְחַם*, i. e. inuenit misericordiam.
Hinc ille vltimatissima locutiones in scrip-
tis, si inueni gratiam in oculis tuis: Hebræice
est *וַיִּנְחַם* inueni misericordiam.

*Gratia quid
significet.*

Gen. 6. 2.

Igo-

Ignorantia Idiomatum fecellit incautos homines in usu huius verbi. Nam si quis relictis fontibus Hebraicis, in usu Latine, aut Græcæ lingue vim huius verbi querat, longè erit à veritate. Græcè igitur explicatio à sacra litera pendenda est. Quod ad verbi vim attinet, idem prorsus est gratia, quod Hebræis misericordia. Apostoli igitur in Novo Testamento gratiæ vocabulo videntur, et patefacere misericordiam Dei, & supereminentem illam charitatem, quæ in Christo Iesu manifestata est, in liberandis hominibus à captivitate diaboli, et servante peccatorum suorum à qua lex homines liberare non potuit. Ad proinde sapissime opponitur supereminens hæc Dei charitas, legi, & operibus nostris, & iustitiis nostris, nobis habere ut, ut in Ecclesiis credentium certo consistere possit, hanc liberationem credentes, non à lege, sed à CHRISTO, non omnino à seipsis, sed à Dei favore & misericordia habere. Atque hæc est illa supereminens Dei charitas, & favor, quæ in scriptis huius testamenti dicitur, gratia, & supereminens magnitudo virtutis in nobis, qui credimus, secundum operationem potentis virtutis eius, et possumus comprehendere cum omnibus sanctis, & Iesu supereminentem scientiam beatitudinis CHRISTI. Ita scriptura appellat gratiam, supereminentem magnitudinem virtutis eius in nobis, & supereminentem charitatem: constat autem in cognitione CHRISTI.

Hæc

Hæc est gratia Dei, cuius sana doctrina in Ecclesia conseruata fuit, & per successiones tradita, & celebrata, donec Scholastici Theologi suis horrendis figmentis commutarent eam. Tunc enim inimicus humani generis, dormientibus hominibus venit, & supereminavit zizanias in medio tritici, & abiit. Hæc zizanias postquam radices altioris in fraterculorum opinionibus egerunt, maxime apparuerunt in Concilio Tridentino. Dominus autem messis suo tempore mandabit messoribus suis, vt ea in fasciculos colligant ad comburendum. Nec potuerunt Tridentini manifestius à CATHARIS ad Pelagum transire, quam vt hanc saluberrimam doctrinam corrumperent. Relicto enim Christo & Euangelio, vt meriti fundamentum stabilire possint, constringunt gratiam, qua saluamur, & iustificamur, esse qualitatem animi inherentem, animæ nicotem, habitum inherentem, habitum istum dicunt, per preparationes, & dispositiones nostras acquiri posse, sicut externa philosophia docet per multas dispositiones habiti tandem acquiri. Iohannes Scotus, quem sequitur Tridentinus, docet, istas dispositiones, & preparationes peccatore posse ex puris naturalibus ita consistere, vt illi gratia ex merito congrui comunicetur. Quamquam sunt quidam inter pontificios theologos, quos tandem pudere cepit huius tam crassi Pelagianismi. Exspectamus, re bene explorata, plures etiam futuros, qui in hæc Tri-

Triden
nò est
eclesia
gratia
ne fau
charit
Christ
lica, a
ritas
ex T
Conc

PR
nem
dem
inqu
sia,
in m
pro
cum
me
debi
non
cred
imp
stra
& g
ces,

Tridentina principia deferenda sibi necessaria esse, indicabunt. Questio igitur inter Ecclesiam Catholicam, & Pontificios est; vtrum gratia Dei qua iustificamur, sit misericordia, siue fauor Dei tantum, & supereminens illa Dei charitas, qua nos peccatores dilexit Deus in Christo, sicut semper docuit Ecclesia Catholica; an vero habitus, inherens nobis, vel charitas nostra, & nitor, & splendor animæ, sicut ex Theologorum nouis commentis docet Concilium Tridentinum.

CAPVT III.

Et Scriptura probatur gratia Dei.

PRimo, vt instituti nostri ratio postulat, ex sacra scriptura gratiam, & gratiæ cognitionem queremus. Deinde ad hunc lydium lapidem reliqua examinabuntur. *Et qui operatur,* Rom. 4. 4. inquit Apostolus, *merces non imputatur ex gratia, sed ex debito: ei vero qui non operatur, sed credit in eum, qui iustificat impium, imputatur fides sua pro iustitia.* quoloco Apostolus docet, meritum cum fide, & gratia, consistere non posse. nam merces quæ ex merito debetur, quid est nisi debitum? at merces illa ex debito, vel merito, non est ex gratia, quia ei qui non operatur, sed credit in eum qui iustificat impium, fides sua imputatur pro iustitia, atque ita gratia demonstratur. Itaque in iustificatione impii, fides & gratia Dei sola commendatur nobis. Si merces, & debitum, & meritum hoc de cognito,

cum gratia consistere non potest, quomodo poterit hæc gratia esse habitus inherens? quia habitus, ex operationibus confurgit, gratia operationes excludit: quia ei qui non operatur, merces imputatur ex gratia. Nec sufficiet distinctio habitus, in infusum, & acquisitum; nam quamvis Tridentini infusum hunc habitum agnoscant, pertinaciter tamen hanc conclusionem retinent, hunc habitum ex multis preparationibus, & dispositionibus haberi. Atque ita hunc habitum explicat scriptus, quique eum sequuntur, venibilis plane differat ab habitu acquisito. Et ratio manifesta convincit: nam si habitus hic per dispositiones, & preparationes nostras habetur, quomodo differat ab habitu acquisito? at omnes Tridentini in eo consentiunt, quod per dispositiones & preparationes nostras acquiri possit. Frustra igitur nomen infusi habitus retinetur, quo Pelagianismus contectus, incautus non appareat. Impius iustificatur ex gratia, non operibus, sed tantum credens in eum, qui iustificat impium: nō ergo ex habitu inherente. Quando impius iustificatur, & ex impio fit pius per gratiam; ostendunt nobis Tridentini, quis habitus aut nitor inherere impio: quem si nemo mortaliū ostendere possit, quid est quod non cedant virtuti, nam in iustificatione impii omne debitum, ac proinde omne meritum, omnes preparationes nostras, omne nobis inherens excludit Apostolus, ut gratiam solam stabiliat.

Dein-

Deinde sic etiā docet Apostolus: *Propterea Rom. 4. 16.*
in fide, ut sit per gratiam, ut firma sit promissio uni-
verso semini. Habitus ille inherens, intelligi-
 tur esse in charitate nostra, atque in operi-
 bus. At Apostolus dicit: *Propterea ex fide,*
ut sit per gratiam. Ergo in iustificatione im-
 pū fides & gratia statuitur, sine operibus, &
 inherente qualitate nostra. In iustificati-
 onis charitas sese prodit, & bona opera fiunt tan-
 quam fructus huius gratiæ. Neque opera il-
 la sunt sine gratia: sed nos gratiam queri-
 mus, qua iustificatur impius coram Deo,
 quam in virtute nobis inherente esse negat
 Apostolus. Ac proinde electio Dei gratuita,
 quæ ex solo Dei beneplacito consistit, dicitur
 electio gratiæ, *Rom. 9. 1. Responsum, in-*
quit, scilicet est secundum electionem gratiæ. Er-
 go Deus per gratiam elegit homines ad fi-
 dem, & salutem. Quod si gratia hæc sit habi-
 tus nobis inherens, iam electio, & prædesti-
 natio erit secundum qualitates nostras inhe-
 rentes. Itaq; anathema Tridentinum sic ex A-
 postolo refutamus: gratia est secundum quam
 Deus eligit, & prædestinat homines ad fidem,
 & salutem, est igitur misericordia, & fauor Dei
 tantummodo.

Apostolus etiā sic disputat: *Quod si per gratiam, Rom. 11. 16.*
non iam ex operibus, alioquin gratia non esset gratia,
sed ex operibus, iam non ex gratia, alioquin opus iam non
esset opus. hæc Apostolus. Quid ergo respondet
 Iesuite, si quis ratione sic colligit. Quod si per gra-
 tiam, iam non ex habitibus inherens, aut ex a-

liquo animæ nitore habituali; alioqui gratia iam non est gratia. nam disputar de gratia electionis, quæ, sicut excludit opus nostrum, sic omne nobis inherens. Acque ut intelligamus, gratiam Dei esse quiddam extra nos, non in nostris habitibus aut virtutibus situm. Apostolus gratiam Dei in proposito Dei recon-
 ditam, atque inde nobis prodeuntem ostendit, itaque propositum vocat propositum gratiæ Rom. 4. 5. sicut & electio dicitur electio gratiæ Rom. 11. 5. & prædestinatio dicitur præparatio gratiæ. quia prædestinatio est secundum propositum; ex prædestinatione verum est vocatio, ex vocatione iustificatio, ex iustificatione glorificatio. Hinc Augustinus observat, plenitudinem Christi in Ecclesiam defluentem, quia ex plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia quid est, gratiam pro gratia? gratia prædestinationis, & gratia vocationis, est gratia ex misericordia Dei tantummodo: pro qua, & ex qua est fides. pro fide iustificatio, hoc est gratia pro gratia. pro iustificatione sanctificatio, & tandem glorificatio, id est, gratus pro gratia. nam vitam æternam gratiam esse, & gratuitum Dei donum docet Apostolus Rom. 6. 23. stipendium, inquit, peccati est mors: vita æterna est *gratia* quæ a Deo, id est, donum Dei gratuitum. Hæc autem gratia, quæ datur secundum propositum, & electionem, quæ datur per prædestinationem, per vocationem, per meritum, per iustificationem: num quis sanctus existi-

existimabit esse qualitatem nobis inheren-
tem: num eligimur per qualitatem nobis in-
herentem: num predestinamur per qualita-
tem inherentem: num vocamur per qualita-
tem nobis inherentem?

Eadem verò veritas constat ex iis scriptu-
re locis, quæ charitatem Dei nobis com-
mendant. Nam sicut docet Apostolus: *Charitas Dei effusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Christus enim, quam-
vis nullus adhuc esset in viribus, suo tempore præmissum est, &c. Commendat autem suam cha-
ritatem erga nos Deus, quod quam adhuc peccato-
res essemus, Christus pro nobis mortuus sit. Ex qui-
bus verbis genuina gratiæ explicatio peten-
da est: ut gratiam intelligamus in charitate Dei constitutam, non in charitate nostra. Hic se se Tridentini expedit, qui docens, gratiam, qua iustificamur, non esse tantum fauorem Dei, sed virtutem nobis inheren-
tem seu charitatem nostram. Apostolus ait, charitatem Dei effusam esse in cordibus no-
stris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Prius docuerat, iustificatos nos ex fide pacem habere erga Deum per Dominum no-
strum Iesum Christum, per quem etiam ha-
bemus adiutorem in hanc gratiam, in qua sta-
mus. Tridentini, qui ex habitibus inheren-
tibus iustificari se credunt, hanc pacem apud Deum penitus ignorant. Itaque Cardin. Bel-
larminus multas paginas consumit, ut pro-
bet incertitudinem gratiæ & iustitiæ, nec mi-
ramur,*

ramur, si Tridentini pacem hanc apud Deum
invenire non possint. Vbi enim est incertitu-
do gratiæ & iustitiæ, pax erga Deum esse non
potest. At quum iustificati habeamus pacem
erga Deum, & aditum ad hanc gratiam in qua
stamus; quod docet Apostolus: operibus au-
tem suis, & inherenti qualitate, & habituali
suo nitore iustificati, incerti semper sint de
gratia, & pace erga Deum, quod fatentur Tri-
dentini: num quod aliud evidentiùs, aut illu-
striùs argumentù producti potest, quam hoc,
quo veritas, & sapientia, & filius suus, atque
etiam ab inimicis suis iustificatur. Gratia di-
vina certa est, quæ pacem apud Deum præ-
stat, gratia Tridentina incerta est, nec pacem
erga Deum præstare potest; non est ergo hæc
Dei gratia. Quod iustificemur, quod pacem
habeamus, quod gloriemur sub spe gloriæ,
quod gloriemur in afflictionibus, totum hoc
est ex gratia. Deinde progreditur Apostolus;
si quis enim querat, unde sit hæc tanta gra-
tia? Respondet Apostolus, ex charitate Dei.
Nam charitas Dei effusa est in cordibus no-
stris per Spiritum sanctum, qui datus est no-
bis. Non est ergo ex nobis, sed à Deo, non ex
inherenti qualitate nostra, sed ex effusa cha-
ritate Dei.

Ac dicunt Tridentini, charitatem illam
Dei, quam docet Apostolus effusam esse in
cordibus nostris, esse gratiam, & charitatem
nobis inherentem, qua nos diligimus Deum.
Sic docet Concilium Trident. sub pœna ana-
thema-

thematicis, *sess. 6.* Apostoli igitur verba sunt *sess. 6. cap. 11.*
 accuratius excoquenda. Charitas Dei effusa est,
consequenter. Virtus Apostolus effundendi ver-
 bo, ut exprimat benignitas donantis, non
 virtus recipientis hanc gratiam. Ac proin-
 de non pro expectatione, aut meritis no-
 stris, tanquam merces redditur, sed pro vo-
 luntate, & ad mensuram donantis effundit-
 ur. Charitas ergo hæc Dei est, non no-
 stra inherens: non enim mihi Deus com-
 mendat charitatem meam, sed commendat
 Deus nobis, inquit Apostolus, charitatem
 suam.

Charitas ergo hæc Dei diffusa est in cordi-
 bus nostris. Quare in cordibus nostris? Di- *Psal. 45. 1.*
 citur in Psalmis: *effusa est gratia in labiis tuis.*
 Quæ verba de Christo prolata sunt, sed quæ
 de Capite in scripturis dicuntur, ad mem-
 bra relata intelliguntur, quatenus à Capite
 in membris communicatio gratiæ. Est ita-
 que gratia effusa in labiis nostris, & gratia ef-
 fusa in cordibus nostris. In cordibus nostris
 ad credendum, in labiis nostris ad confiten- *Rom. 10. 10.*
 dum: *Corda enim creduntur ad iustitiam, ore au-*
tem confitetur se ad salutem. Gratia primum est
 in cordibus eius, deinde in labiis. A corde
 fuit ad labia, atque ad omnes corporis a-
 nimæque potentias. Totus enim homo, &
 omnia quæ sunt in homine suaviter Deo
 subiguntur simul ac hæc gratia locum sedem
 que suam acceperit in corde hominis effusa. *Prov. 16.*
 Hinc est quod sapiens ait: cor sapientis cre-

diet os eius, & labiis eius addet gratiam. Itaque gratia est in ore, & in labiis, sed quæ procedit à corde; in corde à Deo est. Hæc est virtus illa, quæ mutat cor nostrum, id est, cor durum. Nam quod nostrum est cor, durum est. Sed hæc virtus Dei cor nostrum durum mutat, & potentia sua emollit; antequam Deus hanc gratiam effundat, cor nostrum durum est. Sed gratia effusa in cordibus nostris, ex duris carnea, & iam mollita reddit. Itaque cor mollium iam nostrum etiam est. Sed virtus illa, quæ mollium cor, nostrum non est, habitus noster inherens non est. De hac virtute contendimus cum Tridentinis.

Hæc autem virtus optimè describitur hoc loco ab Apostolo. Docet enim unde sit? quænam sit? ubi sit? per quam denique potentia, aut operationem sit, atque operetur in nobis? Si quæras unde sit? est à Deo, quia charitas Dei effusa est in cordibus nostris. Si quæras, quænam sit? sic illam explicat Apostolus: commendat Deus suam charitatem erga nos, quod quum adhuc peccatores essemus Christus pro nobis mortuus est. gratia ergo illa, quam Deus nobis commendat, est virtus Christi crucifixi & pro nobis peccatoribus mortui. Si quæras ubi sit? est in cordibus nostris in quibus Dei charitas effusa est. Si quæras per quam potentiam, aut operationem sit, atque operetur in nobis responso est in illis verbis, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

bit. H
oper
nio, r
nec co
nisi d
tionem
mare
crea in
scribit
splen
grato
Chri
cum
pecc
habe
nec h
gitur
ditur
deno
num
tio S
nec
ope
mul
no
vol
luib
tas
no
vo
tu
sti

bis. Hic ergo est charitas Dei, virtus Christi,
 operatio Spiritus Sancti. nihil hic meum inue-
 nio, nisi cor, in quod effusa est hæc gratia. Sed
 nec cor meum recipere potest hanc gratiam,
 nisi à Deo mutatum, imo verò, & noua crea-
 tione denno creatum, ac proinde ad illum cla-
 mare non cessabo, cum Propheta: *cor mundum* Psa. 51. 11.
crea in me Deus, & Spiritum rectum in noua in- i-
scrabis me. Iam ergo vbi est nitor ille, &
 splendor, scilicet, animæ inherens, & Deo nos
 gratos & iustos reddens? gratia hæc est virtus
 Christi pro nobis peccatoribus mortui, quæ
 cum merito de congruo stare non potest: quia
 peccator nondum reconciliatus Deo, nihil
 habet intra se, quo Deum placare possit, do-
 nec hæc charitas Dei cor eius tangat. Fons i-
 gitur gratiæ extra est, à Deo. Sedes in qua effu-
 ditur intus est, cor nostrum, iam nouum, iam
 denouo creatum; vis operans, quæ tantum bo-
 num in cordibus nostris operatur, est opera-
 tio Spiritus Sancti. Ergo nec virtus nostra est,
 nec qualitas nostra, non opus nostrum, non
 operatio nostra: nihil nostrum dicere possu-
 mus, nisi cor, cor durum ex natura: cor de no-
 no creatum, ex gratia. Non quæro hoc loco de
 voluntatis libero arbitrio. Scio me libere vo-
 luisse quodcunque volui, siue quum volun-
 tas hæc duro cordi seruebat, siue quum de
 nouo creato cordi inservit. Voluntas libere
 voluit quicquid voluit. Hoc vnum mihi cer-
 tum est, liberatum me ex miseria mea, ac ius-
 tificatum per gratiam. Hanc autem gratiam

non esse virtutem mihi inhzrentem, sed virtutem Christi pro me peccatore mortuo. Et certo persuasus sum, omnes Tridentinos diabolos hanc mihi fidem eripere non posse. Hæc monui ex occasione huius loci à Tridentinis improbe in alienum sensum detorti.

Tridentini ergo, qui charitatem hanc Dei, in charitatem nostram conuertunt contra disserta Apostoli verba, tanquam cæci in suam perniciem ruunt. Christus enim mortuus est pro nobis peccatoribus, infirmis, impiis, inimicis suis. Vbi tunc erat nitor ille animæ inhzrens, quum nos peccatores fuimus, infirmi, nullas vires habentes, impii, inimici? Vbi nam gentium tunc erat gratia ista Tridentina, inhzrens ista virtus? Certe ipsorum confessione nondum erat. At gratia Dei tunc erat illustris, & per nostram etiam miseriam illustrior: per gratiam enim liberati sumus ab hac miseria. Num quis tam vecors repertus est, aut forte in posterum reperietur, qui dicet nos liberatos esse ex miseria nostra, ex peccatorum seruitute, & iugo Diaboli per aliquam nobis inhzrentem qualitatem, aut nitorem internum? furiosos esse constabit qui ita docuerint. Expediam ergo se Tridentini: & dicant, quomodo gratia qua iustificamur, qua liberamur à miseria, sit virtus nobis inhzrens, vt non etiam virtute nostra liberemur à peccatis & miseria. Vel si hæc expedire non possint cedant manifesta veritati, & contra

anathema Tridentinum dicant, gratiam qua liberamur à peccatis nostris, & miseria, esse à charitate Dei tantummodo. Quia charitatem suam Deus commendat nobis, quod quom essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus est.

Hæc est illa charitas Christi, à qua nihil potest separare credentes. *Rom. 8.35.* Quis nos separabit à charitate Christi? an tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas, an periculum? an persecutio? an gladius? certum sum, quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principes, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos separare à charitate Dei, qua est in Christo Iesu Domino nostro. Ex hoc loco recolant Tridentini spem suam, & gratiam quam sectantur in charitate sua, ut putant isti, sitam, qua ita est mutabilis, incertantissimæque, ut ipsorum confessione nihil illa incertius esse possit. Hinc est, quod de incertitudine salutis disputare soleant, quia relicta charitate Dei, à qua nulla creatura credentes separare potest inhaerent in figmento suo, quod ipsos adiuuare non potest. Miseram gratiam Tridentinam ab hominibus otiosis inuulgariter confictam, & fabricatam, quæ cultores suos non feruare, nō sanare possit, sed incertos, dubios, anxios conscientie stimulis veratos dimittit. Hæc est illa gratia, quæ nec salutem promittere, nec pacem conscientijs præstare potest.

Bellarmini responsum diluitur, & gratia confirmatur.

*a lib. 1. de
Grat. & lib.
arbit. cap. 7.*

Iob. 13. 1.

Bellarminus, ne nihil dixisse videatur, respon-
sionem excogitat ipso nihilo leui-
orem. Nam sic ait: *a Deus duobus modis nos diligit,
vno modo, vt sumus iusti, alio modo, quia sumus iusti,
& sancti.* Hæc ille: sed nihil ad propositum.
Non enim negamus, Deum sanctos suos dili-
gere; quia quos semel dilexit, semper diligit.
*Quum dilexit suos, qui sunt in mundo, vsq; ad finem
dilexit eos.* Sed omnis controuersia est, de
priori modo, quo Deus nos diligit, vt iusti,
& sancti simus. Nam hæc est illa gratia iustifi-
cationis, quæ quia prior est charitate nostra, &
causa charitatis nostræ, certe hæc est gratia,
quæ nos prior dilexit Deus, non potest esse vir-
tus nostra.

*b Bellarm.
ibid.*

Sed attendite artificium Sophistæ. *b Charitas
quæ in nobis est, inquit, quum efficiatur, & ob-
iectum est beneuolentia Dei, vt efficiatur, est illa poste-
rior, vt obiectum est prior.* Nescio quid noui
monstri semper parturiant Ieluitæ. Vt probet,
charitatem nostram esse aliquo modo priorē
charitate Dei, fingit horrendum figmentum:
charitatem nostram esse obiectum charitatis
diuinæ; atq; vt est obiectum, ita esse priorem.
Atque ita Sophistica Bellarmini plane enec-
uat Theologiam Iohannis Apostoli. Nam si
charitas nostra est obiectum charitatis Dei, ac
proin-

proinde prior; fecellit nos Iohannes, quum docet; in hoc esse charitatem, non quod nos dilexerimus Deum, sed quod ipse dilexerit nos, & miseris filium suum, ut esset propitiarius pro peccatis nostris. *Ioh. 4. 10.*

Ergo obiectum charitatis diuinæ, non erat nostra charitas, sed nostra miseria. Et ne quis preuiam charitatem nostram iactare possit, idem Iohannes docet, esse causam antecedentem charitatis nostræ. Nos, inquit, diligimus eum, quoniam ipse prior dilexit nos. Quam tam perspicuis scripturæ verbis, tantam Sophistarum audaciam ferendam putes? *ibid. vers. 19.*

Deinde in apertum Pelagianismum ista erumpunt. Nam obiectum, ut loquitur Scholæ, est mouens, non motum. Si ergo charitas nostra sit obiectum charitatis diuinæ, non mouetur à charitate Dei, sed mouet illam. Et quid est hoc, nisi quod docuit Pelagius, esse aliquid in nobis, quod Deum mouere potuit, atque excitare, ut nos diligeret. Si quis dicat Bellarminum aduersus hunc errorem viam obstruxisse, quum initio dixerit, gratiam gratum facientem esse donum supernaturale sine debito collatum: responderemus, neque sic errorem hunc vitari; sed hoc esse ex vno in alium Pelagianismum transilire. Nam qui docuerunt, homines prædestinari propter præuiam fidem: in Pelagianismi luto hæserunt, atque eo nomine damnari sunt ab Augustino, & Prospero, Leone, Celestino, adeoque vniuersa Ecclesia. Et qui hodie fidem præuiam iactant, in eodem ludo hærent, quamuis fidem donum

donum Dei supernaturale agnoscant. Quid vero refert, fidei ne præiudicet, an charitatis præiudicet opinionem induxeris? nisi quod mollius videantur peccare, qui a fide, quam qui a charitate præiudicet Dei amorem excitatum statuunt.

Porro Bellarminus contradicentia loquitur, & impossibilia inter se coniungit. Nam quum doceat, charitatem nostram esse donum Dei supernaturale, sine debito: deinde idem asserit, charitatem nostram esse obiectum diuinæ charitatis; quis hæc pugnantia componet? si donum est supernaturale, iam Deus donauit. At omnia Dei dona, ex beneuolentia Dei proueniunt. Itaque Deus prius dilexit eos, quibus hoc donum dedit. At si obiectum dicas, id est, quocumque modo ante charitatem Dei; iam charitas Dei non donauit nobis charitatem nostram. Quia ex hoc figmento charitas nostra erat antequam a Deo donata nobis esset. Atque ita dicendum foret, charitas nostra obiectum charitatis diuinæ mouit Deum, ut donaret nobis charitatem nostram. Quis hanc absurditatem aut dicere, aut intelligere potest? At necessario sic dicendum erat ex Bellarmini sententia. Hoc est latibulum tenebrarum in quo insanos homines Tridēna insaniens sapientia inducit. Sed via veritatis perspicua est, & illustris, à Iohanne Apostolo præmonstrata; gratiam Dei, in misericordia sitam esse, non in charitate nostra, sed in charitate Dei, qua nos prior dilexit.

De

De gratia Dei ita disputant aduersarii, vt homines in admirationem sui rapti, atque superbi-
bentes, gratiam intra se querant. Interim
Christus, veluti foras exclusus, nusquam ap-
paret. Nos autem à diuinis literis instituti, gra-
tiam Dei in Christo quærimus. Prædestina-
tionis gratia in Christo est, in quo nos præde-
stinant. Hanc gratiam in Dei misericordis
scripturæ constituunt, in qua re manifestanda,
vel propositum gratiæ aperitur, vel imputa-
tio iustitiæ Christi docetur, vel pretium redē-
ptionis nostræ in sanguine Christi demon-
stratur, vel solius fidei iustificatio, exclusio o-
peribus, statuitur. Per istos modos gratia Dei
illustratur in scripturis. Quocunque autem
modo pateat, gratia semper in Dei miseri-
cordia, & acceptione ponitur, non in habi-
tibus nostris.

Quatuor sunt ordinata ad nos in hac re-
radiendos. Iustificatio, gratia, sanguis Christi,
fides. Quatuor hæc ita in scripturis ordinantur
iustificationem Christi sanguis meruit, gratia
nobis donat, fides apprehendit. Nec quic-
quam præterea nostrum in hoc negotio scri-
ptura admitti patitur. Nam Charitas nostra
post iustificationem accedit cum sanctis ope-
ribus. Sed vt impius iustificetur coram Deo,
nihil est quod hanc gratiam vel mereri possit,
vel excipere, præter sanguinem Christi, & fi-
dem nostram. Deinde Apostolus regno pec-
cati, & mortis, regnum gratiæ opponit. Num
regnum describit Apostolus virtutis nostræ,

aut

Rom. 5. 11.

aut habitus alicuius inhererentis nobis? *Phil.* Cum est peccatum superabundauit gratia, ut quemadmodum regnauerat peccatum in mortem, ita, inquit, gratia regnaret per iustitiam in vitam eternam. Quenam est illa gratia, quæ superabundauit, quum aucta essent peccata nostra? miseri Pontificii hanc gratiam, vel non possunt, vel nolunt intelligere. Gratia hæc, quæ super omnia peccata nostra abundauit, quæ regnum peccati destruxit, quæ regnat per iustitiam in vitam eternam, nihil nostrum est, non virtus, non habitus opster, sed misericordia, & gratuita acceptatio Dei, & fauor Dei tantummodo, qui iustitiam Christi nobis credentibus imputauit, quam propterea vocat Apostolus iustitiam Dei, per fidem Iesu Christi, in omnes, & super omnes credentes.

Hæc igitur gratiæ explicatio ad salutem nostram conficiendam tanto sacrarum liberarum consensu statuitur; tot, ac tanta fert secum salutis mysteria, de Christi pretioso illo sanguine, de prædestinatione, de vocatione, de fide, de iustificatione (quæ omnia è gratiæ Thesauris prodeunt, in eoque recondita seruantur) ut qui hunc lapidem loco suo mouere ausus fuerit, vniuersam salutis nostræ structuram concutere, atque occultis cuniculis subuertere deprehenditur. Itaque hæc virtus & potentia Dei in scripturis suis loquentis, tanta luce, & splendore, ipsorum etiam nonnunquam Pontificiorum oculos perstringet, ut vel inuitos in admirationem trahat, & ab

errore

errore etiam aliquando liberet; Quemadmodum Albertum Pigghium perstrinxerat, qui æternum Pontificium excussit. Sic enim docet: *a lib. 1. de lib. arbit.*
Gratia acceptionum variam, non è Scholis, sed ex diuina scriptura petamus, quandoquidem in illis fere imaginantur gratiam Dei, qualitatem aliquam increatam anima nostra à Deo, vel eandem cum charitatu habitu, vel distinctam ab eadem. Quæ commentitia vniuersa existimo, nec ex scripturis ullam auctoritatem habere. Hæc ille. Dicunt Pontificii Pigghiam, alioqui Catholicum doctorem, seductum ex lectione librorum Caluini. At Pigghius ipse testatur, se sententiam suam electione scripturarum hausisse. & Caluinum, vel aduersariorum testimonio beatum, cuius scripta tantum cum sacris scripturis consensum retinent, ut quod Pontificius Doctor celeberrimus fateatur se ex Sacre scripturæ lectione habuisse, id alii Pontificii, lectioni librorum Caluini tribuant. Profecto nisi Scholasticorum sententia cum manifestis scripturis pugnasset, nunquam illam deseruisset Pigghius. Sacrarum ergo scripturarum virtute ab errore Scholasticorum retractus est Pigghius, quæ & Cardinalem Bellarminum retrahere possent, si eas sincere, animo veritatis studio legere, & tractare voluisset.

CAPVT IV.

De Opere operato.

QUæ semel à gratiæ cognitione exciderunt, præcipites ruunt, nec ubi sistere possunt,
 Ecce inue-

inueniunt. Atque hinc est, quod Pontificii gratiam sacramentis & aliis institutionibus alligatam somniant, ita, vt nec fide, nec bono aliquo motu opus sit, quandoquidem ex ipso, vt loquuntur, opere operato, gratiam consequi possint. Hæc est gratia Pontificia. Et ne quis nos iniuriam istis bonis viris fecisse existimet, hoc loco Pontificiorum sententiam de opere operato, quanta possumus breuitate aperiemus. Hæc enim sententia, & Pontificiorum prodit superstitiosam vanitatem, & gratiam Dei vehementer obscurat.

Mart. Chemnicus à Scholasticis ostendit, opinionem operis operati esse, vt sacramenta dicantur conferre gratiam ex opere operato, etiam si in suscipiente non sit bonus interior motus, modo non ponatur obex. Hanc peregrinam, & inconditam sententiam Scholasticorum fuisse docet ex Gabriele, qui omnium sententiariorum disputationes & opiniones in vnum collegit: ex Petro Palude, Marsilio, Alberto, Mensingero.

Exclamat Bellarminus, falsam esse hanc expositionem operis operati, Scholasticis iniuriam fieri, miserum Chemnicium Scholasticos non potuisse intelligere. Hæc Bellarminus magno strepitu agit, neque tamen recedit ipse ab hac sententia. O miseram conditionem eorum, qui veritatem oppugnant. Pudet erroris, quem tamen mordicus retinent; nec abiiciunt hypocritæ sententiam,

*Bellarmin.
a lib. 2. de
sacram.*

tentiam, quam damnandam iudicant.

Gabrielem citat Chemnicus sic docentem. *a dist. 1 qu. 3. lib. 4.*
Præter exhibitionem signi foris exhibiti, non requiritur bonus motus interior in suscipiente.

Respondet Bellarminus, corrupte citari Gabrielem, nam mox subiungit, quo motu de congruo, vel condigno mereatur gratiam: non igitur Gabriel excludit motum internum, disponentem ad gratiam, sed meritum gratiæ. Hæc Bellarminus. Respondemus: ipsum hunc motum disponentem, ex Biele, & Scholasticis, ac proinde ex Pontificiorum sententia, esse motum meritum gratiæ. Itaque sine causa reprehenditur Chemnicus, & vana est responsio Bellarmini. Nam quum motus internus, disponentis ad gratiam sit meritorius, idem dicit Bellarminus, ac si respondisset, Bielem non excludere motum meritum, sed motum meritum.

Iam vero, motum hunc disponentem ad gratiam, esse meritum gratiæ de congruo, proximis verbis sciretur Bellarminus; sic enim *b de Sacram. lib. 3. cap. 7.*
subiungit: b Nam et si illa dispositio potest esse meritoria de congruo, vel etiam augmentum gratiæ de condigno si sit actus ex charitate procedens, tamen alia est gratia, quæ datur ob dispositionem aliam, quæ datur ex vi sacramenti. Hæc ille. Sequamur paulisper istum per tenebras istas, tanquæ Caru Italum, fumū atq; flammæ ei aculam, ut in tenebris latere posset. Quæstio est, an in opere operato bonus internus motus aliquis à Gabriele statua-

tur; non bonus motus internus disponens ad gratiam, sed meritorius gratiæ excluditur, inquit, Bellarminus. At motus ille disponens, est etiam meritorius, inquit idē Bellarminus; Lutherani tardiores, non possunt illas tam profundas absurditates intelligere; nec tam pugnantia inter se componere. Sed videamus Romanum ingenuum; quamvis ista dispositio potest esse meritoria de congruo. & condigno, tamen alia est gratia, quæ datur per motum disponentem meritorium, alia quæ datur ex vi sacramenti. At vera Christi gratia vna est atque eadem, non alia, atque alia. Non enim aliam gratiam docet Ecclesia dari extra sacramenta, aliam in sacramentis, sed vna est Dei gratia, non alia; ab eodem Christo, siue cum sacramentis, siue sine sacramentis donata, qui non est alius atque alius, sed vnus idemque in omnibus suis. Sed commentitia Antichristi gratia, est alia atque alia. Verumtamen hoc illi concedamus, quod nisi cōcesserimus, probare non potest, aliam esse gratiam huius dispositionis, aliam sacramenti. Quid hoc ad Chemnicium, qui hoc loco non de dispositionibus, sed de sacramentis loquitur. Probat Chemnicius, in sacramentorum receptione, ex Pontificiorum sententia, opus operatum satis esse, sine bono motu interno. Respondet Bellarminus, gratiam illam, quæ est ex merito de congruo, non sine bono motu esse, sed gratiam, ex vi sacramenti conferri quidem sine bono motu mentis interno. Et quid aliud erat,

erat, quod Chemnicus contendit, à Scholasticis doceri? Deinde (nisi forte miseri scilicet Lutherani non possint intelligere profunditatis Sathanæ in Ielutis sese efferentis) omnis bonus motus in opere operato excluditur, quia omnis meritorius motus excluditur. Nam nullus est apud Pontificios motus bonus qui non sit meritorius; quum etiam motum aliquem non bonum faciant meritorium. Quod ex Bellarmino sic probamus. Homo nondum reconciliatus nondum habet bonum motum mentis: at homo nondum reconciliatus mereri posset: sequitur ergo aliquem motum non bonum esse meritorium. Propositio vera est ex Apostolo: quis nondum reconciliatus, hoc est impius nihil boni cogitare potest. Assumptio est Bellarmini, sic enim docet: *a potest homo nondum reconciliatus per opera peccata* 2. Cor. 1. 5.
dicentia impetrare, et mereri ex congruo gratiam a lib. 5. de in-
justificationis. stific. cap. 12. Iam, si motus non bonus meritorius sit, omnis bonus motus meritorius erit. Qui ergo docent, in opere operato nullum motum meritorium requiri, docent certe nullum bonum motum requiri.

Quod si hæc sententia Pontificiis non placeat, quare non dilerte sese exprimunt? dicant anathema omnibus docentibus, in opere operato, ad gratiam consequendam, non requiri bonum motum mentis. Hoc enim dicunt, imò contrarium habet Concilium Tridentinum.

Est igitur hæc communis sententia Scholasti-

a lib. 4. dist. 1.
q. 6.

laſticorum; ſacramenta ex opere operato conferre gratiam, ita vt non requiratur bonus motus mentis meritorius. Sic docuit Scotus noſter. a *Sacramentum ex virtute operis operati conferre gratiam, ita quod non requiratur bonus motus interior, qui mereatur gratiam, ſed ſufficit, quod ſuſcipiens nō ponat obſtacle.* Iam qui omnem motum internum meritorium excluſit, certe fidem excluſit, quia fides eſt motus meritorius ſi quis alius ſit. Itaq; nos nullam iſtis iniuriam facimus, quin dicimus, ex eorum ſententia in opere operato fidem non requiri. Et ne lōgius quæramus, Bellarminus ipſe fatetur, gratiam iuſtificationis per ſacramenta ita dari, vt non exciretur actualis fides, aut dilectio. Sic enim

b lib. 2. ca. 15.
de inſiſp.

ille: b *Sacramenta inſiſcant, at certe non inſiſcant, niſi concurrendo per modum instrumenti, ad inſuſionem inſtrui habitua-lem.* Nam ſi inſiſcere deberent exſtando adualem fidem & dilectionem, fruſtra adhiberetur baptiſmus infantibus & fruſtra baptizarentur, vel reconciliarentur, q̄ qui vt morbi uſum rationis & ſenſum amiſſiſſent. Hæc ille Reſpondemus hanc rationem falſo inniti fundamento. Falſum eſt, ſacramenta per modum instrumenti inſundere iuſtitiā habitua-lem.

Primo, non habent ſacramenta modum instrumenti inſuſorii, ſed modum ſignaculi. Deinde non inſundunt gratiam, quæ prius nō inerat, ſed obſignant eam, quæ ſuſcepta fuerat in credentibus. Poſtremo non inſundunt habitum illum, quia talis habitus non eſt. Nulla eſt c-

est enim gratia iustificationis, quam non apprehendit fides. Apostolus docet, sacramenta esse signacula fidei. Rom. 4. 11. nec valet distinctio illa Pontificiorum, qua distinguunt inter sacramenta legis, & Evangelii. Nam utrumque hæc distingui possint: certum est tamen, in ea re convenire, ad quam rem confirmandam, Apostolus verba illa adducit, ut & imputationis, & sacramentorum doctrinam confirmet. Loquitur enim de Abrahamo, non sub lege, sed in præputio, in eumque finem hæc adducit Apostolus, ut Abrahamus intelligatur pater omnium credentium in præputio. Sic enim dicitur Apostolus: *Abrahamo fides imputata est pro iustitia. & signum accepit circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei, quæ fuerat in præputio, ut esset pater omnium credentium in præputio, ut imputetur etiam ipsis iustitia.* Ex quibus Apostoli verbis constat, sacramenta in præputio esse signacula fidei. Constat etiam, Abrahamum hoc loco omnibus in Ecclesia credentibus exemplar proponi: quia dicitur pater credentium in præputio, quia in præputio accepit sacramentum, signaculum iustitiæ fidei. Itaque sic disputamus. Omnes credentes eodem modo iustificantur, quo Abraham iustificatus fuit. Hæc propositio certissima est, quia Abraham hoc respectu dicitur pater omnium credentium in præputio. At Abraham non fuit iustificatus per sacramenta, concurrente per modum instrumenti, ad infusionem iustitiæ habitualis: sed p

Rom. 4. 9. 11.

imputationem iustitiz. Omnes ergo credentes eodem modo iustificantur. Et est hæc ipsa conclusio Apostoli: ut imputetur, inquit, etiam ipsis iustitia. Videmus quanta sit repugnancia inter doctrinam Tridentinam, & Doctrinam Apostolicam, de virtute sacramentorum. Nos virtutem & usum sacramentorum ex manifestis scripturis ostendimus. At num possunt Tridentini è scripturis ostendere signa sua, de instrumenti modo de infusionibus suis, de habituali iustitia infusa ita, ut non sit fide apprehensa? Hæc è Scoto, Gabriele, reliquisve eiusdem fermenti facile sumere possunt, è scripturis non possunt. Sanctus Petrus etiam de Baptismo idem habet, quod Paulus de circumcisione docuerat; docet enim, baptismum non esse in fusionibus, aut infusionibus, aut habitibus sine fide; quod somniant isti: sed esse bonæ conscientie stipulationem apud Deum. Hæc stipulatio apud Deum sine fide esse non posset: nec ergo Baptismus. Sic igitur sacramentorum genuinum usum è Sacris literis colligimus, qui ex Scholasticis frustra quaeritur.

1. Pet. 3. 21.

Neque tamen frustra Baptismus datur infantibus; quia fides, & stimulatio apud Deum necessario, secundum scripturas, requiritur in Baptismo: nam infantes baptizantur in fide parentum. Quia promissio datur fidelibus & ipsorum liberis. Act. 2. 38. & Gen. 17. sicut & circumcidebantur infantes. Quod si sacramenta conferrent gratiam iustificationis sine fi-

ne fid
nus:
ficatio
stifica
natist
ter p
sancti
tiam
ption
quot,
indui
modo
stinu
perce
Hific
mali
ergo
re o
iusti
cat.
I
obse
Aq
can
qui
Ch
col
Au
ad
no
igi
in

ne fide ex opere operato, ut habet Bellarmi-
 nus: omnes baptizati haberent gratiam iusti-
 ficationis, & sanctificarentur: nam gratia iu-
 stificat, & sanctificat. Augustinus contra Do-
 natistas disputans, distinctionem adhibet in-
 ter perceptionem sacramentorum, & gratiam
 sanctificationis: quia infallibiliter probat, gra-
 tiam non necessario conferri per ipsam perce-
 ptionem sacramenti ex opere operato. *a Quot.* a Lib. 5. c. 24.
quot, inquit, in Christo baptizati estis, Christum de Baptism.
induistis: et avari, invidi, ebrios baptizantur: quo- contr. Dona-
modo ergo Christum induunt? Respondet Augu- tist.
 stinus: Induunt homines Christum aliquando vsq. ad
 perceptionem sacramenti, aliquando vsq. ad vitam san-
 ctificationem. Primum commune esse potest bonis &
 malis: alterum proprium piis. Hæc ille. Huic
 ergo iudicio ipsa perceptio sacramenti ex ope-
 re operato non sanctificat, non confert gratiā
 iustificationis: quia gratia hæc semper sanctifi-
 cat.

Hæc responsio Augustini eo est accuratius
 obseruanda, quia ex eodem scripturæ loco,
 Aquinas sic concludit: *h Sacramenta non leguntur* b3. q. 62. art. 1.
causare gratiam per modum instrumenti, nempè
quia Apostolus dicit, quicquid baptizati estis in Gal. 3. 27.
Christo, Christum induistis. Aquinas non rectè
 colligit: nam duplex est responsio: Prior est
 Augustini, in illa distinctione superius à nobis
 adducta. Quia affirmat Augustinus, malos qui
 non sanctificantur, sacramenta percipere; ipsa
 igitur perceptio non causat gratiam per modū
 instrumenti, sicut docet Aquinas. Altera re-

Gal. 3. 26.

sponsio est, ut intelligamus Apostolum loqui de filiis Dei qui vere credunt. Hanc autem fuisse Apostoli mentem, constat ex integra comprehensione totius sententiae. nam integra sententia est haec: *Omnes enim filii Dei estis, per fidem in Christo Iesu, nam quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Apostolus hic loquitur de filiis Dei, vere iustificatis & sanctificatis, atque de eorum fide. Fraudulenter ergo faciunt, qui fidem à sacramentis amotam cogitant, ut ipsa sacramenta per se sine fide gratiam conferre intelligantur. Constat igitur, sententiam Pontificiorum de opere operato esse huiusmodi, ut dicant, sacramenta conferre gratiā, vel causare, sicut aiunt isti, per modum instrumenti, ex opere operato, sine fide. Scholastici docent, nullum motum meritum requiri: fateretur Bellarminus, fidem actuale non requiri, hoc est, fidem illam, quae iustitiam imputatam apprehendat, non hic esse necessariam. Ita fidem quam includit Apostolus, excludunt isti. Iure igitur dicimus, hanc esse istorum sententiam, in opere operato non requiri fidem, quae promissionem apprehendat.

Deff. 7. can. 2.

Ex istis interpretibus nos sensum Concilii Tridentini investigamus, ubi sic docet: *Si quis dixerit, per ipsa nova legi sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem diuinā promissionis, ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.* Insidiosae ista ponuntur à Tridentinis, quasi nostra sententia sola fides ita praedicat.

dicaretur, ut usum reliceremus verbi, & sacramentorum. Sed quum Tridentini hæc duo opponunt, opus operatum, & fidem, quæ in promissione excipit gratiam, siue in sacramentis, siue extra sacramenta; ex hac antithesi satis constat, fidem exclusam. Quæ Concilii sententia illustratur à Bellarmino, quum docet fidem, quam vocat actualem, non requiri. Ita, si Bellarminus Concilii sententiam rectè exposuit, fides actualis, hoc est, fides apprehendens promissionem, excluditur. Omnis igitur fides excluditur in adultis, qui actu credunt, vel credere debent. Hæc est illa opinio noua, quam Tridentini & Scholasticis exceperunt, quam nec retinere possunt, nec abicere volunt. Pudet eos huius absurde fidei, & tamen mordicus retinent: vel ipsi penitus deponant, & anathemate feriant, vel ne nobis succenseant, quod ipsis tribuimus hanc nonitatem quam dimittere nolunt. Scholasticorum omnium sententiam proponit Bellarminus (à qua Tridentini ne latum vnguem discedere statuunt) in opere operato nullum motum meritorium requiri. Nonne penitus excludunt fidem? nam vel ipsorum Pontificiorum sententia, fides est motus meritorius. Concludimus itaque, hanc esse genuinam Pontificiorum sententiam, in opere operato non requiri fidem.

Opinio ista, quæ docet sacramenta conferre gratiam ex vi operis operati sine bono motu meritorio, nõ ponenti obicem, circa loan-

3. par. 9. 62.
artic. 1.

nis Scoti sæculum enata videtur. Aquinas ad hanc structurā lapides quosdam attulisse videtur, quum docuerit: *Sacramenta non legi gratiam causare per modum instrumenti*. hęc occasionem Sophistis insequentibus dederunt philosophandi suo more. Verum Aquinas nihil habet de opere operato, aut de obice. Hęc addita videntur à posterioribus. Atque ita fides Tridentina tanquam ramosa tunica, ex multis & variis panniculis confarcinata tandem congesta coaluit. Ante hęc tempora inaudita erat hęc opinio in Ecclesia Romana. Hęc de opere operato.

CAPUT V.

*Obiectiones Bellarmini examinantur
& diluuntur.*

Cardinalis Bellarminus quum videat, se gratiam istam inhaerentem probare non posse, nisi prius iusticiam Christi credentibus imputatam reiciat; immane facinus aggreditur. Probaturus enim, hanc iusticiam inhaerentem, imputationem iustitiæ Christi conuellere tentat. At facilius Solem de cælo detrahet, quam Christum iustitiæ Solem de sua Ecclesia. Et in eo Iesuitarum improbitas insolentius in Ecclesia Dei sese efferre videtur, quod non verentur ea mouere, quæ ante ipsos nemo mouere ausus fuit. Nam viri docti & graues in Ecclesia Romana, hęc inter se conuenire posse docuerunt, imputationem scilicet

est iusticie Christi, & iustitiam inherentem. Nam illi iustitiam nobis inherentem, sanctitatem appellant. Sic Cardinalis Contarenus, cuius sententiam iam commemoravi; sic multi alii. Nam in iustificatione impii intelligunt, docentque, nos iustificatos non nostra, sed aliena iusticia nobis imputata, nempe Christi. At vero quum iustificati in operibus sanctitatis proficiunt, ut qui iustificatur, iustificetur adhuc; hanc iustitiam, siue iustificationis nostre declarationem, atque ostensionem vocare solebant iustitiam inherentem. Contra quam sententiam nos nihil habemus quod opponamus. Hæc antiquorum patrum, atque Ecclesie Romanæ sententia tamdiu in Ecclesia valuit, donec Iesuitæ ex fraterculorum consarcinatis figmentis, aliam excogitarunt. Illud autem hoc loco observamus, doctrinam impurationis iusticie Christi primū à Iesuitis reiectam fuisse. Scholastici enim impurationem Christi, sicut nec confirmant, ita neque nominatim reiiciunt. Iesuitæ autē, quum videant se nō posse Scholasticorum commentum de merito congrui, de opere operato, de infusione habitualis gratie recipere, nisi impurationem iusticie Christi reiiciant; maluerunt Christum cum sua iusticia repudiare, quam figmenta hæc non amplecti. Audiamus iam, quibus argumentis iustitiam Christi imputatam relinquit Bellarminus, ut iustitiam inherentem statuatur.

Primo ex eo loco pugnat: *Per obedientiam*

VNIUS

Rom. 5. 19.
a Lib. de grat.
& lib. arbit. I.
cap. 4.

vnus hominis, iusti constituuntur multi, a. Not,
inquit, per obedientiam vnus Christi iustus multos
constitui existimamus, in eo sensu, vt merito obedientie
Christi reconcilietur nobis Deus, & ab eo iustitia
donemur, quæ sit qualitas animæ nostræ infusa,
& inhaerens. Hæc ille. Egregia probatio Cardinalis:
nos existimamus. Doctrissimus Cardinalis
in maximo religionis articulo videtur balbutire,
& sine sensu loqui. Mento, inquit, obedientie
Christi reconciliatur nobis Deus, &
ab eo iustitia donatur, quæ est nobis inhaerens.
Huius sententiae pars posterior pugnat
cum prior. Nam si merito obedientie Christi
Deus nobis reconcilietur, ita vti Deo iustitia
donemur: quæramus à Domino Cardinali,
quænam sit illa iustitia donata à Deo, par-
ta autem merito obedientie Christi? Respon-
det, esse nobis inhaerentem. At Dom. Cardi-
nalis non cogitat se impossibilia coniungere:
nam iustitia, quæ ex merito obedientie Christi
nascitur, est extra nos: quia Christus à Deo nobis
facta est iustitia. Atque hinc Apostolus homi-
nis credentis beatitudinem definit in iustitia im-
putata, Christus factus à Deo nobis iustitia, ius-
titia nobis donata, iustitia nobis imputata: a-
lienam iustitiā demonstrant non inhaerentem.

Deinde videre quomodo Dom. Cardina-
lis sese implicet atque illaqueet. Merito, inquit,
Christi Deus nobis reconciliatur, & à Deo ius-
titia donatur quæ est nobis inhaerens. Vnde
est iustitia inhaerens? ex merito nostro: hic est
communis cōsensus omnium Tridentinorū.

Vnde

Vnde est iustitia nobis à Deo donata, iustitia imputata? ex merito obedientie Christi, inquit Cardinalis. Hic Cardinalis quo plus luctatur, eo magis suo nodo constringitur. Nam iustitia inherens esse ex merito nostro, sententia est omnium eorum, qui meritum congrui recipiunt, ac proinde omnium Iesuitarum. Itaque Bellarminus sic docet: *« Posse hominem nondum reconciliatum impetrare & mereri de congruo gratiam iustificationis. »* At si gratia iustificationis sit nobis ex merito congrui ubi iam est meritum obedientie Christi, & iustitia à Deo nobis donata? certe meritum Christi planè extinguitur per meritum hoc Iesuiticum ex congruo: nec potest Dom. Cardinalis ita plumbeus esse, quin hæc videat *non esse* esse, iustitia nobis à Deo donata, ex merito obedientie Christi, & iustitia nobis inherens, quam homo nondum reconciliatus mereri potest ex congruo. Et tamè hæc inter se pugnantia vnius sententie periodo sine sensu comprehendere voluit doctissimus Cardinalis. Quando impius iustificatur, iustitiam imputatam, à Deo donatam habet, quia propria destituitur. At quando homo non reconciliatus meretur ex congruo gratiam iustificationis, ex se gratiam suam, non donatam accipit. Impius autem intelligitur quicumque non est reconciliatus Deo. Ita ex Domini Cardinalis sententia quando impius iustificatur, intelligendum est, impium iustificare seipsum. Hæc est Pelagianorum pestifera doctrina, à Tridentinis suscepta, quæ gratiam

*a Lib. 5. cap. 22.
de iustific.*

tiam Christi euacuat. Videmus ex hoc, in quibusle barathrum precipites ruant, qui doctrinam imputationis impugnant.

Pergit tamen Cardinalis, & hoc suum somnium probare vult ex antithesi verborum Apostoli. dixerat enim Apostolus, *quemadmodum per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: & continuò adiecit, ita per obedientiam unius hominis iusti constituuntur multi.* Constat autem, inquit Cardinalis, nos non constitui peccatores per imputationem iustitie, quæ fuit in Adamo, sed per iniustitiam nobis inherentem per modum habitus, igitur iusti etiam constituimur, si quid Apostoli antithesis valet, non per imputationem iustitie, quæ est à Christo, sed per iustitiam nobis inherentem per modum habitus.

Respondeo: utrumque constat, & imputati nobis peccatum Adæ, & iniustitiam nobis inherente. negat Cardinalis imputationem peccati, ut facilius imputatione iustitiæ negare possit. At manifestis scripturæ testimoniis conuincitur. Deus minatur se visiturum iniquitatem patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem. Quod fieri non potest, nisi impiis, & impenitentibus filiis, imputando peccata parentum. Quod si Cardinalis hæreat in peccato Adæ, quasi non imputato: consulat Apostolum eo ipso, quem citat loco Cardinalis. Nam eodem capite Apostolus hæc habet verba: *Peccatum autem non imputabatur quum lex non esset. Sed regnavit mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam in eos, qui non* pecca-

Exod. 20. 5.

Rom. 5. 13.

peccauerunt in similitudinem prauaricationis Adæ. Quibus verbis intelligere potest Cardinalis, legem hoc facere, vt peccatum imputetur. Est igitur peccati imputatio, sicut & iusticiæ, potest etiam intelligere, mortem ab Adamo vsque ad Moysen regnantem, probare, peccatū Adæ imputari paruulis, iis scilicet, qui nō peccauerunt in similitudinem prauaricationis Adæ, nam Adæ peccatum actuale fuerat, paruulorum autem ex Adamo nascentium peccatum est originale. Qui quamuis non peccent ad similitudinem peccati Adæ, tamē peccatum Adæ imputatum habent, ac proinde peccatores constituuntur ex imputatione.

Constat, inquit Cardinalis, nos non constitui peccatores per imputationem iniustitiæ quæ fuit in Adamo, quō modo hoc constat? aut quibus? qui hæc dicit, quomodo peccatū originale tueri potest? vel originale peccatum est prorsus negandum cum Pelagio, vel per iniustitiæ imputationem, quæ fuit in Adamo, peccatores constituimus, quia originale peccatum est peccatum imputatum, non negamus peccatum hoc inhaerere, atque etiam inhabitare, sed quod addit Cardinalis, peccatores nos constitui, per iniustitiam inhaerentem per modum habitus, vniuersaliter verum esse non potest, quia peccatores constituimur per peccatum originale, quod non est inhaerens per modum habitus.

Deinde probare contendit Cardinalis, gratiam esse habitum nobis inhaerentem, ex illis

Ioh. D. 14.

verbis: Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aqua salientis in vitam eternam. fons hic, inquit dom. Cardinalis, spiritus sanctus est per gratiam inhabitans, porro dubitari non potest quin per fontem intelligatur aliquid permanens & fixum, ac per hoc significatur gratia inherens animae, per modum habitus inherens, unde fluant riuus bonorum operum qui saliant in vitam eternam, aqua enim tam alte ascendit, quam est altus locus, unde descendit. &c. quoniam fons iste de caelo descendit, ideo aqua eius ad caelum usque perueniunt. Hæc Bellarminus.

Hæc atque huiusmodi sunt argumenta Bellarmini, quibus ludificando, nugando lectionem circumagitur, mihi vero bonæ horæ non sunt tam inutiliter locandæ, ut in istis refutandis morer, quæ nec dialecticæ, nec quidem sophisticæ speciem aliquam præferunt.

Istis prorsus similia sunt ea, quæ de hoc iustitiæ inherens figmento Aquinas disputabat. Nam postquam argumenta quædam pro more obiecerat, quum tandem contra obiectiones illas sententiam suam statuere cepit, mirifico prorsus fundamento innuitur, sic refert. Sed contra est quod super illud Psalm. 103. vs exhiberet faciem in oleo, dicit glossa, quod gratia est nitor animæ sanctum concilians amorem: sed nitor animæ est quadam qualitas, sicut & pulchritudo corporis: ergo gratia est quadam qualitas. Hæc Thomas. Ita isti in granissimis fidei controuersis ludant & istorum ludos excipiunt Iesuitæ: Hoc argumento nunquam efficiet Aquinas quod proposuit, nisi prius glossa ordina-

ria

v. 1. 1. qu. 110.
artic. 2.

hæ autoritas sacrosancta statuatur in Ecclesia,
vnde tuto & firmiter possumus controuersias
fidei desinere. Sed nec glossæ sententiam recte
retulit Aquinas, nam integra glossæ verba
sunt hæc: *Gratia ergo, & nitor quidam, qui est ad ho-*
minem conciliandum sanctum amorem, ut emendetur.
hæc ille, ita Glossatoris verba peruertit Aqi-
nas. Sed & glossator ipse Augustini sententiã, q̃
eo loco referre voluit, non corrumpendi, sed
abbreviandi studio, ab auctoris mēte detorsit.
Augustini enim verba sunt: *Quid est exhilaratio*
faciei in oleo? Gratia Dei, uter quidam in manifesta-
tione, sicut dixit apostolus, unicuique datur spiritus ad
manifestationem. Hæc Augustinus.

Ex cuius rei obseruatione cordatus lector
facile iudicare potest, quibus modis gradibus
& incrementis & zania in agro dominico ac-
creuerint, nam hic inimici hominis improbi-
tatem certo deprehendere licet, & quasi fu-
rem, aut latronem in flagranti crimine tene-
re. Apostolus in agro dominico bonum semē
seminauit, *unicuique*, inquit, *datur manifestatio* 1. Cor. 12. 7.
spiritus ad veritatem, loquitur Apostolus de do-
nis spiritus, quæ dantur ad ædificationē alio-
rum, nam discrimina sunt inquit donorū, sed
idem spiritus. Certum est Apostolū hic dispu-
tare, non de gratia iustificante, quæ dicitur à
Theologo gratia gratum faciens, sed de donis
spiritus sancti, & de gratia, quæ dicitur à Scho-
lasticis, gratis data. Augustinus verba retu-
lit Apostolus, ita vt sensum etiam retineret. Lo-
quitur enim de manifestatione spiritus, quæ est

in gratia gratis data, verbum vnum addidit, gratiam enim hanc vocat nitorem, alludens ad oleum per tropologiam. Deinde de gratia, quæ est hominum ad homines, disputat Augustinus, gratia inquit quædam quæ est hominum ad homines perspicua, ad conciliandum sanctum amorem, oleum dicitur in nitore diuino, hic sese explicat Augustinus, ne quis hæc rapere possit ad gratiam, quæ est inter Deum & homines. Ab hoc vnico verbo addito, videntur quantam segetem lparserit inimicus homo glossa ordinaria imperfecte hæc refert: *nitore*, inquit, *quæ est ad hominis conciliandum sanctum amorem*, hic vides quædam detracta, quædam addita, & sensum inuersum, atque immutatum. Aquinas deinde hinc gratiæ definitior. ē elicit, vt sit nitore animæ, sanctum concilians amorem. Theologi subsequentes hæc sine examinatione suscipiunt, & referunt ad gratiam gratum facientem, addunt etiam & ipsi, esse hunc nitorem habitualement qualitatem inherentem, non re distinctam à charitate. Tandem Concilium Tridentinum omnes istas deprauationes, immutationes, additiones collegit, & articulum Tridentinum composuit, de infuso hoc habien, & collato in sacramentis ex opere operato, atque ita quod initio de gratia gratis data traditum est in scripturis, & susceptum à patribus, Theologorum & Iesuitarum improba industria, adiuuante inimico homine, conuersum, & commutatum est in gratiam gratum facientem, Et sic nitore hic excogi-

cogi
auct
Eccl
tur,
opin
ne se
sent
nio
duct
verb
tis te
meli
testi

H
te
dub
ter
rem
van
sen
esse
ad
cor
Tr
tia
rot

cogitatus, & habitualis qualitas seminata, & aucta, in segetem tandem erupit, & crescit in Ecclesia, donec domini mandato eradicabitur, obseruamus præterea ex Aquinate, hanc opinionem enatam ex hominum ingeniis sine scripturæ testimonio. Nam si potuisset hæc sententia, vel scripturæ, vel patrum testimonio confirmari, non dubium est, quin ea adducturus fuerit Aquinas, nec in Glossatoris verbis hæsurus, itaque scripturæ, & antiquitatis testimonio destitutus, quum antiquiora, & meliora inuenire non potuisset, vnius Glossæ testimonio fretus hæc docuit.

CAPVT VI.

Testimonia Græcorum patrum referuntur.

Hanc quæstionem de gratia, veteres ante Augustinum parcius tractarunt, quia ante Pelagium nemo illam veritatis partem in dubiam reuocauerat. Nos tamende hac re veterum traditionem adferemus, si prius lectori admonerimus, de supina Pontificiorum vanitate. Bellarminus enim affirmat, hanc sententiam quæ gratiam habitum inhærentē esse defendit, esse totius Ecclesiæ sententiam, ad quam rem confirmandam duo recentia concilia profert, Viennense, de quo infra, & Tridentinum. At nos totius Ecclesiæ sententiam, non ex recentibus testimoniis, sed ex totius antiquitatis consensu exquiramus.

a lib. 3. Strom. Sic ergo in orientali Ecclesia docuerunt Græci. Clemens Alexandrinus: *a oportet mentem habere sanam, & que nulla retardetur penitentia à boni venatione, ad quod quidem maxime diuina opus habemus gratia, rectaq; doctrina castaq; & munda animi affectione, & patris ad ipsam attractione.* Hinc diuinam gratiam per patris attractionem explicat, positam ergo fateretur, non in virtute nostra, sed in fauore attrahentis. *b* Origenes: *Gratia nobis per fidem primo coniungitur, sicut & Apostolus dicit, gratia salutis salutis per fidem. & mox post gratiam credulitatis emendatio fit moris & vitæ conuersio, hæc ille.* Multa sunt, quæ paucis verbis exposuit Origines 1. gratia est per fidem: ergo non per habitum indistinctum à charitate, quia fides recte distinguitur à charitate 2. gratia est per fidem ergo sacramenta non conferunt hanc gratiam ex opere operato, quia in opere operato Pontificii non requiritur fides 3. gratia primo per fidem inest: ergo non per habitus, quia inest nobis ante omnes habitus 4. post gratiam fit vitæ conuersio. Ergo habitus, & qualitates quæ in conuersione vitæ consistunt, sunt effectus gratiæ, atq; ex gratia. Ex quibus omnibus constat gratiam quam nobis nuper excogitarunt pontificii, fuisse Origeni penitus ignotam.

c Serm. de Baptismo.

d In psal. 33.

Basilii sic docet: *c Gratia immensa humanitatis Dei nos in dilectione Christi Iesu Domini nostri præuenit, cuius nobis ad mortem usq; obedientia, sicut scriptum est, facta est redemptio.* Basiliius ergo gratiam Dei posuit in dilectione Christi, non in dilectione nostra. Idemq;: *Non in virtute, non in sapientia humana, sed in Dei gratia est salus.* Chryso-

Rom
itur
la fide
tum
seruat
cet. &
Vincit
qui mi
gratia
gratia
Dei q
tia do
missio
qui h
pecca
ne Id
clesia
pende
iustit
ferti
que
prop
ne no
phyl
get la
penti
tine
bitit
catis
tur o
bac
ipse
mor.

Romus: a Illi (Galat a. sc.) dicebant, qui sola fide ni-
 ritur expectabile est Apostolus cōtra demonstrat, qui so-
 la fide nititur eū benedictū esse. & postea Lex nō tā-
 tum fide requirit, sed opera quoq; gratia vero ex fide
 seruat, & iustificat. a Quid est gratia remissio videli-
 cet, & purgatio peccatorum. Cyrillus Alexandrinus
 Vincit gratia que iustificat impium. & omni labe eos
 qui misericordiā consecuti sunt, liberat, atq; alibi
 gratiam sanctū dari a patre per filiū Paulus testatur
 gratias ago Deo meo semper de vobis propter gratiam
 Dei q̄ vobis data est in Christo. Theodoretus: b Gra-
 tia donat peccatorū remissionē hac cōfirmat Deipro-
 missionē, donans gentibus benedictionē, hac ille, at-
 qui habuit ille, & nitor pōtificis, nec donat
 peccatorū remissionē, nec apprehēdit pmissio-
 nē Idemq; d Gratia concepit me per fidē hac est Ec-
 clesia vox. e Salu hominū ex sola misericordia Dei
 pendet, neq; n. hanc adipiscimur premiū & mercedē
 iustitia, sed Dei bonitatis donū est, hac ille, quid di-
 fertius dici potest cōtra habi ū in hęc enī? Idē-
 que sic habet e Dominus Christus, & Deus est, &
 propitiatorū & pontifex, & agnus, & in suo sangui-
 ne nostrā salutē procurauit, solā fidē exigēs. Theo-
 phylactus: iustitia Dei est, q̄ ex fide est, hac nō indi-
 get laborib; operib; vñ nostrū verū tota ad gratiā Dei
 pertinet, hac illi. Si tota iustitia Dei ad gratiā p-
 tinet, nec laborib; nostris indiget: certe nec ha-
 bitibus nostris indigebit. Idēq; gratiam iustifi-
 cationis egregie exponit his verbis. Iustifican-
 tur omnes gratis gratia Dei, qua per redemptionē fit,
 hac est perfectā libertas, quam operatus est Christus
 ipse enim sese in pretiū redemptionis dāns, iustificauit
 nos, Sic docuerunt Græci.

a Hom. 34. in
 epist ad Heb.
 c In Esai lib. 5.
 d In cantie,
 cap. 4.

i Cor. 1.
 c In Rom. c. 4.

e In Sophan.
 cap. 3.

f In epist. ad
 Rom.

g In epist. ad
 Rom.

Testimonia Latinorum patrum re-
feruntur.

- a *Lib. 3. c. 22.* I Arini sequuntur: Irenaeus: a Paulus infir-
mitatem hominis annuntians ait, scio quoniam
non habet in carne mea bonum, significans, quod nō
a nobis, sed a Deo est bonum salutis nostrae; hanc ille
egregie contra meritum de congruo Tertul-
lianus; b *Quidam sic opinantur, quasi Deus necesse*
habeat prestare etiam indignis, & spondit, & libe-
ralitatem eius faciunt seruitutem. c *Quum sine*
gratia Dei salutem non possit custodire natura hu-
mana quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit
reparare quod perdidit? Cyprianus d *Gratum*
quicquid non virtuti hominum ascribitur, sed de Dei
munere predicatur Dei, inquam, Dei est omne quod
possumus, quantum illuc fidei capax adferimus, tan-
tum inde gratiae mundantem haurimus. e *Hoc die-*
bus, ac noctibus postulamus, ut sanctificatione & viui-
ficatione, quae de Dei gratia sumitur, ipsam protectione
seruetur. f *Oramus ut fiat in nobis voluntas Dei,*
quae ut fiat in nobis, opus est Dei voluntate, id est ope-
rius, & protectione, quia nemo suum virtutem fortis est,
sed Dei indulgentia ac misericordia tutus est Ambro-
sius: g *Manifestum est, quia gratia donum Dei est,*
non debita merces operibus, sed gratuita ratione, mi-
sericordia interveniente concessa, & mox veniam
dare peccantibus, non aliud, quam gratia est. Hiero-
nymus, ubi contra Pelagianos prius docuerat,
solum Deum esse sapientem, non gratia, ut ce-
tera, sed natura: omnes homines esse peccato-
res,

b *Lib. de pra-*
*mit. c. 6:*c *Autor defini-*
tionum, quae
Tertulliani o-
peribus adiudica-
*tae sunt. c. 46.*d *Epist. 2.*e *In orat. dom.*f *Ibid.*g *In Rom. c. 17.*res, ex
bus
ostendit
gratia
rium,
nos pe
proprie

Q

cios?

grati

meri

ter se

& me

re, re

adm

sub a

scon

uidi

cium

nou

gita

renu

gre

qui

vale

con

imo

cet

stun

vi e

ille

res, ex Apostolo: & fide iustificari sine operibus legis, tandem hæc subiungit a *Maxime a lib. 2. contr. ostendit Apostolus, non in hominis merito, sed in Dei Pelagiam.*
gratia esse iustitiam, quæ sint legi operibus credentium suscipit fidem. b Tunc iusti sumus, quando b ibid.
 nos peccatores esse fateamur, & iustitia nostra non ex proprio merito, sed ex Dei consilii misericordia.

Quid interest inter Pelagianos, & pontificios? Pelagius docuit, homines iustificari non gratia, sed meritis: patres contra probant, non meritis, sed gratia. Pelagius admonitus, hæc inter se pugnantia coniungere voluit, & gratia, & meritis, hoc est, gratiam Dei verbis concedere, re ipsa tollere. Testantur patres, Pelagium admonitum, gratiam verbis saltem concessisse sub ambigua generalitate, quod sentiret, abscondentem, ut gratiæ vocabulo frangeret inuidiam, offensionemque declinaret, hoc faciunt etiam Pontificii, qui gratiæ acceptionem nouam, & antiquæ Ecclesiæ inauditam exco-
 gitarunt: ut gratia sit in habitibus nostris inherens, ut comparari possit merito de congruo, ut conferatur ex opere operato, quicquid ergo patres disputarunt contra Pelagium valet contra Pontificios.

Augustinus omnium accuratissime tractat controuerſiam de gratia contra Pelagianos, imo vero & contra Pontificios. Nam sic docet: c *Gratia per Dominum nostrum Iesum Christum, in qua nos sua, non nostra iudicia iustos facit, Christi. lib. 1. ut ea sit vera nostra iusticia, qua nobis ab illo est, hæc cap. 47.*
 ille, non minus contra Pelagianos, quam con-

a. Enchirid.
cap. 36.

b Lib. de grat.
noui test. c. 19.
c In Psal. 30.

d Ex prolog.
Psal. 31.

e Libr. de na-
tur. & grat.
ca. 5.

f In psal. 118.
concl. 10.

g In Psal. 70.

tra Tridentinos: qui negant cum Pelagianis im-
putationē iustitię Christi. Ad eęa intelligat homi-
nes per eandē gratiam se iustificari à peccatū, per quā
factum, ut homo Christū nullum habere posset pec-
catum. b Gratia est qua gratū datur nō meriti ope-
rantū, sed miseratione donantū, c Gratia Dei per Do-
minū nostrū Iesum Christum, quare gratia, quia gra-
tū datur, quare gratū datur quia meriti a tua nō pra-
cesserunt, sed beneficia Dei se pręstenerūt. d Quid sit
gratū datur gratū cōstat, nihil boni, si cisti & datur
tibi remissio peccatorū. Attenduntur opera tua & in-
ueniuntur omnia mala, si q. debetur istū operib. Deū
redderet, utiq. damnares, nō tibi reddidit Deū debui-
pna, sed donat indebitā gratiā. e Qui ergo inde per
gratiā liberantur, nā vasa meritorū suorū, sed vasa
misericordię nominantur, cuius misericordię a nisi illius
qui Iesum Christū misit in hunc mundum peccatores
saluos facere & viuifica me secundū verbū tuum, bene
autē non ait, viuifica me secundū meritum meum, sed
se. undū verbum tuum, quod quid, si aliud, nisi secun-
dū promissum tuum, silem promissivum vult esse, nō fi-
lius elationis, ut secundū gratiam firmā sit promissio
omni semini, hęc ille, quā acruer pontificios etiā
pungit, quos filios pbat elationis, quia negant
promissionē gratię fide sulciendā ad iustitiā,
nam imputationē iustitię Christi, q. Tridētini
pertinaciter reiiciunt, Augustinus pertinaciter
retinet. g Ergo in tua iustitia, non in mea, quia mea
quidē precessit iniquitas, & quoniam ero iustus, tua iu-
stitia erit, quia iustitia mihi abs te data iustus ero, &
sic erit mea, ut tua sit, id est, abs te mihi data, in eum
enim credo, qui iustificat impium, ut depuratur fides
mea

mea adiustitiam. a Inter gratiam, & predestinationem hoc tantum interest: quod predestinatio est gratia preparatio, gratia vero iam ipsa donatio. Hæc, & plura in hanc sententiam Augustinus, ubi tunc fuerunt figmenta illa, de merito congrui de opere operato, de pñore & habituali qualitate inherente? Prosper: b Sicut nulla sunt tam deſtina facinora qua poſſunt gratia ertere donū: ita nulla poſſunt tam præſtata opera exſtere, quib. hoc q. gratia tribuitur, præſtationu iudicium e debeat. c Ibi d. Vbi pñna præſcribitur debet eſſe pñnaria. Vbi remiſſio donatur, gratia eſt. præſcda pñnitentia ſequitur gratia, neg. pñnitentia ergo ſine gratia, neg. gratia ſine pñnitentia, debet enim pñnitentia prius dñare peccatū, ut gratia poſſit abolere. d De primi hominis pñna nemo liberatur, niſi per gratia Domini noſtri præparatam & prædeſtinatā in æterno concilio Dei ante conſtitutionem mundi. hæc ille. Quam longe ſunt iſti a ſenſu pontificiorum Sedulius e Gratia Dei aut filium Dei dicitur, quia per ſua gratia gratia peccata dimiſit, num hæc pontifici ad ſuū pñtorem & habitum inherente trahere poſſunt. f Serm. 1. de ieiunio 10. menſis. Leo: f Cauſa reparationis noſtræ non eſt niſi miſericordia Dei, quam non diligereſcimus niſi pñna noſ ipſe diligereſcimus. hys: g Gratia ex miſericordia & cōpñſione præbetur, & fide cōprehenditur ſola, non ex operibus. Primalius h ſola fide ſaluati eſtu per gratiam. i Chriſtus pro peccatoribus & pro impiis mortuus eſt, ut ad credendum non merito, ſed gratia vocareſcimus. Fulgentius. Poſtquam gratia diuina catenam explicaeſet, ſic h ſubiecit: Hæc k Lib. 1. ad adpñm, id eſt, & vocationu noſtra iniuria, & niſi. iuſt. ſ.

a Lib. de prædeſt. ſanct. cap. 10.

b Lib. de vacat. Gentium.

c Ibi d.

d Ad obiectiones Gallorum.

e In epiſt. ad Heb. c. 2.

f Serm. 1. de ieiunio 10. menſis.

g Lib. 4. in 14. Leuitic.

h In epiſt. ad Gal. c. 1.

i In epiſt. ad Rom. c. 9.

k Lib. 1. ad adpñm.

iustificationis augmenta, & glorificationis premia in predestinatione semper Deum habuit, quia & in uocatione, & iustificatione, & in glorificatione sanctorum gratia sua futura opera praeiuit.

a Lu 18. ca. 1.
Job. lib. 18. ca.
22.

Gregorius I. Gratia redempti sumus, illa namque sola opera male viuendo dedimus, quibus si iusta retributio seruaretur, non Christus, sed supplicia redderentur, sed aliud homo per iustitiam meruit, aliud per gratiam accepit. Quam sincere Gregorius Papa contra Pontificios, figmentum vero illud Tridentinorum, de preparationibus nostris, & merito congrui, sic radicibus conuellit Gregorius, in illa verba Job. *Quis ante dedit mihi vt reddam ei.* b Nemo, inquit, quippe vt diuina illum gratia subsequatur, prius aliquid contulit Deo, nam si nos Deum bene operando praeuenimus, vbi est quod Propheta ait, misericordia eius praeueniet me? Si quid nos bonae operationis dedimus, vel eius gratiam mereremur, vbi est quod Apostolus dicit. Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis. Dei donum est non ex operibus, ne quis gloriatur. Si nostra dilectio Deum praeuenit vbi est, quod Iohannes Apostolus ait, non quia nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos? vbi etiam plura habet Gregorius in hanc sententiam, & mox: si saltem dona bonorum operum virtute nostra bene cogitando praeuenimus, vbi est quod celsus per Paulum tam salubriter dictiur, vt omnis de se humane mentis fiducia ab ipsa cordis radice succidatur, cum ait: non quia sufficientes simus aliquid cogitare à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, Hæc Gregorius. Romani igitur Pontifices antiqui omnes nostri

b In Job. lib. 33.
cap. 20.

stri
Chr
C
crabi
deser
vero
didin
possu
in no
Oly
dius d
For
nisi a
cord
Null
cred
Et i
riui
nen
ria.
con
le D
& p
tur
do s
qua
mu
sen
ret
acc
bon
me

stri sunt, imo Christi sunt: & cum Ecclesia Christi consentiunt contra Tridentinos.

Cassiodorus: a Est quidem in mala parte ex-
crabilis libertas arbitrii, ut prauaricator creatorem
deserat. & ad vitia se nefanda conuertat: in bona
vero parte arbitrium liberum Adam peccante per-
didimus, ad quod nisi per gratiam Christi redire non
possumus: dicente Apostolo: Deus est, qui operatur
in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.

Olympiodorus: b Summa salutis in misericor-
diis domini, ac benignitate iudicis reposita c est.
Fortunatus: hominis voluntas non habet bonum,
nisi dominus inspiret, iuxta illud. Deus meus, miseri-
cordia eius praeueniet me. Maxentius Iohannes.

Nullum d ab Adamo nunc vsque per naturae vigorem d Libello fidei-
credimus esse saluatum, nisi dono gratia Spiritus san-
cap. 3.

cti in fide nominis Iesu. Liberum vero naturale arbi-
trium ad nihil aliud valere credimus nisi ad deser-
nenda tantum, & desideranda carnalia, siue secula-
ria. & mox: Quapropter anathematizamus eos, qui
contra vocem Apostoli audens dicere nostrum est vel-
le Dei autem perficere, quum idem Doctor, & velle

& perficere testetur donum diuinum. Beda. e Da-
e In cap. 6. Io-
hanna.

tur à patre credentibus fides, ut nemo gloriatur in fi-
do sua, quia ipse non est, quasi propria, sed à Deo datur
quasi gratia. f Talis accipiet benedictionem, id est, f In psal. 23.
multiplicationem à Domino hanc scilicet, ut in pra-
senti bene promoueamur, & in futuro bene remoue-
retur, & hoc non ex meritis, sed ex sola gratia, quia
accipiet misericordiam à Deo, id est, quia praedicat
bona voluntas Dei in eo, & gratia eius, quae non ex
meritis est, sed à Deo. Hæc Beda noster, multa
paucis,

paucis, quæ sunt observatione digna. 1. fidem nemo habet à se, contra Pelagianos. 2. fides est gratia: ergo gratia non oritur ex operibus, contra pontificios. 3. hanc gratiam habent fideles, ut possint bene promereri in presenti, ergo voluntas promerendi est ex gratia, non autem gratia ex voluntate, & dispositione promerendi, sicut dicunt pontificii. 4. gratia facit, ut promereamur, sed non ex meritis, locutio Bedæ obleruanda, quæ luculenter ostendit, antiquos patres quum merendi, & promerendi verbis uterentur, non illud voluisse, quod volunt Pontificii, quia merendi & promerendi verba retinent, patres & merita reſciunt, mereri significat antiquis sine merito obtinere. Sic Gregorius a d. necessarium ad peccatū, & scilicet culpa, quæ talē ac tantum meriti habere redemptorem, hæc ille. Frustra igitur, & futiliter ex merendi verbo patrum sententiam de merito concludunt pontificii, quia mereri nos docent patres sine merito, quia & peccatum dicunt meruisse.

a In benedict.
verbi pasc.

b Lib. 3. de Tri
nit. ca. 8.

c Lib. 4. in Ec.
clesiast. c. 1.

d In psal. 18.

Alcuinus b. Be quo primus homo libero arbitrio
venundatus est sub peccato, inde mala cepit esse li-
bertas hominis, quia ipsi libero, ablata est bonitas vo-
luntatis, quam exinde nemo à se habere potuit, nisi
gratia diuinæ misericordie adiutus habuisset. c. Ra-
banus: Homo non tam aliter saluari potest, nisi per
gratiam Iesu Christi, videlicet sui redemptoris. Ha-
cenus testimonia patrum posuimus, sequuntur
quos pontificii inter suos numerant, qui tamē
cum illis in hac re nihil habent commune.
Remigius: c. Cæli enarrant gloriam Dei
hanc scilicet, quod non ex operibus, quæ fecimus

hos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fe-
 cit. Haymo a Iustitia Dei, hoc est iustificatio qua
 iustificat in se credentes, hac est iustitia, qua omnes
 credentes dono patri, & filii, & Spiritus sancti iu-
 stificantur. b In presenti tempore iustitia Dei ma-
 nifesta est, non ea solummodo, qua ipse iustus est, aut
 qua iusti fuerunt, qui essentialiter ipsa iustitia est, sed
 qua induit impium, quando misericorditer de infide-
 li facit fidelem, de adultero & fornicatore facit ca-
 stum, & continentem, de iniusto, & peccatore facit
 iustum, & amatores virtutum. Hincinatus c Gra-
 tia Dei iustificat impios, hoc est ex impijs facit iustos.
 Gillbertus d Gratia Dei est, ut homo fide iusti-
 ficatus per ipsam aliquo modo possit, quod noster
 e Iustitia Dei quid iustitiam Dei dico, non qua Deus
 iustus est, sed qua induit hominem, qui gratia iustificat
 impium, huius iustitia iustitiam perhibent lex, &
 propheta. Anselmus f Nihil sumus: ni misericor-
 dia, & Gratia Dei rogamur. g Ab Ada vitio sola
 Christi gratia liberat, quam secundum meritum homi-
 num, sed gratis datur, quoniam Deus index est, quam
 multa, quam paucis Anselmus conuenit?
 Nam & Pelagianos, & Tridentinos paucis ver-
 bis refutauit, Pelagianos quidem qui docue-
 rat gratiam dari secundum meritum hominis.
 Hanc fuisse summam Pelagiani veneni sapius
 monet Augustinus, pontificios vero, qui & i-
 psi eadem docent, nempe per suas illas, nescio
 quas dispositiones, preparationes opera pœ-
 nitentia, opera operata, & merita de congruo
 gratiam acquiri.

Bernardus: b Sufficit mihi ad omnem iusti-
 tiam.

a Epist. ad Rom.
 cap. 1.

b In cap. 3. ad
 Rom.

c Epi. ad Hincin-
 mar. Landi-
 nens.

d Lib. de altis-
 car. cap. 1.

e Ibid. c. 6.

f In epist. 2. ad
 Corinth. c. 3.

g In cap. 1. ad
 Rom.

In cantic. serm.
 3.

ciam solum habere propitium, cui soli peccavi, omne quod mihi ipse non imputare decreverit, sic est, quasi non fuerit, non peccare Dei iustitia est, hominis iustitia indulgentia Dei. a Mibi certe meritum deest, sed non illi miseria. b Harreo quicquid de meo est, ut sim meus, nisi quod illud magis forsitan meum est, quod me meum facit, gratia reddit me mihi iustificatum gratis, & sic liberatum a servitute peccati. Multa preterea in hanc sententiam, ab hoc sancto viro perscripta, hec sufficient ad inhaerentem Tridentinorum iustitiam refutandam. Rupertus: c Spiritus sancti gratia vera, & sola peccatorum remissio est. d Accepimus gratiam pro gratia: scilicet gratiam aeternae salutis pro gratia fidei praesentis, ad quam nos gratis, id est, nullis nostris praecedentibus meritis, per praedicatores suos ipse vocavit, & gratuita peccatorum remissione iustificavit. Hugo de S. Victore: e Velle non possum nisi gratia Dei fuerit mecum, nulla enim est humana industria sine gratia Dei, ex quo primus homo peccavit natura bonum perdidimus pariter & arbitrii.

Haecenus gratia Dei recte, & sincere à patribus suscepta est, & exposita, nec habitualis qualitas, aut inherens nobis iustitia, aut meritum congrui, aut opus operatum, aut reliqua huius generis portenta Tridentina, scripta fuerunt, praedicata, vel omnino audita in Ecclesia ante annum Christi millesimum, hoc est ante solutionem Satanæ, deinceps mutatio doctrinae de gratia in Ecclesia Romana inchoata est. Patres igitur egregie fidem propugnarunt contra haeticos, maxime contra Pelagium

a Ibid. serm. 14.

b Ibid. serm. 67.

c eam. in Ioha.

lib. 2. c. 1.

d lib. de consci-
entia.

legit
liue
Dei
pecc
men
cord
grati
ta ef
illust
dunt
ligen
mon
prof
ser n
tis l
eres
lesim
culse

I An
Itru
aut
seq

Et G
luna
volu
uat.
quali
viti

legium, gratiam Dei sic explicat, vt nihil aliud intelligant per gratiam, quam fauorem Dei, & acceptationem. Gratia est remissio peccatorum; gratia ex fide iustificat, gratia mensura pro mensura fidei, gratia ex misericordia præbetur, in misericordia consistit; gratia est prædestinationis preparatio; gratia est in imputatione; gratia iustitiam Dei illustrat qua nos iustificat, qua impium induit. Hæc atque his similia magna fide, ac diligentia prædicata à veteribus, quid aliud demonstrant, quam gratiam ab istis omnibus pro fauore Dei tantummodo habitam fuisse; nec tunc in Ecclesia Tridentinis figmentis locum fuisse; ac proinde omnes patres qui scripserunt ante annum Christi millesimum, anathemate Tridentino esse percussos.

CAPVT VIII.

De erroris origine.

Iam, vt erroris huius origo aperiat: Petrus Lombardus in hac re primus deliquit veterum vestigia Patrum, & venenum sequentibus Theologis propinauit.

Quærit enim, a An gratia sit virtus, *alib. 2. d. 27.*
 Et sic concludit: Gratia illa (qua liberat voluntatem) virtus non incongrue nominatur, quia voluntatem hominum infirmam sanat, atque adiuvat. Aquinas deinde docet, b Gratiam animæ *b. 1. 2. q. 106.*
 qualitatem esse, sed articulo proximo negat esse *art. 2.*
 virtutem. Qualitatem autem huiusmodi de-

a1.2 q. 100
artic. 2.

scribit, quæ animæ inhaereat, atque ut illius verbis utar, a *secundum quod est qualitas*, dicitur *agere in animam, non per modum causæ efficientis, sed per modum causæ formalis*, sicut albedo facit album, & iustitia iustum. Hæc ille. Ex quo fonte celebris illa inter pontificios doctrina recepta est: iustitiam hominis qua iustificatur coram Deo, esse qualitatem inherentem, & charitatem, siue opera, iustificare formaliter. Sed hæc docendi forma ante hæc secula inaudita fuerat in Ecclesia.

Nec prætereundum nobis est, Aquinatem de eadem re, non eadem proferre, sed pugnantia. Nam in commentariis in Epistolas, hanc de iustificationis gratia doctrinam integram retinuit, ita ut solius fidei iustificationem sæpenumero confirmet. In summa vero (quo scripto Aquinas videtur ingenium suum ad Rom. Pontifici præscriptum, & mandatū accommodasse, quod de aliis etiam fraterculis constat, maxime vero de August. Triumpho Anconitano, qui faretur, se ad præscriptum Roma. Pontificis docuisse) iustificationis doctrinā vehementer obsecrat, atque hanc doctrinæ partem imputat. Iustificationem enim statuit in remissione peccatorum, & in acquisitione iustitiæ. b *Iustificatio impij, inquit, est remissio peccatorum, cum acquisitione iustitiæ*. Itaque quod veteres scripturis docuerunt de imputata iustitia Christi, ab Aquinate vel omissum, vel reiectum videmus, qui loco imputationis acquisitionem reposituit. Exiade imputationis doctrina

b1.2 q. 111.
artic. 1.

doctrina missa est, à Tridentinis penitus reiecta. De preparatione sic docuit Aquinas. ^{a 1. 2. q. 114.}
Quoniam vita aeterna omni natura facultatem excedit, ut potest homo neque in statu naturae integrae, neque in statu naturae corruptae ipsam absque gratia promereri. Hec ille. Quam sententiam confirmat etiam, ibid. q. 11. artic. 2. nullum, inquit, meritum potest esse sine gratia. Docet igitur Aquinas contra Tridentinos, nullum esse meritum congrui, quo nondum reconciliatus mereri possit gratiam iustificationis. Hae opinionioni repugnat Scotus: Tridentini sequuntur Scorū. Atque istos errores Aquinas, & Scotus, tanquam duas Antichristi provincias, sortiri videntur, ut Aquinas meritum de condigno inferret, Scotus vero meritum de congruo. Ita tamen Aquinas priorem errorem confirmat, ut & secundo fundamenta quaedam posuerit. Sic enim docet: ^{b 1. 2. q. 114.}
Opus meritorium hominis dupliciter considerari potest: uno modo secundum quod procedit ex libero arbitrio: alio modo, secundum quod procedit ex gratia Spiritus Sancti. Si consideretur secundum substantiam operis, & secundum quod procedit ex libero arbitrio, sic non potest esse ibi condignitas propter maximam inequalitatem; sed est ibi congruitas, propter quandam aequalitatem proportionis. Videtur enim congruum, ut homini operanti, secundum suam virtutem, Deus recompenset secundum excellentiam virtutis suae. Si autem loquamur de opere meritorio, secundum quod procedit ex gratia Spiritus Sancti, sic est meritorium vite aeternae et condigne, hae ille quibus

verbis doctrinam de gratia Dei è scripturis & patribus traditam plane subuertit.

Bonauentura Aquinati *civ. 2. q. 1. c. 108* ali-
 ter docuit, de merito enim sic habet. ^a *Grati-*
^a *am iam habitam, per gratia usum non contingit me-*
^{art. 2. q. 1.} *teri, nec quantum ad meritum congrui nec quantum*
ad meritum cõdigni. De gratia vero sic disputat,
vt vix veperias inter Scholasticos quenkquam
qui magis illustret hanc doctrinam, nam sic
^b *scribit: b Gratia respectu principii à quo, diuiditur*
^{ibid. dist. 2. c.} *in gratiam predestinationis, vocationis, iustificatio-*
^{art. 1. dub. 1.} *nis, & magnificationis, primo enim Deus gratiam*
proposuit, secundo offert, tertio confert, quarto com-
plet. Itemque sic subiicit: vt comparatur ad effe-
ctum, diuiditur, in praeuenientem, & subsequentem,
sive operantem, & cooperantem. Quum itaque P.
Lumbardus gratiam definiuisset virtutem,
Bonauentura non sequitur magistrum, tan-
quam seruum pecus, sicut plerique solebant,
sed tanquã grauis censor. Dicendum, inquit,
^c *quod Magister (vbi dicit gratiam esse virtutem) non*
^{Lib. 2. d. 26.} *intendit in illo verbo notificare gratiam gratum fa-*
^{dub. 1.} *cientem, quantum ad suam essentiam, sed quasi per*
posterius & quodammodo per effectum, quia in illos
actus nõ exit gratia, nisi mediantibus habitibus vir-
tutum, videlicet fidei, & charitatis, ideo notificans
gratiam, dicit, quod gratia nihil aliud sit quam fides
cum dilectione, pro eo, quod per illos habitus dicitur
gratia in actum exire, per hunc innotescit nobis quo
loco plura in hanc sententiam habet Bona-
uentura. Et quamuis nonnunquam ex seculi
sui tenebris loquatur, tamen plura, & meliora
paucis

paucis attulit, ad gratiæ naturâ distinctionib.
aperiendam, quam Cardinalis Bellarminus,
qui gratiæ distinctionib. duo fere integra folia
consumpsit. Postea hæc res agitata fuit in Cõ-
cilio Viennensi, sub Clemente quinto, sicut
constare potest ex Clementina prima. Quum
enim ex Theologorum disputationibus variæ
de hac re, & incertiæ sententiæ circumferren-
tur. & quibusdam ex ipsis dicentibus (*vt a Clem. lib. 1.
de summa tri-
nit. & fide Ca-
thol. cap. 2.*
Clementinæ verbis utar) *per virtutem baptismi
paruuli quidem culpam remitti, sed gratiam non
conferri aliis è contra asserentibus; quod & cul-
pa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes, ac in-
formans gratia infunduntur, quoad habitum, et feno
pro tempore, quoad vsum.* Nos autem (inquit Papa
Clemens) attendentes generalem efficaciam mor-
tis Christi, qua per baptismum applicatur pariter o-
mnibus baptizatis: opinionem secundam (qua dicit,
tam paruulis, quam adultis conferri in baptismo
informantem gratiam, & virtutes) tanquam
probabiliorem, & dicti sanctorum, ac doctorum
modernorum Theologia magis consonam, & concor-
dem, sancto approbante Concilio, duximus eligen-
dam. Hactenus Clementina.

O quam disparibus dominis antiqua hæc
domus, (Ecclesiam intelligo) regitur. In anti-
quis Conciliis fidem è scripturis constanter
confirmare solebant veteres: In hoc autem
conuentu nulla est scripturæ mentio, sed
sanctorum, & doctorum tantummodo mo-
dernorum. Per sanctos hic intelligunt san-
ctum scilicet Thomam Aquinatem; Bo-

nauenturam, alioſve eius fermenti: nam ante Lumbardi ſecula nemo ſanctorum ſic docuit. Porro hanc conſolutionem, non tanquam coeleſtem doctrinam, ſed vt opinionem probabiliorē eligendam ſtatunt. Notuo planē & peregrino inſtituto. Nam quum de fide Catholica tractat Eccleſia Chriſti, non ſolet fluctuando ad probabiliores opinionē, nescio quas, dubitanter accedere: ſed certam veritatem ē ſcripturis definitam tradere. Viennēſe hoc Concilium celebratum eſt ſub Clemente quinto, Anno Chriſti 1311.

Ex hoc fonte manarunt Scholaſticorum ſubſequentium diſputationes, de habitu inſuſo, & virtute inherente: de opere operato in ſacramentis de merito congrui extra ſacramenta. Itaq; Iohannes Scotus ſic docet: *a Gratia formaliter eſt virtus quae eſt charitas. Hae ex Aquinato: quaedam ipſe adiecit, quae doctrinam meriti de congruo ſeculentam Tridentinis pararunt. Sic enim docet: b peccator poteſt ex naturalibus, cum communi influentia conſiderare peccatum commiſſum, vt offenſum Dei. Poteſt voluntas peccatum ſic conſideratum deſteſtari, & ille motus poteſt continuari, & intendi ante inſuſionem gratiae: iſte autem motus dicitur attritio. Et eſt diſpoſitio, ſive meritum de congruo. Si manet idem motus contra peccatum in eſſe natura & moris, qui prius fuit attritio, in illo ſtante ſit contritio. Hae doctrina à Scoto, vel inuecta, vel ſedulo retēta eſt. Scotus ergo meritum congrui ſic deſcribit,*

vt in.

vt intelligatur ante infusionem gratiæ in esse moris, & naturæ, atque in naturalibus.

Atque hæc est fides illa quam hodie sequitur curia Rom. hæc est illa præparatio, atque dispositio, quam solius fidei iustificationi opponunt Tridentini: quum sic dicant: a *Si quis dixerit, sola fide impium iustificari, ita vt intelligat nihil aliud requiri, quod ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse, eam sua voluntati motu preparari atque disponi, anathema sit.* Hic est ille motus voluntatis, quem supra descriplerat Scotus. Itaque Bellarminus ex Concilii Tridentini decreto sic docet. b *Potest homo nondum reconciliatus per opera penitentia impetrare, & mereri ex congruo gratiam iustificationis.*

Sess. 6. c. 9.

Lib. 5. cap. 22. de iustific.

Ergo Pelagii errorem ex inferis plane reuocant Tridentini: Nam quod Augustinus, alii-que patres in Pelagio damnarunt, in eo maxime erat, quod doceret Pelagius, gratiam dari secundum merita. de qua re Augustinus lib. 1. cap. 6. de gratia Christi, contra Pelagium, & Coelestinum, quæ sententia restantur veteres, gratiam Dei penitus euersam. Itaque affirmât Pelagium negasse gratiam. Quod si gratiâ negauerit, qui docuit illam dari secundum merita: profecto non magis Pelagius, quam Pontificii gratiam negant, quid enim interest, dicas ne, gratiam dari secundum merita, quod in Pelagio hæretico damnarunt orthodoxi patres: an sic doceas, opera ante reconciliationem, & gratiam facta,

mereri gratiam iustificationis? quod docent hodie Tridentini.

Verbis videri volunt à Pelagio discedere, reuera consentiant. Pelagius gratiam apertius expugnabat, quod isti occultius faciunt. Pelagius primo docuit, non gratia, sed meritis nostris nos saluari. Patres à scripturis docuerunt, non meritis nostris, sed gratia Dei. Tridentini hæc ~~verba~~ coniungunt, sicut & Pelagius, admonitus coniunxit & utrumque retinere volunt, & gratia, inquit, & meritis. Sed quia in iustificatione impii gratia & merita simul stare non possunt: *Sic ex gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia:* ideo Tridentini quum in hac re duobus seruire non possint tam contrariis mandantibus, alterum abiciant necesse est, vel gratiam, vel meritum. Sicut enim qui verum Dei cultum simul cum Basilim retinere volunt, utrumque verbis profiteantur, reuera Dei cultum conculant: Sic qui gratiam & merita coniungunt in iustificatione, quæ, si scripturis fides habeatur, coniungi non possunt, gratiam Dei penitus reiciunt, utrumque verbis frigidis admittere videantur. Venenum Pelagianum intus conditur Tridentinis, quod si vna interrogatione cula vergeat istos, erumpet protinus, quod conditum erat. Querimus ergo (quoniam multa garrunt isti de auxilio gratiæ) verum ideo adiuuetur voluntas, quia voluit: an ideo voluerit, quia adiuuatur? dicunt isti, ideo adiuuari voluntatem, quia voluit, auxilium gra-

cia

Rom. II. 6.

tis, verbis concedunt, re ipsa tollunt cum Pelagianis, hanc enim Pelagianæ hæresis summam fuisse obseruat & Prosper. Si dicant, ideo voluntatem velle, quia adiuuatur, tollitur illa præparatio, & meritum de congruo, quod ex Scoto exceperunt Tridentini.

e. Epist. ad Augustin. de reliq. pelagian. hæres.

Nec Tridentinos inuabit, si dixerint, hominem non reconciliatum mereri posse, non vitam æternam, sed gratiam iustificationis, & per gratiam tandem vitam æternam. Nam Patres, qui Pelagium execrantur, tantum de gratia Dei dimicant. Neque enim quæstio erat, an per gratiam vita æterna sit comparanda: sed in eo controuersia veteribus fuit, cum Pelagio, quomodo quispiam ad gratiæ statum prolehi possit. Contendunt Patres contra Pelagium, ad gratiam, & reconciliationem consequendam, non nostra opera, non liberum arbitrium, non merita valere. Concedunt nos gloriam consequi posse per gratiam, negant autem gratiam nos consequi posse per opera nostra. Quod quum profiteantur Pontificii, in manifesto Pelagianismi luto hærent, & cū Religio, ut gratia diuinæ hostes à patribus, atque ab Ecclesia Dei damnantur.

Iam igitur constare potest, quod originem huius erroris attinget, ante annum millesimum neminem in Ecclesia Romana inuentū fuisse, qui de gratia Dei aliter disputarit senseritque, quam sacre scripturæ tradunt. Nam & patres Græci, & Latini, & quicunque cum Romana Ecclesia consensum habuerunt, contra

Pelagianos errores semel exortos fortiter dimicarunt; ita ut præter Pelagianos, de hac re nemo dubitauerit, Ecclesia Romana integra perstiterit. Id quod luculenter constare potest ex scriptis Cælestini, & Leonis, Pontificum Romanorum contra Pelagianos in Galliæ. Cælestinus multa etiam Romanorum Pontificum testimonia contra Pelagianam hæresim congescit, Augustini scripta contra Pelagianos Catholica probat, & (quod plus valet apud Tridentinos) testatur Cælestinus Rom. Episcopus eiusdem Augustini scripta à Sede Apostolica maxime semper fuisse probata: *a ut Augustinus inter magistros optimos, inquit, etiam à meis semper decessoribus haberetur.* Leo verò de eodem negotio Concilium Arausicanum II. contraxit aduersus reuiuiscences per Gallias Pelagianæ hæreseos errores. In quo Concilio renouata, & confirmata est Catholica, & Apostolica, eademque Augustini de gratia, & libero arbitrio, doctrina, canonibus ipsius beati Augustini libris passim decerptis. Romanæ Ecclesiæ fides integra in istorum Pontificum vestigiis permansit, vsque ad annum Christi millesimum. Post annum millesimum, soluto Satana, opinionibus incertis, & nonis fictionibus fides antiqua apud plurimos fluctuare cepit, donec Concilio Viennensi Clemens PP. V. non fidem Catholicam, sed fluctuantem inter probabilitates opinionem elegit; sacramenta conferre gratiâ. Hinc Theologorum tenebræ disputationes de qualita-

te in-

a Cælestin. epist. pro B. Augustino, de gratia Dei ad Episcopos Gall.

te inhaerente, de opere operato, de merito
congrui: sed hæc inter priuatas opiniones fra-
terculorum circumferebantur, donec tan-
dem in Concilio Tridentino perniciosæ
istæ speculationes pro Ecclesiasti-
cis dogmatibus statue-
rentur.

F I N I S,